

177. Torstaina 18 päivänä joulukuuta 1997

kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998 6229

Hallituksen esitys 100/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1997 vp
Talousarvioaloite 1—705/1997 vp

Kolmas käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1998 ja 1999 koskevilla työ- ja virkaehtosopimuksissa 6268

Hallituksen esitys 231/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1997 vp

Ainoa käsittely

3) Ehdotus puhemieselle tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana 6269

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Brax, Halonen, Huotari, Immonen, Jansson, Kanerva I., Manninen, Mikkola, Pehkonen, Rantanen, Skinnari, Vehkaoja, Virtanen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Virtanen, Skinnari, Immonen, Mikkola ja Pehkonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Immonen, Manninen ja Pehkonen sekä muun synn perusteella (haastettuna todistajaksi tuomioistuimeen) ed. Mikkola.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 100/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1997 vp
Talousarvioaloite 1—705/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42.

Pääluokka 27

Puhemies: Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskustuskansliaan kir-

jallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Hannu Kemppainen /kesk: momentille 27.01.74 lisäyksenä 10 000 000 mk Kajaanin varuskunnan viestipataljoonan kasarmirakennuksen rakentamiseen. (I vastalause)

2. Ed. Arja Ojala /sd: momentille 27.01.74 lisäyksenä 7 000 000 mk Lylyn viestivarikon akkuhuoltolan rakentamiseen. (TAA 456)

3. Ed. Veijo Puhjo /va-r: momentilta 27.10.16 vähennettäväksi 1 000 000 000 mk puolustusmateriaalihankinnoille varatun määrärahan pitämiseksi suunnilleen vuoden 1996 tasolla. (TAA 493)

4. Ed. Veijo Puhjo /va-r: momentin 27.10.16 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta ei hyväksy momentin perusteluissa eikä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevia helikopterihankintaa koskevia kannanottoja."

5. Ed. Jouko Jääskeläinen /skl: momentille 27.10.21 lisäyksenä 30 000 000 mk puolustusvoimien toimintamenoihin. (II vastalause)

Keskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. V i h r i ä l ä : Kannatan ed. Kemppaisen ehdotusta.

Ed. A. O j a l a : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. R i m m i : Kannatan ed. A. Ojalan ehdotusta.

Ed. P u h j o : Teen ehdotukset n:ot 3 ja 4.

Ed. K u o p p a : Kannatan molempia ed. Puhjon ehdotuksia.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. S m e d s : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—5 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Puolustusministeriö

Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 40 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 20. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. A. Ojalan ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 169 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 10 Puolustusvoimat

Äänestys ed. Puhjon ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 175 jaa- ja 3 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 19. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Puhjon ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 168 jaa- ja 9 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 19. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 19. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistointiminta ja luku 99 Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 28

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Pentti Tiusanen /vas: momentille 28.64.74 lisäyksenä 3 000 000 mk yhteisen tavarantarkastuspisteen perustamiseksi Nuijamaan tulliasemalle Venäjän viranomaisten kanssa. (TAA 615)

2. Ed. Bjarne Kallis /skl: luvun 28.99 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että Engel-Yhtymä Oy:n mahdolliset omistusjärjestelyt valmistellaan henkilöstön asema turvaten. Edelleen eduskunta edellyttää, että nykytilanteessa valtion omistusosuus säilyy vähintään 50 prosenttina." (II vastalause)

3. Ed. Mikko Kuoppa /va-r: ehdottaa, että eduskunta ei hyväksyisi luvun 28.99 perusteluja eikä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevia Engel-Yhtymä Oy:tä koskevia lausumaehdotuksia.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Kannatan ed. Tiusasen ehdotusta.

Ed. K a l l i s : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Kannatan.

Ed. K u o p p a : Teen ehdotuksen n:o 3, joka merkitsee, että Engel-Yhtymää ei yhtiötetä.

Ed. P u h j o : Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—3 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Valtiovarainministeriö, luku 03 Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, luku 05 Valtiokonttori, luku 07 Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset, luku 10 Valtiontalouden tarkastusvirasto, luku 18 Verohallinto, luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle, luku 40 Tullilaitos ja luku 52 Tilastokeskus hyväksytään.

Luku 64 Valtion kiinteistölaitos

Äänestys ed. Tiusasen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 168 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 17. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 70 Hallinnon kehittämiskeskus, 80 Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet, luku 81 Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot, luku 82 Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille, luku 84 Kansainväliset rahoitusosuudet ja luku 90 Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) hyväksytään.

Luku 99 Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot

P u h e m i e s : Ed. Kalliksen ehdotus n:o 2 koskee luvun perustelujen sisältöä ja ed. Kuopan ehdotus n:o 3 perustelujen poistamista. Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kalliksen ehdotuksesta n:o 2 mietintöä vastaan ja sitten ed. Kuopan ehdotuksesta n:o 3 mietintöä vastaan sellaisena, miksi se on edellisessä äänestyksessä muodostunut.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Kalliksen ehdotuksesta n:o 2 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 52 ei-ääntä, 14 tyhjää; poissa 16. (Ään. 7)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt mietinnön.

2) Äänestys ed. Kuopan ehdotuksesta n:o 3 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 177 jaa- ja 5 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 15. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 29

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Olavi Ala-Nissilä /kesk: momentille 29.10.21 lisäyksenä 2 000 000 mk diplomi-insinööriopintotuen käynnistämiseen Turussa. (TAA 238)

2. Ed. Pirkko Peltomäki /sd: momentille 29.10.21 lisäyksenä 15 000 000 mk Porin korkeakoulun, TTKK:n toiminnan rahoittamiseen. (TAA 472)

3. Ed. Maria Kaisa Aula /kesk: momentille 29.39.55 lisäyksenä 22 000 000 mk vanhemmista asunon vuokranneiden opiskelijoiden asumislisän säilyttämiseksi nykytasollaan budjettiperusteisesti. (I vastalause)

5. Ed. Esko-Juhani Tennilä /va-r: momentille 29.39.55 lisäyksenä 100 000 000 mk opintorahan budjettiperusteiseen korottamiseen 100 mk:lla kuukaudessa. (TAA 578)

6. Ed. Maija-Liisa Lindqvist /kesk: momentin 29.39.55 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että samalla kun aikuisten opintojen rahoitusjärjestelmiä ns. koulutusvakuutuksella pyritään uudistamaan on pidettävä huolta myös nuorten omaehtoisesti koulutukseen ha-

keutuvien opintotuen kehittämisestä niin, että tuen reaaliarvo palautetaan leikkauksia edeltäneelle tasolle." (I vastalause)

7. Ed. Maija-Liisa Lindqvist /kesk: momentille 29.40.30 lisäyksenä 480 000 000 mk yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen valtionavustuksiin. (I vastalause)

8. Ed. Päivi Räsänen /skl: momentille 29.40.30 lisäyksenä 350 000 000 mk valtionavustuksina esiopetuksen järjestämiseksi 6-vuotiaille. (II vastalause)

9. Ed. Maria Kaisa Aula /kesk: momentille 29.40.34 lisäyksenä 50 000 000 mk käytettäväksi koulujen peruskorjaukseen. (I vastalause)

10. Ed. Jouko Jääskeläinen /skl: momentille 29.40.34 lisäyksenä 50 000 000 mk koulujen katus- ja homevaurioiden korjaamiseksi. (II vastalause)

11. Ed. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 29.40.34 lisäyksenä 15 000 000 mk Petäjäveden kirkonkylän ja Uuraisten kirkonkylän koulukustusten perusparantamista ja laajentamista varten. (TAA 244 ja 245)

12. Ed. Bjarne Kallis /skl: momentille 29.69.52 lisäyksenä 500 000 mk rakennusavustuksena Karhunmäen kristilliselle kansanopistolle. (TAA 224)

13. Ed. Jaakko Laakso /vas: momentille 29.88.54 lisäyksenä 1 000 000 mk Vantaalla sijaitsevan tiedekeskus Heureka-toiminnan tukemiseen. (TAA 357)

14. Ed. Reino Laine /vas: momentille 29.90.51 lisäyksenä 817 000 mk kymmenen vuosittain jaettavan 15-vuotisen taiteilija-apurahan myöntämiseen. (TAA 389)

15. Ed. Sulo Aittoniemi /kesk: momentille 29.90.52 lisäyksenä 25 000 mk Ivalon ylettömän korkeatasoisten huuliharppufestivaalien tukemiseen. (TAA 47)

16. Ed. Jaakko Laakso /vas: momentille 29.93.50 lisäyksenä 2 650 000 mk Uudellamaalla sijaitsevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoon. (TAA 358)

17. Ed. Pentti Tiisanen /vas: momentille 29.93.75 lisäyksenä 2 500 000 mk Kymminlinnan linnoituksen kunnostamistyön jatkamiseen. (TAA 616)

18. Ed. Jouko Jääskeläinen /skl: momentin 29.96.50 perusteluissa lausuttavaksi: "Momentilta avustetaan kulttuurilehtiä 2 500 000 markalla ja uskonnollisia lehtiä 2 000 000 markalla." (II vastalause)

19. Ed. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 29.98.50 varatusta määrärahasta 30 000 mk Pyl-

könmäen suojuoksun ja Multian potkukelkkailun MM-kisojen tukemiseen. (TAA 249)

Keskustelu:

Ed. A l a - N i s s i l ä : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. I. K a n e r v a : Kannatan.

Ed. P e l t o m o : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. L a a k s o n e n : Kannatan.

Ed. A u l a : Teen ehdotuksen n:o 3 vanhemmiltaan asunnon vuokranneiden opiskelijoiden asumislisän säilyttämiseksi nykytasollaan.

Ed. L i n d q v i s t : Kannatan.

Ed. T e n n i l ä : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. P u h j o : Kannatan ed. Tennilän ehdotusta.

Ed. L i n d q v i s t : Teen ehdotukset n:ot 6 ja 7.

Ed. A u l a : Kannatan ed. Lindqvistin ehdotuksia.

Ed. R ä s ä n e n : Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. K a l l i s : Kannatan.

Ed. A u l a : Teen ehdotuksen n:o 9.

Ed. L i n d q v i s t : Kannatan.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 10.

Ed. R ä s ä n e n : Kannatan.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Teen ehdotuksen n:o 11.

Ed. K a l l i s : Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 12.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Kannatan.

Ed. L a a k s o : Teen ehdotuksen n:o 13.

Ed. D r o m b e r g : Kannatan.

Ed. L a i n e : Teen ehdotuksen n:o 14.

Ed. S a a r n i o : Kannatan.

Ed. A i t t o n i e m i : Hyvää kulttuuria halvalla. Teen ehdotuksen n:o 15, 25 000 markkaa Ivalon ylettömän korkeatasoisten huuliharppufestivaalien tukemiseen.

Ed. L a i n e : Kannatan.

Ed. L a a k s o : Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. U o t i l a : Kannatan.

Ed. T i u s a n e n : Teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Kannatan ed. Tiusasen ehdotusta.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—3 ja 5—19 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Opetusministeriö, luku 05 Kirkollisasiat, luku 07 Opetushallitus ja luku 08 Kansainvälinen yhteistyö hyväksytään.

Luku 10 Yliopistot

Äänestys ed. Ala-Nissilän ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 16. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Peltomon ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 169 jaa- ja 14 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 15. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 11 Valtion harjoittelukoulut ja luku 20 Ammattikorkeakouluopetus hyväksytään.

Luku 39 Opintotuki

Äänestys ed. Aulan ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 46 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 22. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 173 jaa- ja 10 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 15. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lindqvistin ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 45 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 20. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

Äänestys ed. Lindqvistin ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 16. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Räsänen ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 39 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 17. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Ed. Aulan ehdotus n:o 9 ja ed. Jääskeläisen ehdotus n:o 10 ovat samansisältöiset, joten niistä on äänestettävä yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ed. Aulan ehdotuksesta n:o 9 ja ed. Jääskeläisen ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö "jaa", ehdotukset n:ot 9 ja 10 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 51 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 15. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 167 jaa- ja 14 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 17. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 69 Aikuiskoulutus

Äänestys ed. Kalliksen ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 15. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 88 Tieteen tukeminen

Äänestys ed. Laakson ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 17. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 90 Taiteen tukeminen

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta n:o 14.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 14 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 167 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 16. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 15 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 61 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 15. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 93 Museovirasto ja kulttuuriperinne

Äänestys ed. Laakson ehdotuksesta n:o 16.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 16 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 166 jaa- ja 17 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Ään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tiusasen ehdotuksesta n:o 17.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 17 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 12 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 94 Kirjastotoimi hyväksytään.

Luku 96 Kulttuurin muut menot

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta n:o 18.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 18 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 14. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 98 Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 19 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 30

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. **Vuorensola:** Arvoisa puhemies! Olen vähän muuttanut puheeni järjestystä. Alun perin oli tarkoitus, että aluksi olisin puhunut vähän maatalouspolitiikkaa, mutta kun nyt on aivan erinomainen tilaisuus pitää 15-vuotispuhe, joka on nimeltään kuttupuhe, pidän sen nyt ensiksi ja sen jälkeen ehkä muutama sana maatalouspolitiikasta.

Kuttupuhehan kuuluu tietystikin juuri pääluokkaan 30, ja jos ette kaikki muista tai tiedä, kuttupuheen on pitänyt aikoinaan 12 kertaa entinen kansanedustaja, nykyinen eläkeläinen, erityisopettaja Timo Roos. Hän vastikään ilmestyneessä hyvässä kirjassaan Minulta on tiedusteltu jakaa testamenttia kuttupuheesta nimenomaan minulle, ja sen mielelläni olen ottanut vastaan. Tosin olen halunnut siihen lisätä sen, että sitoudun pitämään puheen vain siihen asti, kun puhe täyttää 15 vuotta ja näin ollen saavuttaa rippikouluiän. Sen jälkeisestä ajasta ei ole vielä mitään sitoumuksia tehty, mutta uskon, että Pirkanmaan kansanedustajien neuvottelukunta asian ottaa ensimmäisessä kokouksessaan 1998 esille ja tekee asian vaatimat tärkeät päätökset.

Timo Roos aloitti kuttupuheensa aina sanomalla, että kuttu on köyhän miehen lehmä. Toden totta, sitähan se on, kun vielä tietää sen, että siellä, missä kuttuja pidetään, Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla vedenjakajalueella, kuttu on ollut aina keskeinen ja tärkeä sarpimen jatke.

Kuttuun on liittynyt aina ahkera työ, toiminta, käsityö ja jalostus, on sitten kysymys kutun maidosta tai muusta kuttuun liittyvästä tai yleensä lammastalouteenkin liittyvästä jatkojalostuk-

sesta. Kyseessä on kuitenkin nykyisin ehtyvän luonnonvara. Kuttutaloudelle tai ehkä laajemmin lammastaloudelle ei tänä päivänä kovin ruusuista tulevaisuutta ikävä kyllä voi luvata. Niin sanottu teollinen toiminta tällä sektorilla on kokonaan loppunut. Viimeinen meijeri, joka on ottanut vastaan kutunmaitoa, on noin vuosi sitten lakannut ottamasta maitoa vastaan, ja nyt maidon vastaanottoa ei teollisessa mielessä enää ole. Saattaapaan tässä tietyksi syntyä jopa sellainenkin tilanne, että kutusta ei ole kohta enää kiinnostunut edes pukki. (Ed. Pekkarinen: Ei voi olla!)

Kuttu on myös osa kansallista kulttuuriamme. Tietyillä alueilla, kuten totesin, tämän eläimen vaikutus näkyy yhä, vähentyvänä mutta kuitenkin. Voitaaisiinko kuttu- ja lammastaloudelle tehdä jotakin? Varmasti voitaisiin.

Odotan sitä hetkeä, jolloin meille syntyisi EU-hanke, johon yhdistyvät matkailu, ympäristö, maisema, luonnonmukainen tuotanto ja kuttu- ja lammastalous. Tässä saattaisi olla mahdollisuus säilyttää ja luoda jopa jotakin uuttakin. Se vaatii kuitenkin varsin laaja-alaisen projektin. Se ei onnistu yhden maakunnan projektina vaan ehkäpä juuri sillä tavalla, että Satakunnan, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan ihmiset löytävät tässä asiassa toisensa.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka 30 ei lupaa kuttu- ja lammastaloudelle juuri mitään. Näyttää siltä, että jälleen menetetään yksi vuosi asiantilan korjaamisessa. Maa- ja metsätalousministeriön pitäisi minusta nopeasti palkata riittävän korkeasti koulutettu kylähullu asian kehittämiseksi vaikkapa vain sillä perusteella, ja se sopii aivan hyvin perusteeksi, että pöllömpiäkin hankkeita on olemassa. (Ed. Pekkarinen: Totta!)

Tavoitteena voisi todella olla se, että kuttu- ja lammastaloudesta hankkisi elantonsa tulevaisuudessa joku muukin kuin lammaskonsulentti. Kuttu- ja lammastalouden pelastamiseksi tarvitaan laajaa yksimielisyyttä ja nopeasti. Kohta ei ole enää, mitä kehittää, ja toisaalta myös tällä sektorilla taitajat, osaajat alkavat olla kohta lopussa. Asialle pitäisi siis tehdä nopeasti jotakin.

Arvoisa puhemies! Lopetan kuttupuheosuuteni toteamalla hieman leikkimielessä, että tekin tiedätte ja tunnette, että kuttu on eläimenä kaikkea muuta kuin miellyttävä eläin. (Ed. Dromberg: Miksi?) — No siihen kannattaa tutustua, kehoitan tutustumaan kuttuun, se ei todellakaan ole miellyttävä eläin, mutta ei anneta ulkomuodon, eläimen käytöstapojen tai sen vähäisen älykkyyden hämätä, sillä jos niin teemme, me

kyllä siunaamme koko kuttutalouden saattohoitoon.

Arvoisat edustajatoverit! Olkaamme vuohen, kutun, pässin ja pukin puolella näin joulun alla, olkaamme tämän vähemmistöelinkeinon tukena!

Arvoisa puhemies! Sitten arkiseen aherrukseen ja maatalouspääluokkaan muutamalla sanalla.

Kun katsotaan pääluokan budjettilinjausta, niin itse asiassa olisi aika väärin tarkastella sitä vain yhden vuoden tasolta nimenomaan siitä syystä, että kun Lipposen hallitus 1995 aloitti oman työnsä, jo siinä yhteydessähän tehtiin hallituksessa päätökset etupainoisesti, miten maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaa supistetaan, mitä säästöjä tehdään. Tämä on nyt toteutunut hyvin pitkälle ja nyt myös tulokset alkavat näkyä ja erityisesti ensi vuonna tämä tulee näkymään.

Kun laskee niitä säästöjä, joita tähän pääluokkaan on kohdistunut, niin pelkkinä budjettisäästöinä niitä kertyy kaiken kaikkiaan 2 miljardia markkaa. Tähän 2 miljardiin markkaan sisältyy pinta-alaisajärjestelmästä luopuminen, vuonna 94 kertyneiden markkinointimaksujen nollaaminen, perussäästö 750 miljoonaa markkaa, maidon kiintiöihin liittyvä tuotannon alentaminen ja EU-sopeutukseen liittyvät vähennykset. Tästä yhteensä tulee noin 2 miljardia markkaa.

Lisäksi maatalous on niin sanotusti hävinnyt näinä vuosina alhaisen tuottajahintatason kautta ja myös kohonneiden ja korkeiden kustannusten kautta. Vähäiselläkin laskutaidolla pääsee tässä yhtälössä noin miljardiin markkaan.

Voidaan ihan varovaisestikin arvioida, että maaseudulta näitten vuosien aikana on hävinnyt liikevaihtoa noin 3 miljardia markkaa. Tämä asia on syytä todeta siinä mielessä, että tämä jättää jälkensä maaseudulle. Vaikka se on maatalouden rahaa, niin kaikki tiedämme sen, että sillä on erittäin suuri välillinen vaikutus maaseudulla ja nyt jos koskaan pitäisi, niin kuin vähän oireita on näkynyt, myös hallituksen tasolla todella miettiä sitä, miten maatalous elinkeinona voi jatkossa pärjätä.

Ensi vuosi ja seuraava vuosi tulevat olemaan maatalouden kannalta erittäin vaikeita vuosia ja se tarkoittaa sitä, että näinäkin vaikeina vuosina pitäisi pystyä ylläpitämään uskoa tulevaisuuteen maaseudulla. Kaikki tämänhetkiset selvitykset ja tutkimukset ovat osoittamassa, että usko maaseudulla on palaamassa, mutta yhä edelleen käy ilmi, että 2/3 viljelijöistä miettii ja harkitsee, he

eivät välttämättä siis tee päätöksiä. Päätöksiä tekee ainoastaan 1/3 viljelijöistä. He investoivat ja uskovat tulevaisuuteen, mutta jokainen meistä tietää, että se 1/3 viljelijöistä ei riitä ylläpitämään tuota elinkeinoa, vaan niitä tulevaisuuteen uskovia viljelijöitä tarvittaisiin huomattavasti enemmän.

Erityisen huolestuttavaa on se, että sukupolvenvaihdosten lukumäärä on laskenut niin alas, että se ei ole koskaan niin alhaisella tasolla ollut ja se tarkoittaa sitä, että elinkeino ei riittävässä määrin uudistu. Jos muutama vuosi eletään tällä noin 500—1 000 sukupolvenvaihdoksen tasolla, kun sen käytännössä pitäisi olla noin 2 000 sukupolvenvaihdosta per vuosi, niin kyllä elinkeinon uudistuminen on niin retuperällä, että siinä ei voi kyllä ruusuisesti tulevaisuutta enää elinkeinonkannalta ajatella.

Asian toinen puoli on myös se, joka on ehkä syytä todeta, että maatalous on vuosittain sukupolvenvaihdosten kautta tulouttanut, jos näin voi sanoa, noin 400—600 miljoonaa markkaa yhteiskunnalle tai niille perillisille, jotka ovat sieltä kotoansa, tilaltansa lähteneet. Tämä markkamäärä on nyt markkinoilta pois. Oma käsitykseni on se, että tämä on saattanut vaikuttaa jopa muun muassa vapaarahoitteiseen asuntotuotantoon. Joka tapauksessa näiltä markkinoilta on pois monta sataa miljoonaa markkaa.

Maaseudun kannalta tätä taustaa vasten nyt jokin aika sitten täälläkin keskustelussa ollut Agenda 2000 saattaa olla viimeinen isku elinkeinolle tai kyllä se voi olla tietysti positiivinenkin asia, kunhan se kansallisesti hoidetaan hyvin ja niin, että Suomessa tähän asiaan perehdytään vakavasti. Tässä suhteessa ainakin minua hiukan pelästytti Agenda-keskustelussa kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro ja sen käyttänyt ed. Sasi, kun hän ei millään tavalla ymmärtääkseni ja varmaan yleisenkään ymmärryksen pohjalta sitoutunut tuohon Agendaan maatalouden osalta, vaan sitä pidettiin tällaisena jäämäeränä.

Oma käsitykseni on se, että jos meillä sitoudutaan tähän asiaan sillä vakavuudella, jolla nykyinen ministeri ja myös hallitus on asiaan sitoutunut, niin vain sillä tavalla voidaan saada todellisia tuloksia aikaan.

Keskustan vastalause tässä maatalouspääluokassa on lyhyt ja ytimekäs, mutta perustuu siihen, mitä olen tässä edellä puhunut: suuren huolen siitä, miten elinkeino voidaan pitää kannattavana, yrittäjähajaisena ja niin, että viljelijöillä myös tulonjakopolitiikassa on jokin muu kuin mopen osa. Tällä hetkellä, niin kuin tiedämme,

muut väestöryhmät ovat saamassa selkeän tulonlisän, mutta viljelijöiden kohdalla ”tulonlisä” on negatiivinen.

Toinen asia, jonka ihan lopuksi otan esille, on metsäsektorilta. Tämän pääluokan osalta maatalousjaostossa on, voi sanoa, joka vuosi tehty muutoksia metsäsektorin rahoihin ja joka vuosi jaosto on yksimielisyydellään voinut hiukan korjata budjettia, niin että ennen muuta metsäkeskusten toiminta on voitu turvata ja on voitu välttää lomautukset ja irtisanomiset metsäkeskuksissa. Oma käsitykseni on kuitenkin se, ettei tällä tavalla enää voida jatkaa, että jaosto joka vuosi korjaa budjettia tällä tavalla, vaan kyllä nyt jos koskaan sekä maa- ja metsätalousministeriön että valtiovarainministeriön pitäisi nämä metsärahat laittaa jo lopultakin oikealle tasolle, jotta ne tulisivat budjettipohjaan mukaan. Nyt me olemme joka vuosi siirtäneet maataloussektorilta rahaa metsäsektorille ja jokainen arvaa, että pitemmän päälle ei tämä kyllä tule onnistumaan. Näin ollen ministeriö saisi tähän asiaan ottaa seuraavassa budjetissa vähän rohkeamman otteen.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi puutun vielä toiseen eläimeen, kun alussa puhuin kutusta, niin nyt pitäisi puhua kotkista. Jaosto lausuu kotkista ja kotkatuhojen tutkimisesta ja edellyttää, että asia selvitetään. Jaostossa kuultiin asiantuntijoiden asiasta ja päädyttiin siihen, että kotkien aiheuttamat tuhot porojen vasoilille olisi syytä selvittää. Ei ole riittävästi tietoa siitä, kuinka paljon näitä vasatuhoja tapahtuu.

Täällä pari päivää sitten käytiin ankaraa keskustelua siitä, kuka on tämän käihin aiheuttanut, ja siinä ovat tulleet syyttömästi syytetyiksi ilmeisesti ainakin ed. Apukka ja ed. Rajamäki ja vähän muitakin. Minä pyydän anteeksi kyseisiltä edustajilta sen takia, että taitaa olla niin, että minä olen se syylinen, joka on tämän lausuman mietintöön ajanut, ja vain siltä pohjalta, että asia pitäisi selvittää. Ed. Pulliainen tulkitsee asian niin, että kun selvitetään, selvittäminen tarkoittaa sitä, että kotkia ruvetaan ampumaan ja vähentämään. Tätä suinkaan jaostossa ei ole tarkoitettu, vaan nimenomaan on tarkoitettu sitä, mitä varmaan ed. Pulliainenkin professorismiehenä toivoo, että ensin tutkitaan ja sitten hutkitaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vuorensolalle noista petovahingoista Lapissa, porotuhjoista, niin suurin ongelmahan lienee kuitenkin ahma. Siinä mielessä odottaisi, että Suomessa voitaisiin päästä sem-

moiseen ahmojen vähentämiskampanjaan, koska tuntuu jotenkin ihmeelliseltä, että Suomessa suojellaan ahmoja ja Ruotsin ja Norjan puolella niitä kuulemma vähennetään. Näin ainakin asiantuntijat sanoivat.

Mutta ed. Vuorensolan kuttupuheeseen. En tiedä, onko soveliasta tähän kommentoida tai eri näköisiä argumentteja esittää, mutta hän totesi, ettei kutuilla ole tulevaisuutta, semmoista pessimismia vähän tässä oli. Mutta minusta on hirveän mahtava tulevaisuus lammastaloudella. Ajatelkaa, mikä mahdollisuus sillä on vaikka ruohojen leikkuussa. Joka mökissä olisi yksi lammas ja se kun niittäisi heinät edellään, niin lannoitus tapahtuisi samalla eikä tulisi mitään saasteita. Se olisi hyvin ekologinen systeemi. Samaten kaupunkien kaikki puistot, ei kun lampaita vain täyteen.

Mutta ihan vakavasti ottaen, jos mietitään Norjaa, mikä on karua seutua, siellä on lampaita valtavasti paljon. Meillä on hirveän rehevät pusikot ja metsät mutta meillä ei lampaita älytään kasvattaa. Mikä taimikonhoitoetu siinä olisi! Ei tarvitsisi metsuria laittaa sinne sirpin kanssa niittämään heiniä tai myrkyä kylvämään, vaan lampaille syötettäisiin. Kuttu siihen ei käy. Kuttu syö ne taimetkin. Se on huono puoli tässä.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Halusin ed. Vuorensolan puheenvuoron johdosta vain lyhyesti todeta, että kokoomus on hallituksen linjalla täysin maatalouspolitiikassa.

Sitten haluaisin vielä muistuttaa, emmekö olleet joskus sopineet siitä, että suositus puheenvuoron pituudeksi on kymmenen minuuttia näissä puheissa. Jos me aiomme kaikki tänään puhua puoli tuntia kaikista asioista, emme pääse kyllä jouluksikaan kotiin.

Ed. Vihtilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vuorensola käytti perustellun ja asiantuntijan puheenvuoron erityisesti tästä kuttutaloudesta. Minusta on hyvä, että joku edustaja jatkaa Timo Roosin perinnettä ja puuttuu tärkeään asiaan. Mutta ei kuttutaloudella ole tulevaisuutta, ellei siihen olla valmiita panostamaan. Toivoisin, että nyt tämän pohjalta — valitettavasti täällä ei taida olla aloitteita, että voimme kuttutalouden puolesta aloitteiden pohjalta äänestää — saataisiin laajaa yhteistyötä ja niin kuin ed. Vuorensola toi esille, Satakuntaan, Pirkanmaalle ja Etelä-Pohjanmaalle, näille kolmelle maakunnalle, voitaisiin

perustaa esimerkiksi kuttukonsulentin virka, joka lähtisi viemään tärkeää asiaa eteenpäin. Ed. Vuorensola puhui kai ”kylähullusta”, joka voisi olla mukana, mutta minä kyllä konsulentin ottaisin tällaiseen virkaan. Toivonkin, että ensi vuoden budjetissa hallitus voisi jo esittää tällaisen viran perustamista, että kuttutalous Suomessa säilyisi.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Vuorensolan kuttupuhe oli paitsi hauska myös erittäin tärkeä. On todella valitettavaa, jos kuttujen pito ei enää kannata. Sitä vastoin en oikein ymmärtänyt, millä perusteella ed. Vuorensola moitti kuttua. Kun omasta mielestäni se on hyvin jopa kaunis ja miellyttävä eläin, vaikka ehkä vähän äkkikikainen ja jäärapainen. Mutta siitä huolimatta tuntui hieman oudolta tämä moittiminen.

Varmistaisin myös ed. Vuorensolan puheesta kotkia koskevan kohdan, sillä emme todellakaan missään vaiheessa halunneet kotkille mitään pahaa, vaan nimenomaan että yhteiselo porojen ja kotkien välillä voitaisiin selvittää ja saada siihen jonkin näköistä kunnollista yhteistyötä poromiesten ja luonnonsuojelijoiden välillä.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi ed. Kokkoselta, jos olen käyttänyt hänen aikaansa väärin. Ei tarkoitukseni ollut ollenkaan tässä mielessä pitää kuttupuhetta tai yleensääkään puheenvuoroa. Olen pahoillani, jos olen häntä loukannut.

Sen sijaan se, että minä moitin kuttua, mistä ed. A. Ojala kysyi, johtuu siitä, että minulla on kokemusta tästä eläimestä ja ne kokemukset eivät välttämättä ole kovin mukavia ja miellyttäviä. Kuttuun liittyy kaikki ne ulottuvuudet, mitä voi ajatella aina mausta hajuun asti ja siihenkin asti, mitä kuttu syö. Sehän nimittäin, sen voi todeta myöskin, syö mitä vain. Hyvin tyypillistä on, että ensimmäisenä, kun se pääsee irti ja jaloilleen, se tyhjentää lähimmän pyykkinarun. Niinhän siinä yleensä käy.

Minä toivon, että tämä kuttupuheperintö saisi jatkaa. En minä näe tässä mitään pahaa. Sen takia olen nyt myöskin tämän puheenvuoron käyttänyt.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Minä voisin ihan hyvin ilmoittautua kuttukonsulentiksi tässä heti.

Syy, miksi puheenvuoron pyysin, on se, että Suomen keskusta kiertää nyt tämän maatalous-

asian kanssa kenttää lujasti, kun se itse on tämän unionisopimuksen valmistellut, tehnyt, hyväksynyt ja jopa hyväksyttänyt täällä. Liittymissopimus oli kelvoton, ja silloin on aivan turha valitella sitä, että tässä on epävarmuutta tullut viljelijäväestölle. Se on aivan totta. Totta kai näin tapahtuu.

Näyttää siltä, kuin se olisi demarien syy ihan kokonaan, että tällainen kelvoton sopimus on olemassa. — Minä en yleensä puoluetovereita kehuskele, vaan ihan toisinpäin yleensä puhun, koska minulle ei ole oppositiota eikä hallitusta vaan asiat riippumatta siitä, onko puolue hallituksessa vai oppositiossa. Sillä ei ole mitään merkitystä. Lipponen on saanut aikaiseksi edes jotakin siellä Brysselissä, jotakin parannusta. Se on aika paljon se. Sanoin täällä eilen, että työväenliike on menettänyt katsekontaktinsa leipäjonosta katsovan lapsen kysyviin silmiin. Se on aika paljon työväenliikkeestä sanottu. Kokoomusporvarit tuli kunnolla myös haukuttua, joten nyt on keskustan vuoro. Se sopii oikein hyvin tähän kohtaan.

Nimittäin on oikein väitöskirjalla osoitettu, mikä kepu on. Nimittäin Arja Sahlberg toteaa väitöskirjassaan vuodelta 93: ”Aate ja käytäntö olivat Alkiolle sama asia. Samaa ei voi sanoa keskustapuolueesta, jossa valtapeli jakaa ne erilleen.” Eipä silti, kyllä meilläkin on helppo himmennyt pahan kerran. En minä sitä sano, mutta tässä se voidaan sanoa, ja olisin minä kahvikupiliseläkin ihan hyvin voinut saman asian kokemuksesta sanoa. Kyllähän tietysti meilläkin lauleksellaan, että ”nälkä on aina vieraanamme, paidannapit poikittain”. Niin ne laulevat keskustalaisetkin, että ”päivä se paistavi pirttihiin pieleen”, ja on tuollainen 400—500-neliöinen omakotitalo. Suurin piirtein ne laulut ovat vähän samanlaisia.

Olin silloin maa- ja metsätalousvaliokunnassa, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin. Se oli kauhistuttavaa, kun jokainen valiokunnassa varmasti tiesi, kun oli asiantuntijat mitä oli, Salolainen ja Haavisto, että tämänhän johtaa samaan, kuin kansankomissaari Buharinin aika Neuvosto-Karjalassa. Tässähän ajetaan Suomen maatalous samaan, mikä oli Neuvosto-Venäjällä Karjalassa. Sanotaan vain, ettei kannata. Moskovassa sanottiin, ettei Karjalassa kannata viljellä. Ihan samaa tullaan Brysselissä sanomaan sen jälkeen, kun vielä keskisen Euroopan maat liittyvät: ettei kannata viljellä, ei se kannata. Oltiin niin mahdottoman unionikiiman vallassa vielä, ettei siinä ollut minkään näköistä tolkkua. Tie-

tysti sitten vastapuoli lohdutti maatalouden osalta, kun tiesi, että Suomi liittyy varmasti ja silloin tietysti hinnalla millä hyvänsä. Mutta heti täytyi päästä, ja se oli sillä selvä.

Sitten Heikki Haavisto esitteli valiokunnassa sellaista karttaa, tukialueen karttaa. Minä katseilin, että sehän oli sama kuin punakapinan aikana Salmelan esikunnan pohjoinen rintama, täsmälleen sama, jopa poteroittain: nimittäin Parkano, Kuru, Ruovesi, Vilppula, Juupajoki, Jämsänkoski, Jämsä. Jouduin kysymäänkin, oliko varmasti oikea kartta vai Salmelan esikunnan kartta talvelta 1918 ja onko tällä jotakin tekemistä maatalouden kanssa. Liikanen esitteli samanlaista karttaa meidän eduskuntaryhmässämme. Se kartta oli vain väärin päin.

Tällaisilla eväillä mentiin. Ainut mahdollisuus olisi ollut, ainut käyttökelpoinen, että koko Suomi olisi ollut tuen piirissä. Se on täysin selvää, koska meillä viljelyolosuhteet ovat sellaiset kuin ovat. Jos meidät vapaaseen kilpailuun pistetään, on aivan selvä, kuinka siinä käy. Jos saksalaisella viljelijällä on puolet suurempi hehtaarisato, kilpaile siinä sitten samoilla hinnoilla! Eihän siitä tule mitään.

Siinä käy helposti samalla lailla kuin Inkerinmaalla 20- tai 30-luvulla muistaakseni, kun sorvarit tulivat Pietarista tai Leningradista opettamaan talonpojille maanviljelystä. Saivat päähänsä neljännen tai kuudennen polven sorvarit, että Inkerinmaalla saadaan kaksi satoa, kun mennään ja myöhennetään maa syksyllä hyvin ja talvella kylvetään siemenet — tämä on ihan totta kaiken lisäksi — ja siemenet menevät siitä mahaan ja lähtevät heti kasvamaan. Sitten ei saanut mennä keväällä kylvämään. Linnuthan söivät ne siitä, ja osa huuhtoutui ojaan, eikä saatu sitä yhtäkään satoa.

Unionin maatalouspolitiikassa on hiukan samanlaisia piirteitä: kylvöpäivän määrääminen, korvakoru sonnimullikoille. Minä kuulin, kun joku isäntä oli tappanut sonnimullikan ja korvakoru oli tippunut. Piti eläinlääkäri pyytää, ennen kuin saatiin se korvaan takaisin, ja vielä Brysselistä tilatakin kaiken lisäksi. Nyt kai saadaan jo Helsingistä vastakappale.

Tässä alkaa olla Buharinin ajan piirteitä aika paljon ja ihan väkisin ne tulevat mieleen, vaikka kuinka asiallisesti tähän yrittäisi suhtautua. Kun liittymissopimus tehtiin, minä vastustin sitä siitä syystä, että se oli sisällöltään kelvoton eli tulee tuhoamaan Suomen maatalouden edellytykset ilman muuta sitten, kun tulee kilpailu ja nämä muut maat tähän liittyvät.

Miksi tällainen sitten tuli, minä haluaisin vielä sen sanoa. Minä en ole tavannut yhtä ainutlaatuista sosialidemokraattia, joka ei olisi äänestänyt unionin puolesta neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä. Kaikilla oli yksi ja sama peruste: Isännät kuriin! Kaikilla! Jos ei olisi näin ollut, äänestyksen tulos olisi ollut toinen. Minä tiedän sen aivan varmasti, ja siihen on synkkä historia aina punakapinasta ja 30-luvulta asti. Kuka luukkee Pentti Haanpää ja Väinö Linnaa, näkee sen sosialidemokraattien ja maalaisliiton ristiriidan.

Täällä pidettiin semmoista "rehutasavaltaa" pystyssä. Säkkiengeruorahakin oli "ympäristömaksu". Kun isäntä heitti säkin maahan, maksettiin siitä, että hän sen tietysti pisti kärryille. Amerikkalaisille ravihevosille vietiin kauraa veronmaksajien kustannuksella. Pärjäsivät kuulemma turpiaan aika tyytyväisinä siellä. Vietiin jopa juustoja Tanskaan sioille, ja siat päästivät karvaita röyhtäyksiä tyytyväisinä siellä. Veronmaksajien kustantamana miljardi toisensa perään kului ja sai sellaisen kiukun ja vihan aikaan, että haluttiin isännät kuriin. Tosin se meni väärään maaliin. Nämä vuorineuvosviljelijät, maahengen vaalijat, nämähän ne kuppasivat eivätkä esimerkiksi jotkut pienet karjatilalliset ja pienviljelijät. Eivät tietenkään he, mutta siinä menivät kaikki samassa. Tämä on sen historia, miksi tässä tällä tavalla kävi.

Tulevaisuudesta siinä vaiheessa, kun EU kielletty maksamasta Suomen maataloudelle tukea, tässä on tiivistelmä, koska aika on vähissä; en varmasti enempää minuuttia ylitä:

"Yhden luukun periaate

Haaviston Heikille investointituki,
Virtasen Arskalle pienempi muki
Brysselin pöydässä Ehrnroothin Casse,
siellä istuu myös pian meidän Lasse.

Brysselin sossu apuaan antaa,
komissaarit vastuuta kantaa.
Köyhille koittaa kultainen aika,
ruoka-apu ja onnen taika.

Oliiviöljyt ja hormonisonnit,
perunalastuja useat tonnit.
Komean leivoimme brysselinlimpun,
takaisin saimme imagokimpun."

Runossa "Salvettu sonni sinileväkaislikossa", sanotaan tämä vielä tarkemmin:

"Vuosisadan ajan te päätitte,
onko suomalaisella souvarilla, punaorvon leskelä,
rintamamiehen lapsella ruokaa lautasella.
Nyt te seisotte kuin salvattu sonni sinileväkaislikossa
omien johtajienne sinne taluttamana,
Brysselin direktiivin lävistämänä.

Satelliitit valvovat Hakapellon kulman
viimeistä kaatunutta heinäseivästä
takaveräjän tuolla puolen.
Köyliön järven sinilevätuho —
pienä sen rinnalla Lallin uho."

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne puheensa alussa väitti, että keskusta kiertää kentällä moittimassa, kuinka huono sopimus on tehty, ja väittämässä, että se on demareiden syytä jne. Sopimus varmasti maatalouden osalta oli huono, ja sen takia viljelijäväestö hyvin laajalti myös vastusti EU:n jäsenyyttä. Todella olen huolestunut maatalouden tulevaisuudesta, niin kuin ed. Rinnekin puheessaan toi esille.

Mutta minusta olennaisinta nyt on se, mitä me jäsenyydessä teemme Suomen maataloudelle. Elikkä kyllä nyt on nostettava esille se, että tämä hallitus on leikannut noin miljardi markkaa maataloustukea. Tämä on minusta olennainen kysymys, kun samanaikaisesti kansallisin päätöksiin olisi pystytty tekemään toisin. Hallitus on myös lisännyt maatalouden kustannuksia erilaisin päätöksin. Tämä on olennaista tässä.

Eli nyt, kun mennään eteenpäin, kyllä kaikki voimavarat pitäisi keskittää siihen, että pystyttäisiin suomalaista maataloutta sitten kansallisiin päätöksiin eri tavoin tukemaan, että jatkossa pärjättäisiin eikä kävisi suomalaiselle maataloudelle huonosti, niin kuin nyt on pelättävissä.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Runoja on tietysti ihan miellyttävää kuunnella, mutta en tiedä, sopisivatko ne kuitenkin paremmin eduskunnan pikukouluun, kun meillä on glögi kädessä.

Minä huomauttaisin semmoisesta asiasta, että tuntuu aika katkeralta oikeastaan kuunnella semmoista kerrontaa, että jotkut meistä ovat menneet Euroopan unioniin sen tähden, että me tölvisimme toisia täällä enemmän. Jos ed. Rinteen puheenvuorosta voi todeta, niin aika hämmentynyt olen, jos sosialidemokraattisessa puolueessa ovat ajatukset Euroopan unioniin menosta tuon kaltaisia, että on menty sen takia, että

voidaan talonpoikaa tappaa. Eihän se tietysti kovin tyylikästä ole. Toivon mukaan sosialidemokraatit eivät todella näin ajattele.

Ed. Rinteen puheenvuorossa oli paljon hyviä osia. Niistä kiitän siinä mielessä, että kyllä on ihan totta, että varmasti täytyy monta kertaa vielä miettiä maatalouden osuutta, miten Euroopan unioni on sitä lievästi sanottuna sotkenut. Siitä olen samaa mieltä ed. Rinteen kanssa. Olen ministeri Hemilällekin puhunut, olisiko siinä järkeä, että me pienenä Suomena keskustelisimme niin sanotusta pohjoisesta ulottuvuudesta vielä voimakkaammin, koska olen aivan vakuuttunut, ettei siellä tiedetä tilannettamme. Eräs komissariikin sanoi minulle, että tuleehan teiltä nyt ainakin kaksi satoa. Tämä on vain yksi heitto siihen, että ei unionissa ehkä kuitenkaan loppujen lopuksi tiedetä, mitä Suomen luonnonolosuhteet tarkoittavat ja miten tärkeitä meille on kuitenkin hoitaa omaa maatalouttamme. Tähän haasteseen minusta meidän täytyisi vakavasti suhtautua.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minustakin ed. Rinteen puheenvuorosta jäi hiukan ristiriitainen tunnelma, ja täytyy sanoa, että olen kyllä eri mieltä siitä kohdasta, vaikka ehkä ed. Rinne sen omalta osaltaan tietää, oliko maatalous pääperuste sille, että Euroopan unioniin mentiin. Oma käsitykseni on, että se ei ollut este sille, vaan nimenomaan monet, monet tärkeämmät syyt olivat takana sille, että eduskunnan enemmistö oli sitä mieltä, että Suomen tulee liittyä unionin jäseneksi.

Siinä yhdyn ed. Rinteseen täysin, että liittymissopimus oli Suomen kannalta erinomaisen huono, ja ilmeisesti se kiire, jolla jäsenyyteen mentiin, tämän huonouden aiheutti.

Sitten tullaan vielä oleellisempaan asiaan eli siihen, mitä jäsenyys sopimuksen jälkeen Suomessa tapahtui. Tästä en missään tapauksessa syytä sosialidemokraatteja, koska teidän ajatuksenne olivat entuudestaan jo tuttuja, mutta ihmettelen kovasti sitä, että oliko peräti vajaa vuosi siitä, kun sopimukseen mentiin, kun jo ne tahot, jotka olivat sopimuksen takana ja sen neuvotteleet, irtaantuivat siitä, eli Rkp:n ja kokoomuksen eduskuntaryhmät, ja toivat tähän sopimukseen lähes miljardin markan leikkauksen. Kun tämän sopimuksen lähtökohtana oli se, että se oli erittäin tiukasti neuvoteltu, Euroopan unioni ja komissio totta kai hoitivat oman osansa siinä, että mikään jäsenmaa ei saa liikaa etuisuuksia omalle maataloudelleen, niin kyllä on täysin kohtuuton-

ta, että joudumme nyt kamppailemaan tilanteessa, jossa leikkaus on voimassa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin sen, että keskustelu unionin tulevaisuudesta maatalouden suhteen, mikä liittyy Agenda-keskusteluun, oli minusta siinä mielessä rohkaiseva, että annan kyllä tunnustuksen sosialidemokraateille ja pääministeri Lipposelle siitä, että realismi siitä, missä ajassa eletään, oli näkyvissä.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minustakin ed. Rinne vähätteli kansallisen elintarviketalouden merkitystä. (Ed. Rinne: Päinvastoin!) — Ei, vaan päinvastoin, ja hyvin pahoillani sitä kuuntelin. — Nyt kun olemme Euroopan unionin jäseniä, Suomen pitää kokonaisuutena, kaikkien puolueiden ja koko Suomen kansantalouden antaa tukensa maaseudulle ja elintarviketaloudelle, jotta se kykenee hakemaan oman paikkansa ja parantamaan tuotteitaan ja säilyttämään sen viennin, joka elintarviketaloudella on. Sitä ei voi jättää yhden eikä kahden puolueen varaan, vaan siinä tarvitaan koko suomalainen yhteiskunta, hallitus ja oppositio, koska kysymyksessä on hyvin vakava asia.

Suomesta perinteisesti on viety varsin paljon elintarvikkeita, maitotaloustuotteita ja lihataloustuotteita. Tälläkin hetkellä esimerkiksi Valio vie juustoja ja pitkiä jalosteita monien satojen miljoonien markkojen edestä, ja Suomeen taas tuodaan koiran ruokaa ja muita eläinten käyttöön tarkoitettuja ruokia. Suomen kannattaa erikoistua, pyrkiä nimenomaan puhtaudella, laadulla ja tämän kaltaisilla asioilla hakemaan ne markat ja pennit, jotka on mahdollista saada. Kansallinen elintarviketalous kannattaa pitää vahvuutena ja vetoan, että siinä kaikki puolueet ovat mukana.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit tukevat hallituksen Agenda 2000:n peruslinjausta maatalouden osalta ja nimenomaan sitä periaatetta, että EU:n eri jäsenmaiden todellisten kilpailukykyhaittojen kompensointijärjestelmä syntyisi.

Kun kuuntelin ed. Lämsän ja eräiden muiden puheenvuoroja kotimaisen politiikan osalta, niin täytyy sanoa, että kansallisesti rahoitettavassa maatilojen rakennetuessa emme itse valitettavasti ole kyenneet osoittamaan oikeudenmukaisuutta ja tuen tarpeen oikeata porrastusta erilaisten satotasojen ja olosuhteiden pohjalta. On aika vaikea EU:lle vakuuttaa ja kertoa, miten siellä pitäisi näitä asioita hoitaa, jos meillä artikla

141:n toteutus on sitä, mitä se on. Maa- ja metsätalousministeriön ja teidän etujärjestönne MTK:n puheenjohtaja Härmälän toimesta A- ja B-tuet ovat ylimitoitettuja. (Ed. Mölsä: Ei pidä paikkaansa!) C-alueiden tuki- ja tuotantoerot ovat edelleen kasvamassa. Minusta on erittäin huolestuttavaa Suomen etujen valvonnan kannalta, että te olette tässä saattaneet maan eri osat ja tuottajat C-alueella, ed. Lämsä, huonompaan asemaan. Tämä on vakava kysymys ja tulen palaamaan tähän hyvin laajasti omassa puheenvuorossani kohta.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä yritin sanoa, mutta ehkä minä sitten vähän rönsyilin enkä osannut. Olisi tietysti parempi kirjoittaa paperi ja lukea se, mutta minä en semmoisesta esiintymistavasta pidä itseni kohdalla. Pidän kyllä siitä, jos muut tekevät sen.

Minä pelkään, että kotimainen elintarviketeollisuus menehtyy. Minulla oli pelko siitä, siis niin päin, ei missään tapauksessa mitään viljelijävihaa, ei hyvät ihmiset. Mutta minä pelkään sitä, mistä tällainen velkainen valtio ne rahat ottaa — pakkohan ne on tietysti sitten jostain ottaa, kun tulee vapaa kilpailu. Kun sitten siirtymäajat ja kaikki muut ovat poissa ja keskisen Euroopan tulevat EU-maat ovat mukana ja meillä on kaikkein vaikeimmat viljelyolosuhteet maailmassa, niin jos maataloutemme ei saa yhteisestä kassasta tukea, niin kyllä piru sen perii.

Ed. Lehtosaari: Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin vielä palata äskeiseen keskusteluun ja erityisesti ed. Rinteen puheenvuoroon. Voin sanoa, että järkyttyneenä kuuntelin penkisä ed. Rinteen puheenvuoroa erityisesti siltä osin, kun hän totesi, että sosialidemokraatit sen vuoksi äänestivät EU-ratkaisun puolesta, että isännät saataisiin kuriin tässä valtakunnassa. (Ed. Rinne: Miksi te sitten äänestitte vastaan?) Minusta se oli kyllä aivan hämmästyttävä väite, ed. Rinne. Heti perään kysyisinkin: Ovatko sosialidemokraatit päähallituspuolueena tehneet myös leikkaukset EU-sopeutuspakettiin ja maatalouden markkojen karsimiseen tällä hallituskaudella myös sen vuoksi, että isännät saataisiin kuriin?

Toivon, että ed. Rinteen välittämä viesti ei olisi hallituksen eikä sosialidemokraattien linja, vaan se olisi vain ed. Rinteen katkera purkaus salissa. Ed. Rinne, nyt tarvitaan tässä maassa niin talonpoikien, duunareitten kuin kaikkien yhteistyötä. Nyt on lyötävä kättä päälle, jotta pärjäämme tiukentuneessa kilpailussa Euroopan

unionin sisällä. Jos milloin, nyt meillä on yhteistyön eikä eripuraisuuden lietsannon aika.

Arvoisa rouva puhemies! Kun istuva hallitus aloitti aikanaan työskentelynsä, sitä markkinoitiin työllisyydenhoidon ja yhteisvastuun hallitukseksi. Kun tuota laajaa pohjaa tarkastelee, ehkä voisi todeta, että lähtökohta tälle asetelmalle oli varsin hyvä ja otollinen, olivathan varsin keskeiset voimat kaikilta laidoilta, paitsi keskeltä, hallituksessa mukana.

Nyt kun tarkastellaan näköalaa maaseudun kannalta, on valitettavasti todettava, että työllisyydenhoidon ja yhteisvastuun linja ei ole maaseudun eikä varsinkaan maataloustuottajien osalta toteutunut. Tämä linja on ollut aika monissa asioissa tipotiessään. Tämä hallitus on kurtittanut hyvin monella tapaa maaseutua. Tulee taas kerran mieleen, onko tarkoituksena ollut se, että pannaan isännät kuriin.

Täällä on monessa keskustan puheenvuorossa jo todettu numeroilla, minkälaisia leikkauksia hallitus on tehnyt. Pahin oli EU-sopeutumispaketti, josta noin miljardi on lähtenyt pois. Se on paha takaisku, mutta siihen voi laittaa vielä toisen mokoman rahaa, jolla maaseutua ja viljelijöiden tulotasoa on heikennetty. Lähes parin miljardin luokkaa ovat nuo leikkaukset olleet.

Näiden seurauksena on ollut kehitys aivan luonnollista, maaseutu on lähtenyt tyhjenemään. Valitettavasti uusilla nuorilla emännillä ja isännillä ei ole enää uskoa jatkaa tuota isiensä ammattia, joten hyvin monet ovat lähteneetkin pois toisiin ammatteihin tai mikä valitettavampaa, hyvin monesti työttömyyskortistoihin, kun työtä ei ole tarjolla.

Tämä kehitys on ollut varsin kovaa koko maassa, mutta erityisesti itäisessä Suomessa, jossa olosuhteet maataloustuotannolle muutoinkin ovat Euroopan unionin mittapuulla tarkasteltuna monella tapaa epäedulliset. Pienet tilakoot ja sellaiset alueet, joilla tuotanto jää hyvin alhaiseksi, eivät ole edesauttaneet maataloustuotannon jatkumista siellä.

Kun vielä tarkastelee aivan hiljattain tehdyn tupon vaikutusta maatalouteen, voi todeta, että kaikissa muissa tuloryhmissä tuli parin kolmen prosentin korotukset, mutta viljelijöille tulee ainakin saman verran miinusta, paikka paikoin jopa enemmänkin. Tämä ei ole oikeudenmukainen ratkaisu suomalaista talonpoikaa kohtaan.

Sitten vielä voi kysyä, mitä on edessä. Täällä on puhuttu jokin aika sitten Agenda 2000 -asiasta. Pahimmillaan se saattaa olla niitti hyvin monella tilalla Suomen maataloudessa. Pönkiä pan-

naan tuotantolaitosten oville hirmuisella vauhdilla, jos Agenda kielteisimmillään tulee toteutumaan. Myös monet kotoiset ratkaisut, joista tässä salissa päätetään, viittaavat kiinteistöveron laajentamiseen peltoihin ja metsiin, josta on hyvin paljon puhuttu, ovat erittäin vakava isku, jos ne tullaan toteuttamaan seuraavalla vaalikaudella seuraavan hallituskoalition toimesta.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenpuheessa ed. Rajamäki jo mainitsi, että pääomaveroa tullaan nostamaan edellyttäen, että demarit ovat seuraavassa hallituksessa ja että toiset hallituspuolueet, jotka ovat mukana, antavat periksi siinä. Se olisi myös paha isku maataloutta ja maaseutua ajatellen, mutta vielä pahempi se on muuta yritystoimintaa ajatellen.

Oman lukunsa maatalouteen ja sinne tullessiin ongelmiin ovat tuoneet hyvin laajat suojelusanonkset ja -päätökset. Natura 2000 -hanke, joka parhaillaan on hallituksessa puntaroitavana rajojen ja rajoitusten suhteen, on pahimmillaan varsinkin Itä- ja Pohjois-Suomea ajatellen erittäin vakava asia. Siellä on menossa näillä näkymin muun muassa talousmetsiä hyvin paljon Natura-verkon sisälle. Vaikka Natura sinällään ei hakuista estäisikään, niin kyllä meillä on erittäin suuri pelko, että vuosien päästä metsäyhtiöt eivät tule ostamaan puuta Natura-alueilta.

Myös monet muut suojeluun liittyvät kysymykset ovat nimenomaan maaseutua ja maataloutta pahasti rassanneet. Itä-Suomessa onkin jo joillakin tahoilla todettu, ollaanko Itä-Suomen alueesta tekemässä matkailu- ja virkistysreservaattia, jossa muu toiminta olisi vähän niin ja näin.

Maaseudun ja maatalouden yllä on tänä päivänä erittäin synkkiä pilviä ja nyt täällä pitäisi viime vaiheessa tehdä sellaisia ratkaisuja, joilla pilviä torjuttaisiin. Siinä mielessä keskustan esittämä vastalause on vähintäänkin, mitä tässä vaiheessa maaseudun ja maatalouden pelastamiseksi voi tehdä.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän pääluokkaan kuuluvat myös kalastusasiat ja ajattelin ihan lopuksi muutaman sanan sanoa kalastukseen liittyvistä kysymyksistä.

Eduskuntahan viime vuonna hyväksyi kalastuslain muutoksen vilkkaan keskustelun päätteeksi. Silloinhan, kun asiaa käsiteltiin, todettiin, että siihen liittyy tiettyjä riskejä. Ne riskit koskivat nimenomaan kalastusmaksuvarojen kertymistä. Totean, että itse olin kannattamassa tuota lakiesitystä, joka meni lävitse. Mielestäni se oli parempi ratkaisu kuin nykykäytäntö ainakin tie-

tyillä alueilla tässä valtakunnassa, olkoonkin, että erityisesti rannikolla ja merialueilla se herätti ja herättää edelleenkin varsin suurta närkästystä. Mutta sanon suoraan, että sisävesillä se toi kyllä monella tapaa parannuksen nykykäytäntöön.

Kalastuslain muutoksella kalastuslakia muutettiin muun muassa siten, että 65 vuotta täyttäneet ja kaikki pilkkijät vapautettiin kalastuksenhoitomaksun suorittamisvelvollisuudesta. Eduskunnan käsitellessä asiaa kiinnitettiin todella huomiota siihen, että kalastuksenhoitomaksuvarat saattavat hyvin tuntuvasti alentua. Eduskunta hyväksyikin muistaakseni yksimielisesti seuraavan periaatteen:

”Kalastuksenhoitomaksun kertymän voidaan arvioida vähentyvän kaikkien onkijoiden, pilkkijöiden sekä 65 vuotta täyttäneiden kalastuksen harjoittajien vapautuessa kalastuksenhoitomaksun suorittamisesta. Tämän vuoksi eduskunta edellyttää, että kalastuslakia tarkistetaan siten, etteivät kalastuksenhoitomaksuista kalatalouden edistämiseen valtion talousarviossa osoitetut varat vähene.”

Tämän jälkeen myös valtioneuvosto oli huolestunut tilanteesta ja totesi, että uuden viehelyn käytännön toteutumisen jälkeen tulee kiinnittää erityistä huomiota riittävän valvonnan järjestämiseen, istutustoimintaan ja ympäristöön. Valtioneuvosto aikoi myös selvittää lain ammattikalastajille ja vesien omistajille aiheuttamien vaikutusten laajuuden sekä taloudellisen merkityksen ja ryhtyä epäkohtien ilmaantuessa toimenpiteisiin.

Asiasta puhuttiin myös niin, että sitä seurataan ja mikäli rahat todella hupenevat, silloin tullaan osoittamaan hallituksen ja eduskunnan toimesta lisämäärärahoja. Nyt laskelmat osoittavat, että vajeesta on syntynyt noin 10 miljoonaa ja näin on erittäin suuri pelko, että erityisesti virkistyskalastuksen osalta käy niin, että kalakannat tulevat hupenemaan. Siksi keskusta on omassa vastalauseessaan esittänyt, että tähän tarkoitukseen eduskunnan päätösten ja toiveitten mukaisesti tullaan osoittamaan 8 miljoonaa markkaa lisää rahaa ja tällä tavalla voimme turvata jatkossa myös laajenevan virkistyskalastuksen toiveet ja tarpeet.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lehtosaari puhui kalastuksen ongelmista ja minusta on olemassa ainakin yksi paha ongelma, jonka erään kirjeen pohjalta voin lyhyesti todeta.

Kirjeessä todettiin, että monet arvokalat vedetään liian pieninä pois, eli verkkojen silmäkoko, kun kalaa pyydetään järvistä, on liian pieni. Kalastuskunnathan pystyisivät säätämään ja rajoittamaan sitä, ja se olisi tärkeä asia. Emme välttämättä istuttamalla saa kalakantoja kestävästi pitkällä jännteellä hyvinä, vaan parempi keino olisi kalastuksen rajoittaminen siten, että verkkojen silmäkokoa suurennettaisiin.

Mutta sitten kysymykseen, onko sosialidemokraateilla yleensä isäntävihaa. Olen sitä mieltä, että ed. Rinne tietysti vähän liioitteli asiassa. Kyllähän kysymys on siitä, että valtiontalouden tilanteen takia on pakko tehdä jotain. Silloin olisi todennäköisesti, jos maataloustukiin ei olisi millään tavalla puututtu, varmasti ilmennyt lisää vihamielisyyttä, koska kaikilta leikattiin ja on siis ihan luonnollista, että siltäkin puolelta jouduttiin leikkaamaan.

Puhemies: Ed. Lahtela, kehotan teitä pyytämään aivan oikean puheenvuoron. Annan vielä vastauspuheenvuoron ed. Lehtosaarelle, mutta vastauspuheenvuorolla ja varsinaisella puheenvuorolla on eronsa.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lahtelan vastauspuheenvuoron johdosta toteaisin vain lyhyesti, että on totta, että osilla alueilla saatetaan kalat pyytää keskenkasvuisina liian pieninä, mutta siihen on olemassa omat lääkkeensä ja kalastushoitoalueet ja kalastuskunnat huolehtivat siitä, että ei laiteta semmoisia pyydyksiä, joilla tällainen liian pieni kalakanta sieltä vesialueelta poistuu.

Mitä tulee näihin istutuksiin ja rahan tarpeeseen, niin kyllä minun mielestäni on äärimmäisen tärkeätä, että kalastushoitoalueille ja kalastuskunnille turvataan riittävät edellytykset, jotta uutta kalakantaa voidaan vesistöihin laittaa. Esimerkiksi Saimaan altaan alueella on saatu erittäin hyviä tuloksia siitä, kun sinne on taimenta ja monta muutakin arvokalaa istutettu. Ne on istutettu hyvin pitkälti sitä varten, että erityisesti virkistyskalastajat voisivat käydä niitä sieltä sopivasti noutamassa. Nyt on todella käymässä niin, että rahat ovat huventuneet ja tarvitaan lisää. Muutoin on olemassa sellainen uhka, että tällainen virkistyskalastus erityisesti tulee vaarantumaan.

Ed. Virtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Jos oppositio ei arvioisi ja arvostelisi, niin se ei täyttäisi tässä parlamentaarisessa järjestelmässä tehtäväänsä. Tässä suhteessa minusta Suomen keskusta on maatalousasioissa aivan oikealla tiellä. Silloin kun arvostelun kärki arvioinnin jälkeen kohdistuu istuvaan hallitukseen, niin kuin kohutuillista onkin, tällä hallituksella ja sen edustajilla on suorastaan velvollisuus puolustautua. Tässä suhteessa on myös erittäin paikallaan, kun ottaa huomioon nyt tästä pääluokasta käytetyt puheenvuorot, palauttaa mieliin joitakin erittäin merkittäviä asioita ja tapahtumia ja tuoda niitten rinnalle se, mitä viime aikoina on tapahtunut.

Kun täällä puhutaan siitä, että maatalous on kurimuksessa EU-jäsenyydessä, se on totta. Mutta miten tähän on tultu, sitä, mistä kaikki alkoi ja kuka oli erityinen vastuuhenkilö, sitä ei vielä keskustelussa ole mainittu lainkaan. Nimitäin silloin kun asetettiin tavoitteita tälle maatalouspolitiikalle mahdollisessa Euroopan yhteisöjen jäsenyydessä, huom. se oli sitä vaihetta, kysymys oli Euroopan yhteisöstä, ei Euroopan unionista, niin silloin ulkoministerinä oli Paavo Väyrynen. Jos muistatte, arvoisat edustajat, niin Paavo Väyrynen loi silloin instituution arkinen maatalous. Totesin silloin valiokunnassa, että, sen verran tätä oppia nyt tuolla akateemisilla foorumeillakin saaneena, arvoisa ulkoministeri on nyt aivan hakoteillä. Eli: "Arvoisa ulkoministeri! Alkää enää koskaan tuoko tätä lähtökohdaksi meille. Ei siellä Arktikumissa mitään viljellä." Hän ei uskonut yhtään eikä mitään. Hän jatkoi sillä tiellä. Tällä tavalla luotiin se erittäin onneton pohja, jonka takia jatkossa kaikki rupeesi menemään päin seinää.

Sitten tulivat maatalousneuvottelut EU-jäsenyysneuvotteluina. Suomen keskusta asetti sinne varmasti parhaat edustajat, mitä puolueella silloin oli tarjottavana ulkoministeriä myöten. Mutta se, missä se sitten meni armottomasti pieleen ja jossa katsannossa ed. Lehtosaaren äskeinen arvostelu oli täysin katteeton, oli se, että kun ehdottomasti olisi pitänyt vaatia ja neuvotella viimeiseen saakka EU-rahoitteisesta tukijärjestelmästä niin, että tämä nyt niin paljon puhuttava pohjoinen ulottuvuus olisi olemassa EU:n Rooman sopimuksen mukaisena pysyvänä artiklana, joka poistuu vain yksimielisellä päätöksellä, niin sitä ei tullut. Päinvastoin luotiin sellainen optio, että kaikki tulevat hallitukset ymmärtävät tämän epäonnistumisen ja ovat valmiit siitä koituvan laskun maksamaan.

Arvoisa puhemies! Hyppään paljon yli, etten veisi paljon aikaa nyt, kun on paljon puheenvuoroja.

Tullaan tähän aikaan. Nyt vasta viime viikolla on saatu EU:n Eurooppa-huippukokous, Eurooppa-neuvosto, hyväksymään pohjoinen ulottuvuus tavalla — siis huom. tämän hallituksen toimesta — että se luo edes eräänlaisen asiallisen mahdollisuuden siihen, että asia voidaan jatkossa hoitaa niin, että Rooman sopimusta todella muutetaan muutoinkin kuin että siellä on se kuuluisa artikla 141. Kyseisen artiklan perusteella on käyty juuri neuvottelut, joiden tulokseen ed. Rajamäki puheenvuorossaan aivan oikein viittasi kertoen, että sillä neuvottelutuloksella, mikä sisäisesti nyt on ollut, on pahennettu tilannetta sen takia, että on heikennetty juuri nyt meidän neuvotteluasemiamme komission kanssa jatkossa. Siinä maataloustuottajia edustava järjestö on ollut päättöpäsmärinä ja tavallaan ”pakottanut” ministerin, joka on hallituspuolueitten ulkopuolinen ammattiministeri, siis pakottanut hänet tähän tilanteeseen ilmiselvästi.

On erittäin hankalaa hoitaa asia järkevästi, kun koko ajan Suomen keskusta ja sen edushenkilöt sotkevat. Tämä on valitettavasti pakko sanoa tässä yhteydessä.

Sitten vielä todettakoon, että me olimme kaikki onneksi yksimielisiä Agenda 2000:n kannanotosta, josta pääministeri ja maatalousministeri täällä totesivat, että se on hallituksen politiikka, vaikka suuri valiokunta ja virkamiehet yrittivät sotkea asiaa tässä välissä sen kuin kerkisivät. Siis toisin sanoen on valitettavaa, että asia on näin ja sen takia, kun äskeisessä vastauspuheenvuorossa vaadittiin yksimielisyyttä, minä toivoisin hartaasti, että yksimielisyyttä nyt löytyisi jatkossa siitä, että ei sisäisesti tällä taktikoinnilla pilattaisi kaikkia tulevaisuuden mahdollisuuksia. On tarpeeksi monta kertaa jo pilattu tätä asiaa viimeisten vuosien aikana.

Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana toisesta asiasta, joka koskee myös tämän elinkeinon sisäistä tilaa. Minä esitän väitteen: Tuottaja on tuottajalle poistaja. — Huom!, en käyttänyt siinä sitä erästä tiettyä ilmaisua, koska se olisi ollut vähän typerä. — Mutta tuottaja on tuottajalle poistaja. Tämä tarkoittaa sitä, että kun alkutuotannon jalostus on elinkeinon itsensä omistuksessa, niin nyt tehdään kaikki mahdollinen, että meijerit, teurastamot jnp. häviävät puolesta Suomea, kohta ei ole kuin yksi kaksi yksikköä koko maassa, muka sillä, että saadaan tehokkuus aikaan. Siten vielä huippuna viedään se yhteiseen

ulkomaalaisomistukseen, millä toimella tuhoetaan se viimeinenkin mahdollisuus.

Tämä elinkeino voidaan tuhoata monella eritavalla, ja tuottajat itse omien organisaatioidensa avulla voivat olla tässä mestareita. Yksi sellainen mestarointi on se, että jalostuslaitokset keskitetään niin, että alkutuotteita ei kannata taikka ei voida viedä: ei kannata viedä, kun on liian pitkät kuljetusmatkat, taikka ei voida viedä, koska eläinsuojelusäädökset estävät kuljetukset. Tämän takia tämä elinkeino tarvitsee nokanvalkaisua erittäin nopeasti. Minä sanoisin, että Paavo Lipposen hallitus, jota en ole erikoisemmin rakastanut sen olemassaolon aikana, on tässä yrittänyt hoitaa asiat niin hyvin kuin te olette sallineet niitä hoidettavan.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen siltä osin ed. Pulliaisen kanssa samaa mieltä, että EU-sopimus maatalouden osalta Suomea ajatellen oli huono. Osittain sen takia äänestin myös koko sopimusta vastaan. Mutta olen samalla kyllä vuorenvarma siitä, kun te moittitte silloista hallitusta, että jos tämä hallitus olisi ollut rakentamassa ja solmimassa ja neuvottelemassa EU-sopimuksen, se olisi ollut vielä monin verroin huonompi. Mutta se, että te olitte sen jälkeen valmiit hyväksymään miljardin leikkauksen maatalouden tukipakettiin, jolla tavallaan pyrittiin kompensoimaan EU-sopimusta, oli käsittämätöntä. Se olisi tarvittu välttämättä, jotta maatalous ja viljelijät olisivat selvinneet tämän huonon EU-sopimuksen takia. Vaikka te itse totesitte, että EU-sopimus oli huono, silti te olitte vielä valmiit hyväksymään miljardin leikkauspaketin. Tämä on käsittämätöntä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, hallituksella on mahdollisuus neuvotella paremmat sopimukset. Laaja maaseutu odottaakin, että sieltä syntyy paremmat sopimukset, niin kuin olette antaneet jossain määrin ymmärtää.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliainen puhuu hyvin tärkeitä sanoja. Nimittäin kyllä EU-jäsenyyssopimukseen liittyvät kysymykset ovat olleet ongelmia, jotka ovat hyvin pitkälti johtuneet siitä, että keskustan ja MTK:n toimiessa käytännössä maa- ja metsätalousministeriön ja hallituksen ottopoikana on tehty sellaisia järjestelyjä, jotka eivät ole kunniaksi, eivät maataloudelle ja sen sopeutumiselle kuin myöskään ehkä EU:n suhteen enää yksityiskohtien käsittelylle. Toivotta-

vasti niissä kuitenkin pystytään hallituspuolueiden toimesta vielä jotain aikaiseksi saamaan. Agenda 2000 on joka tapauksessa viimeinen mahdollisuutemme. On erittäin tärkeää, että olemme oikeaan aikaan liittyneet EU:n jäseneksi huolimatta keskustan toisesta kannasta. Nyt meillä on mahdollisuus toimia.

Haluan kuitenkin kiistää sen, että maataloustulo markkaa per tila reaalisesti tarkasteltuna olisi romahtanut. Päinvastoin maatalousyrittäjäkenttä on hyvin kirjava, ja maatalousyrittäjät eivät ole veljiä keskenään. Täytyisi katsoa eri alueilla ja eri aloilla toimivien maanviljelijöiden todellista tilannetta. 40 prosenttia maatalousyrittäjistä on velattomia, 10 prosentilla on puolet 25 miljardin markan velasta. Eli näitä asioita pitää tarkastella vähän eri tavalla.

Maataloustulon reaalin tarkastelu per tila on hyvin mielenkiintoista. Se osoittaa sitä, että käytännössä ei ole tapahtunut juurikaan laskua 90-luvun aikana lukuun ottamatta vuotta 1990, joka oli erittäin hyvä, ja erittäin rajua nousua verrattuna vuoteen 1993, joka oli huono. Täytyy muistaa, kun te puhutte koko ajan maataloustulosta, että aktiivimaanviljelijöiden määrä on pientynyt voimakkaammin kuin maataloustulo, eli loppujen lopuksi täytyisi puhua asioista oikeilla nimillä eikä tehdä propagandaa pelkästään maataloustulolla. Olen nyt selvityttänyt tämän asian ja tulen puheenvuorossani käymään tämän tarkkaan läpi.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta. Siinä oli paljon sellaista, johon haluaisin negatiivisestikin suhtautua, mutta nokanvalkaisu-sanasta, jonka hän toi esiin, olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Tänä päivänä tehokkuuden nimissä vain tuhotaan niin jalostuslaitoksia kuin yksittäisiä tiloja. Muun muassa meiltä yritettiin meijeri viedä pois, mutta kun ei annettu periksi, meillä on meijeri. Joskus tulee vielä laiturihinnat tähän maahan ja sen jälkeen loppuu pohjoisesta kaikki tuotanto, kun on laiturihinta ja tuodaan Etelä-Suomeen asti lihat ja maidot. Ed. Pulliainen oli äsken harvinaisen oikeassa, kun hän totesi tämän asian.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse pyrin vastaamaan pelkästään ed. Pulliaisen puheenvuoroon. Täytyy aluksi sanoa se, että arvostan ed. Pulliaisen työtä tämän asian eteen erittäin suuresti. Olen seurannut läheltä sitä ja siinä suhteessa annan suuren arvon. Mutta

siihen, mitä äsken totesin puheenvuorossani, sanoin, että syy Euroopan unioniin menoon ei ollut maatalous eikä jäsenyys myöskään kaatunut maatalouteen. Tässä suhteessa sanon, että silloisen ulkoministerin ja myös keskustan puheenjohtajan Ahon arvio kehityksestä oli aivan oikea. Suomi muista syistä joutui ja ajautui tähän tilanteeseen ja eduskunta päätti, että Suomi tulee unioniin liittymään.

Tästä olen samaa mieltä, että kiireestä johtuen sopimus, jonka Suomi maatalouden suhteen sai, on huono. Mutta kysyisin nyt ed. Pulliaiselta tietäen, että hän oli valmis tätä siirtymää kannattamaan, oliko nykyisistä hallituspuolueista kukaan. Todennäköisesti ei ollut. Kaikki olivat sillä kannalla, että sillä aikataululla mennään, jonka hallitus laati, eli ei ollut aikaa neuvotella parempaa sopimusta, jota nyt täällä kritisoidaan.

Toivon todella, kun Agenda antaa mahdollisuuden tilannetta korjata, että hallitus käyttää sen mahdollisuuden ja korjaa sopimuksen Suomen kannalta paremmaksi.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yleensä ed. Pulliaisen puheenvuoroissa on sanomaa ja niitä täytyy vakavasti kuunnella, mutta nyt tässä kuulussa kiinnittäisin huomiota siihen, kun hän kritisoi maatalouden jalostusteollisuuden keskittymistä ja näki, että siinä ei ole oikeastaan mitään järkeä. Olen varma, että näissä jalostuslaitoksissa, esimerkiksi meijereissä, osataan myös taloudelliset tosiasiat tunnustaa. Nyt kun EU-aikaa eletään, tilanne muutospaiheessa oli se, että maidon jalostusportaan kustannukset olivat Suomessa noin 30 prosenttia korkeammat kuin esimerkiksi Tanskassa. Ellei tällaista keskittymistä eli jalostuksen kustannusten alentumista tapahtuisi, Suomen kaupat täytyisivät tanskalaisista, hollantilaisista, jopa Arlankin tuotteista, niin kuin oli nähtävissä jossakin vaiheessa.

Kyllä tämä on välttämätön kehitys, että tuotantolaitokset keskittyvät tehokkaiksi yksiköiksi niin, että ne pystyvät käymään torjuntataistelun suuria maatalousmaita vastaan. Sen rinnalla voi olla esimerkiksi meijeriteollisuudessa pieniä paikallisia yrityksiä paikallisia markkinoita varten, mutta en usko ollenkaan siihen, että niiden varassa maidonjalostus voisi olla. Kyllä hukka perisi ne ennen pitkää.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen käyttämään puheenvuoroon haluan vastata.

Ensinnäkin totean niin kuin ed. Mölsä, että maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajana arvostan ed. Pulliaisen asiantuntemusta ja arvostan sitä panosta, jolla hän on osallistunut maa- ja metsätalousvaliokunnan työhön.

Mutta kiistän sen, että Suomen keskusta tämän vaalikauden aikana tässä talossa ja erityisesti valiokunnassa olisi sotkenut maatalouspolitiikkaa tai niitä päämääriä, vaan päinvastoin oppositio on pyrkinyt kaikissa tomissaan antamaan oman panoksensa ja vahvistamaan hallitusrintamaa niissä pyrkimyksissä, joissa maataloutta ja koko maaseutua on pyritty ylläpitämään tänä vaikeana siirtymäkauden aikana. Jos taas olisimme valinneet toisen taktiikan eli lähteneet politiikan tielle, sotkemaan asioita, tilanne saattaisi olla paljon paljon huonompi. Toivonkin, niin kuin ed. Pulliainen, että jatkossakin yksissä tuumin näitä asioita voitaisiin hoitaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä vain kiinnitin huomiota siihen, mitä täällä on sanottu, ei mitään muuta, niin yksinkertaista tämä on. Siis viittasin yleiskeskustelun puheenvuoroihin ja täällä jo käytettyihin puheenvuoroihin ja erikoisesti ed. Lehtosaaren puheenvuoroon.

Ed. Ranta-Muotiolle toteaisin, että teidän äskeisestä vastauspuheenvuorostanne näki, että te asutte miltei eteläpohjalaisen meijerin tontilla ja hajuraon päässä lähimmästä teurastamosta, joka tulee säilymään. Siinä on helppo puhua tuolla tavalla, mutta kun tullaan meidän perälle, asiat ovat aivan kokonaan toisella tavalla.

Mikä koskee tulevaisuutta, minä yritin vain sanoa sen, että näitä hommia on tällaisen halpahintaisen heittelyn jälkeen, niin kuin ed. Lehtosaaren puheenvuoro oli, välillä erittäin tympeätä tehdä sillä tavalla, että yrittää. Silloin kun oma äänestäjäkunta ei ole tämän elinkeinon piiristä, vaan ammattitaitoa yrittää antaa käyttöön, ja kun kuulee tuollaisia ed. Lehtosaaren puheenvuoron kaltaisia puheenvuoroja, sanon, että se vain tynpii, ei mitään muuta.

Ed. Malm: Arvoisa puhemies, värderade talman! I svenska riksdagsgruppens gruppanförande så underströk vi behovet av att följa utvecklingen inom lantbruket, delvis på grund av att vi har en sjunkande trend då det gäller de nationella stöden. Vi har en situation med låga producentpriser om vi jämför oss med övriga EU-länder, och vi har också förhållandevis höga produktionskostnader.

I den behandling som nu pågår om jord- och skogsbrukets huvudtitel så vill jag personligen aktualisera två problem. Det ena gäller tidpunkten för utbetalningen av en del stöd till moderniseringen och den andra gäller min gamla käpphäst om investeringsstödens storlek i olika delar av landet.

Lantbruksmyndigheterna har under höstens lopp gett bönderna ungefärliga tidtabeller för utbetalning av olika stöd. Det gäller alltså för bönderna att för sin del planera sin ekonomi i enlighet med tidtabellen. Bland annat så handlar det om skötseln av lån och det handlar också om betalning av skatter, den betalning som borde ske i början av december.

Den utlovade tidtabellen har dessvärre inte hållit inom en del centralers område, dvs. lantbruksnäringsdistrikt, med stora bekymmer för de drabbade bönderna som följd. Ministeriets och centralernas tjänstemän har skylt på varandra då det inte har fungerat. Huvudansvaret måste ligga på jord- och skogsbruksministeriet och det är uppenbart att lantbruksministern måste föra en diskussion med sin stab om hur problemen skall skötas i framtiden. Det måste komma klara och entydiga direktiv uppifrån till fältet. Det måste också anges tidtabeller som håller, så som jag ser det. Det är bättre att man ger en tidtabell som är väl tilltagen än att det blir förseningar. För bönderna är det viktigare att det utlovade håller än att en snabbare tidtabell inte kan förverkligas.

Puhemies! Keskustelu investointitukien eroista maan eri osissa on jatkunut siitä asti, kun sopimus artiklasta 141 tehtiin, eikä ehdotus vuodelle 98 tunnu poistavan tätä epäoikeudenmukaisuutta. Huolestuttavaa on, että ministeriö ei tunnu ymmärtävän, mistä oikeastaan on kysymys. Väittämällä, että Brysselin kanssa ei ole sovittu animaalisen tuotannon jatkotuesta maan eteläosissa siirtymäkauden jälkeen, pidetään perusteltuna, että A- ja B-alueelle maksetaan kaksi kertaa korkeampaa investointitukea kuin C-alueelle. Samanaikaisesti neuvotellaan jatkotuesta siirtymäkauden jälkeen ja vaaditaan tasaus-ta näiden kolmen alueen välillä.

Olen sitä mieltä, että on välttämätöntä jatkaa tuen maksamista animaalisen tuotannon A- ja B-alueilla siirtymäkauden jälkeen. Vaihtoehtona on, että tuet entisestään laskevat C-alueella.

Olen aina ollut sitä mieltä, että investointituesta ei ole syytä olla eroja näiden kolmen alueen välillä. Ei voi olla oikein, että nuorella maanvilje-

lijällä, joka investoi navettaan C-alueella, on mahdollisuus enintään 30 prosentin kansalliseen investointitukeen plus suurin piirtein 30 prosentin EU-tukeen, kun kollegalla A- ja B-alueella on mahdollisuus 70 prosentin tukeen. Siinä on pieni ero.

Sikaloiden vastaava luku C-alueella on 24 prosenttia ja A- ja B-alueella 48 prosenttia, häkikikanaloiden muuttaminen lattiakanaloiksi 20 prosenttia ja 40 prosenttia. Kasvihuoneinvestoinnit ovat samoissa luvuissa 45 prosenttia ja 45 prosenttia, mutta salaojat 20 prosenttia ja 50 prosenttia, viljakuivurit 30 prosenttia ja 60 prosenttia, rehuvarastot 20 prosenttia ja 40 prosenttia, konehallit 20 prosenttia ja 40 prosenttia jne.

Haluan alleviivata, että en halua ottaa rahaa A- ja B-alueilta. Se on aivan selvää, mutta katson, että olisi oikeudenmukaista, että nämä viljelijät ainakin investointituen osalta aloittaisivat samalta lähtöviivalta. Kysyn vain, miten C-alueella asuvat nuoret ihmiset voivat kilpailla niitä vastaan, jotka saavat tukea kaksi kertaa enemmän aloittaessaan tuotantonsa.

En ymmärrä, miksi tällaisia eroja pitää olla, enkä voi hyväksyä niitä. En myöskään voi ymmärtää, miksi EU:ssa voidaan hyväksyä tällaisia eroja, kun kaikissa yhteyksissä muuten tähdenetään, että kilpailua estäviin toimenpiteisiin ei saa ryhtyä.

Olemme monen miehen ja naisen voimin yrittäneet saada asiaan suurempaa oikeudenmukaisuutta. Ikävä kyllä näyttää siltä, että yksityisen maanviljelijän on haettava oikeutta EU:n tuomioistuimesta, sillä täällä kotimaassa ei viestimme tunnu menevän perille.

Talman! Skillnaderna i investeringsstöd i olika delar av landet har varit en följetong ända sedan överenskommelsen om artikel 141 ingicks. Enligt det förslag som föreligger för 1998 så tycks orättvisan bestå. Det bekymmersamma är att ministeriet inte verkar inse realiteterna med motivering och att det i dag inte finns någon överenskommelse med Bryssel om fortsatta stöd till animalieproduktionen inom de sydligare delarna av landet efter övergångsperioden. Däremot så anses det motiverat med ett dubbelt högre investeringsstöd till A- och B-områdena än till C-området för ytterligare investeringar.

Samtidigt förhandlar man om fortsatta stöd efter övergångsperioden och påyrkar en utjämning mellan de tre områdena. Personligen anser jag att det är nödvändigt med fortsatta stöd till

animalieproduktionen i A- och B-områdena efter övergångsperioden. Alternativet till det här är att stöden ytterligare sänks inom C-området. Jag vill understryka att jag inte har något behov och vill inte ta någonting från A- och B-området, men jag ser det som en rättvisa att bönderna i olika delar av landet kan utgå från samma startlinje den dag de investerar, åtminstone då det gäller samhällets investeringsstöd.

Ed. Järviлахti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Malmin puheenvuoro oli aivan hyvä, mutta täytyy ihmetellä, että se oli aivan niin kuin se olisi ollut opposition puheenvuoro. On kummallista kuulla tällaisia puheenvuoroja tässä salissa, kun hän edustaa hallituspuoluetta. Miksi he eivät ole hoitaneet asiaa siten hallituksessa, niin kuin hyvä olisi tullut?

Minä ymmärrän nykyistä hallituksen maatalouspolitiikkaa, joka on kokoomus- ja demariveistoista. Siellä katsotaan, että Etelä-Suomi on niin paljon parempi alue, että sinne pitää tehdä kaikki tulevaisuuden investoinnit. Vuonna 99, kun Suomi on EU:n puheenjohtajamaa, pitää myös hoitaa sen kannattavuus perusteiltaan kuntoon, jolloin tänne jää maataloutta vain Etelä-Suomeen ja muualta Suomesta se kuolee pois.

Tämähän on tämän hallituksen linja. Tosiaan ihmettelen Rkp:tä, että se roikkuu tällaisessa mukana. Yrittäisi tehdä jotakin talonpojan puolesta koko Suomessa!

Ed. Jari Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennen vanhaan maataloudessa suurimmat kiistat käytiin siitä, kun jaettiin pennejä ja markkoja, mikä tuotantomuoto niitä saa, että onko tänä vuonna vuorossa vilja, maito vai naudanliha. Tällä hetkellä valitettavasti tämä keskustelu käydään alueiden välillä. Kun aikoinaan 141-ratkaisu Suomeen tuli, niin siihen ei oltu tyytyväisiä Etelä-Suomessa eikä Pohjois-Suomessakaan tai sanotaan A- tai B-alueilla, missä on lähes puolet Suomen kaikista maataloista. Ei sielläkään viiden vuoden aikana joka tilalla investoida, jolloin eivät niistäkään tuista kaikki pääse hyötymään.

Toisaalta maksimitukitasoja, jotka on määriteltä, ei myöskään Etelä-Suomessa ole käytetty, näin on ministeri Hemilä selkeästi meille ilmoittanut. Jos katsoo maatalouden koko pääluokkaa budjetista, niin kansallisesta tuesta A- ja B-alueille tulee 36 prosenttia ja C-alueelle 56 prosenttia. Siinä ovat suuruusluokat. Koska pohjoinen tuki on pysyvää, se on hyvä asia sinänsä, niin jos

puhutaan investointitukien tukiprosenttien muuttamisesta, silloin pitää puhua myös koko maataloudesta ja kaikesta tukipolitiikasta sekä sen oikeudenmukaisuudesta.

Ed. Malm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Järvilahdelle: Minulla on se käsitys, että minulla on mahdollisuus omaan kannottoon.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluu myös kalastus. Puheenvuorossani aion käsitellä Suomen lohipolitiikkaa. Tämä on asia, josta ministeri Hemilä ja koko Lipposen hallitus ovat niittäneet mainetta ainakin Tornion- ja Muonionjoen sekä Simojoen varsilla. Tässä asiassa voi antaa hallitukselle kiitosta mielihyvin myös oppositiosita käsin.

Ministeri Hemilä asetti syksyllä 1995 lohityöryhmän linjaamaan Suomen lohipolitiikkaa. Tämä lohityöryhmä toimi tehokkaasti ja sai työnsä valmiiksi muutamassa kuukaudessa. Työryhmän mietintö tehtiin todella suurella asiantuntemuksella. Professori, ed. Pulliainen työryhmän jäsenenä on ollut erityisesti vaikuttamassa työryhmässä, ja hänellä on suuret ansiot mietinnön sisällön osalta.

Mietinnössä esitettiin suuntaviivat luonnonlohikantojen pelastamiseksi, ja mikä parasta, mietintö ei jäänyt ministeriön hyllylle pölyttymään vaan ministeri Hemilä vei asian hallitukseen ja hallitus teki tarvittavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista niin pyyntivälineiden kuin pyyntiaikojenkin osalta niin, että ne tulivat voimaan ennen kesää 1996. Merkittävin muutos aikaisempaan oli se, että keväällä rauhoitusaikojen pidennettiin huomattavasti lohen nousun turvaamiseksi.

Harvoin hallituksen päätökset johtavat niin nopeasti konkreettisiin tuloksiin kuin tässä tapauksessa. Tornionjoella, Muonionjoella ja Simojoen kesästä 1996 tuli paras lohivuosi kymmeniin vuosiin. Tornionlaaksosta voin sanoa, että koko jokilaakso heräsi eloon. Lohen palaaaminen oli niin suuri asia. Kalaa riitti pyydettyväksi niin paikallisille asukkaille kuin turisteillekin. Mutta kysymys ei ollut vain lohesta. Lohen paluu Tornionjokeen antoi uskoa ja toivoa muutenkin paremmasta tulevaisuudesta.

Myös tänä vuonna rauhoitusajat ovat olleet samanlaiset kuin vuonna 1996. Lohen nousu onnistui myös tänä vuonna erinomaisesti. Saalis oli samaa luokkaa kuin edellisenä vuonna. Tänä

vuonna saatiin myös ensimmäiset tiedot siitä, miten edellisen kesän kutu on onnistunut. Tulokset ovat yllättäneet kaikki. Poikastiehyys on Tornionjoessa jopa kymmenkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä todistaa, että lohenpyynnin kevätrauhoitukset merialueilla ovat palvelleet myös päätavoitetta eli luonnonlohikantojen turvaamista. Ilmeisesti tämän vuoden kudun osalta on odotettavissa yhtä hyvät tulokset. Tämä todistaa myös sen, ettei jokipyynnissä ole verotettu lohikantaa kohtuuttomasti. Jokeen on jäänyt runsaasti emokaloja. Tämän me väylällä lohta soutaneet hyvin havaitsimmekin kalastuskauden päättyessä ja rauhoitusajan alkaessa elokuun puolivälissä.

Lohen poikasilla on kuitenkin vielä monta vaaraa edessään, ennen kuin ne ovat valmiita merivaellukselle. Varsinkin lohenpoikasia tuhonnut M 74 -syndrooma on yhä vielä uhkana, vaikka se onkin osoittanut jo heikkenemisen merkkejä. Mikäli lohenpoikaset kehittyvät normaalisti, näyttää siltä, että Suomi on luonnonlohipoikasten tuotannossa päässyt kahdessa vuodessa tuloksiin, joihin ajateltiin päästävän ehkä kymmenessä vuodessa.

Kun lohpolitiikka on onnistunut pääkysymyksen osalta näin hyvin, on ollut yllättävää, että maa- ja metsätalousministeriössä on virkamiesten toimesta suunniteltu kevään rauhoitusaikojen lyhentämistä. Ministeriöstä on lähetetty lausuntokierrokselle asetusluonnos, jossa esitetään rauhoitusaikojen huomattavaa lyhentämistä. Tämä on uskomaton ehdotus. Nytkö heti pitäisi taas pilata asia, jossa vihdoin on saatu aikaan myönteisiä tuloksia?

Tiedän, että ehdotus perustuu viime keväänä asetetun ammattikalastajien edustajista ja ministeriön virkamiehistä koostuneen työryhmän ehdotuksiin. Siinä tuetaan ammattikalastajien vaatimuksia, mutta se ei ole yleinen, yhteinen etu. On kokonaistaloudellisesti harkitsematonta, jos palataan taas vanhaan ryöstökalastusmalliin. Luonnonkalouden kannalta se olisi uusi katastrofi.

Nyt on syytä muistaa, että Suomen lohikiintiö tuli pyydettyksi tänäkin vuonna lokakuuhun mennessä, vaikka kevätrauhoitukset olivat pitempiä. Aikaistamalla lohenpyynnin aloittamista keväällä ei siis kasvateta ammattikalastajien kokonaissaalista, vain kalastusajankohta muuttuu, ja muutos on luonnonlohikantojen kannalta onneton. Siitä on menneiltä vuosikymmeniltä jo aivan riittävästi näyttöä, eikä sellaiseen menoon pidä enää koskaan palata.

Jos asetusluonnoksessa esitetyt rauhoitusajat toteutetaan, luonnonlohen nousu kutujoelle estetään taas. Se olisi vastoin kaikkea järkevää kalastus-, ympäristö- ja elinkeinopolitiikkaa. Ei voi muuta kuin toivoa, että ministeri Hemilä, joka on toiminut jämerästi lohipolitiikassa, pitää pintansa eikä hyväksy taka-askelia. Toivon myös, että hän saa tukea koko hallitukselta tässä asiassa. Nyt on viisasta jatkaa nykyisellä rauhoitusajalla muutaman vuoden. Jotakin hienosäätöä voidaan tehdä, mutta rauhoitusajkojen perusrakenne tulee ehdottomasti pitää sellaisena kuin se on ollut vuosina 1996–97. Tiedän, että tähän toiveeseen yhtyy koko Tornionlaakson väki kahta puolen Tornion — Muonionjoen rajaväylän.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun itselläni on käytännön kokemusta viikon verran ed. Korteniemen kotivesiltä Pellosta lohensoudusta, voin vahvistaa sen, mitä hän sanoi. Tulee mieleen hänen merikalastusta koskevaan kohtaansa liittyen, kun itsekin olen asiaa tutkinut ja laskeskellut taloudellisia seurauksia, että itse asiassa hyvin helposti tulee siihen tulokseen, että merikalastusta tulisi huomattavasti rajoittaa, jos ajatellaan sen kansantaloudellista merkitystä, sehän on helposti miinusmerkinen, ja toisaalta sitä taustahyötyä, joka lohen jokikalastuksesta tulee. Siinä mielessä nyt on näitä kokemuksia, aikaisemminhan väiteltiin vain, että merikalastuksen rajoittamisella ei ole mitään merkitystä, tai sitä vähäteltiin. Nyt on jokikalastuksen hyödyllisyydestä kahden vuoden kokemukset, jotka ovat ylittäneet rohkeimmatkin ennustukset.

Kalastuksen, lohen luonnontuotannon ja toisaalta paikkakuntien taloudellisten seurausten kannalta korkea aika olisi, niin kuin ed. Korteniemi sanoi, keskustella ehkä toisen suuntaisista muutoksista eikä suinkaan niin, että hyvin pienten merikalastajien etujen mukaan ollaan taas palaamassa väärään suuntaan. Täytyy muistaa, että ne kalat, jotka meressä ovat, ovat monta kertaa istutettuja. Siinä mielessä, jos lasketaan kaikki kustannukset, jotka lohen merikalastuksesta ja poikastuotannosta yhteiskunnalle aiheutuvat eri maksuina, koko merikalastuksellahan ei välttämättä ole mitään todellista kansantaloudellista merkitystä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuisma viittasi lohenekalastuksen taloudelliseen merkitykseen. On totta tuo, mitä hän puhui. Paras taloudellinen hyöty lohenekalastuksesta saadaan silloin, kun se tapahtuu joessa. On nimittäin laskettu, että kun lohi ui Perämerelle, sen arvo kaksinkertaistuu ja kun se ui jokeen ja saadaan saaliiksi siellä, sen arvo on jo viisikymmenkertainen. On tärkeitä luonnollisesti myös se, että ammattikalastajien toimeentulosta huolehditaan, mutta se ei saa tapahtua luonnonlohikantojen kustannuksella.

Ed. M. K o s k i: Arvoisa herra puhemies! Puheenvuorossani käsittelem ensinnäkin metsäpuolta ja sen jälkeen paneudun maatalouspoliittiseen kysymykseen.

Metsien kasvukunnosta huolehtiminen Suomessa on erittäin tärkeää sen takia, että se on edelleen meille vahva selkäranka, jonka varassa Suomi edelleen aika tavalla ottaa vastaan vientituloja tähän valtakuntaan.

Jaosto puuttui jälleen kerran metsäkeskusten tilanteeseen ja sinne esitettiin lisäystä 19 miljoonaa markkaa, joka turvaisi jollakin tavalla metsäkeskusten toiminnan. Täytyy sanoa, että vielä edelleenkin tuon summan lisäämisen jälkeen metsäkeskuksilla on ongelma tulla toimeen sillä henkilöstömäärällä, joka tällä hetkellä siellä on. Mielestäni metsäpuolelta työntekijöitten määrää ei enää pidä vähentää, koska he tekevät todella tärkeää työtä sen puolesta, että metsiemme kasvukunto säilyisi.

Jaosto totesi myös, että metsänparannusvaroja on pyrittävä kohdentamaan sellaisille alueille, jotka eniten vaativat metsänhoidollisia töitä. Tällä tarkoitettiin lähinnä ojitusalueita ja vastavia, joissa todella metsän tuotto on pieni, mutta metsänhoitotöiden määrä on suuri.

Vanhoiden metsien kompensaaation osalta voisin todeta sen, että kun vanhoja metsiä suojeltiin lähinnä Kainuussa ja Koillismaalla, silloin luvattiin maksaa kompensaatiot niistä menetyksistä, mitkä vanhojen metsien suojelun osalta tulee. Nyt täytyy sanoa, että kompensaatiot ovat jakaantuneet hyvin monelle lohkolle. Niitä tulee maataloussektorilta, kauppa- ja teollisuusministeriön sektorilta ja myös työllisyyspuolelta, ja nyt näyttää siltä, että kun monesta tuutista annetaan, mistään tuutista ei tule oikein mitään.

Vanhoiden metsien kompensaaatioperiaate esimerkiksi KTM:n osalta, että annetaan yritystukea korotetulla määrällä, on täysi kupla sen takia, että noilla suojelualueilla ei ole olemassa

investointeja yritystoimintaan, joihin korotettua tukea voisi toimia. Silloin tämäkin mahdollisuus vesitty. Toisaalta näyttää myös siltä, että työllisyysperusteisesti kompensatiovaraa ei vain ole tulemassa noille alueille.

Mielestäni ne lupaukset, mitä on annettu, on toteutettava sillä tavalla, että budjetin henki toteutuu ja nämä eri tahot löytävät toisensa ja löytävät rahalle oikean tien, joka kohdentuu niille alueille, joissa suojelua on tapahtunut.

Sitten maatalouspolitiikkaan ja kysymykseen EU ja maatalous, josta muutamissa puheenvuoroissa on puhuttu. Silloin aikanaan, kun Suomessa äänestettiin EU-jäsenyydestä, Suomen kansalle annettiin ja esiteltiin liittymissopimus, johon liittyi myös maatalouden kansallinen tukipaketti. Puhuttiin viiden vuoden siirtymäkauden tuesta, joka maataloudelle annetaan liittymislanteessa. Siinä oli selvät luvut, joilla osoitettiin, että viiden vuoden aikana maksetaan noin seitsemän miljardia tukea, jossa on alenema, joka oli muistaakseni noin kolme miljardia, joka siis alentaa maataloustuloa viiden siirtymävuoden aikana.

Mielestäni tuo oli se paperi, jonka pohjalta myös maatalousväestö pohti EU-jäsenyyttä, sitä, onko maatalousväestö EU:n takana vai sitä vastaan. He luottivat siihen, että sopimus pitää, heille annetaan viisi vuotta aikaa, mahdollisuus sopeutua unioniin, jonka ajan puitteissa myös tuki alenee.

Nykyinen hallitus poikkesi sopimuksesta, joka oli kansanäänestyksen pohjana, leikkaamalla enemmän, mitä alenema oli, eli miljardin yli sen, mitä oli sovittu kansallisen tukipaketin osalta. Nyt sietäkin kysyä, ketkä ovat pettäneet tässä tilanteessa. Mielestäni katseet kääntyvät ennen kaikkea niihin puolueisiin, jotka olivat hallitusvastuussa silloisessa hallituksessa, joka rakensi kansallisen tukipaketin, ja lähinnä katseeni kääntyy silloin kokoomuksen suuntaan. He ovat poikenneet siitä sopimuksesta, jonka he tekivät maatalouden kanssa, jotta maatalous selviäisi siirtymävaiheesta.

Tämän enempää en halua menneisyyteen katsoa, vaan katson nyt tästä eteenpäin ja tulevaisuuteen senkin vuoksi, että jälleen kerran olemme voimakkaissa muutostilanteissa maatalouden osalta, kun puhumme Agendasta, sen tulemisesta ja niistä monista muutoksista, jotka sitä kautta tulevat.

Mielestäni tässä muutoksessa tarvitaan kaikkia puolueita, mutta tässä muutoksessa tarvitaan myös maatalousväestöä, jolla itsellään on tunne

siitä, että suomalaisesta maataloudesta halutaan pitää huolta.

Mielestäni ensi vuoden budjetti, joka myös on tulevaisuutta, tätä maatalousväestön uskoa ei kyllä ole kasvattamassa. Leikkaus 300 miljoonaa markkaa tarkoittaa sitä, että jälleen kerran ensi vuoden aikana maataloustulo on miinusmerkkinen. Myös vuonna 95 maataloustulo oli miinusmerkkinen noin 11 prosenttia, 1996 se oli miinusmerkkinen 5,5 prosenttia ja tälle vuodelle väitän, että prosentti on jälleen miinusmerkkinen, kun samanaikaisesti muut väestöryhmät ovat saaneet plusmerkkisiä tuloratkaisuja. Tämä linja on kyllä vinyt maatalousväestöltä uskon tulevaisuuteensa. Heillä ei ole tunnetta siitä, että heidän puolestaan tässä talossa, Suomen eduskunnassa, taistellaan ja heillä ei ole tunnetta siitä, että ainaakaan eduskunnassa oleva hallitus heidän puolestaan taistelisi.

Nyt onkin syytä tutkailla sitä, millä tavalla suomalaisen maatalouden ja maaseudun tulevaisuus pitäisi oivaltaa. Sillä nimittäin on tulevaisuus, mutta se täytyy todella oivaltaa ja sen puolesta on myös hallituksen puolella lähdettävä taistelemaan sillä tavalla, että maatalousväestö tuntee, että heidän puolestaan ja tulevaisuuden puolesta tehdään työtä.

Se tulevaisuus ei varmaankaan ole se linja, joka tällä hetkellä vallitsee. Suurtilalinja, keskittävä linja, joka keskittää myös jalostusta suurimpiin ja suurempiin yksiköihin, se on turmion tie. Se johtuu siitä, että vaikka kuinka tehokkaaksi me tässä maassa teemme maataloutemme tai jalostuksemme, me emme pärjää siitä huolimatta, koska meidän kotimarkkinamme ovat niin pienet. Viisimiljoonainen kansa ei anna mitään volyymietua meidän tuotannollemme niin maataloudessa kuin jalostuksessakaan. Ne edut täytyy löytää jostakin muualta.

Ne edut löytyvät siitä, että meillä on olemassa valtti, jota me käytämme hyväksemme. Mielestäni se valtti on puhdas ruoka, joka on osattava jalostaa oikein, jonka tuotantoon ja jalostukseen on satsattava sillä tavalla, että se pärjää tässä kovassa kapitalismissa, kovassa kilpailussa. Meidän valttimme on myös osattava jalostaa oikealla tavalla, vietävä maailmalle sillä tavalla, että siitä saamme paremman hinnan kuin peruselintarvikkeista tällä hetkellä. Se on se meidän tiemme, yksinkertaisesti, yksiselitteisesti puhtauden valttina hyväksikäyttäminen, sen tukeminen, jotta sillä pärjää tässä kovassa kilpailussa, ja huolehtiminen siitä, että tuetaan myös niitten tuotteitten markkinoille menoa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ihan puheeni aluksi yksi myönteinen asia. Pääministeri Lipponen oli mukana Eurooppa-neuvostossa ja hän sai siellä suoritettua väännön, joka on meidän maataloudellemme ja sen tulevaisuuden jatkolle erittäin tärkeä. Luen ihan suoraan tästä raportista:

”Euroopan maatalouden on yhtenä talouselämän aloista täytettävä sillä olevat moninaiset tehtävät ja oltava kestävä ja kilpailukykyinen ja sitä on harjoitettava koko Euroopan alueella mukaan lukien alueet, joilla on erityisongelmia.”

Eli tämän loppuosan, ”joilla on erityisongelmia”, saaminen tähän tekstiin oli erittäin tärkeää. Tämä kuvaa myös toisaalta sitä, kuinka ohuen langan varassa suomalainen maatalous kaiken kaikkiaan on. Tuohan ei sinällään vielä pidä sisällään sitä, että tällä turvataan suomalainen elintarviketuotanto, vaan se, että tuo lausuma on tuossa, on yksi peruslähtökohta. Nyt tarvitaan kovaa kansallista vääntöä siitä, että me Agenda-neuvotteluissa saamme siihen sisään sellaiset elementit, joilla suomalainen maatalous tulevaisuudessa turvataan. Itse asiassahan on kysymys uusista EU-liittymissopimukseen liittyvistä maataloutta koskettavista neuvotteluista. Eli lähdetään hyvin pitkälle puhtaalta pöydältä neuvottelemaan siitä, millä tavoin suomalainen maataloustuotanto turvataan.

Maatalousjaosto on mietinnössään tuonut esille muutamia asioita. Haluan tässä nostaa ensinnäkin tämän luomutuotannon, jossa maatalousjaosto korostaa sen merkittävyyttä ja kiinnittää huomiota siihen, että kun hallitus on katsonut, että jalostuksen ja markkinoinnin kehittäminen on ensisijassa elinkeinonharjoittajan tehtävä ja kun näitä luomutuotannon markkinointiin olevia varoja ei ole käytetty viime vuoden osalta kaikkia, niin siitä on tullut sellainen ajatus, että näitä markkinoita nyt ei tulisi valtion varoin olla tässä laajuudessa tukemassa, koska rahoille ei löydy käyttöä. Mutta jaosto on ottanut tähän erilaisen näkemyksen ja minusta on erittäin tärkeää, että luomutuotannon markkinointiin tullaan jatkossa panostamaan. Meillä on varsin keskittynyt elintarvikekauppa ja sinne kaupan hyllyille luomutuotteiden saanti niin, että ne olisivat kilpailukykyisiä ja niin, että myös se hinta, joka luomutuotteissa on hieman korkeampi kuin niin sanotusti perinteisesti tuetuissa elintarvikkeissa, kanavoituisi tuottajalle, ei ole yksiselitteinen asia. Siinä mielessä markkinointiin tulisi panostaa, että luomutuotanto saisi enemmän jalansijaa, koska se on yksi

mahdollisuus meidän maataloustuotannossamme.

Valiokunnan jaosto kiinnittää huomiota myös neuvonnan merkittävyyteen, kun sitäkin on hieman vähätelty hallituksen puolelta. Jaosto korostaa, että siihen on panostettava varoja entistä enemmän ja siellä on 1,5 miljoonaa markkaa. Varmasti tätä neuvontaa tarvitaan nyt jos koskaan. Maataloudessa ovat menossa suuret muutokset, muun muassa EU-tukiasia on sellainen, hakemusten täyttäminen, oikeudellisuuden valvominen jne. Siinä tarvitaan neuvontaa ja erilaista valvontaa, että tulojen menetyksiä tukihakemusten kautta ei tulisi.

Arvoisa puhemies! Tässä on käyty maataloutta eri tavoin, monesta näkökulmasta läpi. Haluan jonkin verran kuvata tulevaisuuden näkökulmaa ja sitä, missä me maatalouden osalta, jos katsotaan sen rakennetta, olemme. Vaikka olemme itse asiassa EU-jäsenyyden alkumetreillä, kyllä muutokset ovat jo selkeästi havaittavissa. Maatilojen rakennemuutosta tarkasteltaessa kiinnittyy huomio siihen, että meille on itse asiassa muodostumassa kolme tilaryhmää, joita voidaan kuvata seuraavasti: on jatkajien ryhmä, miettijöiden ryhmä ja lopettajien ryhmä. Nämä jakautuvat aika lailla kolmeen yhtä suureen lohkokoon. Tietysti on alueellisia eroja, mutta kokonaisuutena katsoen ne ovat aika lailla saman suuruisia lohkoja tilalukumäärältään.

Jatkajien ryhmä käsittää ne tilat, joilla on selkeästi tehty päätös jatkaa EU-mittakaavalla. Siellä tehdään kovasti investointeja. Viljelijät ovat keskimääräistä nuorempia. Sukupolvenvaihdos on tehty joko ennen EU-jäsenyyttä, jäsenyyden aikana tai tullaan tekemään lähivuosina. Tiloja laajennetaan voimakkaasti ja niillä investoidaan.

Sitten on miettijöitten ryhmä eli kakkosryhmä, jossa on tämän hetken mittapuun mukaan toimivia tiloja. Ne ovat kannattavia tilayksiköjä niissä puitteissa kuin ne voivat olla. Niillä on tulevaisuutta ehkä 10–15 vuotta, mutta ei ole tehty päätöstä kuitenkaan siitä, jatketaanko tuotantoa vai ei. Tähän ryhmään kuuluu 30–50-vuotiaita viljelijöitä suurimpana ryhmänä.

Kolmantena löytyy tilaryhmä, jossa selkeästi on päätetty ajaa tuotanto alas eli lopettajat. Siellä viljelijöitten keski-ikä on keskimääräistä korkeampi. Nämä tilat myös kooltaan ovat keskimääräistä pienempiä.

Hallituksen ohjelmassa on asetettu tavoite, että Suomessa tulisi vuonna 2005 olla noin 70 000 aktiivitilaa, kun nykyisin tilalukumäärä on

110 000. On esitetty, että 55 000 tilalla harjoitettiin perinteistä maataloustuotantoa ja 15 000 tilalla olisi muuta maatilayrittäjyyttä kuin perinteistä tuotantoa. Nyt jo voidaan arvioida, että jos tämä kehitys jatkuu sellaisena kuin nyt, tilojen lukumäärä vuonna 2005 on varmasti pienempi kuin 55 000.

Maatilojen kannattavuuden heikkenemiseen löytyy kolme perustekijää. Ensinnäkin hallituksen toimenpiteiden seurauksena viljelijöiden vuosiansiot ovat alentuneet reilut miljardi markkaa, niin kuin täällä on tuotu esille. Toisena tekijänä on ennakoitua pienempi tuotantokustannusten aleneminen. EU-jäsenyyden tukitaso osittain pohjautui siihen, että ennakoitiin kustannustason alenemaa ja se vaikutti siirtymäkauden tuen tasoon. Kustannustaso ei kuitenkaan ole alentunut siinä määrin kuin ennakoitiin. Kolmantena tekijänä on se, että tuotteiden hinnat viljelijöille eivät ole pysyneet sillä tasolla kuin EU-jäsenyysevennottelujen yhteydessä arvioitiin. Siinä tuli selkeitä arviointivirheitä ennen kaikkea naudanlihan osalta ja toisaalta se, että keskittynyt kauppa on meidän kotimaista jalostuskilpailuamme ajanut ja käyttänyt hyväkseen, on myös alentanut viljelijöitten tulotasoa.

Viljelijöitten tämän päivän tilanteeseen liittyy myös henkinen puoli, jota on tuotu esille monisakin tutkimuksissa. Sieltä löytyy hyvin mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita. Eniten viljelijöitä masentavat yhteiskunnalliset tekijät, harjoitettu maatalous- ja maaseutupoliittikka sekä maatalouspoliittisten päätösten epävarmuus, joka on selkeä osoitus hallituksen politiikasta. Tutkimuksen mukaan raskaasta fyysisestä työstä aiheutuvat ongelmat eivät huoleta viljelijöitä samassa määrin kun ulkopuolelta tulevat muutospaineet. On selvää, kun ollaan maatilalla, joka on sukutila jne., että henkisesti on hyvin raskasta, että joutuu miettimään, olenko suvun viimeinen viljelijä.

Muutamia asioita haluan tässä tuoda esille, kuten sen, että kun niitä keinoja sitten etsitään, millä maatalouspolitiikkaa pitäisi toteuttaa, kylä hallituksen toimesta on tuotu kaksikin ohjelmaa eli maatalouspoliittinen ohjelma ja maaseutupoliittinen ohjelma. Voi sanoa, että kumpakaan ei ole juurikaan käytännössä toteutettu. Nimenomaan maatalouspoliittiseen ohjelmaan on laadittu niitä kansallisia toimenpiteitä, millä olisi pystytty kansallista tuotantoa pönkittämään, viemään eteenpäin. Niitä päätöksiä ei ole tehty. Siihen liittyy sukupolvenvaihdoksen helpottaminen — se ongelma on tuotu täällä esille

— verotusmuutokset jne., sillä pelkällä ohjelmalla ei paljon rakenneta.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskeiseen tilanteeseen liittyy se, että on tehty positiivinen tuloratkaisu ja samanaikaisesti neuvoteltu maatalouden negatiivisesta tuloratkaisusta eli tuloalennuksen alentamisesta. On tuotava tässä esille se, että Lipposen hallitus on jatkuvasti korostanut, että se toteuttaa poliittisia päätöksiään yhdessä etujärjestöjen kanssa. Tuponeuvotteluissa hallitus meni jopa niin pitkälle, että antoi veroratkaisun päätettäväksi etujärjestöjen neuvottelupöytään. Sitten kun oli kysymys viljelijäväestön, olkoon vaikka sitaateissa, ”tuposta”, hallitus alensi maatalouden kansallista tukea 300 miljoonaa markkaa, mikä merkitsee noin 5 prosentin tulojen alennusta viljelijöille. Hallitus ei millään tavalla ottanut huomioon, että tuottajien etujärjestö ei tätä ratkaisua hyväksynyt, vaan hallitus yksipuolisesti teki päätöksensä.

On täysin epäoikeudenmukaista, että kansantuotteen kasvua jaetaan tupon kautta palkansajille ja samanaikaisesti viljelijöiden tuloa alennetaan poliittisin päätöksin. Tämä on sellaista politiikkaa, jota suomalainen maatalous ei tule hyvin pitkään kestämään.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan myöntäisen asian tuoda esille. Uskon kuitenkin maatalouden mahdollisuuksiin sen takia, että tutkimusten mukaan meillä on Suomessa kaksi ryhmää, jotka pitävät erittäin tärkeänä sitä, että meillä on oma elintarviketuotanto ja sitä tuetaan myös budjettivaroin. Nämä kaksi ryhmää ovat suomalaiset kuluttajat ja suomalaiset viljelijät. Tämä pitäisi meidän päättäjien ottaa huomioon, että toteutamme näiden kahden ryhmän tavoitteet.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Kun olen syntynyt tuolla Satakunnan ja Pirkanmaan rajamailla Suomen varsinaisessa kuttupitäjässä Tyrväällä, jota nyt ei enää ole, mutta jonka entisessä kunnanvaakunassakin oli kutun kuva, haluan muutamalla sanalla kommentoida istunnon alussa käytyä kuttukeskustelua. Perinteenhän herätti aikanaan ed. Timo Roos, ja sitä on kunniakkaasti ed. Vuorensola jatkanut. Hän tästä tänäänkin puhui.

Hän totesi muun muassa, että kuttu on epämiellyttävä eläin. Tähän voin kommentoida, että kun kotonani aina oli yksi tai kaksi kuttua, aina-kaan pienet kutut, kuttulapset eli kilit, eivät olleet millään tavalla epämiellyttäviä, päinvastoin. Itsekin leikin monet kerrat hauskoja leikkejä

tällaisen kilin kanssa. Voi sanoa, että kuttu ja kili ovat ehkä tyhmiä eläimiä mutta eivät epämiellyttäviä. Toki vähän huonosti hoidettu kuttu haisee hieman ikävältä, mutta jos se pidetään kunnolla siistinä, niin kuin eläimet tulisi aina pitää, se on ihan hyvä eläin.

Siksi on yhdyttävä siihen huoleen, jota kuttutalouden osalta tässä maassa on, eli kuttutalouden tulisi panostaa. Se on kansanperinnettä, ja kuttu on myös terveellistä ruokaa tuottava eläin. Kutunjuusto on sellaista, mitä itsekin kaipailen usein, kun sitä lapsena sai syödä päivittäin, hyvä tuote. Kun näki, miten äiti sen teki, se antoi siihen sellaisen lisävaikuttimen, että tiesi, että se on puhdas luonnontuote.

Tarvitaanko sitten jokin kuttuprojekti? Miksei? Ed. Vuorensola esitti, että joku kylähullu pitäisi palkata kuttuprojektin vetäjäksi. Tietysti itsekkäästi tuli ajatus, mahtaisiko tällainen runsaan kymmenen vuotta eduskunnassa toiminut ja muutaman vuoden ministerinäkin ollut tyrväläissyntyinen kelvata kuttuprojektin vetäjäksi, kun tunnetaan vielä aika lailla kylähulluna. Ilmeisesti ei käy, koska edustaa oppositiota. Tässäkin asiassa hallitus nimeää tietysti, jos yleensä nimeää, kyseisen henkilön riveistään. Kyllä sieltäkin saattaa mitat täyttäviä löytyä.

Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikka muilta osin on erittäin vakava asia tämän päivän Suomessa. Onhan kysymys kansan elintarvikehuollosta, ei vain tuottajista vaan myös kuluttajista ja koko maan elintarvikeketjun toimivuudesta ja työpaikoistakin, minkä hallitus on unohtanut. Vasemmistokin usein puhuu työllisyydestä, mutta on maataloudelle ja elintarviketaloudelle kääntänyt kyllä vakavalla tavalla selkänsä.

Ongelmat juontuvat siitä, että Euroopan unioniin liittyttäessä liittymissopimuksesta käydyt neuvottelut epäonnistuivat maatalouden osalta varsin vakavalla tavalla. Eduskunnan ja edellisen hallituksen yksimielinen tavoite oli, että Suomi ei siirtyisi EU-hintoihin kertarysäyksellä ja toisaalta koko maahan saataisiin pysyvä tuki. Kumpikaan ei neuvotteluissa toteutunut. Jouduimme heittäytymään EU-hintoihin kertarysäyksellä ja toisaalta koko maa ei ole pysyvän tuen piirissä, vaikka pohjolassa olemme niin sanotulla routavyöhykkeellä. Pohja maatalouspolitiikalta putosi, kun päätösvalta annettiin Brysseliin ja etuja ei pystytty sopimuksin pysyvästi turvaamaan.

Näitä ongelmia on lisännyt nykyisen hallituksen maatalouspolitiikka. Sehän alkoi sillä, että edellisen hallituksen laatima maatalouden kotimainen tukipaketti Lipposen hallituksen toimes-

ta avattiin, ja pettäen viljelijäväestön hallitus leikkasi tuota pakettia rankalla kädellä. Se on näkynyt myös elintarviketyöläisten työllisyydessä, yritysten menestymisessä jne.

Tämä antoi ikävän signaalin koko maataloudelle ja sille vastuulle, jota pitäisi kantaa koko kansan elintarvikehuollosta kotimaan puitteissa. Omavaraisuudestaan emme saisi enää puhua. Minä kyllä siitä haluan puhua siitä huolimatta, että se on kiellettyä. Pitäisi tarkastella kuulemma koko EU:n omavaraisuutta, mutta olen sen verran isänmaallinen, että haluaisin, että Suomessa ajateltaisiin asiaa vakavasti ihan oman kansan kannalta ja toimittaisiin niin, että Suomessa tuotetaan ruokaa, jalostetaan sitä siinä määrin kuin Suomen kansa tarvitsee omaan kulutukseensa. Tällaisesta omavaraisuudesta pitäisi pitää huolta keskeisten tuotteiden osalta nyt ja tulevaisuudessa.

Näin ei ole tapahtumassa. Hallitus ajaa linjaa, joka johtaa siihen, että me olemme laadultaan epävarman ja arveluttavan tuontiriuuan varassa yhä enemmän. Se on edesvastuutonta politiikkaa, joka on kuluttajienkin turvallisuuden kannalta vaarallista. Sitten palaan edelleen työllisyyskysymykseen: Elintarviketaloudessa menetetään turhaan työpaikkoja muihin maihin tältä tarkeältä sektorilta.

Artiklan 141 mukaisen neuvottelutuloksen ja siihen liittyvän eteläisen Suomen tuen osalta on murheella todettava, että tämä meni kuitenkin siihen, että pohjoisemmasta tukea on leikattu, jotta etelään on saatu lisää. Näin ei pitänyt käydä, mutta näin kuitenkin on tapahtunut. Se on ollut virhe, joka on keskeisemmässä ja pohjoisemmassa Suomessa koettu iskuna.

Kun tähän kaikkeen maatalouspolitiikan linjaukseen lisätään maaseudun muu tosiasiallinen alasajo, kuntien talouden tietoinen kiristäminen, aluepolitiikan, erityisesti kansallisen puolen leikkaaminen ja alasajo ja julkistenkin palvelujen kuten koulujen tosiasiallinen valtionosuuksien leikkauksien kautta tapahtuva alasajo, niin maaseudun kannalta tilanne on huolestuttava ja näkymät ovat murheellisia.

Omia ongelmiaan on tuottanut se, että varsinkin tällä hetkellä maatalouden tuet ovat maksamatta. Niihin pitäisi saada niin Brysselissä kuin kotimaan byrokratiassa paljon lisää vauhtia. Aivan uskomaton on maatalouden byrokratia ja se näkyy sitten näin, että tuet viipyvät ja viipyvät ja samalla tietysti monen viljelijän laskut makaavat pöydällä ja vaikeuksia tulee niiden hoitamisessa ajallaan, turhia korko- ja muita menoja.

Tulevaisuus ei siis näytä kovin lohdulliselta maaseudun ja maatalouden osalta. Meidän pitäisi pystyä täällä antamaan toivon näköaloja, mutta rehellisyyden nimissä niitä ei tänä päivänä kovin paljon voi antaa. Hallituksen pitäisi antaa. Pääministeri Lipponen eräässä tilaisuudessa antoi, täällä on se mainittu, se taisi olla Luxemburgissa, sellaisia lausumia, jotka olivat toivoa tuovia, mutta tekoja pitäisi saada vahvistamaan nämä puheet. Onko sitten niin, että vain vaalien lähestyminen ajaa tällaisiin puheisiin, kun teot ovat kuitenkin ristissä?

Herra puhemies! Uusi ongelma on tulossa EU:n laajenemisesta, miten se vaikuttaa Suomen talouteen ja Suomen maatalouteen. Pelkään pahoin, että kilpailuedellytykset Suomessa maatalouden osalta entisestään vaikeutuvat, kun Puola, Unkari ja Tshekki muun muassa tulevat vahvoina tai ainakin laajoina maatalousmaina EU:n markkinoille. Tämä ei lisää toivon näköaloja, vaan päinvastoin, mitä nyt tarvittaisiin suomalaisella maaseudulla.

Samalla muistutan, että entistä vahvemmin elintarviketalouden työpaikat ovat ajautumassa vaikeuksiin, ja kun meitä ruokitaan yhä enemmän etelästä, ulkomailta, niin näin siinä työläinenkin kärsii. Tähän hallituksen pitäisi vakavasti paneutua.

Meillä on ollut sellaisia hyviä projekteja kuin esimerkiksi Hyvää Suomesta -projekti. Mielestäni se on ollut arvokas ja hyvä. Hallituksenkin pitäisi tällaista linjaa yrittää ajaa, vaikka tiedän, että se on hieman EU-säännösten vastaista. Kotimaisia tuotteita ei saisi kovin rajusti ainakaan valtion tuella mainostaa enää, mutta siitä huolimatta, sanovat Brysselin herrat mitä tahansa, näin pitäisi tehdä, eli projekteja ja valistusta, että kansa käyttäisi kotimaisia elintarvikkeita. Tähän pitäisi käyttää voimavaroja ja tehdä vähän vaikka yli sen, mitä Brysselissä ei hyvänä välttämättä nähdäkään.

Itsekyyttä muutkin harjoittavat ja rehellinen ja avoin itsekkyys on jossain asiassa mielestäni hyväksyttävää, vaikka mitään väärinkäytöksiä en missään mielessä haluakaan puolustaa.

Arvoisa puhemies! Aika on kulunut enkä jatka tämän pitemmälle. Totean vain, että metsätalouden osalta täällä voitaisiin myös käydä keskustelua hieman enemmän, ja erityisesti haluaisin nostaa esille nuorten metsien hoidossa tänä päivänä olevat ongelmat. Hoito ei ole kannattavaa taloudellisesti. Tulos tulee myöhempinä vuosina ja siksi ne ovat jäämässä heikoille. Siihen pitäisi vakavaa huomiota kiinnittää.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa kiinnitettiin erittäin hyvin huomiota suomalaisen elintarviketeollisuuden pärjäämiseen. Ed. Kankaanniemmi on oikeassa siinä, että on aivan välttämätöntä, että tässä pärjätään, mutta suurin uhka ei suinkaan ole pelkästään se, että meille tulee tuotteita muualta. Sen rinnalla suuri ongelma on ollut se, että suomalainen teollisuus on äärettömän voimakkaasti, kilpailusyistä tietysti, viime aikoina keskittänyt toimintaansa ja rationalisoinut, automatisoinut. Se on ollut seikka, joka on vienyt elintarviketeollisuudesta työpaikkoja.

Kun kuitenkin meillä on hyvät ja puhtaat raaka-aineet, niin meidän pitäisi sen lisäksi, että me kamppailemme siitä, että suomalaiset kuluttajat käyttävät kotimaisia tuotteita, kyetä yhdessä puhaltamaan myös siihen hiileen, että suomalaiselle elintarviketeollisuudelle saadaan vientiä muuallekin kuin itään. Se on tietysti aivan välttämätöntä, mutta lisäys ei ole pahitteeksi.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Yleiskeskustelun yhteydessä puhuin maatalousministeriön pääluokan asioista kohtuullisen laajasti, joten en käytä nyt niiden toistamiseen aikaa. Totean vain, että jaoston yksimielinen lopputulos oli Pirkanmaan kannalta kohtuullinen. Vielä lyhyesti totean iloni siitä, että läänineläinlääkäriin virkojen kohdalla kykenimme tekemään yhteistyötä sekä sisäasiainministeriön pääluokkaa käsittelevän jaoston että maa- ja metsätalousasioita käsittelevän jaoston kesken nimenomaan läänineläinlääkäriasiassa, jossa virat ovat yhden ministeriön alla ja itse sisältö on toisen ministeriön alla. Sen yhteistyön toivoisin todella jatkuvan muuallakin.

Mutta tässä puheenvuorossani tarkastelen vain elintarvikevalvontaa lähinnä kuluttajan näkökulmasta, koska se hyvin oleellisesti liittyy läänineläinlääkäriasiaan. Tällä hetkellä useat eri viranomaiset valvovat elintarvikkeita varsin kirjavasti. Elintarvikevalvonta nimittäin toimii nykyisin siten, että elinkeinoministeriöt vastaavat elinkeinon harjoittamista koskevasta lainsäädännöstä ja sen noudattamisen valvonnasta. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa maataloudellisesta tarkastustoiminnasta sekä eläinten terveyden ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnasta ja taas kauppa- ja teollisuusministeriö kauppa- ja kuluttajansuojaa koskevasta lainsäädännöstä.

Elintarvikkeiden terveellisuuden turvaamista koskevat terveydensuojelulainsäädökset kuulu-

vat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Lain edellyttämä läänien ja kuntien valvonnan ohjaus kuuluu Elintarvikeviraston tehtäviin, eli tässä on erittäin monimutkainen ja laaja systeemi.

Niinpä maa- ja metsätalousministeriö asetti elintarvikevalvonnan työryhmän viime vuoden heinäkuussa ja työryhmä kiinnitti huomiota siihen, että Euroopan unioniin liittymisen seurauksena lainsäädäntöä on nyt harmonisoitu ja muutettu. Muutokset, erityisesti elinkeinonharjoittajan oman valvonnan vaatimus ja valtakunnallista valvontasuunnitelmaa koskeva vaatimus, ovat merkittäviä elintarvikkeiden turvallisuutta koskevia järjestelyitä, mutta niitä ei kaikilta osin ole vielä saatu valmiiksi eikä toimiviksi.

Väli raportissaan työryhmä esittää Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen yhteistyön tehostamista ja kehittämistä. Yhteistyön tulee koskea muun muassa valvonnan järjestelyä, ohjeistusta, tiedotusta, koulutusta ja valtakunnallisia valvontasuunnitelmia, ja minusta tätä työtä tulee totisesti mahdollisimman nopeasti tehostaa.

Ilmeellistä on se, että käytännön valvontatyössä sama kunnallinen valvontaviranomainen valvoo kolmen eri hallinnonalan lainsäädännön noudattamista. Alueellisen elintarvikevalvonnan toimivuuden varmistamiseksi aluetasolla valvonnan johtoa, ohjausta ja seuranta on tehostettava ottaen huomioon alueelliset erityispiirteet ja elinkeinorakenne, ja tietysti tämä edellyttäisi sitä, että valvonnan resursseja aluetasolla tulisi lisätä. Jopa EU:n komission tarkastuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että lääninhallitusten ja kuntienkin suorittama valvonta laitoksissa on ollut määrältään riittämätöntä ja sattumanvaraista. On ehdottoman välttämätöntä luoda turvaverkkoja estämään eläimestä toiseen tai ihmiseen tai elintarvikkeiden välityksellä ihmiseen siirtyviä tartuntoja.

Kuten tiedämme, ovat riskit lisääntyneet tällä rintamalla. Ehec-infektioita on onneksi ollut vain muutama, mutta kuinka kauan me pärjäämme kuin onnen kaupalla vaikeiden tapausten kanssa? Kuntien terveystarkastajat ja läänineläinlääkärit ovat myös itse olleet kovasti huolissaan tilanteen ongelmallisuudesta.

Korostaisin vielä, että elintarvikevalvonnan tärkein tavoite on elintarvikkeiden terveydellisen laadun turvaaminen ja sitä kautta ihmisten terveyden suojeleminen. Siksi minusta olisi tärkeää, että Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos suorittaa sen suunnitelmissa olevan eri kuntien tilanteen kartoituksen. Valtiontalouden tarkastusvirasto-

kin on kiinnittänyt huomiota siihen, etteivät kunnat suorita riittävästi elintarvikkeita koskevan lainsäädännön edellyttämiä tehtäviä, ja kunnat tulisi velvoittaa nykyistä sitovammin ylläpitämään elintarvikevalvontaa, jolloin alan koulutuksen saanutta henkilöstöä eli myös terveystarkastajien virkoja tulisi kiireesti lisätä.

Olen oikeastaan suruissani terveystarkastajien työn suuresta määrästä tänä päivänä, koska hometalot työllistävät heitä erittäin voimakkaasti. Tietysti molemmat, sekä hometalojen tarkastukset että elintarviketarkastukset olisi suoritettava, niin kuin laki sanoo, mutta yksi ihminen ei millään kaikkeen ehdi, joten varmasti kuntien pitäisi pysähtyä miettimään, miten lainsäädäntö kyetään toteuttamaan siten kuin on ihan asiallista. Eikä kunta tietenkään voi itse päättää sitä, tekeekö se elintarvikevalvontaa vai ei, vaan kyllä se on lain mukaan suoritettava. Väitän, että jos Suomessa oltaisiin samassa tilanteessa salmonellan kanssa kuin muualla Euroopassa, niin meillä olisi ollut jo monta isoakin katastrofia. Onneksi olemme vielä selvinneet.

Edellä olevista syistä lyhyesti totean, että on erinomainen asia, että yhteistyö valtiovarainvaliokunnassa voitiin toteuttaa ja lisätä läänineläinlääkäreitä ja tätä kautta saada valvontaa paremmin ehkä tulevaisuudessa suoritetuksi. Toivon, että yhteistyö ministeriöiden välillä ensi vuoden aikana käytännössä vielä huomattavasti enemmän paranisi niin, että saisimme tämän asian sitäkin kautta paremmin hoidetuksi.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. A. Ojala toi puheenvuorossaan esiin tämän erittäin tärkeän elintarvikevalvonnan. Haluaisin korostaa myös sitä, mihin hänkin viittasi, että EU:n myötä meille tuli valvontaa paljon lisää, muun muassa omavalvonta. On aivan totta, että omavalvonta ei vielä kukaan kunnolla pelaa, meillä on siinä sekä työpaikka- että kuntakohtaisia eroja.

Mitä tulee kuntien tilanteeseen, on kyllä valitettavaa, että siinä on vieläkin erittäin paljon puutteita, mikä johtuu paljolti siitä, että resursseja on liian vähän. Toivoisin myös ed. A. Ojalan tapaan, että asia saadaan nopeasti hallintaan. Muistetaan myös se seikka, että jokainen markka, jokainen tuhatmarkkanen, mikä satsataan tähän työhön, on työtä koko suomalaisen yhteiskunnan ja jokaisen kansalaisen parhaaksi.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä on maa- ja metsätalousministeriön hallinnon-

alaan valtiovarainvaliokunnan mietinnössään tekemiä muutoksia jo käsitelty. Haluan vain muuttamaan periaatteessa tärkeään kohtaan puuttua. Yksi on juuri elintarvikehygienia ja eläinlääkintähuolto. Itse asiassa maa- ja metsätalousvaliokunta jo viime keväänä, jolloin muun muassa ehc-bakteeri oli vielä varsin teoreettinen kysymys, käynyt oma-aloitteisesti läpi siihen liittyviä uhkakuvia. Kesän jälkeen keväistä käsittelemme enää tuskin pidetä hätävarjelun liioitteluna. Kahden pienen lapsen kuolema muun muassa riittänee syyksi jatkaa keskustelua tästä asiasta.

Toisaalta tällä on myös maatalouspoliittista ulottuvuutta. Nimittäin jos ajatellaan hullun lehmän taudin aiheuttamaa vaikutusta Euroopan naudanlihatuotantoon ja -kulutukseen ja jos Suomessa syntyy kuva siitä, että meillä on tältä osin uhka terveydelle olemassa, niin sillä on arvaamaton vaikutus. Nyt sitten tietysti ehc-bakteerin säilyvyys ja hyvin pienten solumäärien aiheuttamat myrkytysuhat tietäen saatetaan joutua esimerkiksi lannankäsittely- ja monet muut kysymykset, myös vesistöön liittyvät päästöky-symykset arvioimaan uudestaan. Nämä on tehtävä hyvissä ajoin, jotta emme ajaudu tilanteeseen, jossa suomalaisen maatalouden uskottavuus eettisesti ja hygieenisesti on vaaranalainen.

Samoin mielestäni pitäisi vakavasti käydä keskustelua myös antibioottien käytöstä. Nimittäin tilanne on nyt niin, että tietyt keskeiset antibiootit ovat sekä eläin- että ihmiskäytössä. Kyllä täytyisi ehdottomasti edellyttää, että tietyt antibiootit varataan vain humaanikäyttöön, muun muassa näihin liittyvien uhkakuvien takia.

Tältä osin tosiaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta on miljoona markkaa siirretty sisäministeriön puolelle läänineläinlääkäreiden virkojen rahoittamiseksi ensi vuonna. Samoin sisäisillä järjestelyillä lopettamistuesta on muita käyttövaroja tähän tarkoitukseen suunnattu. Kasvituotannon tarkastuskeskus saa kasvien laadun ja turvallisuuden valvonnan tason turvaamiseen lisämäärärahoja. Ja erityisesti keskeistä oli se, että jälleen jouduttiin hoitamaan eduskunnan valtiovarainvaliokunnan puolella metsäkeskusten toimintavarakysymykset 19 miljoonan markan lisämäärärahalla niin, että irtisanomisilta metsäkeskusten toiminnassa voidaan välttää.

Hyvin tärkeä asia myös, jossa jaostojen yhteistyöllä toimitettiin, oli se, että työministeriö kirjantalon mittarien perusteella aikoi estää työllisyysmäärärahojen käytön ympäristöministeriön

ja maa- ja metsätalousministeriön puolella vesihuoltotoihin. Tämä on nyt perustelujen kautta korjattu.

Herra puhemies! Ihan lyhyesti eräitä Agenda 2000:een liittyviä lähestymistapoja. Nythän yhteisessä maatalouspolitiikassa ovat erittäin suuret muutosvirrat meneillään. Toisaalta myöskään maataloushyödykkeiden näkymät eivät ole kovin lupaavat. Unionihintojen ja maailmanmarkkinahintojen välinen kuilu säilynee. Joka tapauksessa EU:n laajeneminen itään tuo unionin piiriin yli 100 miljoonaa kuluttajaa, joiden ostovoima on vain kolmannes Euroopan unionin nykyisten jäsenmaiden asukkaiden ostovoimasta. Maatalousmaa laajenee yli puolella. Näillä on isoja vaikutuksia. Toisaalta näitä kysymyksiä on arvioitava sekä yhteisen maatalouspolitiikan että Suomen lähestymistavan kannalta.

Tietysti tavoitteena on parantaa Euroopan maatalouden kilpailukykyä sekä kotimaisilla että ulkoisilla markkinoilla. Tästä EU:n maatalouspolitiikan uudistuksesta seuraa tietysti kuluttajalle matalammat hinnat. Ehkä meidän kannaltamme se tärkein on havainto, jonka pitäisi olla koko ajan mielessä, että tämä mahdollistaa hintojen porrastamisen korkealaatuisten erikoistuotteiden eduksi. Eli Suomessa luomu, joka ei ole ollut virallisen maatalouspolitiikan erityisessä suojeluksessa, pitäisi ottaa osana myös tässä asiassa huomioon. Varmasti verkostoitumalla, tuomalla jalostusta lähemmäs tiloja, tällaisilla ponnisteluilla voidaan edetä.

Tältä osin mainittakoon, että on ollut uskomatonta, että maa- ja metsätalousministeriö ei ole ottanut asiaa vakavasti. Tähän asiaan liittyen jo pari vuotta sitten osoitimme miljoonan markan määrärahan luonnonmukaisten tuotteiden markkinointiin ja jalostukseen. Tämä parin vuoden takainen luomuraha on maa- ja metsätalousministeriössä pääosin käyttämättä siitä huolimatta, että maaseutupolitiikasta vastaavien ministeriön virkamiesten mukaan heillä on mahdollon määrää erilaisia pieniä hankkeita, jotka tarvitsevat rahaa. Muun muassa Uusitalon kanssa keskusteltiin viikonvaihteessa, ja tämä on luvaton tilanne, että näin on. Koko organisaatio maa- ja metsätalousministeriössä näihin asioihin ja vahvuksiemme kehittämiseen liittyen täytyy käydä perusteellisesti maa- ja metsätalousvaliokunnassa läpi heti kevätkauden alussa.

Tietysti yhteisen maatalouspolitiikan tavoite on elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus, maatalousväestön kohtuullisen elintason takaaminen ja tältä osin tietysti myös ympäristöä koskevien

tavoitteiden yhdistäminen maatalouspolitiikkaan on tärkeää. Minusta se on juuri meidän suhteellista kilpailuetuamme vahvistavaa politiikkaa, jos juuri tehoviljelyn ja yhteisen maatalouspolitiikan aiheuttamat ympäristövaikutukset saadaan myös osaksi yhteisön politiikkaa.

Sitten on tämä Suomessa jo pitempään puhuttu maaseutupolitiikan laaja-alaisempi sisäistäminen, maaseutuyrittäjä- ja tulo- ja työllistämismahdollisuuksien laajempi hyväksikäyttö maataloilla. Eri asia on, miten asia käytännössä on osattu toteuttaa. Tässä ovat Suomen sisäiset erot merkittäviä. Tällä hetkellä Etelä-Suomessa voidaan katsoa, että kahdella kolmasosalla maataloista on lisätyömahdollisuuksia tilan ulkopuolella. Itä- ja Pohjois-Suomessa vain yhdellä kolmasosalla. Tukipolitiikassa pitäisi näitäkin muistaa.

Suomi lähtee tietysti korostamaan pohjoisen sijainnin aiheuttamaa kasvukauden lyhyttä ja siitä seuraavia vähemmän satoisten kasvilajikkeiden käyttöongelmia ja alempia satotasoja. Meidän erilaiset olosuhteemme myös korkeampina kustannuksina korjuussa ja kuivatuksessa, konekapasiteetissa ja pitkissä kuljetusetaisyyksissä täytyy kokonaisuutena tietysti erittäin hyvin perustellen ottaa esille. Polttonesteiden verotus ja monet muut kysymykset täytyy myös kansallisesti olla jatkossa paremmin pohdittavana.

Meillä on ilman muuta tuhannen euron paikka Agenda 2000 -keskustelussa, koska Suomi liittyi todella oikeaan aikaan Euroopan unionin jäseneksi. Ajatelkaapa nyt, mikä olisi neuvottelutilanteemme maatalouden tai rakennerahastojen osalta yhdessä Unkarin, Viron jnp. kanssa. Tältä osin meidän täytyy toisaalta Suomen maatalouden vahvuudet saada hyödynnetyiksi ja toisaalta ongelmakohdat erityiskohtelun piiriin. Myös jäsenyysneuvotteluihin liittyviä puutteita on nyt avoimesti pohdittava. Mikä on oikea strategia, mikä on meidän oliiviöljymme, maitokiintiöongelmat, kauran nykymuotoiset viljelyedellytykset, rypsin ja rapsin viljelyalat ja mahdollisuus jopa laajentaa sokerijuurikkaan viljelyalaa. Kaikki nämä kysymykset on tietysti käytävä systemaattisesti läpi.

On muistettava, että me emme ole nyt pyrkimässä jäseneksi, me olemme EU:ssa ja YMP:n, yhteisen maatalouspolitiikan sisällön päättäminen on myös meistä kiinni. Myös EU:n laajeneminen on meistä kiinni. Tässä edustan sitä kantaa, että Suomen on oltava määrätietoinen eikä enää anova, vaan myös ehtoja sanova. On näitä maitokiintiöitä ennen Suomeakin EU:ssa järjes-

tetty, esimerkiksi EU:n laajenemisen yhteydessä.

Joka tapauksessa myös meidän itsemme pitäisi tajuta, että ekologiset ja eettiset vahvuustekijät alkutuotannossa eivät saa jäädä Euroopan unionin maatalouspolitiikassa pelkän hintakilpailukykytavoitteen ja suurien, tehokkaiden tilojen opin alle. Tätä kieltämättä nykyinen maatalousministerikin helposti korostaa, velattomien suurten tilojen tukipolitiikkaa. Olen eri mieltä. Se on yhden kaavan politiikkaa. Meillä on, kuten viittasin aikaisemmin, maataloudessa eroja alueellisesti ja tuotantosuunnittain, ja tältä osin kilpailukykyhaittojen kompensointitarpeen todellisten haittojen osalta täytyy tietysti olla myös maan omassa politiikassa esillä enemmän.

Tältä osin olen erittäin pettynyt siihen, että MTK:n johdon vaikutus on maatalouspolitiikan hienosäätöön loppujen lopuksi suurempi kuin parlamentaarinen ohjaus konsanaan, hallituksen tai eduskunnan vaikutus. Viittaan niihin ratkaisuihin, jotka syksyllä 96 rakennelakien yhteydessä tehtiin. Silloin sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä edellytti, että ei kaavamaisesti tukitasojen maksimirajoilla Etelä-Suomen avustuksia myönnettäisi, vaan katsottaisiin myös tarvetta ja esimerkiksi otettaisiin huomioon se, että velattomien, jopa tiloillaan asumattomien viljanviljelijöiden osalta tuet painottuisivat korkotukisiin.

Nyt meille syntyi erittäin korkeat tukitasot, jotka vievät Maatalouden kehittämisrahaston varoja erittäin voimakkaasti ja synnyttävät tuotantoeroja C-alueisiin nähden. Vaatimuksestamme tämä asia on uudelleen käynnistetty ja siitä neuvoteltu, mutta kansallisesti rahoitettavan maatalouden ja rakennetuen tarkistuksessa meitäkin enemmän on jälleen MTK vaikuttanut. Ei ole lainkaan Etelä-Suomen osalta korkotukipainotteisuutta lisätty. Sen sijaan C-alueille on avustuspainotteisuutta lisätty. Tältä osin ilmoitan, että tämä rakennetukijärjestely ei nauti minun eikä sosialidemokraattisen valiokuntaryhmän hyväksyntää ja tulen edellyttämään, että asiaa on uudelleen poliittisella painolla tarkasteltava. (Ed. Kalli: Lipposen hallituksen sopimus!) — Haluan korostaa, että tämä on Hemilän sopimus, ei mikään Lippošen eikä Rajamäen sopimus, ja ilmoitan jyrkästi sanoutuvani tästä irti.

Ymmärrän keskustapuolueen erinomaisen vaikeuden tässä asiassa. MTK:n johto keskustapuolueen poliittisella tuella pääsäröi ottopoikana ministeriön sisällä näitä asioita. Te olette sel-

västi asettautuneet etelän viljelijöiden puolelle poliittisesti. Muutamat rohkeat C-alueiden keskustan kansanedustajat yhdessä minunkin kansani ovat tässä vääntäneet vastaan.

Mutta tässä ei oteta huomioon sitä, mikä on meidän uskottavuutemme, puheenjohtaja Kalli, tällä teidän pelillänne EU:n suuntaan. Niin kuin ed. Pulliainen aikaisemmin sanoi, tämä voi myöskin viedä meiltä uskottavuutta, puhua kilpailukykyhaittojen kompensoinnista, jos emme kotimaassa tunnusta sitä, että meillä on kotieläintuotannosta riippuvaisilla pohjoisilla ja itäisillä alueilla todellisia vaikeuksia. Tähän asiaan on pakko puuttua ja sen takia ilmoitan, että tämä ratkaisu ei nauti millään tavalla minunkaan hyväksyntääni.

Haluan myös korostaa sitä, että meidän täytyy löytää hienosyisempää tarkastelunäkökulmaa. Olen samaa mieltä niitten kanssa, jotka ovat sitä mieltä, että maatalouspoliittisen työryhmän, Mapoli-työryhmän esityksiä ei ole viety riittävän ripeästi eteenpäin, nimenomaan niitä yksimielisiä esityksiä, eli sukupolven vaihdossysteemejä, verotusta, arvotuksia, metsäomaisuuden osalta. Kaikki nämä epäkohdat pitää nopeasti korjata ja nimenomaan nuorten aloittelevien tilanne huomioon ottavalla tavalla, niin kuin esitykset tekevät.

On myös muistettava, että 40 prosenttia maataloista on velattomia ja kymmenellä prosentilla, kuten aikaisemmin sanoin, on puolet tästä 25 miljardin markan velasta. Kyllä ministeriön kaavamainen lähestymistapa tilojen tukipolitiikassa on vihoviimeinen homma. Se ei ole hyvä vaikutavuudeltaan ja se aikaansaa monia ongelmia myös sitten, kun Makeran varat ovat vähissä, kun kuitenkin ei vuosiin 2002—2003 mennessä maatalotalouden rakennekehitystä varmasti ole loppuun viety. Toivottavasti ei, koska tarvitsemme tilojen kehittämistä jatkossakin.

Sen sanon vielä, että maataloustulo kaavamaisesti laskien per tila on reaalisesti suurin piirtein säilynyt samana. Alhaisimmillaan se oli vuonna 93 tällä vuosikymmenellä. Se oli 58 144 markkaa vuoden 96 rahan arvossa. Viime vuonna se oli 70 734 markkaa, pientä laskua vuodesta 95, ja suurimmillaan se oli 90, jolloin se oli 89 500 markkaa. Eli kaiken kaikkiaan tukipolitiikassa on syytä muistaa, että maataloustulon pienetessä myös yli kolmen hehtaarin aktiivitulojen lukumäärä on laskenut niin, että niitä oli viime vuonna 91 809, kun vuonna 90 oli 119 500. Kannattaa mennä myös näissä realistisesti ja rehellisesti tarkastelemaan todellista kehitystä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pariin asiaan ed. Rajamäelle. Hän toi esille artikla 141:n tukiratkaisun ja sen, että siinä eivät olisi hallituksen sormet pelissä. Kyllähän se kuitenkin näin on, että Lipposen hallituksen toimesta se neuvoteltiin ja hyväksyttiin. Alun alkaenhan tilanne oli se, kun silloin EU-neuvotteluissa tämä 141-varauma sinne tuli, ettei sopimusta ilman tuota varaumaa olisi syntynyt eikä Suomesta olisi tullut unionin jäsentä. Tarkoituksenahan oli, että jos sitä vakavien vaikeuksien tukiartiklaa tarvitaan, niin se on pohjoisen tuen kaltainen hintatuki. Tämä oli se lähtökohta. Mutta kun se ei toteutunut, vaan tuli tämä rakennetuki, siitä on syntynyt tämä vääristymä. Tämä pysyy ikuisesti vääristyneenä tällä tavalla, kun tietyillä alueilla tuetaan vaan rakennetta ja tietyillä alueilla hintaa.

Mutta olen kyllä ed. Rajamäen kanssa samaa mieltä siitä, ettei tähän ole löytynyt oikeaa suhdetta. Kyllä C-alueella todella ollaan aidosti huolissaan siitä, että tuotanto näillä painotuksilla, mitkä ne nyt ovat niin investointien kuin myös hintojen suhteen, on valumassa pidemmässä juoksussa Etelä-Suomeen. Tämä on kyllä meidän yhteinen asia, jotta näin ei tapahdu. On toimittava niin, että pystytään tätä tuotantoa harjoittamaan koko maassa.

Siitä, että 40 prosenttia maataloista on velattomia, haluan tässä tuoda esille sen, että nämä ovat valtaosaltaan niitä tiloja, jotka eivät ole niitä tulevaisuuden tiloja. Siellä ollaan ehkä siinä kolmannessa ryhmässä, jossa on päätetty ajaa tuotanto alas ja siinä mielessä siis tämä täytyy huomioida, kun tätä laihdutusasiaa käsitellään.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitin myös huomiota ed. Rajamäen puheen maatalojen velkaisuutta koskevaan osaan. Hän jo toisen kerran tänä päivänä totesi, että 40 prosenttia tiloista on sellaisia, joilla ei ole velkaa. Tämä on tyypillinen asia, että tilastoista voi saada harhakuvan, on aivan niin kuin se vanha juttu, että jos on toinen jalka kiehuvaassa vesiastiasissa, toinen jääkylmässä, niin keskimäärin on hyvä olla.

Velkaisuus maataloilla keskimäärin ei ole kovin korkea luku, mutta on taatusti niin, että kaikilla kehittyvillä tiloilla on velkaa. Täytyy huomioida, että maataloista on ehkä kolmannes lopettavia. Olen samaa mieltä kuin ed. Lämsä, että nämä velattomat on juuri niitä iäkkäitä pikkutilan viljelijöitä, jotka lopettelevat tuotantoa, ja sitten toinen iso velaton ryhmä ovat ne, jotka

saavat pääasiallisen toimeentulon muusta ammatista, käyvät palkkatyössä jne. Mutta varsinaiset maatalousyrittäjät, joiden varassa on tämän alan tulevaisuus, ovat kyllä keskimäärin huolestuttavan velkaisia. Tämä on, ed. Rajamäki, totuus, jos analysoidaan näitä velkatilastoja tarkemmin.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ed. Rajamäen puheessa tulotasokeskusteluun. Eri tilastoilla on viime aikoina osoitettu, että viljelijöiden tulot ovat laskeneet. Minä en ole sellaista tilastoa nähnyt, jossa ne olisivat nousseet tai edes pysyneet viime vuosina samalla tasolla. Minusta tämä on aika kiistaton tosiasia.

Se, mistä olisin enemmän huolestunut kuin tulotasosta, on elinkeinon ja yrityksen yleinen kannattavuus. Se on minusta peruskysymys. Oma käsitykseni on se, että monilla monilla päätöksillä on vaikutettu siihen, että tilojen kestokyky, yritysmielessä kannattavuus, on koko ajan heikentynyt. Se on semmoinen asia, joka vaikuttaa tulevaisuuteen hyvin hyvin pitkällä tähtäimellä.

Velattomuudesta sanon minäkin sen, että ehkä meidän ei kannata täällä siitä hirveän huolissamme olla. Ollaan tyytyväisiä, että on velattomia tiloja, ihan siitä syystä, että yleisen maatalouspolitiikan ja myös yhteiskunnan kannalta tällaiset tilat ovat halvimpia.

Kiistelystä eri alueiden välillä. Minusta se on aika turhanpäiväistä kiistelyä. Se balanssi, jota nyt haetaan näille eri alueille, on itse asiassa kesken, ja siinä asiassa ei ole vielä päästy ratkaisuun. Jos oikein olen ymmärtänyt, niin nyt on siihen tarkoitus vähitellen päästä, että näitä tasapainotetaan ja tältä osalta päästään parempaan tilanteeseen. Lietsomalla tällaista aluepoliittista kiistelyä aiheutetaan todennäköisesti vahinkoa vain koko elinkeinolle.

Ed. Mölsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin kyllä pahoittelen tätä vastakainasettelua, jota eri alueitten kesken nyt on tehty, ja tätä kiihkoa, jota ymmärtääkseni jopa lietsotaan. Kun yksi henkilö, joka tätä on pitänyt esillä, on ed. Rajamäki, niin ihmettelen kyllä. Tämän sisältöhän on neuvoteltu teidän hallituksenne aikana. (Ed. Rajamäki: Aikana, mutta ei meidän toimesta!) — Se on juuri näin, teidän hallituksenne aikana.

Kysymyshän on siitä, että jos A- ja B-tukialueille ei olisi saatu tätä 141-tukiratkaisua, niin

käytännössähän tämä alue kilpailisi täsmälleen samalta lähtöviivalta EU:n parhaitten maitten kanssa. Kysyn vain, ed. Rajamäki, mitä mahdollisuuksia näilläkään alueilla Suomessa on pärjätä, jos tällaista tukijärjestelmää ei olisi olemassa. Se, että siinä on tämä valitettava investointitukijärjestelmä, jos se nyt sellaisena halutaan nähdä, ei ollut Suomen tahto, ei ollut A- ja B-tukialueitten tahto eikä koko Suomen hallituksen tahto. Se tahto tuli Euroopan unionista, jossa lähdettiin siitä, että näille alueille osa piti maksaa rakenne- muutostukena. Se oli tämä korotettu investointituki, josta nyt kiistellään.

Tämä on siinä suhteessa erittäin huono tapa tukea tämän alueen maataloutta, että siitä hyötyvät vain ne, jotka investointitukea voivat käyttää. Se osa viljelijöistä, joka ei investoi, ei näillä alueilla saa markkaakaan. Ed. Rajamäki, olisi hyvä muistaa tämän järjestelmän synty ja se, että se ei tasapuolisesti täälläkään tue kaikkia ja on määräaikainen, se on myös syytä muistaa.

Ed. Järvilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä oli hämmästyttävä ed. Rajamäen puheenvuoro, kun hän tuolta puhujakorokkeelta ikään kuin itkijäeukko koko ajan arvosteli nykyisen hallituksen maatalouspolitiikkaa. Jos emme tietäisi, että hän edustaa hallituspuolueita, varmasti kaikki täällä käsittäisivät, että hän on opposition kovimpia edustajia, keskustalainen jostakin Keski-Pohjanmaalta.

Kyllä teidän, ed. Rajamäki, kannattaisi katsoa peiliin ja pyrkiä hoitamaan siellä hallituksessa asiat niin, että suomalainen maatalous voi jatkossakin joka puolella Suomea toimia kannattavasti, eikä tulla tänne itkemään talousarviokeskustelussa, miten huonosti hallitus on asioita hoitanut. Se on minusta aivan väärää politiikkaa. Kentällä kuljette ja kuhutte hallitusta, täällä haukutte hallitusta. Tällä kaksinaamisella pelillä yritätte saada ääniä seuraavissa vaaleissa. Ed. Rajamäki, se ei tule onnistumaan, tämä politiikka.

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kehotan ed. Rajamäkeä saman peilin eteen, johon jo ed. Järvilahti oli ed. Rajamäkeä johdattamassa.

Ed. Rajamäki piti SDP:n ryhmäpuheenvuoron, jossa hän kehui hallitusta ja ylisti, kuinka hyvin se on hoitanut esimerkiksi maatalousasioita, ja antoi kaiken tukensa ja hyvän tunnustuksen näiden asioiden osalta. Nyt kuitenkin ed. Rajamäki on täysin eri mieltä. Minäkin haluan

muistuttaa artiklasta 141, joka tämän hallituksen toimesta neuvoteltiin ja luotiin, josta keskusta heti irtisanoutui, joka oli päinvastoin edellisen hallituksen ja keskustan tekemää päätöstä, että me olimme silloin eri mieltä ja olemme edelleen. Tämä asia on neuvoteltu ja toteutettu täysin eri tavalla. Tämän johdosta alueellinen eriarvoisuus, josta nyt on syntynyt keskustelua, on meidän edessämme.

Niin kuin ed. Mölsä totesi, investointien ulkopuolelle kuitenkin jää valtaosa tiloista, jotka jäävät täysin tyhjän päälle, ja nimenomaan heidän tulotasostaan pitäisi huolehtia.

Edelleen tulotason osalta kehitys on ollut sen kaltainen, että kasvinviljelytiloilla EU-jäsenyyden toteuduttua tulotaso romahti heti. Tästä ja ensi vuodesta alkaen myös kotieläintilojen tulotaso tulee romahtamaan, eli kaikki ovat menettäjiä. Toivotaan, että seuraavien vaalien jälkeen tuleva hallitus nämä asiat korjaa ja myös maaseudulle ja viljelijöille tulevaisuuden toivoa voidaan antaa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kallille voisi tietysti luetun ymmärtämisestä jotain sanoa, mutta se puheenvuoro on todella luettavissa, mikä ryhmäpuheenvuorona pidettiin.

Artikla 141:n tarvetta ei kukaan aseta kyseenalaiseksi. Kysehän on nimenomaan siitä, että en ole hyväksymässä sitä tukitasoa ja sitä kohdentamistapaa, millä 141:tä sovelletaan. Kansallisen tuen rakenne valmisteltiin maatalouspoliittisessa työryhmässä täysin ministeriön sisällä, ei hallituksessa vaan maa- ja metsätalousministeriössä. Kun sitä julkistettiin, paikalla olivat MTK:n puheenjohtaja Härmälä, Talvela, ministeri Hemilä ja eräitä muita maatalouspoliittisia päättäjiä ja virkamiehiä. Olin ainut, joka heti arvosteli tätä järjestelmää liian korkealla tukitasolla pelaavaksi. Puheenjohtaja Härmälä oli hyvin tyytyväinen tähän ja on edelleenkin. Hän on uusissa tarkituksissa ehkä muutaman teatteriesityksen esittänyt ristiriitaisesta tunnelmasta julkisuuteen, mutta täysin tämä on tehty pohjoisten alueitten osalta niin kuin MTK haluaa.

Minä korostan, että maa- ja metsätalousministeriö tekee nämä ratkaisut, sitoutumaton ministeri ja puheenjohtaja Härmälä, MTK. Rajamäki ei valitettavasti ole siinä pöydässä mukana.

Mutta minä ymmärrän, että tämä on keskustalle erittäin vaikea asia ja siellä toivotaan, että tästä vaietaan, mutta en tule vaikenemaan. Rakennepoliittisesti jyrkkä ero A- ja B-tukialueiden

ja C-tukialueen eli itäisen ja pohjoisen Suomen maatilojen tukien välillä on käynyt kestäättömäksi, ja se on totuus.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta käyty keskustelu on tuonut esiin sen tosiasian, että ne viljelijät, jotka tänä päivänä pyrkivät maataloudesta hankkimaan toimeentulonsa, ovat eri puolilla Suomea varsin vaikeassa tilanteessa ja myös niin, että ensi vuoden budjetin linjausten toteutuminen merkitsee 5, jopa 10 prosentin tulotason alenemista maataloustuottajille.

Kun tätä tarkastelee, olen osittain ymmärtämässä ed. Rinteen aikaisemmin käyttämää puheenvuoroa siitä sosialidemokraattisesta ajattelusta, joka oli pohjana suhteessa maatalouteen silloin, kun Suomi haki Euroopan unionin jäsenyyttä. Merkittävä osa sosialidemokraateista oli nimenomaan sillä perusteella tukemassa Suomen Euroopan unionin jäsenyyttä, että jäsenyyden merkitsee nimenomaan suomalaisen maataloustuottajan aseman heikkenemistä. Minusta se oli rehellinen analyysi, joka selvästi on nähtävissä myös tänä päivänä, kun puhutaan maatalouspolitiikasta. Se synnyttää jännitteen palkansaajan ja yrittäjän välillä, jännitteen, johon on vaikea löytää todellisia, asiallisia perusteita, jos ymmärtää vähänkään sitä olemusta, mikä on maataloudessa, niissä tuotanto-olosuhteissa, jotka Suomi tarjoaa maataloudelle, ja siinä omaleimaisessa maaseudussa, jonka pohjalta suomalainen maanviljelijä ja maaseutuyrittäjä ponnistelee.

Samalla kun hyväksytään se tosiasia, että maataloudella on poikkeuksellisen iso merkitys myös työllisyyden näkökulmasta Suomessa, on äärimmäisen vaikea ymmärtää sitä, että tässä erittäin vaikeassa työttömyystilanteessa ei nähdä edes työllisyysnäkökulman kautta maatalouden perheyrittämisen arvoa. Meillä nykyiset linjaukset johtavat ensi vuosituohannan alussa tilamäärän merkittävään supistumiseen. Eri arvioiden mukaan päädyttäneen 40 000—50 000 maatalaan. Tätä kautta poistuu suuruusluokkaa 100 000 työpaikkaa maatalouselinkeinon piiristä nykytilanteeseen verrattuna, mikä synnyttää kysymyksen, millä tavalla tämä paikataan, millä tavalla työpaikkojen menetys korvataan. Minusta tämän pitäisi olla yhteinen huolenaihe, joka synnyttää poliittista tahtoa siihen pohdintaan, millä tavalla nimenomaan perheyrittäjäpohjainen maataloustuotanto nykyistä paremmin voidaan turvata Suomessa.

EU-maatalouspolitiikka luo tietyt perusraamit Suomen kansallisellekin maatalouspolitiikalle, mutta nimenomaan ne luonnonolosuhteet, jotka meillä Suomessa ovat maatalouden harjoittamisen lähtökohdina, ja se maatalouden rakenne, joka meillä on tällä hetkellä, vahvasti perheyrittäjä-, perheviljelmäpohjainen, toivon mukaan synnyttävät myös niitä ajatuksia, millä tavalla tämä arvokas elinkeino voidaan tässä kansainvälisen kilpailun puristuksessa nykyistä paremmin turvata. Tässä vaaditaan laajaa poliittista yksituumaisuutta. Erityisesti toivonkin, että etupiirin välinen jännite tässä mielessä laimentuisi ja perheyrittäjinä viljelijät saisivat laajempaa ymmärtämystä.

Millä tavalla sitten kansallisesti hoidetaan näitä ratkaisuja? Minusta tämäkin keskustelu on tuonut jo esille sen, miten helposti nykyisillä päätöksillä luodaan jännitettä etelän ja pohjoisen viljelijöiden välille. Joutuu kysymään omista ajatuksissaan, oliko tämä Etelä-Suomen viljelijöitä koskeva tukiratkaisu, joka nykyisen hallituksen toimesta laadittiin hyvin investointitukipainotteiseksi, tarkoituksellinen poliittinen ratkaisu. Kysyn tätä nimenomaan sen vuoksi, että kun nyt etelän viljelijät saavat haittakorvauksen ainoastaan investointitukena, se merkitsee nimenomaan investointien lisääntymistä kotieläintuotannon eri tuotantosuunnilla ja samalla luo myös paineen hintatuen kohdentamiseen entistä merkittävämmiin myös niille kotieläintuotannon alueille, joiden painopiste on tällä hetkellä enemmän pohjoisessa Suomessa. Minusta tässä on sellainen näkökulma, että toivon tämän ennakoitavan sellaisella viisaudella, että ei olla vahvistamassa nimenomaan kotimaassa tuottajien keskinäisiä asetelmia.

Erityisen huolen haluan kuitenkin tuoda esille nimenomaan C-alueiden kotieläintuottajien näkökulmasta, koska tukileikkaukset, jotka liittyvät ensi vuoden budjettiin, merkitsevät nimenomaan maidontuottajien aseman tiukentumista. Kuitenkin he ovat se yrittäjäjoukko, joka vielä tänä päivänäkin on ehkä merkittävimpiä yhteiskunnan toimijoita joustavina ja peräänantamattomina yrittäjinä. He tekevät edelleen seitsemänpäiväistä työviikkoa ilman minkään näköisiä ylityöisiä ja ylityökorvauksia, sunnuntaityöisiä jne. Tältäkin pohjalta minusta on erittäin perusteltua se, että me huolella harkitsemme ne lähtökohdat, joilla tuotantomuoto voi säilyä. Nimitäin tällä hetkellä on aivan liian paljon hälyttäviä esimerkkejä siitä, että niissäkin tuottajaperheissä, joissa olisi edellytykset tuotannon jatkamisel-

le, ne lähtökohdat, jotka liittyvät siihen tänä päivänä, ja ne näköalat, jotka ovat lähitulevaisuudessa, vievät pohjaa nimenomaan nuorten viljelijöiden sitoutumiselta ja sukupolvenvaihdoksilta. Sukupolvenvaihdosasia kokonaisuutena on koko maatakin koskettava vaikea ongelma mutta omalla kotiseudullani, Oulun läänissäkin, hyvin vahvasti esiin tuleva asia.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin puheen-vuorossani ottaa toisena keskeisenä painopisteenä sen, millä tavalla maaseudulle luodaan uutta yritystoimintaa. Nimitäin hallituskin lähtee jopa tässä budjettikirjassa olevassa johdantotekstissä siitä ajatuksesta, että maaseudun väestörakenne ja väestömäärä säilytetään nykyisellään. Jos ajatellaan, millä tavalla maataloudesta poistuu väestöä, se luo erittäin merkittävän haasteen maaseutualueella uuden toiminnan, ennen kaikkea uuden pienyritystoiminnan aikaansaamiseksi. Sen vuoksi ne rahat, jotka kohdennetaan muuhun maaseutuyrittämiseen, on myös huolella harkittava, että meillä on riittäviä voimavaroja käytettävissä uuden yritystoiminnan aikaansaamiseksi.

Kiinnitän erityisesti huomiota Puun Aika-ohjelmaan, joka on kirjattu ensi vuoden budjettiin, mutta jää varsin epäselväksi, millä tavalla tätä hanketta tullaan resursoimaan. Kannankin erittäin suurta huolta siitä, että budjetissa on useita uusia hankkeita kirjattuina, mutta kun niihin tarkemmin perehtyy, joutuu myös muiden hallinnonalojen osalta kysymään, millä tavalla näitä uusia hankkeita, uusia toimintoja tullaan resursoimaan. Metsä on tulevaisuudessa erittäin keskeinen, vahvistuva toimeentulolähde, jos me aiomme maaseudun rakenteen ja elinvoimaisuuden säilyttää. Sen vuoksi hankkeiden ja toiminnan, joilla puun jalostusarvoa kohotetaan, pitäisi olla erittäin keskeinen ja merkittävä painopiste tulevaisuudessa. Siihen tarvitaan myös valtion budjetin kautta tulevaa panostusta, mutta samanaikaisesti alueellisessa kehittämistyössä tulee huolehtia siitä, että tällä alueella on riittävästi toimintaa eteenpäin vieviä, uutta yritystoimintaa synnyttäviä kehittämishankkeita.

Tähän liittyy myös se, että näiden keskeisten tuotantosuuntien lisäksi meidän pitäisi uuden yritystoiminnan näkökulmasta pohtia niitä maatalouden tuotantosuuntia, siis ihan maatalouden liittyviä tuotantosuuntia, jotka omaavat selviä viennin mahdollisuuksia. Tässä yhteydessä palaan tekemääni talousarvioaloitteeseen, että meidän pitäisi selvästi määritetöisemmin pa-

nostaa siemen- ja ruokaperunan vientimahdollisuuksiin.

Nythän budjetissa on kirjattu nimenomaan siemenperunan vientiedellytysten kehittämiseen Siemenperunakeskukselle 350 000 markan määräraha, mutta jos ajatellaan, mitä merkitsee se, että tänä päivänä otetaan merkittävä asema kansainvälisillä markkinoilla, tuntuu enemmän humoristiselta pelleilyltä se, että jollakin 350 000 markan määrärahalla aiotaan tällainen kansallisesti merkittävä asia ratkaista.

Omalla tavallaan se kertoo myös siitä, millä tavalla maatalouden alueella tapahtuvaa uuden työn, uuden yrittämisen ponnistelua ollaan tukemassa ja rohkaisemassa. En malta olla vertaamatta tätä siihen, miten Tekesin kautta resursoidaan voimavaroja lähes 2,2 miljardia markkaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Siemen- ja ruokaperunan vienti on tietysti siihen tutkimuskokonaisuuteen nähden pieni asia, mutta jos me vakavasti haluamme ottaa kansainväliset mahdollisuudet, sanoisin näin, että ainakin pilkku on väärässä paikassa. Toivonkin, että tulevina vuosina me määrätietoisemmin haemme ratkaisuja, missä meillä on mahdollisuutta ottaa kansainvälistä markkina-asemaa, ja myös tietoisemmin panostamme strategiaan painopisteisiin.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi haluan vielä puuttua siihen, mitä merkitsee kaikkineen se, että me luomme sellaisia linjauksia, jotka varmistavat maaseudulla asuvien ja elävien ihmisten tulevaisuudenuskoa. Minusta tämä keskustelu, jota me olemme viime aikoina käyneet maatalouden ja maaseudun ympärillä, on valitettavasti liian usein jäänyt siihen vaiheeseen, että se on viemässä maaseudun ihmisten tulevaisuudenuskoa ja näköaloja. Sen vuoksi minä toivon, että laajempi ymmärrys maaseudun kysymyksiin saisi myös käytännön päätöksissä tilaa.

Olen valmis myöntämään sen, että monessa yhteydessä jo oikean suuntaista keskustelua meillä on Suomessa, mutta kun tulemme päätöksentekotilanteeseen, niin liian usein näennäiset ristiriidat nousevat etualalle ja konkreettiset päätökset ovat tosiasiallisesti viemässä toiminnan edellytyksiä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula korosti maatilayrittäjyyden näkökulmaa. Minusta se on hyvä lähtökohhta. Haluan myös itse nähdä näin, että maatalouteen tulisi saada yrittäjyysnäkökulma paljon korostetummin esille, mutta tietynlainen paradoksi on sitten siinä, että Agendan myötä ollaan me-

nossa yhä enemmän siihen suuntaan, että tuki kohdistuu hallinnassa oleviin yksiköihin eikä tuotettuihin määriin. Tässä on uhkana se, että ollaan menossa yhä nopeammin näennäisviljelyä kohti.

Meillä Suomessa ruoan tuotannon omavaraisuus on suurin piirtein sillä tasolla, mitä me itse kulutamme. Jos mennään näennäisviljelyyn, uhkana on se, että meillä ruoan tuotannon omavaraisuus tulee laskemaan hyvin jyrkästi ja joudumme sitten pahimmillaan tukeutumaan Keski-Euroopassa ja entisissä itäblokin maissa tuotettuun ruokaan. Minusta se on kyllä myös erittäin iso kansallinen turvallisuuskysymys, jos meillä omaa elintarviketuotantoa ei ole.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekään en ole koskaan ymmärtänyt suomalaisessa yhteiskunnassa olevaa maatalousvihamielisyyttä, niin kuin voisi sanoa. Sen takia ehkä en ole ymmärtänyt, että olen maalla kasvanut lapsuuteni, nykyisin asun maalla ja renkipoikana olen aloittanut työurani. Siitä huolimatta olen aina ihmetellyt, miksemme tajua kaikki, että ilman ruokaa ei voi elää ja tällaisessa kylmässä ilmanalassa toinen perustarve on asunto, kaikesta muusta voidaan luopua. Ollemmeko me niin houkkioita, että otamme sen riskin, että olemme sellaisen ruoan varassa, joka tuodaan merten takaa? Emme me voi kännyköitä syödä, jos tulee hätä.

Sen takia minusta maataloudella todella on arvoa erittäin suuresti. Se pitäisi ottaa huomioon ja olla valmis maksamaan siitä jokin hinta. Varmaan maatalous itsekin voisi katsoa peiliin, mistä tämä käsittämätön maatalousvihamielisyys on yhteiskuntaan pesiytynyt. Itsestäni se on tuntunut aina väärältä.

EU voimistaa sitä. Naapurini ovat kaikki maanviljelijöitä, ja on surkeata kuunnella, kun he kertovat, että heidän työnsä ja ammatittaidolleen ei anneta mitään arvoa. Suunnilleen tulo on sama, tuleepa satoa tai ei. Siinä on vaikea puhua yrittäjyydestä ja motivoida itsensä työntekoon. Minä ymmärrän, kun asetun heidän saappaisiinsa, että minusta EU tuhoaa maatalouden ja varmasti tuhoaa muissakin maissa kuin Suomessa. Siihen meidän pitäisi jokin korjaus saada.

Ed. R o s e n d a h l : Arvoisa herra puhemies, värderade talman! Undertecknad kan vara nöjd med statsutskottets betänkande, eftersom mina två finansmotioner har godkänts. Jag hoppas givetvis att också riksdagen godkänner utskot-

tets förslag. Den ena finansmotionen gäller moment 30.34.40 under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel. Där framhåller utskottet bland annat att anslagen för lantbrukets rådgivning i regeringens proposition föreslås minska jämfört med i fjol. Minskningen var 2 miljoner mark. Utskottet påminner om att EU-medlemskapet förorsakar en omvälvning i landsbygdsnäringarna som gör att dessa behöver mera experthjälp än tidigare. Momentet ökas därigenom med 1,5 miljoner mark under punkten utveckling av gårdsbruk och övriga landsbygdsnäringar.

Utskottet prioriterar därvid några objekt som uppenbarligen relaterar till ledamöterna i landsbygdssektionens hemtrakter. Dessa projekt är uppenbarligen viktiga och jag motsätter mig inte att de räknas upp i betänkandet, men de bör uppfattas som exempel på hur anslaget även kan disponeras inom andra landsbygdscentraler.

Herra puhemies! Äsken läpi viety lainmukainen neuvottelu- ja kuulemiskierros valtion ja maataloustuottajain keskusjärjestöjen välillä osoitti, että kansallisen tuen jokavuotinen aleneminen on aiheuttamassa ylipääsemättömiä vaikeuksia maatalouselinkeinolle. Järjestöt eivät voineet hyväksyä neuvottelutulosta tuen riittämättömyyden vuoksi.

Valiokunta ei kuitenkaan ole pohtinut tätä asiaa mietinnössään. Mutta asianlaista on se, että kansallisen tuen EU-sopimuksen mukainen alentaminen noin 300 miljoonalla markalla vuodessa viitenä vuotena peräkkäin ylimenokauden aikana on aiheuttamassa kannattavuuskriisin maatalouselinkeinon, koska kustannukset ja rakennekehitys eivät ole kehittyneet ennakoidulla tavalla. Ensi vuonna tämä aiheuttanee noin 5 prosentin tulojen alennuksen maataloudessa verrattuna tähän vuoteen ja siihen tasoon, minkä EU on hyväksynyt kansallisen tuen tasoksi. Hallituksessa ja eduskunnassa pitää siten olla valmiutta miettiä, miten ongelmaa voidaan hoitaa. Täällä ei edes oltu muutama viikko sitten halukkaita hyväksymään tasausvarauksen katon poistamista maatalousverotuksessa siten kuin lähes yksimielinen maa- ja metsätalousvaliokunta esitti ponnellaan.

Suomen EU-sopimuksen mukaan meillä on vielä kaksi vuotta ylimenokautta käytettävissämme. Minusta on väärin, että tätä aikaa ei kyetä käyttämään hyväksi eikä anneta elinkeinolle sitä tukea, minkä EU hyväksyisi. Minusta hallituksen on lisäbudjetissaan esitettävä kansallisen tuen momentille sellaista lisämäärärahaa,

jota EU-sopimus edellyttäisi. Tämä pitää ymmärtää rakennepoliittisena toimenpiteenä, koska on selvää, ettei elinkeinossa uskalla investoida ja ottaa lainaa, jos kannattavuutta ei ole saavutettavissa nykyisten tukien puitteissa. Neuvottelut järjestöjen kanssa asiasta on viipymättä aloitettava.

Ed. Rajamäki väitti äsken puheenvuorossaan, että tukialueiden välillä on tapahtunut jotakin epäoikeudenmukaista tukimuutosten johdosta. Näin ei tietääkseni ole asianlaista, vaan kolmen EU-vuoden aikana ja myös ensi vuonna kansallinen maatalouden tuki on jaettu siten, että A- ja B-alueet tulevat saamaan 36 prosenttia tuesta ja C-alueet 56 prosenttia sekä yleishankkeet 4 prosenttia.

Tuotanto jakaantuu aika tasan näiden alueiden välille, joten tukeen sisältyy huomattavaa alueellista porrastusta. Tämä on sinänsä hyväksyttävää ja porrastus on itse asiassa suurempi kuin ennen EU-jäsenyyttä, jolloin esimerkiksi viljan hinta oli sama koko maassa eikä kasvinviljelyyn liittynyt kovinkaan suurta aluetukea Kuopion eteläpuolella.

Myönnän, että tukiporrastus kotieläinpuolella on edelleen aika alhainen C1-alueella, lähinnä Pohjanmaalla, mutta näinhän oli myös ennen EU-jäsenyyttä. C-alueella pohjoinen tuki kansallisista varoista on sinänsä hyvä ja se jatkuu myös ylimenokauden jälkeen, mikä ei ole asianlaista 141 artiklan mukaisen kotieläin-, kasvihuone- tai rakennepoliittisen tuen osalta.

Pohjoista tukea voidaan edelleen vuosittain nostaa sen mukaan kuin ylimenokauden tuki ja sen mukainen 141-tuki vähenee. Meidän täytyy muistaa, että EU-sopimuksen 142 artiklan mukaan pohjoiseen tukeen voidaan sisällyttää myös rakennepoliittista tukea. Tämä täytyy huomioida, kun verrataan 141 artiklan mukaista ylimenokauden rakennepoliittista tukea, joka on kohdistettu ja sidottu investointeihin, siihen tukeen, jota voidaan maksaa koko tuotannolle C-alueella myös vuoden 1999 jälkeen. On kuitenkin pyrittävä yhdenmukaistamaan investointitukien muodot ja prosenttimäärät eri alueilla, kuten esimerkiksi ed. Malm ehdotti. Mutta samalla on myös huomioitava, että A- ja B-alueella voidaan varmistaa jatkuvaan tuotantoon liittyvä tuki myös vuoden 99 jälkeen.

Olen valmis ed. Rajamäen ja muiden kanssa sopimaan, miten asiat järjestetään oikeudenmukaisella tavalla. Meidän täytyy kuitenkin muistaa, että investointituen nostamiseksi C-alueella tarvitaan myös EU:n hyväksymistä.

Herra puhemies! On hyvä, että valiokunta ehdottaa valtionavun lisäämistä 19 miljoonalla markalla metsätalouden edistämis- ja valvonta-organisaatioille, metsäkeskuksille. On myös tärkeää, että valiokunta painottaa sitä, että hallitus tulevissa talousarvioesityksissään mitoittaa momentin määrärahan siten, ettei metsäkeskuksille laissa asetettujen tavoitteiden täyttäminen ole riippuvaista eduskunnassa tehtävistä määrärahalisäyksistä. Määrärahat on asetettava oikealle tasolle, mutta ei niin, että määrärahaa siirretään maataloudesta metsään, vaan niin, että koko yhteiskunta todella panostaa tähän tärkeään alaan.

Meidän täytyy muistaa, että 90-luvun ensimmäisellä puoliskolla metsäteollisuuden ja siihen liittyvien alojen viennin kasvulla on ollut keskeinen merkitys vaihtotaseen alijäämän tasapainottamiseen. Tämä on ollut perusedellytys siihen taloudelliseen kasvuun, joka vihdoin on parantanut työllisyyttä ja ylipäänsä mahdollistanut palkkojen nostamisen tulopoliittisella sopimuksella tässä maassa. Metsätalous ja alan teollisuus työllistää välittömästi noin 100 000 henkilöä ja välillisesti 50 000 henkilöä tästä sektorista riippuvilla toimialoilla. Tähän liittyy metsäteollisuutta, suurta kemianteollisuutta, liikennettä, energiaa, elektroniikkateollisuutta jne.

Lopuksi yhdyin ed. Lehtosaaren huoleen siitä, että varat eivät enää riitä kalastuksen ja vesienhoidon ylläpitämiseen. Tämä johtuu siitä lainmuutoksesta, joka tehtiin kalastuslakiin viime syksynä hätiköidyn lakialoitteen pohjalta. Tämän johdosta maksut supistuivat huomattavasti. Tämän takia tähän tarkoitukseen pitää osoittaa lisäämäärärahaa ja myös ryhtyä lainmuutoksiin siten, että myös ne, jotka harrastavat viehekalastusta, maksavat kalastushoitomaksun ja oikeudenmukaisen viehekalastusmaksun. Olisi myös tärkeää, että tähän liittyvää valvontaa lisättäisiin.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En tiedä, kuulinko tai käsitinkö oikein vai väärin, mutta olin kuulevinani, että ed. Rosendahl sanoi, että rakennekehitys on ollut liian hidasta. Jos katsotaan sitä omistusrakenteiden osalta, niin näin tietysti voidaan ehkä ajatella, mutta kyllähän se käytännön tasolla on ollut sellaista vauhtia, että vielä tulevina vuosina tullaan toteamaan nimenomaan se, että se on liian rajua. Näin on minun käsitykseni.

Toinen mielenkiintoinen asia ed. Rosendahlin puheessa oli se, että hän itse asiassa esitti palaa-

telmään, kun hän esitti, että 300 miljoonaa markkaa tarvittaisiin pottiin lisää rahaa. Hämmästyttävää on tietysti se, miten Rkp yhtenä puolueena on ollut kuitenkin hyväksymässä alun perin 750 miljoonan markan leikkaukset, mikä oli itse asiassa suurin petos koko EU-sopimuksessa. Kun raha on pohjasta pois, niin sen merkitys on erityisen suuri.

En malta olla vielä puuttumatta investointitukseen tai 141-probelmatiikkaan. Meidän täytyy nyt muistaa se totuus, että kun varsinaista EU-sopimusta tehtiin, myös silloin EU-komissio esitti juuri sellaista investointituki- ja avustusmallia kuin meillä on nyt voimassa. Silloinen keskustahallitus ja pääministeri ja ennen muuta maatalousministeri ja ulkoministeri eivät olleet valmiita tätä hyväksymään. Näin ollen se jäi sopimatta ja sovittiin, että se myöhemmin vahvistetaan ja neuvotellaan. Tämä on todellinen pohja asialle. Nykyinen hallitus on tämän sopan keittänyt ja siitä tulee ymmärtääkseni tulevina vuosina pahaa jälkeä.

Ed. Järvelähti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rosendahl entisenä Slc:n puheenjohtajana käytti korokkeelta varsin tuskaisen puheenvuoron. Hän yritti luovia puheenvuoroissaan ja hakea hyviä puolia nykyisen hallituksen maatalouspolitiikasta, mutta muistaen hänen entiset puheensa Slc:n edustajana oli kyllä aika häpeällistä jopa kuunnella tätä puheenvuoroa.

Palautan mieleen, niin kuin ed. Vuorensola, 750 miljoonan markan leikkauksen maataloustukeen, jonka uusi hallitus teki. Sehän on Rkp:n kannalta todellinen loukku, joka seuraavissa vaaleissa tulee avautumaan ja imaisemaan varmasti aika paljon äänestäjiä. Myös seuraava puhuja, ed. Jari Koskinen, on syylistynyt samaan syntiin, tai hänen puolueensa kokoomus. On mielenkiintoista kuulla, miten hän luovii asian. Toivottavasti ei yhtä häpeillen kuin ed. Rosendahl.

Ed. Rosendahl (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Vuorensolalle rakennekehityksestä, että sanoin, että rakennekehitys on ollut ennakoitua pienempi, siis pienempi kuin edellinen hallitus ennusti, kun se suunnitteli näitä tukia. Tätä taustaa vasten tuet ovat liian alhaiset, koska te suunnittelitte liian rajun rakennekehityksen, joka liittyi kustannusten alentamiseen, koska ilman rakennekehitystä ei katsottu voivan alentaa kustannuksia, mutta

tämä ei ole toteutunut. Samaa koskee tämä minun esitykseni, että nyt ryhdyttäisiin neuvottelemaan siitä, että siirtymäkauden tukea ei tarvitsisi alentaa siten kuin edellinen hallitus sopi. Minusta on liian raju tämä alennus, minkä te sovitte, koska kustannuksia ei ole voitu alentaa niin kuin te edellytitte. Tietysti se on myös tämän hallituksen vika, kun se ei siihen ole pystynyt, markkinat vain on monopolisoitu aika lailla tältä osin.

Mikä koskee 141-artiklaa, niin ei ole tämän hallituksen vika, että asiaa ei pystytty sopimaan ja panemaan järjestykseen edellisen hallituksen aikana, vaan se jätettiin auki. Se oli suuri virhe meidän sopimuksessamme, ja siksi minäkin äänestin "ei" silloin.

Ed. Järvilahdelle sanoisin, että minä olin ehkä tuskainen siitä syystä, että minulla oli erittäin suuria vaikeuksia lukea omaa käsialaani.

Ed. Jari Koskinen: Arvoisa herra puemies! Ed. Järvilahti ilmeisesti haastoi jonkin näköiseen debattiin. Täytyy lyhyesti vastata siihen toteamalla, että kaikki kai me olemme syntyisiä ihmisiä ja jokainen meistä oman ristinsä kantakoon, itse tiedämme, mitä syntii olemme tehneet. Jos on synti kuulua kokoomukseen, niin olkoon se minun syntini. Olen siitä erittäin ylpeä, että kansallisessa kokoomuksessa olen vaikuttanut jokusen aikaa.

Mitä tulee muihin puheenvuoroihin liittyen maatalouteen, niin ed. Rajamäki puhui velattomista viljelijöistä. Hän oli kauhean huolissaan, että Suomessa on peräti 40 prosenttia viljelijöistä velattomia. Se on tietysti hyvä asia, mutta se ei kai ole mikään peruste rangaista heitä siitä, että he ovat hoitaneet hyvin asiansa, ovat velattomia. Jos asioita hoitaa hyvin, niin ei siitä pidä rangaista, vaan pikemminkin pitää kannustaa. Totta kai pitää muistaa myös ne velkaiset viljelijät, jotka pääasiassa ovat nuoria viljelijöitä, jotka yleensä ovat velkaantuneet tehdessään sukupolvenvaihdosta ja sen jälkeen suorittaessaan välttämättömiä investointeja kotitalalla.

Toinen asia liittyy keskusteluun B- ja C-alueista, investointituitusta ja muista vastaavista. Välillä kun kuuntelee ed. Rajamäkeä, joka tällä hetkellä ei ole paikalla, tuntuu siltä, että hän on vähän kuin lämminverinen ravihevonen, joka menee kovaa vauhtia laput silmillä, ei välttämättä näe kokonaisuutta, vaan tuijottaa yhteen pisteeseen. Tällä hetkellä se piste on tämä investointituki-
asia.

Maa- ja metsätalousvaliokunta vieraili tänä syksynä Maatalouden taloudellisessa tutkimus-

laitoksessa, jossa saimme selvitystä, minkälaisia tutkimuksia heillä on tällä hetkellä käynnissä. Siellä jaettiin myös erittäin paljon materiaalia. Minulla on tässä mukana hieman materiaalia.

Esimerkiksi on tutkittu maitotiloja vuosina 92—97 ja sitä, millä tavalla maitotiloilla eri tuki-alueilla maataloustulo on kehittynyt. Täältä voi selvästi lukea, että joka vuosi — ainoastaan vuosi 94 on poikkeus, sinä vuonna kaikilla on ollut suunnilleen samanlainen maataloustulo — vuosina 92—97 maataloustulo C-alueen maitotiloilla on ollut korkeampi kuin B-alueella tai A-alueella.

Vastaavasti on tehty myös laskelmia siitä, että jos tällä hetkellä lähdetään investoimaan nykyisillä tukiprosenteilla, niin kun esimerkiksi maidontuotannossa on otettu huomioon kaikki tunnetut tulot, myös vähän epävarmojakin tuloja, ja investointituet maksimimäärinä, nettohyötyarvo tämän laskennan perusteella oli B-alueella 8 500 markkaa per lehmä ja C1-alueella 12 900 markkaa eli ero on vähän reippaat 4 000 markkaa per lehmä. En oikein ymmärrä, minkälaisia rätinkejä pitäisi erilaisista asioista lyödä eteen, että niitä uskottaisiin. Välillä tuntuu siltä, että mustaa yritetään väittää valkoiseksi ja aina ei uskota sitä mustaa, mikä on valkoiselle kirjoitettu. Mutta se tästä puheenaiheesta.

On pari asiaa, mihin haluaisin vielä kiinnittää huomiota: Yksi ongelma Suomen sopeutumisesa EU:hun erityisesti maatalouden osalta on kustannusten aleneminen. Aikanaan arvioitiin, että maatalouden kustannukset alenevat noin 5 miljardia markkaa siitä, mitä ne olivat ennen EU:hun liittymistä. Totuus on ollut kuitenkin taruakin ihmeellisempää. Vuonna 96 maatalouden kustannukset laskivat noin 20 prosenttia, mutta jo tänä vuonna kustannukset ovat lähteneet nousemaan. Puhutaan ehkä 1—2 prosentin noususta.

Täytyy miettiä, mistäköhän se mahtaa johtua. En varmasti ole viisain tässäköön salissa vastaamaan siihen. Mutta onko kuitenkin niin, että meillä kilpailu ei edelleenkään kaikilta osilta toimi? Onko niin, kun olemme pieni maa täällä kaukana pohjolan perukoilla, että välttämättä kaikki eivät koe tätä mielekkääksi markkina-alueeksi ja tänne ei tuodakaan sellaisia tuotteita, mitä ehkä täällä tarvittaisiin? Ja onko taas toisaalta edelleenkin joitakin tuotannon tai tuonnin rajoituksia, jotka estävät esimerkiksi kasvinsuojeluaineiden tai joittenkuitten muiden tuotantopanosten tänne tuomisen? (Ed. Järvilahti: Sähkö- ja polttoaineverot!) — Palaan, ed. Järvilahti,

siihen kohta, jos maltatte odottaa. — Tämä on selvä, että varmasti on syitä, jotka johtuvat meistä itsestämme, mutta on myös syitä, jotka johtuvat jostain muualta.

Jos tarkastelee vielä vähän lähemmin kustannusten rakennetta, täytyy todeta, niin kuin ed. Järvilahti sanoi, että esimerkiksi energian suhteen kustannukset eivät ole alentuneet kovin paljon. Toinen seikka on palkkakehitys, koska palkkakustannukset vaikuttavat myös kaikkiin muihin tuotantopanoksiin sitä myötä kuin niitä tuotantopanoksia tuotetaan Suomeen. Voi sanoa, että oikeastaan ehkä paras asia tässä kustannusten alenemisessa on ollut korkotason aleneminen, koska sekin on omalta osaltaan suoraan vaikuttanut kaikkiin maataloihin, joilla velkoja on. Mutta ylipäätään, jos tavoitteena oli vähän yli 5 miljardin kustannuksia alentaa toteutumaan alle 3 miljardia, niin paljon on vielä suota kuokittavana, enkä tiedä, mikä on se lopputulos aikanaan. Toivottavasti kuitenkin mahdollisimman hyvä. Se on meidän kaikkien etu.

Sitten puhutaan vielä hieman tukipolitiikasta. Tällä hetkellä ongelma on se, että lfa-tukea ei ole kaikissa kunnissa maksettu. Se on ilmeellistä, kiska maataloudessakin pitäisi miettiä, milloin maksetaan laskuja, milloin maksetaan lainojen lyhennyksiä, korkoja, ja nyt ei tiedetä, milloin rahat tilille tulevat. Tälläkään hetkellä ei ole täyttä varmuutta siitä, saavatko kaikki viljelijät lfa-tuet tämänkään vuoden puolella. On aika vaikea lähteä tekemään verosuunnittelua, pitääkö tehdä tänä vuonna vielä hankintoja vai siirtääkö ensi vuodelle, kun ei edes tiedä, milloin olennainen osa tuloista eli lfa-tuet tulevat. Siinä mielessä maatalousministeriöllä on kyllä aika paljon töitä ensi vuonna, jos he aikovat saada atk-järjestelmänsä ja muut systeeminsä toimimaan sillä tavalla, että ennakoitavuus olisi paljon parempi.

En tiedä, mitä tapahtuisi Suomessa, jos jostain vaikka tietokoneviasta johtuen kaikkien palkat olisivat kolme päivää myöhässä. Luulen, että olisi kohtuullinen kapina tai mellakka pystyssä, ja sanotaan, että jos kansanedustajan palkkakin myöhästyi päivän, täältä lähtisi monen näköisiä happamia naamoja vähän normaalia enemmänkin ja varmaan suuri olisi se messu, mikä täälläkin pidettäisiin. Mutta maatalouden osalta on tällainenkin näköjään sallittua. Osittain se johtuu siitä, että meidän tukijärjestelmämme on aivan liian monimutkainen ja byrokraattinen ja jotain selvyttä siihen pitäisi selvyttää. Meitä maanviljelijöitä on niin vähän Suomessa ja pelto-

akin sen verran vähän, että kyllä nämä paremmin pitäisi pystyä hallinnoimaan.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti lopuksi vielä. Meillä on erittäin hyviä elintarvikkeita. Suomalaiset maataloustuotteet ovat puhtaita ja laadukkaita. Meillä ei ole ongelmia salmonellan, ehecin tai bse-taudinkaan suhteen. Se on hyvä pohja. Siltä on hyvä ponnistaa eteenpäin ja meidän pitää kaikkien olla ylpeitä kotimaisesta elintarviketuotannostamme, jonka tulevaisuuden eteen meidän kaikkien pitää tehdä paljon töitä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Jari Koskisen puheen tuohon osaan, kun hän toi esille tukipolitiikkaa. Nyt kun ollaan neuvottelemassa Agendasta, viitataan siihen, minkä sanoin puheessani, että Eurooppa-neuvostosta on saatu lausuma, että maataloutta on pystyttävä myös harjoittamaan alueella, jossa on erityisongelmia. Mutta kun käytiin täällä eduskunnassa Agenda-keskustelua, kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille, että maatalous on ylikorostettu. Viitataan tässä ihan sitaattina kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon: ”Asiat täytyy laittaa oikeisiin mittasuhteisiin eikä niin, että jonkin tietyn maataloustukimementin perusteella Suomen pitäisi ratkaista kantansa historiallisiin kysymyksiin.” Minusta tämä osoittaa sen, että kokoomuksessa ei oltaisi jämäkästi sen takana, mitä esimerkiksi on Eurooppa-neuvostossa pääministerin toimesta saatu yhteiseen asiakirjaan.

Siitä olen erittäin huolestunut, ja niin kuin sanoin puheenvuorossani, se on erittäin tärkeä lähtökohta, että siellä tunnustetaan meidän ilmastolliset erityisongelmamme, mutta se on vain tietyllä tavalla luu, jonka ympärille täytyy saada lihaa. Minusta on erittäin vaarallista, että täältä annetaan semmoisia signaaleja unioniin päin, ettei se niin tärkeä olekaan. On aivan varma, että siellä käytetään hyväksi tämän tyypisiä lausuntoja suomalaisen maatalouden vahingoksi.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äskeiseen voin vain lyhyesti todeta, että tietysti ryhmäpuheenvuorojen painotuksia luetaan vähän miten halutaan. Jokainen voi sitä työtä tehdä, mutta kun on keskusteltu ja kun ryhmäpuheenvuoroa on tehty, nimenomaan on todettu, että Suomen ongelma on maatalous, mutta toinen ongelma on rakennealueet ja rakennerahastot, jotka eivät ole valitettavasti vastanneet niiltä osin, kuin alun perin oli tarkoitus, niihin haasteisiin, mitä olisimme toivoneet.

Totean nyt vielä, niin kuin on useastikin todettu, että kyllä kokoomuksella on halua ja tahtoa ja taitoa myös maatalouden asioita ajaa. Ei se eroa kovin paljon keskustan taidoista ja tahdosta. Kyse on vain painotuksista. Mutta että Agendassa olisimme antamassa viestiä EU:hun päin, ettei tässä olla tosissaan, sen kyllä torjun todella voimakkaasti. Asia ei todella ole näin, se on ihan päinvastoin, mutta totta kai täytyy nähdä kaikki alueet. Maatalous on yksi suuri alue, mutta toisena suurena tulee aluepolitiikka.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin siinä kävi, kuin ed. Järvi-lahti ennusti, että ed. Jari Koskinen kiertelee kaikkein keskeisimmän asian, ja se on se, että olisi jo syytä tunnustaa se, että se 750 miljoonan markan leikkaus oli virhe, se oli täydellinen virhe. Kaikki, mitä selitellään tämän jälkeen, on vain selittelyä ja jää siihen arvoon.

Minkä takia keskusta nostaa tämän asian esille? Se perustuu tietysti siihen, että me olemme olleet aikanaan neuvottelemassa perussopimusta ja pitäneet siitä koko ajan kiinni. Muistan hyvin viime kaudelta, kuinka ministeri Viinanen marsitettiin meidän ryhmähuoneeseemme nimenomaan vakuuttamaan sitä, että kokoomus pitää kiinni tästä sopimuksesta. Me kuuntelimme ja kuuntelimme, ja jotkut tulivat vakuuttuneiksi asiasta.

Kyllä meille oli katkeraa, että sama mies tempasi 750 miljoonaa pois siitä paketista, ja täytyy muistaa: sen paketin pohjasta. Sen merkitys on paljon paljon suurempi. Jos nyt käy samalla tavalla Agendassa, niin turhaan te kuvittelette, että me keskustassa luotamme kokoomukseen Agenda-neuvotteluissa vielä ed. Sasinkin puheitten jälkeen. Kyllä se on täysin toiveajattelua. Kyllä kokoomuksen pitää tehdä jotakin vakuuttavaa, jotta te saatte meidät vakuuttuneiksi siitä, että Agendassa olette liikkeellä aidolla mielellä.

Ed. Jari Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tekoja täällä on vähän mahdollon tehdä, ed. Järvi-lahti, kun täällä ei kai saa mitään muuta tehdä kuin puhua, mutta koetaan nyt puhua ainakin.

Ensin ed. Lämsälle, osittain ed. Vuorensolalle: Tällä viitattiin ed. Kimmo Sasin puheenvuoroon. Ehkä on syytä lukea ja kuunnella koko puhe eikä vain ottaa yhtä osaa sieltä esille.

Toinen asia: Mikä on Suomen hallituksen kanta Agendan asialistaan, sitä ovat myös kokoomuksen ministerit olleet muotoilemassa. Kai

se hallituksen kanta, missä Suomen maatalouden erityisolosuhteet huomioidaan, on aika hyvä kannanotto. Kai siihen voidaan olla tyytyväisiä. Siltä pohjalta myös kokoomus lähtee.

Mitä tulee 750 miljoonan markan leikkauksiin, se on varmasti ikävä asia, eikä siitä tarvitse mihinkään kiemurrella. Tehty mikä tehty, ja niitä leikkauksia on tehtävä vähän joka puolella. Jos se on ollut virhe, niin samanlainen virhe on se 424 miljardia markkaa, mikä meillä on valtion velkaa, ja siitähän se kaikki lähtee, niin kuin hyvin tiedetään.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan päiväjärjestyksen 3) asian käsittelyn jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 13.58.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Edustajat Skinnari ja Immonen merkitään läsnä oleviksi.

2) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1998 ja 1999 koskeissa työ- ja virkaehtosopimuksissa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 231/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1997 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus puhemiehelle tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Helsinki 15.12.1997

Eduskunnalle

Edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n nojalla valtiovarainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa Eduskunnan päätettäväksi,

että Eduskunnan Puhemies saa niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana, 5 000 markan määrärahan kuukausittain.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

Puheenjohtaja Mauri Pekkarinen

Valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja”

Keskustelua ei synny.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

P ä ä l u o k k a 30

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Kalli: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vuorensola tänä aamuna maatalouspääluokan

keskustelun aloitti kuttupuheella, jota sitten on monessa täältä käytetystä puheenvuorosta siteerattu. Joku on ilmoittautunut konsulentiksi, kylähulluksi ja asiamieheksi. Yksi sun toinen on ilmoittautunut asiantuntevaksi. Istunnon keskeydyttyä ed. Juhantalo kertoi, että hänellä on jopa kutunpidoista kokemusta, eli se, joka valitaan kylähulluksi tai kuttuasiamieheksi, kääntyyköön ed. Juhantalon puoleen.

Kuttu sinällään kuuluu Suomen maaseutuun. Jotta maaseudun monimuotoisuus voidaan säilyttää, kuttukin siellä pitää suvaita ja jotta kuttu ja kannattaa pitää, se edellyttää tietenkin saman kaltaista tukea, jota nytkin on ollut, sekä eläin-kohtaista tukea että myöskin tukea kutunlihan ja -maidon jalostukseen. Sehän ei ole kannattava eläin, niin kuin kaikki tietävät. Ilman tukea kuttutaloutta on pienimuotoisena elinkeinona mahdollonta jatkaa. Sen tähden tuen hyvin lämpimästi sitä pohdiskelua ja ajattelua, jota ed. Vuorensola täällä tänään kutun ja kuttutalouden puolesta piti.

Sen lisäksi täällä on varsin paljon tämän pääluokan osalta keskusteltu siitä, millä tavalla maatalous ja maaseutu näiden määrärahojen puitteissa kykenee sopeutumaan, kun edessä on siirtymäajan puolenvälin taittuminen ja kun ollaan valmistautumassa siihen aikaan, jolloin siirtymäkauden tuet kokonaan poistuvat ja edessä ovat suuret asiat laajentumisen, Agendan ja Wto:n neuvottelukierroksen osalta. Monessa puheenvuorossa on todettu se, että kun maatalouden osalta on tehty merkittäviä leikkauksia, nämä leikkaukset selvästi ovat olleet haittaamassa sekä rakenteen kehittymistä mutta myös koko viitekehyskehittymistä sillä tavalla, että usko tulevaisuuteen ei ole välttämättä lisääntynyt, vaan se on heikentynyt. Erityisen heikkoa se on niiden viljelijöiden osalta, jotka ovat jo tehneet oman päätöksensä lopettaa tuotanto joidenkin vuosien päästä kokonaan.

Tietenkin lähtötilanteen pitäisi olla se, että kun siirtymäkauden tuet poistuvat, uskoa ja luottamusta pitäisi elinkeinoon lisätä, jotta nämä ihmiset, jotka tuotannossa mukana ovat, voisivat tehdä investointeja ja satsauksia. Täällä on myöskin todettu, että huippukokouksessa Agendan kohdalla Suomen erityisolosuhteet tunnustettiin ja saatiin aikaan merkittävä asia, joka periaatteessa sisältyy kolmeen sanaan: lähdetään siitä, että maataloutta on harjoitettava koko EU:n alueella mukaan lukien alueet, ”joilla on erityisongelmia”. Tämän langan, vaijerin tai köyden varassa ovat sitten nämä Suomen

erityisolosuhteet. Kun se viljelijä, joka investointeja nyt lähtee tekemään, joutuu sitten tähän naruun tarttumaan, on selvää, että kaikki se keskustelu, jota täälläkin käydään, osaltaan on vahvistamassa tai heikentämässä sen yksittäisen viljelijän uskoa ja luottamusta. Siksi oppositio-puolueen edustajanakin toivoisin, että voitaisiin olla rohkaisevia ja rohkaista näitä ihmisiä ja pyrittäisiin antamaan sen kaltainen signaali, että tästä eteenpäin on päästävää. Ja jotta päästään eteenpäin, se edellyttää, että myöskin rahaa on käytössä ja myös valtio osaltaan vastaan omista vastuistaan.

Sen lisäksi tietenkin toinen merkittävä asia on se, millä tavalla meidän markkinamme toimivat. Silloin kun EU-jäsenyyteen lähdettiin, oletettiin, että markkinat toimisivat toisella tavalla. Nyt kuitenkin tuottajahinnat ovat selvästi jääneet alemmalle tasolle. Niin kuin ed. Vuorensola totesi, maatalous on jo menettänyt noin 2 miljardia markkaa. Markkinoiden kautta menetys on ollut myös merkittävää, ja nämä yhdessä ovat olleet selvästi näivettämässä tämän elinkeinon tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Sen tähden ei ole ihme, jos osa viljelijöistä on tyytymättömiä ja valmiina lyömään hanskat tiskiinkin ja lopettamaan koko toimintansa. Toisaalta tiedämme, mikä koko elintarviketalouden merkitys on, ja jotta meillä voi olla elintarviketeollisuutta, se edellyttää sitä, että on hyvin toimeentulevia viljelijöitä, jotka kokevat itsellään olevan motivaation kehittää tilaansa, kehittää tuotantopohjaa niin, että jalostavalle teollisuudelle on raaka-ainetta, jotta sitten kansantaloutena voimme saada aikaan tuotteita, joita kotimarkkinoiden lisäksi voidaan myös jatkossa viedä muihin maihin, sekä koko EU:n sisämarkkinoille että myös mahdollisesti kolmansiin maihin, niin kuin nykyin.

Kysymys ei yksin ole rahasta, vaan kysymys paljolti on myös asenteista. Rahan lisäksi olisi odottanut, että tämän keskustelun aikana ainakin henkistä tukea ja auttavaa kättä tällä tavalla tästä talosta olisi voitu osoittaa. Nämä erityisongelmat meillä ovat. Niille ei valitettavasti mitään voida, ja jotta niiden yli päästään, se edellyttää sekä taloudellista panostusta mutta myös henkistä tukea ja tasavertaista hyväksyntää niin, että myös maaseutuväestö ja maatalousväestö koetaan tasavertaisena ja sen puolia pidetään.

Ja niin kuin aiemmin jo totesin, se ei voi olla yhden tai kahden puolueen asia, se on koko suomalaisen yhteiskunnan asia. Sen tähden toivon, että tästäkin salista nyt ja jatkossa lähtisi entistä

yksituumaisempi signaali siitä, että maaseudustakin huolehditaan ja maanviljelijöiden tulotaso jatkossa turvataan paremmin kuin nyt tällä budjetilla aikaan ollaan saamassa.

Omalta osaltani olen tukemassa sitä keskustan vastalauseita, jossa maataloudelle esitetään lisää rahaa, jotta joitakin pieniä askelia voitaisiin ottaa eteenpäin.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Suomen maatalouden ongelma tulevaisuutta ajatellen on todella liian heikko kannattavuus, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu. Voisi oikeastaan puhua kannattavuuskriisistä.

Syynä, kuten yritystoiminnassa yleensä, on se, että tulot ovat liian pienet suhteessa tuotantokustannuksiin. Tähän tulojen vähyyteen on kaksi syytä. Ensiksi on markkinahinnat, joihin ed. Kalli viittasi. Ne ovat niitä asioita, joihin maatalous ja sen jalostusteollisuus ainakin osittain pystyvät itse vaikuttamaan. Sitten EU-järjestelmässä sopeutustuki ja myös tuen maksatus ovat sellaisia, joihin valtiovalta pystyy vaikuttamaan.

Tuen maksatuksesta toteaisin, että tällä hetkellä tuntuu kyllä järkyttävältä, että tänä päivänä olen saanut tänne puhelun Etelä-Pohjanmaalta tilalta, joka ei ole vielä tämän vuoden tukia saanut markkaakaan. Tässä on tietysti kunta-kohtaisiakin eroja tai jonkin verran kunnan maataloustoimiston työkyky siihen vaikuttaa, mutta kyllä pääsy on maa- ja metsätalousministeriön tietohallintokeskuksen tietojenkäsittelyä ja sitä kautta maksatusmääräysten kentälle saattaminen ja ongelmat siinä.

Silloin, kun EU-systeemiin liitettiin, tuli tarkat päivämäärät, kuinka keväällä täytyy tämä paksu tukianomusnippu määräpäivään mennessä jättää. Jos se vähänkin myöhästyy, siitä seuraa heti tietty prosentti tuen alennusta. Todettiin, että nämä pääasialliset maksut tulevat yrittäjille lokakuun lopulla, viimeistään marraskuun alussa. Tänä vuonna on todella se tilanne, että on koko joukko tiloja, jotka eivät saaneet vielä mitään. Näillä on luonnollisesti sitten vaikeuksia laskujen ja lainojen maksuissa.

Kyllä mielestäni maa- ja metsätalousministeriön selityksen velkaa, minkä takia tämä systeemi todella näin huonosti toimii kuin tänä vuonna on toiminut.

Itse siirtymäkauden tukeen, kuten keskustan vastalauseissa edellytetään, nyt ei tänä aikana olisi varaa tätä leikkausta tehdä. Siinä mielessä olen tämän vastalauseen kannalla.

Yliä tuosta tulojen vähydestä. Totesin, että jalostusteollisuus voi näihin markkinahintoihin itse vaikuttaa. Jatkaisin vähän sitä keskustelua, mitä täällä ed. Pulliaisen kanssa käytiin päivällä tästä samasta aiheesta.

Maataloustuottajat ovat aiemmin omissa osuuskunnissaan, sanotaan nyt vaikka meijereissä, huomioineet myös sen, että työllistävät paikkakunnalla väkeä ja ovat pitäneet tietyn kokoisia jalostuslaitoksia siitäkin syystä yllä. Mutta nyt on tultu siihen pisteeseen, että koska tulojen lasku on näin suuri, he joutuvat väkisin itsekäästi ajattelemaan vain sitä, mitä jää tuottajahinnaksi jalostuslaitoksesta. On ajautettu suureneviin yksiköihin, koska lähtökohtatilanteessa esimerkiksi maidonjalostuksessa Suomen jalostuskustannukset olivat noin 30 prosenttia korkeammat kuin Tanskan. Kun perustuotteella on raaka-aineella sama hinta, niin seuraa tuotteiden vyöryminen tänne ellei päästä samalle tasolle.

Valitettava kehitys siitä on juuri se, että jalostusteollisuudesta katoaa työpaikkoja, esimerkiksi Pitäjänmäen meijeri Helsingistä. Mutta vaihtoehto olisi se, että raaka-aineentuottajatkin joutuisivat lopettamaan tuotantonsa.

Sitten kustannuksista. Tuotantokustannukset ovat, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, reilusti korkeammat kuin ennakoitiin EU-jäsenyyden alkaessa. Tuotantokustannuksiin vaikuttaa muun muassa juuri tehty tupo. Maatilojen liikevaihdostahan on tuotantosuunnasta riippuen kaksi kolmasosaa, useimmiten kolme neljäsosaa tuotantokustannuksia. Erilaisia tarvikkeita ja palveluita ostetaan yritykseen ja monessa portaassa pieneltäkin tuntuva tupo kohottaa kustannuksia. Ne kertautuvat moninkertaisiksi, ja Suomen kustannustaso on jäänyt valitettavasti paljon korkeammalle tasolle kuin vuosina 94 ja 95 ennakoitiin maatalouden tuotantokustannusten osalta.

Tietysti elinkeinon rationalisoinnilla voidaan kiinteitä kustannuksia alentaa. Sekin oli pysähtyneenä parin vuoden ajan, koska investointitukien ja -lainojen pelisäännöt olivat vielä epäselvät. Tällä kertaa kyllä muutamat nuoret yrittäjät investoivat erityisesti täällä Etelä-Suomessa.

Hallitus ansaitsee kyllä yhdessä asiassa tunnustuksen tuotantokustannuksiin vaikuttamisen osalta. Korkotaso on pysynyt matalana ja se luonnollisesti myös maatalouselinkeinon kustannuksia alentaa, koska kuitenkin niillä yrittäjillä, jotka toimintaa kehittävät ja jatkavat, on pääsääntöisesti jokaisella enemmän tai vähemmän velkaa. Ed. Rajamäen esittämä keskiarvo-

teoria, että on velattomia niin ja niin paljon, ei kerro aivan koko totuutta.

Sitten olisin vielä osaltani kerrannut myös paljon puhuttua artiklaa 141, joka on herättänyt täällä kiistoja. Eri puheenvuoroissa on todettu, että se oli joko edellisen hallituksen tai tämän hallituksen syytä, ja siitä on eipäs — juupas- keskustelua käyty. Kyllä asia niin on, että tämä hallitus neuvotteli 141:n, ja lähtökohtana oli se, että se olisi ollut pohjoisen tuen kaltainen hintalisä. Mutta EU:n kova koneisto oli vastassa ja se tyrmäsi tämän esityksen ja meidän hallituksemme aika nopeasti hyväksyi eteläpaketin pelkääntään investointitukena.

Kun en itse ole ollut paikalla, en osaa sanoa, kuinka kovana siinä oltiin, mutta lopputulos oli tämä. Se on kaikkien kannalta huono systeemi. Joka tapauksessa tämän hallituksen aikana neuvottelu käytiin, ja tällainen lopputulos saatiin.

Arvoisa puhemies! Meidän pitäisi löytää maatalouselinkeinon uutta näköalaa ja uudenlaista ajattelua. Emme voi vaipua siihen, että tämä elinkeino kokonaan lopetetaan. Uskon, että perusmaataloudessakin mahdollisuuksia vielä löytyy, kunhan me siihen poliittisella tasolla annamme myös kannustusta. Tukipaketin jatkuvaa leikkaamista voitaisiin lieventää, niin kuin keskustan vastalauseessa esitetään, ja antaa myönteinen signaali.

Luonnollisesti elinkeinon sisällä täytyy katsoa myös uusia mahdollisuuksia. Meidän maataloustutkimuksemme on aika korkeatasoista. Tiedän, että tällä hetkellä esimerkiksi hampun viljelystä on laajoja tutkimuksia, ja siitä on jo saatu sellaisia tuloksia, että lyhyen päivän kasvi täällä pohjoisessa kasvaakin monin verroin pitemmäksi ja kuitua kertyy paljon enemmän kuin Etelä-Euroopassa. Se on yksi esimerkki, joka saattaa EU-tilanteessa olla meillä vahvuustekijä, ja varmasti löytyy muitakin. Pellavan viljelystäkin on saatu uusia kokemuksia. Mutta siirtyminen uusiin tuotantomuotoihin vie aikaa ja vaatii rahaa ja luonnollisesti yhteiskunnankin täytyy alaan liittyvää tutkimustoimintaa riittävästi kannustaa ja tukea.

Hallitus onkin tutkimusvaroja lisännyt Teke-sin puolella merkittävästi. Toivottavasti osa niistä varoista olisi siirrettävissä myös uusien viljelykasvien tutkimiseen. Se koituisi varmasti suomalaisen maaseudun säilymisen kannalta eduksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on nyt ollut pari tuntia taukoa, mutta ennen sitä ed. Rinne piti mielestäni erittäin

hyvän puheenvuoron. Siinä oli aika hyvää historiallista jännettä, jota ei sovi unohtaa ja joka vaikuttaa edelleenkin. Tosin ehkä ed. Rinne hiukan korosti erilaisia asioita tavallista voimakkaammin. Mutta kaiken kaikkiaan se, mitä hänen sanojaan siteeraten "EU-kiimassa" saatiin aikaan, on totta. Kiiman tulokset noin yleensäkin, jos ei yhdeksän kuukauden niin jonkin ajan kuluttua tulevat kuitenkin vastaan, ja tässäkin tapauksessa näin on tapahtunut.

Sitten toinen asia, pääluokan luku 36 petovahinkojen ennaltaehkäisystä, mihin ed. Pulliainen jo aikaisemmin ja muut myöhemmin kiinnittivät huomiota. On todellakin kummallista, että tällä tavalla on sanoja laitettu peräkkäin ja lauseita toistensa perään. Eihän tämän tyyppistä väljyyttä voi jättää erilaisille spekulatioille, mitä tuo sitten merkitseekään.

Täällä puhuttiin luomutuotannosta. Meillä on joukossammekin luomutuottajia täällä eduskunnassa maanviljelijöiden keskuudessa. Haluaisin, puhemies, muutaman aivan lyhyen huomion esittää. Gmo eli geenimuunnellut organismit ovat eräs tällainen uusi asia, josta Suomen on hyvä pysyä kaukana. Toinen on antibiootit ja niiden käyttö ja kolmas kadmiumpitoiset lannoitteet. Tällä tavalla me voimme pitää myös aidosti puhtaan maineen suomalaisessa tuotannossa.

Ed. P a r t a n e n : Arvoisa puhemies! Maatalouden pääluokan sisällä meikäläisellä ei hirveästi asiantuntemusta ole, mitä nyt tuolla Sumiaisten korvessa olen välillä käynyt lantaa mättämässä isäntien pelloilla. Toteaisin vain, että siellä on miellyttävä harrastella asioilla, jotka toiset kokevat arkipäivänä. Harrastelijallekin se on joskus tuskaa.

Näillä lyhyillä tutkimusmatkoilla maatalouden syövereihin olen joutunut tutustumaan myös luomu-sanalla olevaan viljelmä- ja yhdistelmätuotantoon. Tietysti joku miettii, mitä nämä asiat tuolle kuuluvat, mutta kuuluvat ne sen verran, että olen myös tehnyt talousarvioaloitteen luomuviljelmämarkkinoinnin lisäämisestä, en niinkään kotimassa niin kun täällä aikaisemmin on puhuttu, vaan kansainvälisesti.

Keskusteltuani kesällä erään vierailun yhteydessä kansliapäällikkö Urosen kanssa hän totesi suurin piirtein näillä sanoilla, että jos eurooppalainen kuluttaja välitysmarkkinoiden välityksellä kokee ahaa-elämyksen suomalaisesta luomutuotteesta, niin eihän luomussa ole tarjota kuin näkkileipää niille massoille. Meillä ei ole koor-

dinoitu luomutuotteiden kokoamisjärjestelmiä eikä myöskään tietysti laatua ympäri maata. Jos puhutaan tiettyjen tuotteiden tuotemerkkien osalta, niin tuskinpa tämäkään vastaa eri puolella laatuksymyksenä kansainvälisiin haasteisiin.

Sen vuoksi minusta tämän pääluokan sisällä pitäisi lisätä kyllä rahoitusta nimenomaan ulkomaisen markkinoinnin tukemiseen. Mutta jos suomalaisia luomutuotteita tässä maassa halutaan yleensä markkinoida muualla kuin maantienvarsien kojuissa ja joissakin kyläkeskuksissa, se ei vastaa kyllä tulevaisuuden tuotantotavoitteita, mitkä maataloudelle on asetettu ja jotka myös elinkeinon sisällä nähdään myönteisinä.

Minä en näe kyllä tässä yhteydessä, kun ei ollut edes minkäänlaisia lausumia tämän puolesta, että sinne syntyy mitään. Mutta toivottavasti jatkossa myös muut kuin keskustalaiset näkisivät tämän merkityksen ja luomutuotannon ympärille kehitetään myös pienimuotoista jalostustoimintaa maataloille tai alueellisesti. Meillä on esimerkiksi kylmillään olevia teurastamoja maa täynnä. Luomulihan ympärille voi kehitellä kaikenlaisia uusia tuotteita, jotka hyvin markkinoituina menisivät hyvin Euroopassa kaupaksi, samalla tavalla viljatuotteiden ympäriltä.

Kaiken kaikkiaan, jos tarkastelemme, minkälaisia meillä ovat kaikenlaiset päästöt, joiden rajojen sisällä luomussa Euroopassa pyritään, niin siellä ei tulla koskaan pääsemään edes tämänhetkiselle Suomen ympäristövaikutteiden tasolle. Meillä on kaikki eurooppalaisen mittapuun mukaan jo luomua täällä. Jos luomu normitetaan oikealla tavalla ja tänne haetaan EU:n sisältä yleiseurooppalainen normitus, niin suurin piirtein kaikki meidän tuotteemme kelpaavat kansainvälisesti Eurooppaan.

Mutta meillä ei ole ehjää kokoamisjärjestelmää, joka kerää suomalaiset tuotteet, ei ole kauppa-eikä myyntiorganisaatiota. Tälle puolelle tutkimusrahaa ja sitten roimasti markkinointirahaa Eurooppaan, niin tuotteet tulevat tunnetuiksi. Sitten oma sisäinen kontrolli myös maatalouden piiriin, että tuote on sitä mitä luvataan, tulkooppa se sitten pohjoisesta tai etelästä, mutta se vastaa sitä, mitä on luvattu.

Tätä kautta minä uskon, että maatalouteen syntyisi muutamia kymmeniätuhansia työpaikkoja. Oikein mitoitettuna aika nopeastikin näitä mahdollisuuksia olisi. Mutta markkinointi pitäisi aloittaa heti. Myös jakelu- ja keräilyjärjestelmiä on kehitettävä niin, että se tapahtuu siinä

aikataulussa, kuin tarvetta aina syntyy myös kaupan ja jakelun piirissä.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Partaselle heti aivan kuin vastauksena hänen analyysiinsä luomutuotteista, niiden markkinoista ja tulevaisuuden näkökulmista. Sitra on ottanut mielenkiintoisen tutkimustavoitteen, jonka he aikovat ensi vuoden aikana jalostaa tutkimushankkeeksi, jossa juuri noita asioita selvitetään, markkinointia ja niitä tuotteita, joita Suomessa voisi tuottaa, joita meillä on ylivoimaiset olosuhteet tuottaa. Sieltä on varmasti tulossa hyvin mielenkiintoista vuosien varrella.

Arvoisa puhemies! Maatalouspääluokasta on täällä käyty hyvää keskustelua, perusteltuja ja yksityiskohtaisia puheenvuoroa. Itse en moneen yksityiskohtaan paneudu, liikun enemmän yleisellä tasolla.

Hyvin mielenkiintoinen oli ed. Rinteen muistelu EU-sopimuksen neuvotteluvaiheista ja niistä päätösvaiheista, kun tässä talossakin niitä väkättiin ja päätöstä tehtiin. Me voimme itse kukin puhua pitkään ja suurella päätöksellä, mitä olemme tehneet, kuka on tehnyt ja mitä mieltä itse kukin olemme. Tietysti historian muistelemisen on hyvää, mutta elämme kuitenkin tätä päivää ja meillä on tietyt tosiasiat käsissämme ja edessämme.

Ehkä merkittävin niistä tosiasioista on se, että me olemme Euroopan unionin jäseniä ja unionilla on yhteinen maatalouspolitiikka, joka on hyvin tarkoin sieltä säädelty.

Yhtä merkittävä tosiasia on mielestäni se, ettei EU:n maatalouspolitiikka tule koskaan, ei tänä päivänä eikä tulevaisuudessa, noteeraamaan nykyistä paljon merkittävämmässä määrin meidän maataloutemme pysyviä ongelmia. Valitettavasti olen näin pessimisti. Mistä syystä? Perusteluksi riittänee se, että Suomen maataloustuotanto edustaa nykyunionissa hieman yli yhden prosentin osuutta koko alueen maataloustuotannon arvosta. On vaikea kuvitella, että Euroopan unioni kiinnostuisi meidän näkökulmastamme, maataloutemme ongelmista hyvin merkittävässä määrin. Miksi? Koska koko unionin perusajatus on se, että siellä tuotetaan, missä olosuhteet ovat parhaimmat. Näinhän olemme tottuneet ajattelemaan. Minusta tämä on sellainen perusasia, joka meidän pitää ottaa huomioon.

Näin ollen meidän suomalaisten on ratkaistava keskuudessamme laajasti ottaen, mikä merkitys on omalla maataloustuotannolla. Olemmeko

me kansanedustajat suuren kansan enemmistön kanssa samaa mieltä siitä, että kotimainen elintarviketuotanto on säilytettävä kaikissa olosuhteissa? Jos olemme asiasta tätä mieltä, seuraava kysymys kuuluu: Mitkä ovat ne keinot, joilla tämän kaltaisiin tavoitteisiin ja tähän peruspäämäärään päästään?

Kun alamme keskustella keinoista, keskustelu sirpaloituu, mennään välittömästi yksityiskohtiin, pieniin yksityiskohtiin, joissa haetaan riitoja, ja unohdetaan koko yhteinen päämäärä ja tavoite. Tosin tämä on ongelma sosiaalipuolella, se on ongelma työvoimapolitiikan puolella. Tämän vuoksi on joskus tullut mieleen, että tässä ehkä tarvittaisiin sitä yleiskeskustelun yhteydessä esille noussutta arvokeskustelua, niin vaikea kuin se on yksilöidäkin, mutta jollakin tavalla pitäisi hahmottaa päälinjat tulevaisuudessa.

Käytetyissä puheenvuoroissa on käsitelty hyvin yksityiskohtaisesti maatalouspääluokkaa, enkä käy samoja asioita esittämään enkä toistamaan, mutta muutama huomio.

Valiokunta on lisännyt työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenoihin 4,5 miljoonaa markkaa. Pääperuste on se, että valvontaresursseja pitää lisätä. Sivulauseessa sanotaan, että myös kehittämistyöhön tulisi olla mahdollisuuksia panostaa nykyistä enemmän. Jos tästä kannanotosta kehittää ajatusta hieman eteenpäin, löytyy taustalta se kuva, joka avautuu viljelijän silmiin joka päivä varsinkin nyt syksyn aikana, eli se, että maataloushallinto on valvontaorganisaatio eikä kehittävä organisaatio.

Ihmettelen, miksi talousarvioesityksen valiokuntakäsittelyssä ei missään vaiheessa ole mainittu jo esille tullutta tukien maksatuksen viivästymistä. Onhan erikoista, että jokin ammattikunta jää roikkumaan palkkansa osalta aivan mielivaltaisesti, voisi näin sanoa. Se on jo oikeusturvakysymyskin. Siihen viikoittain annetaan yhä uusia selityksiä, milloin on jokin ristiinkykentä menossa, milloin jonkin ulosmittaus estää pitäjän maksatusta jnp. Minusta valiokunnan olisi kuulunut ottaa tämä voimakkaasti esille, tällainen lyhyen tähtäimen asia, ministeriölle todella vahvana kannanottona. Tuethan tosiasiasa muodostavat viljelijän palkan EU-oloissa.

Olen ajatuksissani verrannut tätä esimerkiksi siihen, mitkä olisivat reaktiot tässä salissa, jos meillä olisi kuukauden puolitoista palkka roikkumassa jostakin ristiintarkastuksesta johtuen. Olisi mielenkiintoista, mikä olisi päivittäinen puheenaihe, kun saliin kokoonnutaan. Tämä

saattaa kuulostaa kärkeämiseltä, mutta asia on hyvin vakava yksittäisen viljelijän kannalta. Taloussuunnitelmien ja maksuaikataulujen pohja on pettänyt ja on syntynyt huomattavia lisäkustannuksia. Samaan aikaan koko ajan vaaditaan kustannuksia alas, kehoitetaan vielä kovempaan kustannusjahtiin jnp., ja kuitenkin hallinnon puolelta toimitaan tähän suuntaan. Minusta tämä on todella vakava kysymys.

Maataloushallinto on viljelijän silmissä muuttanut pääosin valvontaorganisaatioksi toteuttamaan muualla määriteltyjä tavoitteita. Entisestä elinkeinon kehittäjästä ja puolustajasta on tullut valvoja ja rajoittaja. Olkoon tämä kuva sitten oikea tai väärä, tällainen kuva vain on, ja se ei muutu puheilla eikä julistuksilla, vaan teoilla. Olen ennenkin tältä paikalta sanonut, että puheet ovat puun lehdet, mutta teot ovat puun hedelmät, ja vanha historiallinen sanonta sanoo, että hedelmistään puu tunnetaan.

Arvoisa puhemies! Metsätalouden puolella valiokunta on asiallisesti huomioinut lisärahoitustarpeen metsäkeskuksille, ja erityisesti viesti hallitukselle sen rahoituksen turvaamiseksi jatkossa on erittäin perusteltu. Panokset metsätalouteen ovat parhaita sijoituksia, mitä valtiovalan toimesta voidaan tehdä. Siitäkin on olemassa merkittävät historialliset tulokset 50-luvulta lähtien, ja niitä tuloksia parhaillaan suomalainen kansantalous nauttii. Oikein ohjattuna niillä on nopeat työllisyysvaikutukset ja lisäksi pitkäaikainen taloudellinen vaikutus. Tuollainen porkkanaefekti, kannustusefekti on metsätalouden rahoilla ehkä merkittävämpi kuin monilla, monilla muilla aloilla. Pienelläkin porkkanalla saa siellä aikaan omaehtoista toimintaa. Tässä mielessä on toki tunnustettava, että hallitus on kyllä toiminut kiitettävällä tavalla niillä resursseilla, mitä sillä on ollut käytettävissään.

Metsätalouteen sijoitetun rahan nimenkin pitäisi olla kokonaan toinen kuin jokin "valtion-apu", jolla on kielteinen leima, josta pyritään pois, joka monesti katsotaan kirosanaksi. Sen pitäisi olla "valtiovalan sijoitus" metsätalouteen.

Maa- ja metsätalous muodostaa rungon toimivalle maaseudulle, ja vain toimivan ja kannattavan alkutuotannon avulla voimme säilyttää perusteet elinvoimaiselle maaseudulle. Maaseutu tarvitsee myös merkittävässä määrin uusia toimintoja, jopa uusia elinkeinoja. Tästä varmasti olemme samaa mieltä. Monipuolistuminen on kaikkien etu. Se on maaseudun etu ja se on asutuskusten etu. Siinä mielessä toivoisi hallituk-

sen ripeämpää otetta maaseutuohjelman toteuttamiseen, joka juuri tätä kytköstä lisäisi ja konkretisoisi.

Olen kysellyt itseltäni ja kysyn tässä julkisesti, voisimmeko aloittaa vuoropuhelun eli dialogin juuri tästä näkökulmasta väittelyn sijasta, oikeassa olemisen tarpeen todistelun sijasta. Onko mahdollista lisätä kansakuntamme hyvinvointia aluerakenteen ja alueellisen työnjaon avulla, jolloin tarkastelaisimme koko yhteiskuntaa tästä näkökulmasta? Rohkenisimmeko me keskustalaiset, minäkin, ja sosialidemokraatit, kokoomuslaiset, kaikki, lähteä avoimesti siihen keskusteluun? Väittelyn ja erimielisyyksien hakemisen sijasta hakisimme yhteisiä suomalaisia ratkaisuja juuri näissä Euroopan unionin olosuhteissa, joskus hieman antaen omasta totuudestamme periksi tai ainakin vakavasti ajatellen toisen totuutta puolin ja toisin.

Näissä muuttuneissa oloissa, kun on tapahtunut valtavia muutoksia, minusta tämän kaltaiselle keskustelulle pitäisi edellytykset, ettei vain eletä vanhassa ajassa. Jos maatalous elinkeinona, ne viljelijät, ne toimijat siellä maaseudulla kokevat tulevaisuudessa olevansa puolueiden pelinappuloita eivätkä hyväksyttävä osa tätä yhteiskuntaa ja jos he vieläpä eivät koe tekevänsä erittäin tärkeää työtä suomalaisten elintarvikkeiden tuottajina, on vaikea nähdä tulevaisuuden uskon lisääntymistä maaseudulla, äärimmäisen vaikea. Jos maatalous ei usko tulevaisuuteen, niin vaikea on nähdä tulevaisuutta maaseudulla laajasti ottaen. Vaikea sinne on tulla uusien yrittäjien, vaikea sinne on tulla uusien elinkeinonharjoittajien, jos siellä on pessimistinen mieliala.

Minusta on liian halpahintaista ratkaista tämä kysymys toteamalla vain, että keskustan pitää lopettaa mustamaalaaminen kentällä. Minä mielenkiinnolla odottaisin, että te tämän kaltaisen ajatusmaailman omaavat tulisitte meidän tupailtoihimme kuuntelemaan, mitä me kerromme, ettekä vain ajatuksianne ja olettamuksia täällä esittäisi. Meitä ja meidän kannanottojamme katsotaan tässä mielessä hyvin paljon suomalaisessa yhteiskunnassa.

Näitä ajatuksia, arvoisa puhemies, tämän keskustelun pohjalta tuli esille.

Ed. A la - Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Voin yhtyä ed. J. Leppäsen puheenvuoroon kaikilta osin. Haluan tässä yhteydessä todeta kaksi asiaa.

Toinen asia, mistä paljon on keskusteltu, on se, että maatalousministeriön pääluokkaan tar-

vitaan välttämättä 300 miljoonaa markkaa lisää rahaa. Muutoin tilanne on kohtuuton sekä viljelijäväestön tulokehityksen että myös alan kehittämisen kannalta. Olisi välttämätöntä, että tämä asia korjataan mahdollisimman nopeasti, jotta Suomikin, niin kuin kaikki muut EU-maat, maksaisi EU-tuet täysimääräisenä. Suomi on ainoa maa, joka sitä ei tee, ja näin ei tilanne voi jatkua.

Toinen näkökulma on se, että maatalouspoliittinen työryhmä aikanaan sai koko joukon hyviä esityksiä aikaan. Valitettavasti niitä ei ole voitu toteuttaa sen paremmin maatalouspolitiikan kuin esimerkiksi veropolitiikan osalta. Kuitenkin siellä olisi muun muassa sukupolvenvaihdon osalta, verotuksen osalta, yritysmuodon osalta sellaisia konkreettisia asioita, jotka voitaisiin suhteellisen nopeasti toteuttaa ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Siksi haluan tässä todeta, että tämän työryhmän sinällään hyvät esitykset olisi korkea aika laittaa liikkeelle.

Lopuksi voi todeta sen, että EU:n peruskirjasakin lähdetään siitä, että maatalousväestön tulotason pitäisi kehittyä muiden väestöpiirien kanssa samalla tavalla. Näinhän ei tapahdu. Muissa EU-maissa viljelijäväestön tulokehitys on positiivinen. Meillä se on selkeästi ollut negatiivinen. Näin ei voi jatkua.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Lähes kaikki kuulemattomat viisaudet on lausuttu jo tämän pääluokan osalta, mutta jotain tähän täytyy itsenikin vielä höystettää panna lisää. Toivon mukaan saadaan tämä nyt äänestyskseen ennen kuutta, jos äänestysraja on kello 18.

Ed. J. Leppänen minusta totesi todella hyvin loppupuheenvuorossaan siitä, että tarvittaisiin uutta, avointa keskustelua ja tavallaan uusien arvojen punnitsemista, mikä arvo maaseudulla on ja mitä kaikkea siellä tullaan tekemään jatkossa. Se tarkoittaa sitä, että meidän pitäisi saada koko suomalainen yhteiskunta keskustelemaan näistä arvoista. Sitä en millään tavalla väheksy.

Itse olen kokeillut noudattaa ed. Leppäsen ajatusta tupailloissa kiertämisestä, ja monessa kepualaisessa tupaillassa vähän katsotaankin kummajaisena, kun sinne demarikansanedustaja hiipsahtaa sisälle, vähän aikaa silmät ovat pyöreinä, mutta sitten käydään iskemään juttua eikä se sen kummempaa. Olen huomannut, että oikein tervetulleeksi on toivotettu näissä tilaisuuksissa.

Minä näen sillä tavalla, että meillä tällä hetkellä keskustelu on tyrehtynyt MTK:laiseen ajatte-

lumalliin. Etujärjestö on ilmeisesti ohjannut hyvin pitkälle ja määrännyt nämä kartellit, ovatko ne osuuskuntia mahdollisesti, jotka ohjaavat myös tuotantoa määrättyyn suuntaan, jolloin uusien asioiden kehittäminen on ollut vähäisempää. Kyllä minä näen, että meillä vahvuus sekä pärjäämisen edellytykset löytyvät juuri puhtaudesta ja niistä arvoista, mitä suomalainen maaperä ja tämä luonto tarjoavat, mitä muilla ei ole olemassakaan.

Tosin jos katsoo viljantuotantoa, me tarvitsemme jatkossakin kyllä tukiaispolitiikkaa EU:n suunnasta. Olen käsittänyt sillä tavalla, että jotain myönteistä valoa siellä on olemassakin lähinnä määrätyn kasvillisuusvyöhykkeen osalta. Me elämme pohjoisessa, huonoimmassa paikassa. Samanlaisia paikkoja Euroopassa on muualakin ja se meidän on saatava läpi, että jatkuva tukipolitiikka on myös EU-politiikkaa. Muuten meille käy kyllä köpelösti.

Sitten meillä on semmoisia kaitoja alueita, millä me pärjäämme, kuten ed. Partasen ajattelu siitä, mitä luomu antaa uutta. Mutta sen lisäksi meillä on monia asioita, vaikka yrttien ja humalan tuotantoa, kaikkia tällaisia. Ne eivät välttämättä elätä meitä kaikkia, mutta ne antavat lisäarvoa. Ne antavat sinne maaseudulle uusia asioita, joilla pärjätään. Kaiken lisäksi ne ovat jopa aika työvaltaisia. Ne vaativat ihmistyötä enemmän kuin perinteinen puimuritekniikka viljapelloilla. Sen takia nämä kaikki asiat pitää hyödyntää.

Ed. Vuorensolan aloittama kuttukeskustelu on oikein hyvä juttu. Niin kuin vastauspuheenvuorossani totesin, sitä minä ihmettelen, miten norjalaiset karuilla vuoristoseuduilla kasvattavat lampaita; siellä on kesällä tiet täynnä lampaita, pitää mennä potkimaan pois, että pääsee autolla ajamaan, kun ne ovat siellä sääskiä karussa. Miksi rehevillä alueilla, missä me elämme, ei lampaita voi kasvattaa? Me tuomme lampaanlihaa muualta, ostamme villat muualta, ja omat ihmisemme ovat työttöminä. Olemmeko oppineet liian herraskaisiksi, ettemme viitsi noin pikkujuttuja, kun helpommallakin tulee rahaa? Meidän pitää oppia sekin, että siinäkin voisi päästä omavaraisuuteen ja jopa myydä villaa. Miksi emme voisi myydä villaa? Ruokaahan meillä lampaille on metsissä ja pelloilla. Lammas ei nimittäin tarvitse viljeltyä laidunta, se elää metsissäkin ja syö kaiken lisäksi taimikosta heinät pois, että kuuset taimet voivat kasvaa hyvin tukehtumatta heiniin. Lampaan lihaan on hyvää lihaa. Kutunlihaa en ole syönyt koskaan.

Yksi asia, joka kuuluu maa- ja metsätalousministeriön alueelle — tähän on hyvin laaja sektori — on kalastuspuoli. Sillä puolella näen, että meidän tulee edistää kalastusmatkailupuolta, pyrkiä antamaan lisäarvoa maaseudulle myös sillä tavalla, että myydään kalastusta ulkomaisille. Ei riitä, että sitä myydään kotimaisille matkailijoille, vaan meillä on mahtavat mahdollisuudet laajemmin. Jos katsomme karttaa, missään ei niin vetistä paikkaa ole kuin Suomessa ja lähinnä Järvi-Suomessa. Siellä ovat valtavat ja myös turvalliset mahdollisuudet siltä osin. Merelle jos käy kalastusmatkailua myymään, siinä on omat riskinsä, mutta järviolueella, lammilla on turvallista, siellä ei aalto venettä kaada, vaikka turvaliivit pitäisikin päälle laittaakin, kun lähtee kalastamaan.

Mutta luulen, että täällä on vielä hirveän viisaita puhujia. Lopetan, että päästään äänestämään.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Mielestäni suomalaisen viljelijän suurin ongelma on tällä hetkellä ja tulevaisuudessa se, että hän ei saa elintuloaan tilansa tuotoksesta, toisin sanoen siitä erosta, mikä on myydyin tuotteen ja tuotantopanoksen välillä, niin kuin on ollut tähän saakka tai näihin aikoihin, ennen kuin muutokset tulivat. Vaikka se tulo oli niukka, se oli kuitenkin ja se oli motivoiva. Se oli normaalia ja luonnollista. Nykyisin tuotantopanoks ja tuote alkavat vastata suunnilleen toisiaan. Tulos on plus miinus nolla, ja elintulo saadaan tiettyyn laskelmaan perustuvan tukiaisen kautta. Se ei motivoi viljelijää, se on ihan selvä asia. Mutta ehkä viljelijä voi tottua siihen. Pidän sitä kuitenkin ongelmana, jos ajatelen, että itse viljelin.

Mitä tulee luomutuotantoon, minä en siihen usko. Mutta suomalainen maataloustuote on niin puhdasta ja hyvää, että jos se osataan oikealla tavalla ja rehellisesti markkinoida maailmalla, antaa kuva, millaista se on, sillä on markkinat sellaisenaan, ihan sellaisenaan kuin maanviljelijä tänään tuottaa tuottaa. En minä ole koskaan uskonut siihen, että peukalonpään kokoisista, vetisistä ja pahalta haisevista perunoista kovin suurta, maailman laajuista tuotantoa ja myyntiä saataisiin.

Mitä tulee ed. Lahtelan puheeseen, että jos demari eksyy keskustalaisen tupailtaan, hän on aina tervetullut, niin minulla on monta kertaa demareita käynyt. On siinä pientä jännitettä aluksi, mutta kun on keskusteltu pari tuntia, kaikki ovat tyytyväisiä, sekä demari että keskus-

talainen, ja erotaan suuressa ystävyydessä eikä minkäänlaisia katkeruuden jälkiä ole. Tervetuloa vain, minä en tupailtoja enää pidä, mutta jos satun sellaisia joskus pitämään, tervetuloa vain mukaan, erityisesti ed. Lahtela. Teidän tyyppisenne, Konsta Pykkäsen tyyppinen mies tuo aina uutta ajateltavaa!

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Päivällä käytin puheenvuoron, joka oli lähinnä vastauspuheenvuoro, tavanomaista pitempi, ed. Lehtosaarelle hänen puheenvuoronsa johdosta liittyen siihen historiaan, miten tähän päivään on maataloudessa tultu. Historian katsaus on kuitenkin erittäin olennainen nimittäin siinä, että jos sitä historiaa ei oikein ymmärrä, on erittäin vaikea rakentaa sitä strategiaa ja taktiikkaa, jolla EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa komission ehdotuksiin vaikutetaan. Komissiollahan on edelleen aloiteoikeus näissä asioissa ja myös erittäin laajassa mitassa päätösvaltaoikeus asioissa, jotka koskevat suomalaisen talonpojan tulomuodostusta ja tulevaisuutta jatkossa. Siinä katsonnossa mikään niistä teoista ja sanoista, joilla puhutaan niistä perusteista, joilla toimitaan maataloudessa tästä eteenpäin, ei ole merkityksellisen sen takia, että juuri niistä luodaan se päätöksenteon pohja, jolla varsinaiset päätökset tämän talon ulkopuolella Brysselissä tapahtuvat. Tällä tavalla on hyvin tärkeää muistaa, millä tavalla ajettiin arktista maataloutta, millä tavalla suhtauduttiin Rooman sopimukseen silloin, kun varsinaisia jäsenyysneuvotteluja käytiin, millä tavalla on muodostettu Agenda 2000 -kanta ja millä tavalla viime viikolla on otettu näihin asioihin kantaa.

Suurimmat uhat jatkossa ovat siinä, että jos me emme saa EU-rahoitteista pohjoisen ulottuvuuden pysyvää tukijärjestelmää, silloin on olemassa pelko, että käy juuri niin kuin varsin monessa puheenvuorossa on todettu tämän päivän aikana. Se on se kaikkein suurin uhka. Sen takia Agenda 2000 -kannanotto, joka maa- ja metsätalousvaliokunnassa yksimielisesti syntyi, on perustavaa laatua olevasta merkityksestä. Sen varaan pitäisi rakentaa toimeliaisuus tästä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Aamupäivällä olin pyytänyt puheenvuoron sen takia, että kommentoisin luomutuotantotilannetta, ja käytän sen puheenvuoron nyt tässä yhteydessä.

Eduskuntahan on osoittanut tässä asiassa erityistä aloitteellisuutta ja erikoisesti sen valtiovarainvaliokunta, joka kuluvan vuoden budjet-

tiin merkitsi aivan erityisen markkinointirahan, niin että ne kuvat, joita ed. Aittoniemi on toistuvasti todennut, että ei mene se ruoka eivätkä ne elintarvikkeet kaupaksi, eivät osoittautuisi tosiksi. Nyt sitten on käynyt niin, kuten täälläkin ovat eräät edustajat jo todenneet, että niitä rahoja ei ole käytetty, ja se kuulostaa jokseenkin kauhealta tilanteelta, eli maa- ja metsätalousministeriöstä ei ole ollut eduskunnan päätösten toteuttajaksi toimeenpanovallan elimenä. Asiaahan on selvitetty, ja siinä on käynyt ilmi, että kysymys on yhdestä ainoasta virkamiehestä, joka on kokenut nämä varat omikseen, ei niin, että olisi pistänyt omalle pankkitililleen, vaan niin, että on ryhtynyt erityisesti varjelemaan näitä määrärahoja, että niitä ei missään nimessä käytettäisi. Tämä kuulostaa aivan uskomattomalta.

Kun maa- ja metsätalousministeriön piirissä on hyvin paljon tehtäviä, jotka ovat lisääntyneet, minä teen tältä arvovaltaiselta paikalta, arvoisa puhemies, ehdotuksen, että tämä virkahenkilö maa- ja metsätalousministeriössä siirretään toisiin arvokkaisiin tehtäviin ja otetaan sellainen henkilö hoitamaan luomutuotannon markkinointimääräraha-asioita, että homma rupeaa skulaamaan ja tuloksia ryhtyy tulemaan.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Leppänen käytti tähän pääluokkaan liittyen niin kauniin ja tyylikkään puheenvuoron, että haluan kiittää siitä. Haluan todetakin näin, että jos me eri ammattiryhmien asioita voisimme käsitellä tällä tyyllillä, meillä olisi ehkä hieman parempi ymmärtämys toinen toistemme asioita kohtaan. Näinhän meillä pitäisi olla.

Itse tulen alueelta, jolla maatalouden merkitys työllistäjänä on erittäin suurta luokkaa. Sieltä löytyy kuntia, joissa maatalous näyttää 30:n, jopa 40 prosentin osuutta työllistäjänä. Voi vain kuvitella, minkälaista rahavirtaa maatalous pyörittää näissä kunnissa ja minkä loven siihen rahavirtaan tekee voimakas maatalouden supistuminen.

Tällä hetkellä ilmapiiiri tähän väestöryhmään liittyen on hyvinkin ahdistava. Yhteydenotot, joita itse saan kotiseudulta, ovat aika negatiivisävytteisiä. Joskus otetaan yhteyttä niissä asioissa, että investointituet eivät tule ajallaan tai niitä joudutaan odottamaan äärettömän pitkään. Kun on keskusteluissa ministeriön virkamiesten kanssa, saa toinen toistaan ihmeellisempiä selityksiä siitä, miksi jollekin alueelle investointituet tulevat niin hitaasti. Milloin on kyse maaseutu-

elinkeinopiirin alasajosta, milloin jostakin muusta. Olenpa jopa virkamiehelle joutunut toteamaan näin, että minä en jaksa enää näitä selityksiä välittää kentälle, minä annan puhelinnumeron, johon virkamiehet voivat ottaa suoraan yhteyttä ja selittää. Tämä selittäminen saa jo kansanedustajan puolelta loppua.

Sukupolvenvaihdukset tässä ilmapiiirissä ovat erittäin vähissä. Omasta kotikaupungistani Haapajärvestä voin mainita esimerkkinä, että sukupolvenvaihdoksia tapahtuu nykyään 1—2 vuodessa, ei välttämättä näitäkään. Maatalous työllistää siellä vielä noin 20 prosenttia väestöstä. Yksi kolmannes tiloista on sellaisia, joille ei näytä löytyvän jatkajaa. Yksi kolmannes on vedenjakajalla, joka katsoo, mihin suuntaan kallistaa oman tilansa kohdalta jatkokysymykset. Vain yksi kolmasosa on varmoja jatkajia. Maatalous on yksi mestarityöllistäjiä. Miljoonan panostus tähän elinkeinoon tuottaa välillisesti 5—6 työpaikkaa, eli tänä aikana, kun työtä kipeästi kaivataan, tällä puolella on tarve säilyttää kaikki nämä arvokkaat työpaikat, joita siellä voidaan säilyttää.

Joka tuntee maaseutukylä, tietää sen, että siellä ei voida ylläpitää asutusta millään muulla kuin vahvalla perusmaataloudella. Jos sinne aiotaan houkutella muuta elinkeinoa, vahva perusmaatalous on sille perusedellytys. Kuolevalle kylälle ei ole muuten uusia tulokkaita.

Itsekin toivoisin, että sellainen myönteinen vuoropuhelu maatalouden ja muiden ammattiryhmien kesken voisi jatkua niin, että paremmin ymmärtäisimme toinen toistamme ja että Suomi ei olisi Euroopan unionissa ainoa maa, joka leikkaa maatalouden kansallisesta tuesta. Tämä on aika ikävä signaali EU:hun, kun jatkossa päätetään meihin liittyvistä maatalousasioista.

Omalla seutukunnallani ymmärretään kyllä maatalouden arvo ja se ymmärretään yli puolue-rajoiden. Siellä käytämmekin tästä elinkeinosta nimitystä, että se on mestarityöllistäjä ja teemme kaiken voitavamme, että jatkajia löytyy. Toivon, että tästä talostakin voimme antaa joskus sellaista myönteistä viestiä, että se on rohkaisu maatalouteen ja maaseutuun päin.

Lopuksi hallituksen maaseutuohjelmasta haluaisin todeta näin, että siellä on monia hyviä kohtia, mutta jos rahaa näiden hankkeiden toteuttamiseen ei anneta, ne jäävät kuolleeksi kirjaimiksi. Toivon, että budjetissa on rahaa, ja näin saadaan myönteiset signaalit myös sille puolelle.

Ed. Mikkola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Paljon täällä on kuultu samanlaisia puheita aikaisemminkin ja toistoa varmaan tulee minullakin olemaan. En malta olla palaamatta maaseudun säilymisen ulkoasuun.

Se tuki, joka maksetaan maatalouden tukena, on tarkoitettu tuensaajien elintason ylläpitämiseen. On erikoisesti huomattava, että siitä hyvästä, että tukea maksetaan, maatalousväki pitää Suomen maaseudun ulkoisesti kunnossa. Rakenukset ovat hyvännäköisiä, pellot eivät kasva pajua ja kylätietkin ovat vielä kulkukelpoisia. Tästä ei makseta erikseen mitään tukea eikä tietenkään tarvitsekaan maksaa. Meidän pitäisi vain kaikki tämä huomata. Tämä tulee ilmaiseksi meille kaikille, meille kaupunkilaisille myös.

Jos maatalous Suomesta loppuu, niin sen jälkeen kukaan ei myöskään pidä ympäristöä kunnossa. Sen jälkeen maalla ei ole miellyttävää käydä edes kesämökillä, josko sinne kauan edes pääsisikään, kun tiet olisivat rappeutuneet.

Nyt on yllättävästi tulossa joulukuu, melkoinen huomio minultakin. Kaupunkilaiset, niin helsinkiläiset, tamperelaiset, turkulaiset ja tietenkin oululaisetkin, suunnittelevat juuri joululomalle lähtöä. Mihin he ovat lähdössä? Eivät he ole lähdössä isoon kaupunkiin pääsääntöisesti, vaan he ovat lähdössä maaseudulle ja suunnittelevat perheissään, että onpa hauska lähteä sinne. Ehkä se matka ei ole niin hauska, mutta siellä perillä on mukava olla niissä oloissa, miellyttävästi maaseudulla.

Sieltä on ikävä lähteä sitten pois taas takaisin tänne isoon kaupunkiin: Helsinkiin, Tampereelle, Turkuun jne. Sen jälkeen, kun ollaan taas kotosalla ja avataan sos.dem.lehti taikka Helsingin Sanomat ja luetaan, että maatalousväelle maksetaan tukea, niin melkoinen kirous pääsee, että onpa se kamalaa, kun niille maksetaan noin paljon tukea. Sitten taas odotetaan pääsiäistä ja taas sama asia: Mukava on lähteä maalle ja hauska siellä olla, mutta kun tullaan pois, taas ruvetaan moittimaan maaseutua. Eikö tätä kierrettä voisi jossakin vaiheessa katkaista ja hyväksyä se juuri sillä tavalla kuin ed. Veteläinen tuossa sanoi, että meidän pitäisi ymmärtää toinen toisiamme eikä aina moittia? Sitten kuitenkin tiedetään, kuinka tärkeä maaseutu kuitenkin kaikille meille on.

Ei oikeastaan kaupunkilaisia ole olemassakaan, saatikka helsinkiläisten mielestä, jotka ker-

tovat, että he matkustavat silloin tällöin maaseutukaupunkiin Turkuun ja Tampereelle, mutta muuhan nyt eivät niin kaupunkilaisia voi olla-kaan kuin helsinkiläiset.

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! Kii- pesin tänne puhujakorokkeelle, jotta saan puhua vähän enemmän kuin kaksi minuuttia. En kovin pitkään kuitenkaan teitä vaivaa. Ihan muutamia kommentteja, joita tässä keskustelussa on tullut ilmi ja jotka ovat nyt sitten koskettaneet tavalla tai toisella asioita, joista olen ollut niin sanotusti päättämässä.

Ensiksi ed. Lahtelalle kommentoin lammastaloutta. Hän on siihen kovasti ihastunut ja kai hän kutuistakin tykkää. Totean sen, että lammas, jos mikään, on tällä hetkellä Suomessa niin hyljek-sitty monessa mielessä, että se ei kerta kaikkiaan ole kannattavaa toimintaa ja siltä näyttää, että lampaiden määrä meillä koko ajan tulee laske-maan ja omavaraisuus, jos sitä sanaa nyt vielä saa käyttää, koko ajan meillä laskee. Kyllä se pitää paikkansa, niin kuin joku on todennut, että tällä hetkellä Suomessa lammastaloudesta ei elä ku-kaan muu kuin lammaskonsulentti.

Toinen asia, josta ed. Pulliainen puhui, oli luomuhomma ja luomurahoitus. Ed. Pulliainen oli siinä äärettömän oikeassa, että nyt on hukattu ilmeisesti pari vuotta tässä asiassa ja voi olla, että se on ollut vähän kohtuutonta. Tässä oli alunpe- rin ajatuksena ja tarkoituksena ja ymmärtääkse- ni ainakin minun tietojeni mukaan Luomuliitolla oli valmis ohjelmakin luomutuotannon ja nimen- omaan sen markkinoinnin ja eräänlaisen verkot- tumisen tai ketjuuntumisen kautta edistää mark- kinoita.

Engelmahan luomutuotannossa on se, että pitäisi luoda vähän suurempia kokonaisuuksia, jotta kyetään sitten vaikka Stockmannille vie- mään tavaraa eikä niin, että ensimmäiseksi tode- taan, että montako pussia voi tuoda. Elikkä se määrä, mikä näiltä tiloilta tulee tavaraa, on yk- sinkertaisesti markkinoille aivan liian pieni. Markkinoille, varsinkin jos on vähänkin suurem- pi ostaja, pitää sitoutua toimittamaan tavaraa huomioiden tietyt kaikki laatuksiteerit ja muut, mutta joka tapauksessa useimmiten se jää tästä kiinni ja tätähän tällä rahallakin yritettiin sitten elvyttää.

Sitten täällä aikaisemmin ed. R. Korhonen ja varmasti ehkä jotkut muutkin ovat puhuneet täs- tä eläinlääkäriasiasta, joka sisältyy tähän pää- luokkaan, vaikka se ei nyt ihan suoraan siihen sisällykään, vaan se on itse asiassa sisäasiainmi-

nisteriön puolella näiden läänineläinlääkärien osalta. Minusta sekä ministeriö että jaosto osoittivat kyllä harvinaislaatuista toimintamallia siinä, että tämä asia voitiin hoitaa mahdollisimman hyvin ja nopeasti. Jos ja kun voidaan aikanaan neljä uutta läänineläinlääkäriä palkata, niin me pääsemme vähitellen eläinlääkintätoimissa kaiken kaikkiaan sekä tietysti myös hygieniä-, elintarvikevalvonta- ja myös eläinsuojelutoimissa sille tasolle, joka on minimitaso. Näiden neljän viran perustaminen ei takaa sitä, että olisimme jotenkin eurooppalaisessa kärkijoukossa, ei sinkaan, vaan päästään minimitasolle suunnilleen.

Ed. J. Leppänen puhui täällä hallinnosta ja sen roolista. Maatalousjaosto kuuli nykyisten te-keskusten osastopäälliköitä aika monta ja siinä yhteydessä kävi selvästi ilmi, että kyllä toimintakulttuuri eri alueilla on kovin erilainen. Näkyy olevan niin, että jotkut keskuksista ovat selkeästi kehittämisen otteella liikkeellä, jotkut taas ovat vahvasti niin sanotussa poliisin roolissa. Tällä tarkoitan lähinnä sitä, että ne kokevat valvonnan niin keskeiseksi ja tärkeäksi asiaksi, että se menee kaiken ylitse.

Siinä, että jaosto pisti toiminnan kehittämiseen lisää rahaa, meidän ajatuksemme lähti pääosin liikkeelle siitä, että näitä keskuksia voitaisiin sisällöllisesti kehittää. Ei tätä rahaa ollut varsinaisesti tarkoitettu valvonnan tiukentamiseksi tai tehostamiseksi vaan työvoima- ja elinkeinokeskuksille ja ennen muuta niiden maatalousosastoille annettiin erityistä kehittämisrahaa oman toimintansa kehittämiseksi. Maatalousosastot, entiset maaseutuelinkeinopiirithän ovat pohjaltaan hyvin byrokraattisia laitoksia alun perin eivätkä ne oikeastaan vielä osaa kehittämistyötä. Toisaalta täytyy sanoa, että eihän se välttämättä niille ensisijaisesti kuulukaan. Mutta kun he joutuvat muun muassa maakunnallisessa rahanjaossa eri EU-hankkeiden osalta olemaan mukana, niin toki se edellyttäisi, että asiakaslähttöisyys tulisi toimintaan mukaan, ja tätä tässä jaosto tarkoittaa eikä niin, että tällä rahalla lisätään byrokratian negatiivista puolta.

Ed. Leppänen puuttui myös maaseutupolitiikkaan. Minusta keskeisin asia maaseutupolitiikassa tulevaisuudessa on jonkinlaisen strategian luominen nimenomaan niin, että ei puhuta pelkästään ohjelmista ja pitkistä listoista, mitä pitää tehdä; nykyisellä ministerilläkin on ilmeisesti semmoinen sadan kohdan ohjelma, joka voitaisiin toteuttaa. Samalla pitäisi kuitenkin puhua siitä, miten ne rahoitetaan. Maatilatalouden ke-

hittämisrahasto Makera voisi olla vähän niin kuin maaseudun Kera eli se olisi hyvin aktiivinen toimissaan ja toimisi yhdessä pankkien kanssa aktiivisena rahoittajana ja tammöisten hankkeiden eteenpäin viejänä.

Maaseutupolitiikka, kuten olen aikaisemminkin sanonut, on minusta semmoinen osa-alue, joka on aivan toisen tyyppistä kuin yhteinen maatalouspolitiikka, ja näin ollen se antaa kansallisiin vapauksiin aika paljon mahdollisuuksia. Joka kerta ei varmasti tarvitse käydä unionilta kysymässä, mitä me nimenomaan maaseutupolitiikan puolella teemme, vaan se perustuu nimenomaan kansalliseen päätöksentekoon. Mutta se edellyttää ilmeisesti sitä, että maaseutupolitiikka on rajattava jotenkin ja sille on luotava strategia ja rahoitusmahdollisuudet, silloin se voi myös lähteä nopeastikin eteenpäin.

Ed. Lehtosaari: Arvoisa rouva puemies! En halua pitkittää tätä keskustelua mutta ihan muutama sanan sanon vielä tämän keskustelun tammöiseksi omaksi päätökseksi. Täällä aamupäivän keskustelussa käyttämäni puheenvuoro johti semmoiseen pieneen näkemyseroon erityisesti ed. Pulliaisen kanssa ja kun olen tässä vähän aikaa miettinyt, niin tulin kyllä siihen tulokseen, että loppujen lopuksi meillä varmasti ed. Pulliaisen kanssa on hyvin vähän erimielisyyksiä maatalouspolitiikan sisällöstä. Kun olen kuullut siitä työskentelystä, mitä ed. Pulliainen on tehnyt maa- ja metsätalousvaliokunnassa, niin olen ihan vakuuttunut siitä, että se työskentely on lähes kaikessa tähdännyt viljelijöiden ja maaseudun parhaaseen. Tällaista yhteistyötä me tarvitsemme laajasti myös tästä eteenpäin. Toivon ja myös uskon, että jossain määrin tämä laaja keskustelu tänään on ehkä avannut silmiä vähän puolin ja toisin, ja sitä kautta me näemme, miten arvokas ja tärkeä asia on se, että meillä on hyvä ja vahva maaseutu ja maataloustuotanto tässä valtakunnassa.

Mielestäni ed. Aittoniemi totesi täällä puheenvuorossaan sen suurimman ongelman ja ydinkysymyksen, mikä liittyy tämän hetken viljelijöiden toimeentulokysymykseen ja sitä kautta koko maaseudun olemassaoloon. Viljelijät eivät tänä päivänä saa kerta kaikkiaan riittävästi hintaa ja palkkaa tuottamistaan tuotteista. Viljelijöiden saamat hinnat eivät tänä päivänä peitä ainakaan tietyillä lohkoilla edes niitä kustannuksia, mitkä tuotantopanoksiin kohdistettuina syntyvät. Vielä tukien jälkeenkin on olemassa sellainen tilanne, että moni tuotantosuunta ja -ala ei kerta

kaikkiaan kannata eikä lyö leiville. Kyllähän jokainen tässä salissa ymmärtää, että eihän tällainen voi jatkua kauan. Ei siellä pääomia käytetä tuotantopanoksien hintoihin, vaan seuraus on se, että pannaan rukkaset naulaan ja lopetetaan. Se johtaa automaattisesti kylvien, kuntien ja maaseudun näivettymiseen, joka näkyy yhtä lailla verstailla, joissa tuotantokoneita ja laitteita metallimiehet ja monet muut tekevät viljelijöille.

Luulen, että tällainen rospuuttokausi, joka maataloudessa ja sen hoidossa on ollut, on pikkuhiljaa takana ja yhteinen näkemys löytyy tässä valtakunnassa. Sen mukaisesti me teemme myös päätöksiä niin, että viljelijätalonpoikien kannattaa tuottaa puhtaita, hyviä elintarvikkeita vähintäänkin kotimaan kulutukseen. Kun näin tapahtuu, se on silloin koko yhteiskunnan etu. Keskustan esittämä kritiikki hallituksen leikkauksiin omalta osaltaan johtuu juuri tästä. Jos me voisimme hyväksyä tekemämme esitykset, niin silloin tämä uhka jossain määrin väistyisi.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kahteen kysymykseen vielä kiinnittää huomiota. Täällä on nimittäin useissa puheenvuoroissa arvosteltu viljelijöiden omien markkinajärjestöjen keskittämistä ja kehittämistä. On tietenkin aivan totta, että meillä on sekä meijerit että teurastamot vähentyneet ja pidän sitä valitettavana. Mielestäni tämä johtuu erittäin suuressa määrin siitä, että olemme valinneet unionin keskittävän maatalouspoliittisen linjan ja olemme tämän tosiasian edessä. Jos ajattelemme meijerijärjestön ja maidontuottajan tilannetta, niin ellei olisi keskittämistä tapahtunut, kyllähän maidon tuottajahinta olisi tänä päivänä vielä huomattavasti heikompi kuin se tällä hetkellä on. Tämä on syytä todeta.

Toinen asia, jota täällä on vahvasti käsitelty, on myös se alueellinen epätasa-arvo, mikä maatalouden investointien kohdalla on tullut. Kyllä täytyy näin C-alueen edustajana todeta, että kylä C-alueella viljelijät ovat joutuneet huomattavasti heikompaan asemaan, mitä alun perin edes luultiin. Tässä suhteessa tietenkin on syytä tukea niitä toimia, joilla hallitus nyt pyrkisi C-alueiden viljelijöiden asemaa parantamaan.

Arvoisa puhemies! Minusta maatalouskeskustelu, mitä tämän pääluokan kohdalla on käyty, on kuitenkin kokonaisuudessaan ollut asiallista. Ehkä tässä on sellainen henki, että tässäkin salissa nyt pyritään kansalliseen konsensukseen maatalouden ja maatalouselinkeinonharjoittajien kohdalla. Kyllähän meillä on mahdollisuus

kansallisesti myös maataloutta harjoittaa, tehdä omia ratkaisuja, vaikka olemmekin Euroopan yhteisessä maatalouspolitiikassa mukana.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Tässä kun ilta tiivistyy ja aivan kohta päästään äänestämään, ihan lyhyesti paikaltani muutaman huomioon teen ihan sikäläkin, että edustajat kerkiävät saliin saapua.

Ensinnäkin Lapin vajaatuottoisista metsistä ed. Tennilä on kantanut suurta huolta. Olen samaa mieltä. On hyvä, jos ed. Tennilän esitys, että 15 miljoonaa markkaa Lapin vajaatuottoisille metsille annettaisiin, voitaisiin viedä yhteisymmärryksessä läpi, koska meidän kaikki tiedämme, että satsaaminen metsiin ja erityisesti Lapin metsiin on yksi merkittävä tulevaisuuden investointi ja sillä on myös erittäin suotuisat ja hyvät vaikutukset Lapin työllisyyteen.

Metsänparannusvaroihin hallitus on jo pikuisen antamassa, ja näyttää siltä, että oikea suunta ollaan siellä löytämässä. Samoin metsäkeskusten kohdalla myönteistä kehitystä on näkyvissä.

Arvoisa puhemies! Yksi sellainen asia, mistä täytyy tässä vielä puhua, on kyllä merkityksellinen ja tärkeä. Se on se, mistä ed. Korteniemi käytti erinomaisen puheenvuoron: luonnonlohi-kantojen elvyttäminen ja säilyttäminen ja se, että lohi voisi jatkossakin nousta Tornionjokeen ja muihin pohjoihin jokiin. Siitä on nyt huolehdittava, että se asetus säilyisi kutakuinkin nykyisellaisena eikä huononnuksiin tarvitsisi mennä. Täytyy sanoa, että lohiasia on yksi sellainen seikka, mistä Lipposen hallitukselle voimme antaa tunnustusta. Tätä asiaa on viety oikeaan suuntaan. Toivotaan nyt, että tämä myönteinen kehitys tässä suhteessa voisi jatkua.

Yksi asia vielä, minkä haluan sanoa ja mikä on merkityksellinen ja tärkeä, kun ajatellaan omavaraista elintarviketuotantoamme, on se, että maataloutta olisi voitava harjoittaa koko maassa ja myös Lapin maatalouden vaikeudet ottaa huomioon sillä tavalla, että resursseja annetaan myös Lapin maatalouden ylläpitämiseksi, koska se on myös työllisyyden kannalta merkittävää. Niin kuin, arvoisa puhemies, edustajat täällä tietävät, puhtaimmat, aromikkaimmat elintarvikkeet tulevat Suomen Lapista.

Ed. Lämä: Arvoisa puhemies! Ihan pari asiaa haluan tuoda esille.

Kun ed. Pulliainen puhui luomutuotannosta, minusta on hyvä, että budjetissa on nyt kiinnitet-

ty huomiota markkinointiin ja siihen on käytettävissä rahaa. Toisaalta se, että uusia luomutiloja ei pystytä muodostamaan, johtuu siitä, että sillä puolen ei ole rahaa käytössä. Minusta se on kyllä ihan perusteltua, sillä markkinointi ei vielä hyvin toimi. Siinä mielessä kannattaa tuotteiden markkinointiin nyt keskittää ja sen jälkeen antaa mahdollisuuksia uusien luomutilojen muodostamiseen.

Pidän myös tärkeänä, että luomutuotannossa ja ainakin luomumaidontuotannossa korostetaan keskittymien syntymisiä. Ylä-Savoonhan on muodostumassa luomumaitotuotannon keskittymä, samoin Keski-Pohjanmaalle. Se on oikeastaan edellytys sille, että pystytään hoitamaan tehokkaasti keräily ja myös jalostus, ja sitä kautta näille tuotteille muodostuu kilpailukykyä.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi, minulla on syvä huoli siitä, mihin tämä maatalouspolitiikka on johtamassa ennen kaikkea maidontuotantotiloilla. Työmäärä tulee lisääntymään erittäin voimakkaasti, kun tuotantoyksiköitä suurennetaan. On hälyttäviä esimerkkejä siitä, että jo nuoriin viljelijöillä loppuvat niin henkiset kuin fyysiset voimat, koska on kysymys hyvin pitkälle jaksamisesta. Siinä mielessä on syvä huoli. Jos mennään yksistään suuriin tuotantoyksiköihin, niin loppujen lopuksi kokonaisuuden kannalta se ei varmasti ole järkevää. Saattaa käydä niin, että myös oman elintarviketuotannon jatkuvuus vaarantuu.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Perusmaatalous on noussut tässä keskustelussa merkittäväällä tavalla esiin. Toivon todella, että tässä salissa nyt ymmärretään sen perusmaatalouden merkitys, joka tuottaa meille peruselintarvikkeet ja turvaa myös osaltaan maaseudun elämisen edellytykset.

Kuluvalla viikolla Ilomantsin kunnanhallitus on vedonnut valtioneuvostoon juuri nurmituotantoon pohjautuvan nautakarjatalouden edellytysten varmistamiseksi myös jatkossa. Tässä suhteessa täytyy todeta, että Lipposen hallituksen kajoaminen kansalliseen tukeen on koettu kohtalokkaaksi. Kunnanhallitus toteaa, että Ilomantsin kunta on huolissaan kehityksen suunnasta, jonka mukaan Itä- ja Pohjois-Suomessa ei haluta säilyttää edes kohtuullista perusmaataloutta. Tällä hetkellä Ilomantsissa on maidontuotantotiloja enää 76 ja tilaluku uhkaa edelleen vähetä.

Maatalousyrittäjien henkinen jaksaminen, jo-

hon täällä myös on kiinnitetty huomiota, on katkeamispisteessä. Tähän on osaltaan vaikuttanut se, että tukien maksatukset ovat yllättävästi viivästyneet. Siihenkin kysymykseen on kiinnitetty huomiota, ja on syytä todeta ja vedota valtioneuvostoon, että tukimaksatuksissa päästäisiin todella ripeästi aikatauluun ja hoidettaisiin luvutat velvoitteet mahdollisimman hyvissä ajoin.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Tänä aivan nyt viime hetkillä, on puhuttu varsin hyvin puhtaista elintarvikkeista ja tuotteista, luomuviljelystä, aivan oikein. Esimerkiksi se, että maaperästämme puuttuu kadmium, on yksi asia, joka luo luomutuotannolle mahdollisuudet.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota eläintenpitoon ja siihen, että se on toinen puoli tätä asiaa. Tällöin kaikkien niiden toimien, mitä esimerkiksi eläinsuojelulain kohdalla ja niiden keskustelujen yhteydessä olemme tehneet, tulisi myös omalta osaltaan viedä tätä myönteistä asiaa eläimien oikeuksien kunnioittamisesta edelleen eteenpäin. Viittaan tässä ed. Annika Lapintien lakialoitteeseen, jonka hän vastikään jätti ja joka liittyy turkistarhaukseen. Katson, että pitkällä aikavälillä nimenomaan asiallinen suhtautuminen eläimiin ja eläintenpitoon koituu myös Suomen maatalouden hyväksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavat mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Jukka Vihriälä /kesk: momentille 30.31.41 lisäyksenä 300 000 000 mk maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen määrärahan palauttamiseksi vuoden 1997 tasolle eli 3 925 milj. markaksi. (I vastalause)

2. Ed. Markku Lehtosaari /kesk: momentille 30.36.45 lisäyksenä 8 000 000 mk kalatalouden edistämiseen. (TAA 395)

3. Ed. Bjarne Kallis /skl: momentille 30.36.46 lisäyksenä 5 000 000 mk lohenkalastajille aiheutuneiden tulonmenetysten korvaamiseen. (TAA 227)

4. Ed. Eila Rimmi /vas: momentille 30.85.77 lisäyksenä 1 000 000 mk Tampereen ja Valkeakosken seudun vedenhankinnan turvaamiseen. (TAA 525)

5. Ed. Esko-Juhani Tennilä /va-r: momentille 30.86.44 lisäyksenä 15 000 000 mk Lapin vajaa-tuottoisten metsien kunnostamiseen. (TAA 582)

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. Vuorensola: Kannatan ed. Vihriälän ehdotusta.

Ed. Lehtosaari: Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. Vihriälä: Kannatan ed. Lehtosaaren tekemää ehdotusta.

Ed. Kallio: Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. Smeds: Kannatan.

Ed. Rimmi: Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. A. Ojala: Kannatan.

Ed. Tennilä: Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. Kuoppa: Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—5 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot ja EU:n rakennetuki, luku 02 Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus ja luku 03 Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta hyväksytään.

Luku 31 Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU)

Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 40 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 43. (Ään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU), luku 33 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU) ja luku 34 Muut maatalouden menot hyväksytään.

Luku 36 Kala-, riista- ja porotalous (osa EU)

Äänestys ed. Lehtosaaren ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kalliksen ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 42 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 38 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, luku 65 Geodeettinen laitos, luku 70 Maatalouden tutkimuskeskus, luku 72 Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, luku 76 Metsätutkimuslaitos, luku 83 Kasvintuotannon tarkastuskeskus ja luku 84 Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksytään.

Luku 85 Vesivarojen käyttö ja hoito

Äänestys ed. Rimmin ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 86 Metsätalous (osa EU)

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 87 Maanmittauslaitos, luku 95 Metsähallitus, luku 97 Kasvinjalostuslaitos, luku 98 Siemenperunakeskus, luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot ja pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 31

Yleiskeskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietinnön pääluokka 31 alkaa sillä, että valiokunta painottaa seuraavasti: ”Liikenneinfrastruktuurin rahoitus on vähentynyt huomattavasti 1990-luvulla.” Tähän varmasti kaikki paikalla olijat yhtyvät ja tietävät, että asia näin on. Valiokunta toteaa myös ja aivan oikein, että VR-Yhtymä Oy:n voiton tuloutus tulee palauttaa täysimääräisenä radanpitoon. Me tiedämme, että viime vuosina junat ovat pudonneet kiskoilta johtuen siitä, että runkoradat eivät ole olleet kunnossa.

Liikennepolitiikan suuntaviivoista, niin kutsutusta liikenteen strategiasta päätetään ministeriössä virkamiesten toimesta, joka tapauksessa muualla kuin eduskunnassa. Näin on hyvin pitkälle ollut nimenomaan, kun ajattelemme esimerkiksi uusia moottoritieprojekteja. Vaatimus, mikä tässä mietinnössä tuodaan esiin parlamentaarisen edustuksen tarpeellisuudesta, on erittäin perusteltu ja tässä valtiovarainvaliokunta on osunut aivan oikeaan.

Valiokunta kiinnittää aiheellisesti myös erityistä huomiota Valtatie 6:n perusparantamisen tarpeeseen. Vientiteollisuuden kuljetukset, mutta myös tavallisten matkustajien, autolla liikuvien turvallisuus on tuolla tiellä jatkuvasti vaarassa, miksei myös kevyen liikenteen käyttäjien. Mitä tulee vielä Valtatie 6:een, johon siis valiokunnan mietintö aika tavalla on myös uh-

rannut rivejä, haluan todeta sen, että kun sinne on rakennettu, niin kuin joku on todennut, maan kaunein moottoritiepatkka, niin nimenomaan tuon projektin, joka valmistui kuluvana vuonna, vuoksi ei olekaan sitten riittänyt rahaa muuhun Valtatie 6:n kehittämiseen. Näin jälleen tämä moottoritieuskoisuus on johtanut synnin poluille, haluaisin näin asian kuvata.

Mietinnön sivulla 33 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen, valiokunta toteaa Kymijoen, Mäntyharjun ja Savon kanavien periaatepäätöksen kiirehtimisen. Samalla valiokunta haluaa jättää Saimaan kanavan kaiken kehittämisen ulkopuolelle. Tämä kappale kuuluu kaiken kaikkiaan: ”Valiokunta pitää tärkeänä, että periaatepäätös Kymijoen, Mäntyharjun ja Savon kanavien rakentamisesta tehdään pian. Päätöksellä on kiire, koska Saimaan kanavan vuokra-aika umpeutuu vuonna 2013 ja koska sisä-Suomen teollisuus ja energiahuolto tarvitsevat Suomen maaperällä olevan ympärivuotisen vesireitin merelle ja päämarkkina-alueille.”

Arvoisa puhemies! Tämä kappale on todella epäonnistunut. Se on monella tavalla sitä. Liikenneministeriön oman työn tuloksena on tämän vuoden helmikuussa todettu, että Kymijoen kanavointi ei ole liikennetaloudellisesti kannattava, vielä vähemmän Kymijoki — Mäntyharju-kanavapari. Sieltä on kannattavuudesta saatu lukuvaro 1,1. On lukuisia, kymmeniä muita logistiikkahankkeita, jotka ovat huomattavasti kannattavampia. Tältäkin kannalta tämä on täysin väärä kappale. Siihen liittyy vielä tämä Suomen oma maaperä -asia, joka on jotenkin hyvinkin epäluuloinen ja pitää sisällään tällaista ajatusta, että Saimaan kanavaa ei voida kehittää sillä tavalla, että se olisi ympärivuotinen vesireitti merelle ja päämarkkina-alueille, mikä kanta mielestäni on täysin virheellinen. Se jättää nimenomaan Saimaan kanavan, olemassa olevan kanavayhteyden kehittämisen täysin pois museoitumaan, maatumaan ja näin vuosikymmenet tehdyt investoinnit hukkaamaan. Huonoa politiikkaa, huonoa kansantaloutta, kansantaloudenpi-toa.

Dioksiinit, joita tänään Kuusankoskella Suomen ympäristökeskuksen pitämän tiedotustilaisuuden aineiston perusteella on vähintään kymmeniä kiloja Kymijoen pohjassa, tämä kannanotto ohittaa, unohtaa, sulkee niiltä silmänsä. Kymijoen kanavan rakentaminen johtaisi luonnollisesti näiden dioksiinimäärien liikkeelle lähtöön. Se, miten paljon kymmenet kilot dioksiinia

merkitsee, tulee selväksi, kun totean, että Pohjois-Italian Sevesossa tähän mennessä merkittävän dioksiiniekokatastrofi aiheutui siitä, että noin kilogramman verran dioksiineja vapautui ympäristöön, siis yksi kilo. Nyt puhutaan kymmenkertaisista määristä dioksiinia, mitä tämän joen pohjasedimenteissä on.

Erilaisia ikiliikkujan keksijöitähän on ollut läpi vuosisatojen, mutta nyt Kymijoki-asiassakin on tällainen ollut esillä eli tapa imaista pois dioksiinit joen pohjasta ilman, että siinä tapahtuisi dioksiinien vapautumista, liikkeelle lähtöä. Kun ajattelemme, että kysymys on mahtavasta luonnonvirrasta, Kymijoesta, jonka virtaama on 350 kuutiometriä sekunnissa, niin ymmärrämme, miten todella ikiliikkujamainen tällainen ajattelu tosiasiasa on. Sitten tämäkin otetaan tosissaan ja sitä vakavasti esitellään. Tosiasiasa, kun kanavanrakentajat ovat hukkumassa vastaisen todistusaineiston mereen, mikä tahansa oljenkorsihan tietysti kelpaa tartuttavaksi. Yksi on tämä imaisuteknikka ja toinen se, että ne poltetaan lautalla. Puuttuu vain, että siellä on joku keittämässä kahvia ja joku soittaa haitaria siinä vierellä. Tämä ajattelu on siis hyvin idyllistä, ei todellakaan toimivaa.

Se, mikä pitäisi, puhemies, vielä selvittää, on vastuusuhteet dioksiinien päästöön, korvausuhteet, miten ne saadaan pois Kymijoen pohjalta, sieltä, mistä ne pitää ehkä poistaa; kanavan rakentamistahan tämä ei missään tapauksessa merkitse. Lähinnä Kuusankosken alapuolinen pohjasedimenttialue tulisi tässä esiin poistokysymyksenä.

Saimaan kanavan uudistaminen siis halutaan unohtaa. Mielestäni nimenomaan siihen pitäisi paneutua. Myös Venäjän kanssa neuvotteluihin pitää paneutua ajoissa. Vuokra-ajan loppuminen vuonna 2013 on hyvä pitää mielessä. Se on varsin pian. On tärkeätä, että Saimaan kanava uudistetaan nykyajan vaatimuksia vastaavaksi.

Radanpidosta, arvoisa puhemies. Radanpitoa ja rakentamista on aivan turhaan kilpailutettu. Kilpailuttaminen voi monessa asiassa olla aivan paikallaan, mutta silloin, kun se on teennäistä, keinotekoista ja käytännössä tarpeetonta, siitä on haittaa. Nyt tässä tapauksessa haittaa on tullut niin, että tältä vuodelta on jäänyt viitisensataa miljoonaa markkaa käyttämättä radanpito- ja rataverkon kehittämisrahoja. Muun muassa lisäbudjetin 270 miljoonaa markkaa, joka tuli loppuvuodesta, on — ymmärrettävästi — käyttämättä vieläkin, mutta sitten on 230 miljoonaa markkaa muita rahoja. Siis koko joukko työtä on jäänyt

näin tekemättä. Tähän haluaisin kiinnittää huomiota.

Valiokunta on tietysti ollut monessa asiassa oikeassa ja liikennejaosto erityisesti. Totesinkin jo alussa nuo hyvät asiat, ja edelleen haluan todeta, että Luumäki — Vainikkala-radan kehittäminen, rataosuuden kehittäminen, samoin Vainikkalan raidejärjestelyjen rakentaminen on aivan oikein valiokunnan mietinnössä huomioitu. Se, mikä on jäänyt pois lentoliikenteen, ilmailulaitoksen kohdalla, on Utin kentän kehittäminen myös siviilitarpeita ajatellen. Se on mielestäni kaakkoisen Suomen tulevaisuuden rahtikenttä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle täytyy ystävällisesti kertoa, että valiokunta pitää tärkeänä, että periaatepäätös Kymijoen, Mäntyharjun ja Savon kanavien rakentamisesta tehdään. Jos eduskunta hyväksyy tämän mietinnön, eduskuntakin pitää tätä lausumaa ja myös kanavia tärkeinä.

Ed. Tiisanen vetosi dioksiineihin ja furaaneihin, myrkkyyhin, joita löytyy Kymijoen sedimentistä, Kymijoen pohjasta ja jotka eivät häviä elämän kiertokulussa. Vähän ihmettellen häntä ympäristövaliokunnan puheenjohtajana, kun hän aikoo tällaiset myrkyt jättää sinne pohjaan. Sieltä sedimentit valuvat pikku hiljaa kohti Kotkaa, kalat imevät ja syövät näitä myrkkyyä ja sitä tietä ne joutuvat pikku hiljaa ihmisten elimistöön. Tosiasia lienee se, että ed. Tiisanen vastustaa näitä kanavointihankkeita, koska hän pitää yksisilmäisesti Kotkan ja Kotkan vastarakennetun sataman puolta.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän toki sen, että ympäristövaliokunnan puheenjohtaja ed. Tiisanen on kaikkien asioiden kohdalla huolissaan ympäristökysymyksistä ja pyrkii niihin kiinnittämään huomiota. Mutta ympäristökysymys on laajasti ottaen myös kanavoinnin ja vesiliikenteen edistäminen. Se on eurooppalainen suuntaus. Euroopassa kuljetetaan paljon enemmän kuljetuskilometrejä vesiteitse. Jopa USA:ssa, joka on autoistunut yhteiskunta, on vesiteitse kuljetettavan tavaramäärän suhteellinen osuus suurempi kuin Suomessa. Suomi on tuhansien järvien, jokien ja vesireittien maa, ja meillä tehokkaalla, järkevällä kanavoinnilla voitaisiin ajaa ympäristöasioita edistämällä vesiliikennettä. Tältä osin olen myös tyytyväinen, että valiokunta on mietintönsä tällä tavalla muotoillut ja tahtoo vesiliikennettä edis-

tää. Toivottavasti tästä tulee eduskunnan päätös.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin myös puuttunut ed. Tiusasen puheeseen. Hän on voimakas ympärivuotisen meritieyhteyden vastustaja. Kun hän on kuitenkin ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, hänen kannattaisi hyvin harkiten käyttää ympäristöargumentteja infra-asioissa. Nythän eri viranomaiset ovat päättäneet tänään Suomen ympäristökeskuksen julkisuuteen saattaman tiedotteen mukaan asettaa työryhmän näitä asioita selvittämään. Siihen kuuluu Suomen ympäristökeskuksen, ympäristöministeriön ja Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen ym. asiantuntijoita.

Nyt jo tehtyjen tutkimusten mukaan on todettu muun muassa, että Kymijoen kalojen dioksiini- ja furaanipitoisuudet ovat alhaisia eivätkä eroa muualla Suomessa mitatuista pitoisuuksista. Myöskään alueellisia eroja Kymijoen kalojen pitoisuuksissa ei ole. Itämeren lohen ja vanhojen silakoiden pitoisuudet ovat huomattavasti Kymijoen kalojen pitoisuuksia korkeampia, lohen ja silakoiden dioksiinikertymät eivät ole peräisin Kymijoelta tulevasta kuormasta, Kymijoen ja Itämeren kalojen maksassa ja mädissä on huomattavasti korkeampi pitoisuustaso jnp. Myös Kymijoella asuvien äitien maidon pitoisuudet ovat olleet varsin matalat, samaa tasoa tai alhaisemmat kuin muualla Suomessa. Kymijoen kalan käyttöä tai kalansyöntiä kokonaisuudessaan ei nykytiedon valossa ole syytä rajoittaa.

Annetaan nyt asiantuntijoiden tutkia nämä asiat. Joka tapauksessa olen aivan vakuuttunut siitä, että tämä hanke on toteutettavissa hyvin ympäristöystävällisellä tavalla. Kuten ed. Uotila totesi, tämä on myös tulevaisuuden ympäristöystävällinen kuljetusmuoto.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksikin ed. Ihamäelle. Tämä liittyy myös edustajien Uotila ja Rajamäki kysymyksiin.

Todella sen takia ympäristövaliokunnan puheenjohtajana ja myös lääkärinä vastustan tätä kanavointia ja kaivamista, koska nimenomaan se laittaisi liikkeelle dioksiinimäärät, jotka ovat — ed. Ihamäki tämänkin tietää — sedimentoituneet ja kerrostuneet syvälle, nimenomaan syviin kerroksiin. Kun otamme vertikaalisen näytteen, tiedämme, että syvällä on ihan toisenlaisia pitoisuuksia kuin pinnalla.

Niin kuin tiedämme, veteen jonkin verran liu-

kenee tai lähtee dioksiinia, siis sitoutuneena hiukkasiin koko ajan virran mukana. Nämä paikat, mistä ne lähtevät, ilmeisesti Kuusankosken niemen alapuoleinen osa, pitää katsoa erikseen.

Ed. Rajamäki lukikin aivan suoraan Suomen ympäristökeskuksen paperia. Tässä todellakin todetaan, että Kymijoen kalojen pitoisuudet eivät ole muita dioksiinipitoisuuksia korkeampia, vaan Suomenlahden ja Itämeren lohen ja silakoiden dioksiinikertymät ovat huomattavasti suurempia ja ne ovat muualta kuin Kymijoelta peräisin. Näinhän se on, ettei ole mitään ympäristösyitä nyt ottaa sitä dioksiinia pois. Aivan oikein siteerasitte, ed. Rajamäki, tätä paperia. Se työryhmä on sitten erikseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ed. Uotilalle. Todella tässä on kysymyksessä paradoksi. Kymijokea ei pidä kanavoida ympäristön vuoksi, mutta vesiliikennettä pitää tukea. Sen takia Saimaan kanavaa pitää kehittää.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Liikenneministeriön pääluokan osalta lyhyesti on syytä kritisoida ensinnäkin määrärahojen yleistä riittämättömyyttä verrattuna niihin tarpeisiin, mitä tällä hetkellä tällä sektorilla on. Myöskin lyhyesti kuten tein valtiovarainvaliokunnassa kritisoin sitä tapaa, millä liikennejaostossa on mietintöä muodosteltu. Siinä on mielestäni sellaista vanhakantaista suhmurointia, jota ei pitäisi enää näissä asioissa olla.

Yleisesti ottaen ei voi olla tyytyväinen tienpidon rahoitukseen aikana, jolloin liikenteen verorasitusta nostetaan niin liikenteen polttoaineen kuin arvonlisäverokannan korotuksen kautta. Nyt polttoaineen, liikenteen verotuksen kautta jälleen kerätään 820 miljoonaa lisää verotuloja. Joukkoliikenteen arvonlisäverokorotus merkitsi 60—70 miljoonan lisäverorasitusta, joka vain osittain kompensoidaan. Kun vielä työmatkavähennyksen kiristämisen kautta kerätään 110 miljoonaa lisää liikenteeltä verorasitusta, tilanne on tässä suhteessa varsin outo. Tiemäärärahat ovat runsaat 3 miljardia ja itse asiassa 64 miljoonaa markkaa vähemmän mitä viime vuonna. Tästä kaikesta seuraa se, että nykyisen tieverkoston palvelutasoa ei pystytä pitämään ennallaan. Olisi siis etsittävä rahoitusta ennakkoluulottomasti uusiakin välineitä käyttäen.

Sekä perustienpitöön että tieverkoston kehittämiseen ohjatut määrärahat ovat riittämättömät. Tieverkoston kehittämiseen esitetään nyt vain 807 miljoonaa markkaa. Tämä kyllä merkitsee alemman tieverkon kunnon heikentymistä ja

rahoitustarpeen siirtymistä tuonemmaksi. Meillä on tultu 6 miljardista markan tasosta lähelle 4 miljardin markan tasoa, jos tiemäärärahat otetaan kokonaisuutena.

Erityisen ongelmallinen on tilanne yksityisten osalta. Kaiken kohtuuden mukaan valtion yksityistieavustuksiin pitäisi palauttaa 70 miljonnaa markkaa. Yksityistiet ovat lähes kokonaan teiden varrella asuvien asukkaiden ja kuntien kontolla. Tämä on kohtuutonta, kun ottaa huomioon sen merkityksen, mikä yksityisteillä on.

Kuten mainitsin, on aihetta keskustella myöskin siitä, miten tiepolitiikkaa linjataan eduskunnassa. Ymmärrän, että liikenneministeri Aura täällä käytti puheenvuoron jo asiasta. Nythän on syntymässä tilanne, että ensi vuonna ei voida aloittaa lainkaan uusia kehittämishankkeita. (Ed. Pekkarinen: Eikä sitä seuraavanakaan vuonna!) — Niin, tarkoitan sitä seuraavana vuonna 99. — Valtioneuvosto ehdotti budjettiehykseen kolmea uutta tiehanketta. Tämä on totta kai riittämätön ja se johtuu määrärahojen riittämättömyydestä.

Eduskunnassa jaostossa ja sitä kautta valtiovarainvaliokunnassa on lisätty kaksi uutta tiehanketta: Hanko — Skogby ja Vehmasmäki — Hiltulanlahti Kuopion eteläpuolella, mutta rahaa hallitus ja jaosto eivät ole lisäämässä. Siksi nyt syödään kahden seuraavan vuoden eväät. Mielestäni muutenkin mietinnössä on tiettyä linjattomuutta ja maakunnallisen edustuksen puuttuminen jaostosta osoittautuu selkeästi ongelmaksi. Eduskunnan tahto kuitenkin ei voi muodostua mielestäni tällaisen hieman vanhakantaisen käsittelyn pohjalta. Otan pari esimerkkiä.

Suomen ainoa eurooppalainen tiehanke on E18. Se on mietinnössä kokonaan käytännössä sivuutettu niin tänä kuin viime vuonna. Sehän on konkreettinen hanke tästä pohjoisesta ulottuvuudesta, josta nyt Suomi sai linjauksen EU:n papereihin huippukonferenssissa. Se on erittäin tärkeä osa Pohjanlahtia niin sanottua kolmiota. Se on erittäin tärkeä suomalaiselle elinkeinoelämälle erityisesti Etelä-Suomessa Venäjän yhteyksien takia. Siinä on suuri mahdollisuus Suomelle, mahdollisuus saada meille todella merkittävä eurooppalainen tiehanke, käytävä. Tästä hankkeesta totta kai eduskunnankin pitäisi sen verran edes huolehtia, että mietinnössä hanketta käsiteltäisiin ja asiaan panostettaisiin, koska tosiasia on, että esitetyt määrärahat ovat riittämättömät. Olenkin tehnyt aloitteen siitä, että tämän tiehankkeen osalta käytettäisiin ainakin osittain

yksityistierahoitusta, jotta hanke saataisiin nopeasti eteenpäin.

Jos me nostamme uusia hankkeita esille, niin jään kysymään, miksi sitten Valtatie 8 -hanke Raisio — Marjamäki-välillä ei ole uusi tiehanke. Sehän Liikenneinfrastruktuuri 2010 -mietinnössä on esillä. Valtatie 8, Turku — Pori — Oulu-tie on Turun katuverkostona Raisioon asti moottoritietä, jossa se risteää Turun ohikulkutien kanssa. Tästä eteenpäin vt 8 on tavallinen kaksikaistainen sekaliikennetie. Liikennemäärä on Kustavin tien liittymään asti suurimpia koko maassa kaksikaistaisessa valtatieverkossa. Tiheimmällä osalla on mitattu 20 000 autoa vuorokaudessa, 18 000 autoa ei ole mitenkään tavaton määrä. Hanko — Skogby-tiellä liikennetiheys on keskimäärin vain 4 000 autoa ja Vehmasmäki — Hiltulanlahti-tiellä liikutaan alle 10 000:n auton liikennetiheyksissä.

Tässä suhteessa voi hyvin kysyä, missä on vt 8, jos hankkeita aletaan eduskunnassa mietöntöön laittaa ilman, että määrärahoja lisäämme. Liikennemäärä, kuten totesin, on merkittävä myös liikenneonnettomuuksien esiintymisen johdosta. Tilanne on hyvin ongelmallinen vt 8:lla. Se on kymmenen Suomen vaarallisimman tieyhteyden joukossa. Se jää nyt näiden hankkeiden jalkoihin, jos näin jatketaan, tällä vuosituhannella. Sitä ei voida saada liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen on tunnustettava koko tieliikenneverkoston kehittäminen. Me emme saa unohtaa eurooppalaisittain tärkeitä tiehanketta, E18:aa, mutta emme saa unohtaa myöskään alemman tason tiestöä ja yksityistiestöä. Nämä investoinnit kyllä itsensä maksavat ja meillä on mahdollisuuksia etsiä uusia rahoituskeinoja. Hallituksen osoittamat määrärahat ovat riittämättömät.

Eduskunnassa meillä on vastuu siitä, että tiepolitiikkaa tehdään järkevästi kokonaisuutena. Tärkeitä liikennehankkeita ei saa minkään kaltaisella suhmuroinnilla laittaa väärään järjestykseen.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta muutama kommentti hänen väitteestään, että suhmuroidaan. Se voi siltä tietysti tuntua silloin, kun kyseessä on aika lailla harkinnanvaraiset rahat, mutta kyllä mietinnössä mainituille kohteille löytyvät perusteet aikaisemmista suunnitelmista lukuun ottamatta Hanko — Skogbytä. Siitä on tullut uutta näyttöä muun muassa sen vuoksi, että Hangonkannalta

tärkeä railship-liikenne siirtyy Hangosta Turkuun. Hankoniemellä on hyvin herkä pohjavesivarat. Tästä 90 miljoonan markan kokonaisinvestoinnista lähes kolmas osa, noin 25 miljoonaa markkaa, on tarkoitus käyttää pohjavesien suojeeluun. Tässä on upea esimerkki myös poikkihallinnollisesta toiminnasta.

Ylipäänsä Hankoniemellä on niin suuria vaikeuksia, että tässä on hyvin laajat elinkeinopoliittiset ja muutkin vaikutukset. Tässä mielessä tämä on sille valtakunnan osalle erittäin tärkeä, ja tähän on lisättävä vielä se, että tieosuuden hyötykustannussuhde, ed. Ala-Nissilä, on yli kaksi. Siellä liikkuu 4 500 ajoneuvoa vuorokaudessa, joista raskaan liikenteen osuus on erittäin korkeata luokkaa.

Erinomaisena pidän sitäkin, että nyt Suomessa on vihdoin alettu tehdä teitä sinne, missä on liikennettäkin. Se on aika järkevää liikennepoliittikkaa, ettei pelkästään aluepoliittisin perustein lämpimikseen rakennella. Meidän pitää sitten antaa kaikki tuki ministerille, kun hän taistelee määrärahoista, jotta saataisiin yhä enemmän tärkeitä hankkeita toteutetuksi. Liitytään siihen porukkaan ja koetetaan taistella markkoja lisää! Niitä on liian vähän.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarisen puheenvuoron johdosta totean sen, että kuulutin sitä, että eduskunta harjoittaisi omalta osaltaan järkevää liikennepoliittikkaa. Kun ei ole määrärahoja osoitettu, niin me olemme nyt sulkemassa vuosina 98–99 uudet kehittämishankkeet vallan pois.

Kiinnitin huomiota, kun te puhuitte, että pitää olla liikennettä, tähän Eurooppa18 -tiehankkeeseen. Siihen on varattu riittämätön määräraha, joka johtaa aivan liian hitaaseen hankkeen eteneemiseen ottaen huomioon sen merkityksen koko Suomen ja koko Pohjolan kannalta.

Kyllä, ed. Saarinen, on niin, että jokaista tienpätkää voidaan Suomessa perustella. Kyllä löytyy perustelu. Nämä ovat tärkeitä tiehankkeita, jotka tässä on nyt nostettu esille, mutta mikä on linja? Tämä on linjakysymys. Miksi vt 8 jää sitten näiden jälkeen? Siihen te ette pystynyt osoittamaan mitään linjaa ja perusteluja. Meidän pitää tukea hallitusta siinä, että määrärahoja saataisiin lisää, mutta kyllä oikea järjestys on se, että hallitus osoittaa määrärahat ensinnä ja sitten me teemme yhden vuoden budjettia kerrallaan emmekä ole sulkemassa nyt tällä tavalla kehittämishankkeiden ulkopuolelle tärkeitä hankkeita.

Ed. Raja m ä k i: Arvoisa puhemies! Liikennepoliittikasta käydään liian vähän keskustelua ja nytkin sinänsä valitettavan harvan kansanedustajajoukon kesken täällä sitä käydään. Nimenomaan parlamentaarisen liikennepoliittisen keskustelun ja valmistelutyön tarve on ollut kiistaton.

Viime vuosinahan liikenneinfrastruktuuria on käsitelty useissa eri liikenneministeriön työryhmissä aika laajastikin. Liikenneministeriössä on juuri valmistunut asiakirja Liikenteen toimintalinjat vuonna 2020 ja tekeillä on Suomen liikennejärjestelmä 2020, joka korvaa nykyisen, täälläkin esille tulleen Suomen liikenneinfrastruktuuri 2010 -raportin.

Raportissa käsitellään laajalti koko liikenneinfraa ja se valmistunee ensi vuoden alkupuolella. Viime vuosina on liikenneinfran rahoitus keskitetty nykyverkon ylläpitoon. Kehittäminen on todella ollut jäissä. On panostettu radanpitoon ja etenkin korvausinvestointikasauman poistoon.

Euroopan unionissa valmistaudutaan parhailaan unionin syventämiseen ja laajentumiseen, ja tätä asiaa tarkastellaan myös Agenda 2000 -asiakirjassa. Sen asiakirjan mukaan Ten-verkkojen kehittäminen on eräs Euroopan unionin painopistealueita. Myös verkkojen toteutus ppp-rahoituksen avulla on todettu erittäin tärkeäksi.

Lähialueillamme on valmistumassa isoja infrainvestointeja, jotka vaikuttavat oleellisesti kilpailuasemaamme. Tästä kannattaisi täällä niin hallituksen kuin oppositionkin kansanedustajien hivenen enemmän kantaa huolta. Minä olen huomannut, että arvoisa ministeri on tästä muun muassa kolmannessa paneurooppalaisessa liikennekonferenssissa viime kesänä täällä Helsingissä Finlandia-talolla ansiokkaasti kantanut huolta. Nimittäin myös eduskunnan kannattaisi kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2000 aikana valmistuu Tanskan ja Ruotsin välille kiinteä yhteys, ja etenkin jatkossa, kun kiinteä yhteys Saksaan Tanskan kautta valmistuu, Fehmarn Belt, Suomen asema muuttuu oleellisesti.

Tämän lisäksi on tietysti otettava huomioon omien toimenpiteiden vaikutukset kuljetusten kilpailukykyyn. On tarkasteltava uudelleen ja erikseen liikenteeseen vaikuttavien mutta liikenne-sektorin ulkopuolella tehtävien muun muassa verotuskysymysten ja yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutusta liikenne-sektoriin. Tässä suhteessa on ollut meillä valtiovarainvaliokunnan jaostossa ja täällä eduskunnassa aika paljon harrastusta pohtia sitä, että ennen kuin lopullisia

päätöksiä tehtäisiin ja liikennepolitiikan suunta-
viivoja vedettäisiin erilaisten työryhmien mietin-
töjen pohjalta, olisi tärkeätä, että myös parla-
mentaarinen edustus olisi tässä työssä mukana.
Uskonkin, että nykyisen liikenneministerin aika-
na vuorovaikutus kyllä syvenee, kun päästään
näissä asioissa eteenpäin.

Suomen liikenneinfraan on käytetty viime
vuosina yli 12 miljardia markkaa vuosittain. Val-
tion osuus tästä summasta on ollut lähes 70 pro-
senttia. Tosin valtion prosenttiosuushan on ollut
laskusuunnassa. Tien- ja radanpito kattaa budje-
tin infrastruktuurimenoista suurimman osan eli
viime vuonna noin 6,5 miljardia eli 85 prosenttia
menoista. Pääosa rahasta, yli 80 prosenttia käy-
tettiin perusväylänpitoon.

Liikenneinfran rahoitus on vähentynyt 90-lu-
vulla huomattavasti sekä samalla rahoitusraken-
ne on muuttunut oleellisesti. Tierahathan ovat
pudonneet lähes 2 miljardia markkaa, noin 6
miljardista markasta tasolle 4,1 miljardia mark-
kaa. Ratarahat ovat kasvaneet kuitenkin vastaa-
vasti 77 prosenttia eli 1,3 miljardista 2,3 miljar-
diin markkaan. Lentoasemiin ja kuntien sata-
miin on kuitenkin pystytty viime vuosina inves-
toimaan melko runsaasti. Tähänhän liittyen,
Vuosaaren liittyen liikennejaosto esitti myös sa-
tamakapasiteettikysymyksestä lausumaa, joka
herätti paljon kriittistäkin huomiota lähinnä
Helsingissä.

Virastot ovat arvioineet radan- ja tienpidon
vuosirahoitustasoksi noin 8,3 miljardia mark-
kaa. Rahoitustaso mahdollistaisi nykyverkon yllä-
pidon sekä sen kehittämisen tämän päivän vaa-
timuksia vastaavaksi. Ratahallintokeskus on ar-
vioinut, että radanpidon vuosittainen tarve olisi
noin 2,6 miljardia markkaa. Vastaavasti tielaitos
on arvioinut vuosittaiseksi rahoitustarpeeksi 5,7
miljardia markkaa. Valtioneuvoston vuosien
1998–2001 koskeva menokehyspäätös merkit-
see sitä, että tienpitoon käytetään seuraavina
vuosina noin 4,1 miljardia markkaa, josta miljar-
di markkaa kehittämiseen. Radanpitoon on käy-
tettävissä tänä ajankohtana noin 2,1 miljardia
markkaa. Virastojen arvio on noin 2 miljardia
markkaa vuodessa suurempi kuin tämän hetken
menokehys.

Pitkällä aikavälillä alhainen liikenneinfra-
struktuuriin käytettävä rahoitustaso aiheuttaa
määrärahatarpeessa patoumia, joiden purkami-
nen lisää nyt säästyneitä rahasummia huomatta-
vasti enemmän menoja seuraavina vuosikymme-
ninä. Eli näin ei voida jatkaa. Tähän on pakko
kuitenkin tulla muutos. Liikenneverkon kunnol-

la on optimitila, jossa liikenteen ja väylänpitäjän
yhteenlasketut kustannukset ovat minimissään.

Sekä rata- että tieverkossa ollaan tilanteessa,
jossa käytettävä rahoitus on selvästi alle optimi-
tason. Lisäksi vanhentunut rataverkko on aihe-
uttanut usean miljardin korvausinvestointien ka-
sauman. Sama kehityskulku uhkaa pian siis tie-
verkkoa. Mikäli rata- ja tieverkon kunnan ja
tason jälkeensäjääneisyys poistetaan, voidaan jat-
kossa selvittää nykyistä muutamaa sataa miljoonaa
vähemmällä ylläpitotavalla ja alemmilla
käyttäjien kustannuksilla. Investoinnit tulisi pit-
källä aikavälillä saada tasapainoon siten, että
odotettavissa olevia suuria investointeja ei siirretä
tuleville veronmaksajille. Ongelmia on yritetty
ratkaista viime vuosina lisäbudjettien avulla.
Rahoitusongelma edellyttää kuitenkin pitkäjä-
nteistä ratkaisua. Kaupunkiseutujen liikennejär-
jestelmien rahoitukseen on myös löydettävä rat-
kaisu.

Tältä osin nimenomaan tienpidon puolella
haluan korostaa sitä, kun huomasi, että eräät jo
puhuneet edustajat eivät ole kovin tarkkaan val-
tiovarainvaliokunnan liikennejaoston mietintö-
jä, ei vanhoja eikä tätä uutta, lukeneet, ainakaan
ed. Ala-Nissilä ei varmaan ole nähnytäkään niitä,
että näissä mietinnöissä ihan uudella kulttuurilla
tämän uuden eduskunnan liikennejaosto aloitti
painopisteiden haun.

Eduskunnallahan oli vielä joku kymmenen
vuotta sitten jopa semmoinen tapa, että se päätti
myös perustienpidon rahan suuntaamisesta silta-
rumputasolla ja kaikki pienetkin hankkeet käsi-
teltiin täällä eduskunnassa. Sitten osin siirryttiin
tietalueiden jakokönttään, ja nyt periaatteessa
eduskunta päättää kehittämishankkeet, mutta
käytännössä tilanne on ollut se, että parla-
mentaarista myötävaikutusta valmistelussa ei ole
ollut. Käytännössä niukat cheyket ovat johta-
neet siihen, että hallitus, ministerit, korkeat vir-
kamiehet ovat pyrkineet sitomaan eduskunnan
käden käytännössä sillä tavalla, että mitään val-
lintaa täällä ei periaatteessa tehdä.

Me pyrimme aloittamaan tähän vaikuttami-
sen sillä tavalla, että vuonna 95 me toimimme
yhdessä ministeriön kanssa ja priorisoimme vien-
titeollisuutta ja elinkeinoelämää erityisesti tuke-
vat hankkeet. Raskaan teollisuuden, metsäteolli-
suuden, vientiteollisuuden kuljetusväylät priori-
soitiin lausumissa ja mietintötekstissä hyvin voi-
makkaasti esille, ja käsitin ja käsitän erityisesti
tänä päivänä, että tässä suhteessa meillä on ihan
saman tyyppiset painotukset. Eli infran täytyy
olla tietysti tällaisena aikana tukemassa erityises-

ti kansantaloutta, elinkeinoelämää ja sen toimintatarpeita.

Tältä osin kuvaavaa tälle, johon toivoisin erityisesti pysähdyttävän, on se, millä tavalla kehittämishankkeita haetaan ja niihin vaikutetaan. 1995 lokakuun 6 päivänä hallitus esitti kolmannen lisätalousarvion eduskunnalle. Ryhmäpuheenvuoroissa täällä puhuin, että on autonominen hallinto ja kansanvalta ja ylintä budjettivaltaa käyttävä eduskunta; tästä olen erityisesti yrittänyt täällä puhua. Mutta tämä oli kyllä varsin nöyryyttävä tapaus nimenomaan eduskunnan budjettivallan kannalta, kun eduskunta periaatteessa päättää kehittämishankkeista. 1995 kolmannessa lisäbudjetissa kolmella postimerkillä 5 miljoonaa markkaa sidottiin hankkeiden vt 3 litala — Kulju, vt 17 Joensuu — Ylämylly, mt 102 Kehä II — Länsiväylä — Turuntie kustannusarviot, yhteensä 1 295 miljoonaa markkaa. (Ed. Ala-Nissilä: Sitäkin kritisoitiin silloin!)

Tässä yhteydessä, kun huomaan edelleen, että ed. Ala-Nissilä ei lue liikennejaoston mietintöjä, haluan hänelle lukea tältä osin liikennejaoston ja valtiovarainvaliokunnan mietintöä, jonka puheenjohtaja Pekkarinen erityisesti varmaan muistaa ulkoa. Tässä todettiin, että kehittämishankkeita on perusteltu pelkästään liikenteellisillä näkökohdilla. Kiinnitettiin huomiota hankkeiden valinnassa työllisyyskysymyksiin, mutta ei liikennepoliittisesti teollisuuspolitiikkaan ja tieinfran merkitykseen vientiteollisuuden vahvistajana. Siis huomautettiin hallitukselle näistä valintakriteereistä.

Sitten suoraa tekstiä mietinnöstä: ”Esillä on ollut muitakin vaihtoehtoja alkaviksi tieverkon kehittämishankkeiksi (valtatie 5, moottoriliikennetien rakentaminen välillä Vehmasmäki — Hiltilanlahti Kuopion eteläpuolella, Valtatie 4, Jyväskylä — Etu-Palokka osuuden laajentaminen välillä Jyväskylä — Tikkakoski sekä valtatie 1, Turusta Paimioon rakenteilla olevan ja osittain jo avatun moottoritien jatkaminen Paimiosta Muurlaan).” Huomautettiin, että hallituksen esityksessä oli litalan — Kuljun hyötykustannussuhde 1,4, kun muun muassa Valtatie 5:llä se oli 2,0.

Haluan tuoda esille sitä, että näiden kriteerien osalta nimenomaan asiaa on pyritty lähestymään. Tältä osin erityisesti mainitussa eduskunnan mietinnössä vuodelta 1995 oli siis jo yksi tässä niin sanotusti käynnistettävä hanke mainittu. Toinen hanke, kuten on mietinnössä sanottu, todettiin myös perustelluksi.

Nyt olisi sillä tavalla, että 20:stä käynnissä

olevasta kehittämishankkeesta 80 prosenttia päätyttyä ensi vuonna eli 16. Kyseessä on aika pitkälti myös sellainen viesti ja halu, että valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto haluaa huomauttaa, että kehittämishankeraamiin ei saa jäädä niin paljon niin sanottua ilmaa. Me edellytämme kehittämishankkeen raamin pitämistä riittävän korkeana, ettei valtiovarainministeriö kohdistu juuri tähän ongelmallisimpaan kohtaan liian rajuja supistusvaatimuksia.

Toisaalta tätä pyritään edistämään sillä tavalla, että täällä on mainittu valtion omaisuuden myyntitulojen suuntaamisesta kehittämishankkeiden jatkorahoitukseen. Tässä todella tuemme liikenneministeriä ja tiedämme, että hän omalta osaltaan tekee parhaansa. Edellisen lisäbudjetin tavoitehan pitkälti oli, mistä on annettava tunnustus liikenneministerille, nimenomaan painoja nopeusrajoitusten piirissä olevien, teollisuudenkin kannalta tärkeiden rataosien kunnan rapistumisen estäminen ja jopa käänne toisin päin, voi sanoa.

Nyt seuraavan lisäbudjetin, niin kuin eduskunta lausuu, johon Telen myyntituloja on suunnattava, on sitten oltava tiebudjetti. Toisaalta täytyy muistaa, että uusia rahoitustapoja tarvitaan muutenkin, eli Lahdentien tapaisia niin sanottuja jälkirahoitushankkeita pitäisi nimenomaan voida hyödyntää esimerkiksi E18-hankkeen toteutuksessa. Meikin olemme ehdottomasti tätä mieltä ja ilmoitamme, jos eduskunta ei tämän vastaisia lausumia totea, että tämä kiistelty kanta, jota valtiovarainministeriö ei ihan ole jakamassa, olisi nyt kuitenkin eduskunnan lähestymistapa ja antaisi pontta tämän asian hoidolle.

En tiedä, onko se ollut hirveän hyvä asia, että täällä on mainittu eräitä sellaisiakin hankkeita, joihin ei välittömästi pystytty osoittamaan rahaa, mutta valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto haluaa Infra 2010:n vielä käynnistymättömät hankkeet mainita tässä yhteydessä, jossa yhteydessä Valtatie 8:n Raision perusteltu hanke tulee myös mietinnössä esille. Kyllä tämä on koettava sillä tavalla, että tässä selvästi eduskunta pyrkii olemaan budjettivallan käyttäjänä kehittämishankkeiden valintaprosessissa mukana. Me emme ole olleet täällä itsessään hyväksymässä Infra 2010:tä, mutta me olemme olleet hyväksymässä kuitenkin jälkeenpäin näiden hankkeiden merkityksen ja tuemme näiden hankkeiden toteutusta.

Sen verran vielä hankekysymyksestä, kun viittasin perustienpidon kysymykseen, että haluan vielä sanoa, että vaikka perustienpidon rahat

ovat tiealueilla, niin näissäkin pitää jotakin kriteeriä olla. Nimenomaan olemme korostaneet, että liikenneministeriön tulisi tässä jonkinlaista tulosohjausta ja tiealueiden sisäistä ja tiealueiden välistä priorisointia myös harrastaa esimerkiksi nimenomaan vaarallisten risteysten osalta. Tielaitoksen johto on minulle vakuuttanut, että he ovat valmiita nyt tekemään koko maan kattavan vaarallisten risteysten arvioinnin. Liikennejaosto tulee seuraamaan, että se todella tapahtuu.

Tärkeätä on myös kelirikko-ohjelman läpivienti. Tässä toivon, että liikenneministeriö voisi kasata siihen jonkinlaisen kansallisen ohjelman. Kyllä metsäteollisuuskin kasvavina käyttökustannuksina maksaa tästä hommasta.

Lossiohjelma etenee, se on hyvä.

Mutta esimerkiksi perustienpidon rahojen jaossa alueille pelkästään liikennesuoritteiden mukaan tapahtuva jako ei ole Itä- ja Pohjois-Suomen osalta perusteltua pitkien kuljetusten ja etäisyyksien takia. Me kyllä olemme sitä mieltä, että tätä asiaa on uudelleen vielä Tielaitoksen johtokunnan harkittava, vaikkakin Tielaitoksen johtokunta pehmensi huomattavasti niitä leikkauksia, joita oli tulossa Lappiin jopa 30 miljoonaa markkaa miinusta ja Itä-Suomeenkin 30 miljoonaa markkaa miinusta. Nythän ne muuttuvat 10 miljoonan markan siirroiksi vuositasolla Etelä-Suomen suuntaan. Turku — Tampere — pääkaupunki — suuntaan tuli siis perustienpidon painopistettä eli rahaa lisää.

Haluan erityisesti korostaa vielä vähän liiankin pitkäksi muodostuneessa puheessani Merenkululaitoksen osalta hyvin tärkeätä kysymystä Suomen lipusta. Aikoinaan eduskuntakin ja poliittinen päätöksenteko olivat tukemassa Suomen lipun asemaa, ettei käy niin kuin edeltäjäni totesi, että uhkasi olla niin, että ainoa Suomen lipun alla kulkeva alus on Suomenlinnan lautta. Tältä osin on todella pientonnisto ja Suomen lippu pelastettu, mutta kyllä jatkossa myös teollisuuden kuljetusten kasvaessa olisi tärkeätä löytää korkotukijärjestelyt, joilla uusia aluksia voitaisiin tilata. Tästä on asianmukainen lausuma.

Haluan vain lyhyesti todeta ympärivuotisesta meritieyhteydestä, että se on ilman muuta tärkeä koko Itä-Suomen teollisuuden investointien kynnysalennamiselle. Siinä ovat mukana vahvasti keskisuomalaiset, siinä on mukana puoli Suomea. Saimaan kanavan ongelma on se, että vaikka sinne pannaan yli 500 miljoonaa markkaa sulkujen perusparantamiseen, niin siitä ei tule ympärivuotista meritieyhteyttä. Toisaalta sitä kautta tapahtuviin kulkemisiin liittyy suvereenia

valtiota ajatellen tiettyjä ongelmia. Eikä tilanne oikein valoisalta välttämättä näytä, vaikka tiedän, että ministeri käy alvariinsa ylimääräisillä matkoilla itänaapurissa. Pidän tätä hanketta tärkeänä. Se on noin 2 miljardin markan hanke. Se on iso piristysruiske, jos se lähtee liikkeelle, erityisesti metsäteollisuuden kehittämiseen.

Radanpidon osalta ratojen huono kunto vaatii edelleen huomiota. Paino- ja nopeusrajoitusten piirissä on liian paljon vielä rataosia. Tärkeää on itäratojen kehittäminen, myös Kerava — Lahti-oikorata ja Luumäki — Vainikkala-kaksoisraide. Sitten kyllä tietysti pääkaupunkiseudun erityisongelmat juuri Leppävaaran radan rahoituksen ja lisärahoituksen turvaamisen kautta ovat tärkeitä asioita.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston puheenjohtaja puhuu juuri niin kuin keskiverto suomalainen. Hän tietää suurin piirtein saman verran tai ainakin ottaa saman verran kantaa liikenteeseen ja logistiikkaan. Kuitenkin toivoisi, että hän ottaisi paljon laajemmin kantaa myös tulevaisuuteen. Hän puhuu pääasiassa tieliikenteestä, rautateistä vähän vähemmän, vesiväylät ovat jo paljon tuntemattomampia ja ilmaliikenne on hyvin vähän mukana. Silti hän toivoo, että pysähdyttäisiin miettimään, mitä hankkeita edistetään.

Tulevaisuudessa Suomi on edelleen koillis-kolkka EU:ssa. Suomi satsaa high techiin ja high techin kuljetusväylä on ennen kaikkea ilmatie, se on 99-prosenttisesti lentorahtia. Lentorahikapasiteetti kasvaa kuudessa vuodessa 50 prosenttia. Finnair on jo nyt vain neljänneksi suurin kuljetusyhtiö Suomessa lentorahdeissa, ja tulevaisuudessa todennäköisesti Finnair ei määrää Suomen lentorahthintoja ja high techin kuljetushintoja, vaan keskieuropalaiset ja eurooppalaiset suuryhtiöt määräävät, millä edellytyksillä Suomen high tech ylipäättensä pärjää maailmalla. Tämä on hyvin huolestuttavaa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheessa oli paljon ihan oikeita kohtia, mutta kolmea kohtaa haluan kritisoida.

Ensimmäisenä mainitsitte edellisen ministerin aikaisesta lisäbudjetista, joka pani liikkeelle kolme moottoritietasoa hanketta postimerkkirahoilla, niin kuin totesitte. Täytyy kysyä, miten se on mahdollista. Vaikka liikennevaliokunnan puheenjohtajakin ymmärtää tämän mielettömyy-

den, on keskeisimmästä hallituspuolueesta, siitä huolimatta tapahtuu näin. Tämä sali sitten vain painaa vihreää nappia. Tähän olisi pitänyt myös kiinnittää huomiota, ettei eduskunta pysty tähän. Yksimielisesti se ei mennyt läpi, niin paljon muistan.

Toinen asia on Valtatie 26. Se on yksi tällainen priorisointikohde, jos puhutaan teollisuuden tarpeista. Sitä ette ole maininneet mietinnössä, mutta mielestäni se pitäisi saada mukaan, jos ollaan puunjalostusteollisuudesta huolissaan.

Kolmas on kanavointi. On jotenkin epäloogista, jos ajatellaan, että Suomen ja Venäjän ongelmallisista suhteista johtuu se, että Saimaan kanavaa ei voida kehittää, pitää tehdä Kymijoen kanava, investoida siihen vähintään 2 miljardia markkaa jne. Meneehän E18:kin, jota ilmeisesti pidätte tärkeänä, Venäjän puolelle. Miten sitten maantiet tai rautatiet voivat toimia? Transitoliikenne, puhemies, on 3,5 miljoonaa tonnia vähintään tällä hetkellä. Miten se voi toimia, jos ei Venäjän kanssa vesiteitse voida toimia?

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Bremerin kanssa täsmälleen samaa mieltä siinä, että tämä on paljon laajempi kysymys kuin minulla oli mahdollisuus käydä edes raapaisemaan näitä asioita. Sen takia toivon, että eduskunnassa tuetaan laajasti liikennejaostosta lähtenytä kantaa siitä, että parlamentaarista valmistelua koko liikenneinfraan lisättäisiin. Eihän sitä ole moneen vuoteen ollut. Toivon, että kaikki puolueet voisivat olla yhtä mieltä tässä asiassa.

Vesitieohman olennaisin perusta on ilman muuta ympärivuotinen meritieyhteys eli kuljetuskustannuksista hyvin riippuvaisen vientiteollisuuden saattaminen merisatamien tasolle. Se on kehityksen kannalta a ja o, ja siitä on lähinnä tässä asiassa kysymys.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Liikenneinfra on yksi keskeisimmistä alueiden kehityksen ja kehittämisedellytysten kannalta tärkeistä ja välttämättömistä asioista. Myös Euroopan unionin kehittämiss politiikassa alueellisten resurssien käytössä ja suuntaamisessa on tunnustettu nimenomaan eri liikennemuotojen tärkeys ja merkitys osana alueellista kehittämistä. EU:n maiden piirissä useat maat käyttävät ei vain EU:lta saamiaan voimavaroja vaan myös omaa kansallista rahoitusta ongelmallisimpien alueidensa perusrakenteen kohentamiseen ja sitä kautta noiden ongelmallisimpien alueitten kaik-

kinaisen kehityksen vauhdittamiseksi ja eteenpäin viemiseksi.

Onkin aiheellista pohdiskella myös meillä, jos ja kun tällä hetkellä on voimakas alueellisesti keskittävä ja keskittyvä kehitys, minkä yhteiskunnallisten toimintojen tulisi tavallaan myötäellä keskittymiskehitystä ja minkä toimintojen tulisi muodostua terveeksi vastapainoksi tälle keskittyvälle kehitykselle.

Mielestäni perusrakenteen, erityisesti tiet, rautatiet ja myös yksityistiet, on sellainen julkisen resursoinnin osa-alue, jota pitäisi käyttää tässä tilanteessa, kun Suomi alueellisesti keskittyy, heikompien alueiden vetovoimatekijöiden parantamiseen tietoisesti painottaen resursseja niille alueille, jotka nyt uhkaavat menettää väestöään suurimpiin keskuksiin. Näin tekevät monet muutkin maat omista itsekkäistä lähtökohdistaan. Näin tulisi myös Suomen menetellä.

Hallituksen nyt käsittelyssä oleva budjettiesitys merkitsee sitä, että tienpidon resurssit tulevat vähentyneeksi muutaman vuoden aikana parilla miljardilla markalla. Pudotus taitaa mennä vähän ylikin 2 miljardin markan. Nyt yhteensä 4,088 miljardia markkaa on se potti, joka tienpitoon käytetään. En käy enempää asiaa yleisesti esittelemään ja arvioimaan. Jaoston puheenjohtaja monin kohdin piti ihan kelpoisen esityksen, minkä vuoksi yleensä tienpitoon ei ole aihetta enemmältä kajota.

Sen sanon kuitenkin, että tämä mitoitus ei riitä niihin tarpeisiin ja esimerkiksi niihin alueperusteisiin painotuksiin, joihin äsken viittasin. Näistä syistä keskusta esittää perin tiukassa budjettivastalauseessaan, jossa ei ole ruiskittu rahoja sinne tänne vaan vain muutamaan harvaan kohteeseen, tienpitoon yli 300 miljoonan markan suuruisen määrärahalisäyksen. Näistä 150 miljoonaa markkaa on sille tienpidon osa-alueelle, joka mielestämme on akuutein ja tärkein, joka on linjassa myös äsken mainitsemani aluepoliittisen näkökulman kanssa, eli nimenomaan perustien pitoon. Sinne osoitamme siis 150 miljoonan markan lisäyksen. Kehittämiseen esitämme lisää 100 miljoonaa markkaa.

Jos resursseja näin voidaan lisätä, siinä tilanteessa mielestämme olisi paikallaan, että eduskunta myös budjettia käsitellessään voisi harkita ja panna erilaisia tulevaisuuden hankkeita järjestyksen ohji sen, mitä liikenneministeriö ja Tielaitos tekevät omissa valmisteluissaan, jotka valmistelut perustuvat muun muassa maakuntien liittojen antamiin lausuntoihin ja kannanottoihin. Näinhän tämä prosessi tällä hetkellä kulkee.

Nyt kuitenkin tällä kertaa kävi niin, että liikennejaosto markkaakaan rahaa lisäämättä meni antamaan järjestyksen tuleville uusille suurhankkeille, kehittämishankkeille. Tämä menettelytapana on asia, jota en nyt enemmälti käy kritisoi-amaan, en ollenkaan. Olen sen verran itsekäs, että tuon tähän arvioon kuitenkin noista lisäyksistä oman Keski-Suomi-lähtöisen näkökulman.

Kun Tielaitoksen prioriteeteissa seuraavina uusina suurina hankkeina olivat Hiltulanlahti — Vehmasmäki eli vt 5:n alueella oleva kohde ja sen rinnalla tasavertaisena nimenomaan Jyväskylä — Kirri-väli, nyt tämä ratkaisu, joka tähän on kirjattu, merkitsee sitä, että kaksi hanketta pyyhkäisi selvästi ohi suoraan rahoituksen piiriin: Hanko — Skogby, Valtatie 25 ja mainittu vt 5 Kuopion eteläpuolella. Tämän lisäksi jaoston mietintö merkitsee sitä, kun sanotaan, että eduskunta edellyttää, että tässä edellyttää-kohdassa sanottu Pori — Ulvila-hanke ajaa myös tietysti tuon kohteen ohi. Kolme hanketta pyyhkäisi rinta rinnan tuon Viitostien kanssa ensimmäisellä sijalla olleen hankkeen ohitse.

Tähän asiaan noin menetelmällisesti liittyy vielä omia erikoispiirteitä, ja se on ollut siellä maakunnassa suuri voitto. Se on kerrottu jonkun nimenomaisen edustajan toimesta, mutta se on sivuseikka eikä siitä enempää. Yhtä kaikki tämä oli menettely tilanteessa, jossa rahaa ei lisää tule. Pystyykö eduskunta käymään riittävän perusteellisen keskustelun pannakseen asioita uuteen järjestykseen vai pitäisikö tuohon keskusteluun liittyä sellainen vuoropuhelu, johon ehkä laajemminkin eduskunta voisi osallistua, on se kysymys, jonka tavallaan avasi ed. Ala-Nissilä ja jota näiltä osin tämän verran jatkan. Me keskustan vastalauseessa esitämme tässä lisää rahaa sekä kehittämiseen että perustienpitoon aiemmin kertomallani tavalla. En tästä syystä enempää tuohon kohtaan kajoa.

Ehkä vielä yksityisteistä on syytä sanoa muutama sana. En toki hyvä, että 30 miljoonaa markkaa hallitus nyt siihen esitti. Olisi ollut jaostolle, kun se omasta mielestään teki rohkeita siirtoja ja varmaan tekikin eikä siinä sen enempää — ehkä rohkeudesta kertovaa, jos tälläkin kertaa jaosto olisi pystynyt niin kuin vuosi sitten jaosto pystyi aivan hyvään pieneen muutokseen tässä asiassa, että olisi tuohon rahan myös tullut vähän enemmän. Nyt 30 miljoonaa ei ole mitään niihin tarpeisiin verrattuna, mitä kymmenettuhannet yksityistiekielometrit eri puolilla Suomea valtion kädenojennusta tarvitsisivat. Keskusta on myös tähän esittänyt oman lisäyksensä.

Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee meriliikenteeseen, josta käytiin keskustelua, en kajoa siihen enempää. Yhdyn siinä niihin ajatuksiin, joita muun muassa jaoston puheenjohtaja täällä esitti. On nyt toivottavaa, että nämä selvitykset mahdollisimman nopeasti voitaisiin tehdä ja arvioida koko Suomen logistiikan tulevien tarpeiden kannalta hyvin perusteellisesti se, mikä rooli nimenomaan vesitieverkostolla, meritieyhteyksillä, niiden muodoilla voisi olla siinä kokonaisuudessa, jota Suomen liikenneväylästä eri muotojen kehittäminen jatkossa tarvitsisi.

Aivan viimeinen huomioni liittyy tietoliikenteeseen. Suomi on tällä hetkellä, niin kuin kaikki tiedämme, sekä teleteknologian että yleensä tietoteknologian, tietoliikenneteknologian aivan maailman huippumaa. Suomi on samalla aikaa, kun se on äsken mainittua, myös harvaanasuttu pitkien etäisyyksien maa, jossa kuitenkin vielä on, vaikka sitä kovalla kädellä on alasajuttu, jonkinlainen perusinfra, asuttu, eletty perusinfra olemassa. Sekä fyysinen palveluinfra että perusliikennemuodot ja muut ovat vielä olemassa.

Kun meillä on tätä teknologiaa, tietoteknistä osaamista, olisi paikallaan, että liikenneministeri esimerkiksi yhteistyössä Sitran kanssa voisi käynnistää hankkeen, joka tähtäisi sen selvittämiseen, mitä mahdollisuuksia on yhdistää koko laajan Suomen laajat maakunnat ja jopa haja-asutusalueetkin laajalti mahdollisimman uuden-aikaisimpien tietoliikenneyhteyksien päähän ja verkkoon ja minkälaista mahdollista sellaista tuotekehittelyä voisi olla synnyttävissä, joka edesauttaisi haja-asutun Suomen kytkeytymistä nykyistä moderneimmilla metodeilla ja välineillä kaikkeen siihen, mitä ihminen jokapäiväisessä elämässään tarvitsee. Olen aivan varma ja tästä myös Suomen Akatemian piirissä — tiedän sellaista keskustelua sielläkin käydyn — ollaan vakuuttuneita, että mahdollisuuksia tältä saralta löytyy. Kun tiedän ministeri Auran hyvin edistyselliseksi ministeriksi, toivon, että hän omaa vaikutusvaltaansa nyt käyttäisi ja olisi myötävaikuttamassa alkuvaiheessa tällaisen selvityksen ja jatkossa ihan konkreettisten toimenpiteittenkin aikaansaamiseksi tällä tärkeällä osa-alueella.

Suomi — vielä kertaalleen sanottuna — jos jokin maa maailmassa, on tällä osa-alueella näissä asioissa mitä oivallisinta maa lähteä liikkeelle aukomaan aivan uudenlaisia uria.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Pekkarinen antoi hyvin tyylikkäällä ja sivistyneellä tavalla ym-

märtää, että ikään kuin jaostolla ei olisi asiantuntemusta liikennepoliittikan suhteen, todettakoon, että aika paljon on perehdytty asiaan, on käyty jopa paikan päällä joitakin kohteita katsomassa ja kuultu aika laajasti asiantuntijoita. Eikä täällä vahingossa mikään hanke ole etenevässä.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että kehittämishankkeet ovat loppumassa ikään kuin käsiin. Hankkeita valmistuu hyvin nopeassa tahdissa siinä määrin, että pahimmillaan käy niin, että valtiovarainministeriön suunnalta väitetään, että kun ei ole kehittämishankkeita, voidaan edelleen leikata liikenneinfraan tarkoitettuja määrärahoja. Tällä tavalla eduskunta välillisesti ja aika suoraankin käyttää sille kuuluva suvereenia budjettivaltaa ja turvaa sen, että jatkossakin rakennetaan järkeviä, hyviä hankkeita.

Viittaan nyt siihen, kun täällä on jollakin lailla osoitettu Hanko — Skogby-hanketta kohtaan kritiikkiä, että esimerkiksi jo aikaisemmin mainittujen seikkojen lisäksi tällä järjestelyllä, tällä investoinnilla turvataan myös Hangon sataman toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa ja sillä on hyvin laaja-alaiset alueelliset vaikutukset. Se on eräällä tavalla minikoon Itä-Suomi-ohjelma. Siellä on tällainen Länsi-Uusimaa-ohjelma ja tarve, hyvin monialaisia ongelmia. Tämä on yksi apu niihin ongelmiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkarinen aivan oikein kiinnitti huomiota alempiasteisen tieverkon merkitykseen, joka puheenvuorossani jäi liian vähälle. Tosin keliirikkokysymyksistä puhuin. Nythän on näin, että niin alkutuotannon kuin metsäteollisuudenkin kuljetusjärjestelmien kannalta tiet ovat juuri niin huonot kuin on huonoin osuus. Tässä suhteessa keliirikko-ohjelma painottuu meidän mietinnössämme erittäin kovasti, vaikka siinäkin on varmasti jatkotyötä tehtävä.

Sen sijaan kovin vähäiselle kiitokselle jäi se, mitä jaosto teki vuosien sitten, nimittäin yksityistämisen momentin aktivoiminen hallitusohjelman vastaisesti. Yksityistieavustuslakihan esitettiin kumottavaksi, ja me saimme sen tällä tavalla takaisin. On totta, että summan pitäisi olla vähintään maaseutupoliittisen ohjelman 60 miljoonan markan suuruinen, josta me mainitsimme. Mutta on

selvää, että me emme voi lähteä tältä osin itse esittämään suoraan rahoja lisää. Me toivomme, että tähän asiaan voidaan kiinnittää huomiota. Myönteistähän oli se, että ministeri Aura on esittänyt tämän momentin suoraan budjettiin, joten se on siellä. Nyt täytyy vain lähteä jatkorahoitusta hoitamaan.

Hankkeita on todella paljon, perusteltuja hankkeita. Tielaitos esittää niitä huru mycket. Sillä on niitä joka vuodelle kolmin-nelinkertaisen määrän. Näin ollen aina tulee tyytymättömiä ministeriövaiheessa ja totta kai, jos me siellä täällä niitä priorisointeja katsomme, aivan varmasti on tyytymättömiä.

Kysymys on vain siitä, onko eduskunta lainkaan mukana tässä asiassa vai onko tämä liikenneministeriön kansliapäällikön tai jonkun muun virkamiehen ja ministereiden asia. Viime kaudeltakin tiedän ansiokkaita ministerivaikutuksia. Onko se heidän ratkaisunsa? Minusta on paljon parempi, että laajempi joukko täällä liikennejaostossa yhdessä ministeriön ja tielaitoksen virkamiesten kanssa käy läpi näitä. Olen kylä samaa mieltä siinä, että nämä hankkeet ovat onneksi maakuntien liiton ykköshankkeita kumpikin alueellaan. Tätä pitää arvostaa, aivan niin kuin ed. Pekkarinen, joka on Kuntaliiton puheenjohtaja, totesi. Siitä pitää myös eduskunnassa lähteä, että alueiden arvostus otetaan huomioon, vaikka parlamentaarinen päätöksenteko on mukana.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitan ed. Saariselle ja ed. Rajamäelle, ellen osannut antaa riittävästi kehua tai myötätuntoa. Molemmilla edustajilla on ansioita niin monella suunnalla, että helposti unohtuu ne kaikki kertomatta, mutta erityisesti tämä yksityistieasiana on asia, jossa viime syksynä, vuosi sitten syksyllä jaosto teki todella erinomaista työtä. Enkä epäile jaoston asiantuntemusta, herra paratkoon, en epäile, en ollenkaan epäile.

Joutuu vain itseltään kysymään, kun esimerkiksi Hanko — Skogby oli merkitty Tielaitoksen hankkeissa vuodelle 2001, että jokin selitys minullekin pitäisi olla, kun Kirri — Jyväskylä on kuitenkin ollut Tielaitoksessa vuodelle 1999 ja nyt Hanko — Skogby vuodelta 2001 pyyhkältää tuon mainitun Kirrin hankkeen ohi. Ed. Saari-
nen, tällaisia ongelmia vain tässä on yksittäisen, maakunnasta olevan kansanedustajaressukan arkipäiväisessä elämässä edessä. Minä olen saanut teiltä aika hyviä selityksiä ja minä yritän

pärjätä näillä selityksillä tästä eteenpäin. Mutta luulen, etten oikein pärjää.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Käytin jo vastauspuheenvuoroni, mutta jos voisi vielä repliikkinä sanoa ed. Pekkariselle, että Hankoniemellä pohjavedet alkavat yhä enemmän maistua vichyvedelle, joten tässäkin on erittäin hyvä peruste.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Aluksi puutun vesiliikenneasiaan, kun aiemmissa puheenvuoroissa on ollut kiivastakin keskustelua puolesta ja vastaan Kymijoen kanavahanketta. Periaatteessa olen sitä mieltä, että vesiliikennettä tulee suosia sen edullisuuden ja ympäristöystävällisyyden takia. Nyt kuitenkin ympäristön ja varsinkin Itämeren saastuessa on tullut pikkuhiljaa mietityksi, onko vesiliikenne aina niin ympäristöystävällistä, kun hankalat jätteet kipataan ainakin Itämereen heti, kun silmä välttää. Viime aikoina on tullut myös julkisuuteen epäilyjä, josko näiden laivojen valtavat dieselmoottorit olisivat sitenkin ympäristöä saastuttavia. Sanon kuitenkin, että toistaiseksi suosin vesiliikennettä mieluummin kuin muuta liikennettä, jos näiden muutosten välillä voi valita.

Olen ed. Tiusasen kanssa kuitenkin samaa mieltä siitä, että Kymijoen kanavahanketta ei tule missään nimessä toteuttaa. Meillä on käytännön esimerkki 60-luvulta omasta koti-Suomestamme, miksi sitä ei tulisi toteuttaa. Kaikki tässä salissa muistamme sen ajan, jolloin 50- ja 60-luvulla tehtiin runsaasti Tapion metsäojituksia ja 60-luvulla laajalla alueella Suomessa hävisivät kalat järvistä. Tämä tapahtui nimenomaan sen takia, että koskettiin maaperään, jolloin sieltä liukenevat aineet virtasivat järviin ja tulivat ravintoketjuun. Tällöin ongelmaksi muodostui alumiini.

Alumiini on vahva myrkkyy ravintoketjussa, ja oli toisaalta hyvä asia, että kalat kuolivat, koska alumiini on ihmiselle vahva myrkkyy. Alumiini on kuitenkin aivan pilalimyrryky verrattuna dioksiiniin, jonka johdosta yhdessä onnettomuudessa kuoli valtavia määriä ihmisiä. Siinä mielessä koskeminen Kymijoen pohjaan kanavointihankkeen myötä ja dioksiinien poistaminen sieltä on todella riskaabeli asia, jota pitäisi uudestaan miettiä. Kun se nyt mietinnössä on, pitää miettiä ensi vuonna, olisiko se sieltä poistettava. Joka tapauksessa asiaa on vahvasti punnittava monelta kannalta ennen kuin voidaan kanavaa lähteä toteuttamaan.

Varsinaisesti halusin puhua radanpidosta. Täällä on jo aiemmissa puheenvuoroissa kannettu huolta radan kunnosta. Itsekin olen siitä huolestunut. Viime vuosina on ollut runsaasti onnettomuuksia, joista jotkut johtuvat teknisistä syistä ja jotkut taas radan huonosta kunnosta. Kaikki ilmeisesti perustuu sille, että määrärahat radan kunnossapitoon eivät ole riittävät.

Jo viime vuonna teimme 300 miljoonan markan lisäyksesityksen, jota myöskin radanpidon vastuulliset vaativat, jotta saataisiin pidettyä radat edes entisessä kunnossa. Ratoja kylä pitäisi parantaa vielä entisestään parempaan kuntoon, jos näitä kalliita uusia Pendolinoja aiotaan laajemmaltikin saada liikenteeseen. Viime aikoina on ollut lehdistössä mainintoja, miten nopeasti Pendolinolla pääsee ympäri Suomea, Poriinkin jopa 2,5 tunnissa, jolloin, jos hinta on sopiva, juna on aina täynnä väkeä. Mutta ei se onnistu näillä radoilla eikä edes nykyisin peruskorjatulla Pori — Tampere-radalla, missä on nytkin liikennerajoituksia junanopeuksien suhteen. Kansalaisille on luotu vääriä mielikuvia siitä, että näiden Pendolinojen käyttöönotto esimerkiksi Poriin tapahtuisi jo vuonna 2010, ellei radanpitoon anneta lisää rahoja. Periaatteessakin pitäisi miettiä uudemman kerran näitä koko liikenteen rahoja, niin tienpidon kuin rautatienpidon, ja miettiä, pitäisikö liikennettä ylipäättään siirtää rautateille enemmän ympäristönäkökohtien takia. Me tulemmekin yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 300 miljoonaa markkaa lisää perusradanpidon hoitoon.

Kolmantena, useamman maakunnan paikallisasiana haluan puuttua Porin ja Haapamäen radan uudestaan käyttöönottoon. Rata on todella huonossa kunnossa eikä sitä ole ollut tarkoituskaan pitää edes kuljettavassa kunnossa. Luulen, että suunnitelmat ovat olleet sen suuntaiset, että koko rata puretaan aikaa myöten. Kuitenkin maailma on kovin teknistyvä ja sen takia erittäin haavoittuva. Porissa ja Raumalla on isot satamat; Porin satama on Suomen neljänneksi suurin. Mielestäni pitäisi jo rakenteellisessa mielessä varmistaa tähän puunjalostuksen ykkösvientitamaan toinenkin kulkureitti, mikäli tällä yhdellä kulkureitillä sattuu isompia onnettomuuksia.

Yksi näkökohta Pori — Haapamäki-radan uudelleen käyttöönottoon voi olla myöskin kautakuljetukset ja vaarallisten aineiden kuljetukset ja lähinnä siinä mielessä, että voitaisiin näillä kuljetuksilla välttää pääradan käyttöä ja välttää sitä, että vaaralliset aineet kulkisivat siellä, missä on suuret asukasmäärät. Tulemme Pori — Haa-

pamäki-radan tutkimuksiin ja töiden aloittamiseen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä 10 miljoonan markan lisäysrahan.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Puhjo puhui pitkään ja lämpimästi rautateiden puolesta sillä varmuudella, jonka vain logistisen kannattavuuslaskennan osaamattomuus takaa. Rautatiet ovat menneen vuosisadan kuljetusväylä. Ne toimivat kannattavasti ainoastaan erikoisolosuhteissa, kuten Alppien yli vaikeissa vuoristo-olosuhteissa ja olosuhteissa, joissa maantieliikenne ja maantiet ovat jo sillä tavalla ruuhkautuneita, joita ne nyt eivät Suomessa ole.

Rautateiden ylläpito on äärettömän kallista. Myöskin liikenneministeriön omat kannattavuuslaskelmat, joita valitettavasti on painettu verhon alle ja salattu, osoittavat kiistattomasti, että myöskin matkustajaliikenteessä maantieliikenne Suomen oloissa tarjoaa vielä huomattavasti kannattavamman pohjan kuljetuksille.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puhjo aloitti lupaavasti vesiliikenteen suosimisesta, vaikka olikin sitten ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä sedimenttisistä.

Vaikka kanava onkin kaivamistyön tulos, ei sitä voi verrata metsänojitukseen eikä sen vaikutuksiin. Sedimenttimyrkkyjä on löydetty Kymijoen pohjasta Kuusankoskelta alaspäin. Niistä on kerrottu erittäin vuolaasti nimenomaan kanavan vastustajien taholta. Merkillinen asia on se, että nämä myrkyt ollaan valmiit jättämään sinne pohjaan, jonne ne eivät jää vaan valuvat sedimenttihiukkasiin sitoutuneina Kotkaan ja Itämereen. Kysynkin, luulevatko asianomaiset edustajat, että toisaalta muu maailma ja toisaalta muut Itämeren suojelijat hyväksyvät sen, että asialle ei tehdä mitään. Minusta myrkyt on poistettava. Keinoja on olemassa. Samalla kai kanavakin kaivautuisi.

Ed. L a p i o l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Puhjon puheenvuoroon totean, että olen hyvin pitkälti samoilla linjoilla kuin hän rautateiden pääverkon kunnostamisen tarpeesta ja turvallisuustason nostamisesta. Pidän erittäin tarpeellisenä sitä, että eduskunta kiinnittää huomiota rautateiden kuljetuskykyyn ja nimenomaan siihen, että se on moderni, nykyaikainen ja erinomaisia kuljetuspalveluita tarjoava yksikkö.

Tärkeätä on myös se, että me huolehdimme siitä, että VR toimii palvelutehtävässään täysin oikein eli pyrkii tarjoamaan mahdollisimman laajat henkilöliikennepalvelut maaseudun ja radanvarren asukkaille. On tärkeätä, että rataosuuksilla voi henkilöliikenne toimia tulevaisuudessakin ainakin nykyisessä laajuudessa ja että sitä ei missään vaiheessa supistettaisi.

Mutta varsinaisesti tähän pääradan ja koko rataverkon kunnossapitoon varmasti eduskunnan tulisi löytää lisää määrärahoja tai ainakin kohdentaa painopistettä niin, että rahaa nimenomaan osoitettaisiin turvallisuus- ja kuntotason nostamiseen, jotta liikennöinti rautateillä tulevaisuudessa voisi turvallisesti tapahtua. Samalla otettaisiin huomioon myös se, että nopeat, uudet junayhteydet voisivat tätä nykyistä päärataverkosta pitkin kulkea.

On tärkeää priorisoida asioita siten, että ensin nykyinen verkosto kunnostetaan huomattavasti paremmin ja vasta sitten rakennetaan uusia yhteysiä.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Ihamäen kanssa samaa mieltä, että voi tulla aika, että nämä dioksiinit joudutaan Kymijoen pohjasta poistamaan, mutta sen sijaan olen hieman huolissani siitä, että hanke on hätäinen ja epäilen, että ne vain hotkaistaisiin sieltä jotenkin ja muka saataisiin kaikki pois. Minun mielestäni pitäisi tehdä aika perusteellinen suunnitelma ennen kuin tähän ryhdytään, jos siihen täytyy ryhtyä.

Johtopäätökset tietysti tehdään tutkimusten pohjalta, että pitääkö ne poistaa tai eikö pidä, mutta tällainen mahdollisuus on. Mutta asialla ei ole kiirettä. Ed. Rajamäkin täällä luki itsensä kannalta aika epätarkoituksenmukaisen tutkimuksen, että Kymijoen kaloissa ei dioksiineja ole.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Ed. Ihamäelle vastaisin hänen äskeiseen kommenttinsa, että tänään julkistettujen tietojen mukaan Kymijoessa elävien kalojen lihaskudoksessa, maksassa taikka mädissä ei ole huomattavia dioksiinimääriä. Tämä on verrannollinen siihen dioksiinimäärään, mikä on juoksevassa Kymijoen vedessä. Sitä on hyvin vähän. Sitä kuitenkin jonkin verran on. Todennäköisesti se on kotoisin Kuusankosken niemen alueelta, nimenomaan sieltä ja muutamasta muustakin paikasta. Alueella, jonka mainitsin, oli dioksiinin suurin päästöjä ja sen tuotanto 50- ja 60-luvuilla.

Edelleenkin viittasitte muuhun maailmaan. Muu maailma todellakin älähtäisi, jos mentäisiin ruoppaamaan Kymijokea ja aiheutettaisiin merkittävä dioksiinipäästö, joka kulkeutuisi todella Suomenlahteen.

Tämänpäiväisen tutkimuksen mukaan hyvin runsas dioksiinimäärä lohi- ja silakkakalojen kudoksissa pohjautuu muihin dioksiinilähteisiin, näiden kalojen, joita on Suomenlahdessa ja Itämeressä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, onni on se, että sedimentoitunut dioksiini on syvällä, ja kun viittasitte Kotkaan ja Kymijoen deltaan, niin esimerkiksi Kotkassa Hietasen kohdalla aivan joen suulla on 40 senttimetriä niin sanotusti tervettä sedimenttiä, jossa ei ole mainittavia määriä dioksiinia. Sen alta tulevat ne vanhat hyvin dioksiinipitoiset sedimentit.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Piti oikein kysyä takana olevilta tovereilta, mistä nyt keskustellaan. Ainoastaan ministerin läsnäolo sai minut vakuuttumaan siitä, että puhumme liikenneministeriön pääloukasta.

Ottamatta kantaa Kymijoen kanavointiin millään tavoin minulle ovat eräät insinöörit sanoneet, että kanavan rakentaminen — ja tämä ei siis ole kannanotto vaan tosiasian toteaminen — antaisi mahdollisuuden puhdistaa Kymijoki, siis puhdistaa se niin sanotusti pohjia myöten ja ”pohjia myöten” ei ole tässä kielikuva, vaan aivan todellinen asia. Minusta sitä seikkaa ei voi ihan olankohautuksella tietenkään väheksyä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tyydytyksellä haluan todeta ed. Kekkosen kannanoton. Siinä oli järkeä ja se oli järkevä.

Mutta ed. Tiusasen kanssa tämä keskustelu tahtoo mennä intämiseksi. Yleensä ympäristöaktivistit haluavat poistaa myrkyt ja hävittää ne, kun niitä todetaan.

Mitä tulee ed. Puhjon väitteeseen, ettei ole kiirettä, voi vain kysyä, mitä ympäristöihmiset muualla maailmassa ja Itämeren altaan ääressä tähän tulevat sanomaan, jos asialle ei mitään tehdä.

Ed. Tiusanen väitti, että kaloissa ei ole enempää dioksiinia kuin Kotkan edustan kaloissa, niin kuin tässä tutkimuksessa oli selvitetty. Haluan vain kysyä, mistä se dioksiinimäärä Kotkan edustan kaloihin on tullut.

Yksi keino on kiertää nämä sedimenttipohjai-

set osat Kymijoesta samalla, kun kierretään kosketkin.

Ed. L e h t o s a a r i: Arvoisa herra puhemies! Täällä jo aiemmin liikennejaoston puheenjohtaja ed. Rajamäki varsin perusteellisesti ja seikkaperäisesti selosti valtiovarainvaliokunnan mietintöä, joka liikennejaostossa valmisteltiin. Se tapahtui siellä hyvin pitkälti aika suuren yksituumaisuuden vallitessa, olkoonkin että keskustelussa tuli esille aika monia näkemyseroja. Erityisesti mitä tulee markkoihin, joihin palaan vähän myöhemmin, niistä meillä keskustaryhmän jäsenillä oli näkemyseroja hallituksen linjaukseen verrattuna.

Täällä on todettu aika monessa puheenvuorossa, että mietintöön kirjatut hankkeet olisivat tavallaan välistä vetoja ja ne olisivat kohdentuneet vähän niille alueille, mistä liikennejaoston jäsenet ovat kotoisin. Näin voi tietysti äkkilukemalla todeta, mutta sanoisin hyvin pitkään jo liikennejaostossa mukana olleena, että liikennejaoston tapa valmistella näitä asioita on ollut se, että käymme niitä läpi yhdessä hyvin laajasti ministeriön ja ennen kaikkea Tielaitoksen, myös tiepiirien ja maakuntaliittojen kanssa. Aika ajoin nostetaan esille eri puolilta maata keskeisiä hankkeita, jotka sattuvat joillekin alueille. Tällä kerralla on nostettu esiin Hangon suunnassa oleva tiehanke ja Viitostie Kuopion ja Varkauden välillä ja kukaan ei varmasti kiistä, etteivätkö molemmat hankkeet ole erittäin perusteltuja. Toki on todettava, että varmasti vastaavia löytyy muualtakin, mutta niiden vuoro tulee seuraavissa budjeteissa.

Ongelmahan meillä on koko ajan ollut se, että rahaa on ollut varsinkin kehittämishankkeisiin aivan liian vähän. Se yhteisymmärrys, joka liikennejaostossa hyvin pitkälti vallitsi, koski niin merenkulun, Ilmailulaitoksen, tietoliikenteen kuin myös VR:nkin asioita. Ed. Pekkarinen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana nosti täällä esille tietoliikenteen osalta aika mielenkiintoisen näköalan, ja kun sitä kuuntelin, totesin, että ed. Pekkarisen esitys oli erittäin kannatettava ja tuohon varmasti joudumme myös liikennejaoston puitteissa vielä palautamaan. On aivan totta, niin kuin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että Suomi on tietoliikenneasioissa maailman johtava maa ja sen seikan hyödyntäminen koko maata ja valtakuntaa ajatellen ei varmasti ole tänä päivänä parhaiten onnistunut, joten siihen kannattaa panostaa.

Muutamat linjaukset, mitä jaostossa tehtiin, minusta olivat aika rohkeitakin. Muun muassa mietintöön liittyy lausuma, jonka täällä jo jaoston puheenjohtaja totesi: voittojen tuloutus niin Ilmailulaitoksen kuin myös VR:n käyttöön. Meidän esitimme, että Ilmailulaitos voisi käyttää mahdollisen voittonsa investointeihin, tosin tulevina vuosina vasta. Samoin VR:n voiton tuloutus palautettaisiin täysimääräisenä radanpitoon. Toivottavasti nämä lausumat, kannanotot, tulevat toteutumaan matkan varrella, ja jos näin käy, kuten toivomme, niillä on erittäin suurta merkitystä ja ne tuovat helpotusta molempien laitosten toimintoihin.

Herra puhemies! Sanoin alussa, että keskustan linja poikkesi muutamissa kysymyksissä valtiovarainvaliokunnassa ja liikennejaostossa, kun mietintöä valmisteltiin, kaikkein eniten tiepolitiikassa. Me totesimme, että karsinnat, joita toki viime vuosina on jouduttu tekemään kautta linjan, ovat olleet liikennettä ajatellen kyllä äärimmäisen kovia. Vuonna 92, jolloin Ahon hallitus teki ensimmäisen budjetin, liikenteeseen ohjattiin noin 6 miljardia markkaa. Perustienpitoon meni silloin vajaat 4 miljardia ja kehittämiseen pari. Lisäksi yksityistieverkolle tuli reilut 120 tai 130 miljoonaa. Noihin summiin nähden on tapahtunut vähennystä noin 2 miljardia, niin kuin täällä on jo aikaisemmin todettu. Tämä johtaa automaattisesti koko tieverkon kehityksen hidastumiseen ja jopa rapistumiseen.

Tämä on aika hurjaa ja nurinkurista, ja kansalaiset varsinkaan eivät ymmärrä sitä, että samanaikaisesti liikenteeltä kerätään entistä suuremmat summat valtion kukkaroon. Lähes 30 miljardia, lienee se summa, joka tänä päivänä otetaan liikenteeltä erilaisten maksujen, verojen ja muiden muodossa, ja noin pieni osa palautuu takaisin liikenteeseen.

Kehittämisrahat ovat romahtaneet kaikkein rajuimmin. Ne ovat puolittuneet muutaman vuoden aikana, ja se on johtanut siihen, että ensi vuonna todennäköisesti vain kolme hanketta lähtee valtakunnassa käyntiin. Kun samanaikaisesti aikaisemmat hankkeet ovat valmistumassa, se tietää kyllä aika suuria ongelmia myös työllisyystilanteessa tienpitopuolella, ja sen takia sinne tarvitaan lisää rahaa. Todettakoon, että autojen käyttömaksulla kerätään tänä päivänä enemmän rahaa kuin kehittämiseen ohjataan. Ei se voi olla pitkällä aikavälillä oikein. Uskon, että tästä myös liikenneministeri on prikkulleen samaa mieltä.

Keskusta esittääkin kehittämishankkeisiin li-

sää 100 miljoonaa. Jos tällainen rahasumma tulee, luulen, että ne hankkeet, joita täällä Keski-Suomen taholta ja myös Varsinais-Suomen puolelta esille nostettiin, voisivat pikkuhiljaa käynnistyä. Ne varmasti ovat myös perusteltuja.

Perustienpitorahat ovat myös vähentyneet. Ne ovat noin 300 miljoonaa markkaa vähemmän kuin edellisen hallituksen viimeisessä talousarviossa, ja kyllä perustieverkon rahojen vähäisyys näkyy kaikkialla Suomessa. Tielaitos on tehnyt kelirikko-ohjelman, jolla on tarkoitus parantaa perustieverkkoa sillä tavalla, että siellä voitaisiin liikkua myös vaikeina aikoina. Tämän kelirikko-ohjelman alla on 3 000—7 000 kilometriä suomalaista tieverkkoa eri puolilla Suomea, ja se vaatisi noin 300—400 miljoonaa toteutuakseen. Pelkään, että näillä rahoilla, jotka nyt on varattu perustienpitoon, tätä kelirikko-ohjelmaa on vaikea tai oikeastaan mahdotonta toteuttaa ja se tulee ainakin hidastamaan ja viivästyttämään.

Tielaitoksella on myös toinen hanke, johon myös puheenjohtajamme ed. Rajamäki viittasi: lossien korvaaminen silloilla. Meillä on eri puolilla Suomea varsin paljon losseja, jotka olisi tänä päivänä hyvin viisasta korvata silloilla, mutta ne vaativat myös lisää rahaa. Uskon, että näillä rahoilla, jotka perustienpitoon on osoitettu, myöskään lossien korvaamisessa uusilla silloilla ei pystytä siinä aikataulussa etenemään, mitä Tielaitos on ajatellut.

Päällystystyöt, jotka huutavat rahaa eri puolilla Suomea, eivät myöskään etene sillä aikataululla kuin maakunnissa toivotaan.

Keskusta on vastalauseessaan esittänyt, että 150 miljoonaa markkaa voisi olla summa, joka tänä aikana on varmasti irrotettavissa, ja se parantaisi erittäin hyvin perustienpidon suurta ongelmaa.

Kolmas lohko tiepuolella on yksityistiet. Nykyinen hallitushan poisti yksityistierahat, jotka olivat vähän yli toistasataa miljoonaa markkaa. Se on ehkä yksi niitä pahimpia ja monella tavalla vaikeimpia asioita ollut ymmärtää maakunnissa, joissa yksityisteiden varilla asuu ehkä noin 700 000 ihmistä ja tuo yksityistieverkko on ainakin 150 000 kilometriä. Se on näille ihmisille elintärkeä väylä. Siellä kulkee puutavarat kannolta tehtaalte. Siellä on maatalouden huoltoliikenne. Siellä on entistä vilkkaampi vapaa-ajan liikenne aina kesämökkiajoista marjastukseen, sienestykseen ja tietenkin metsästyksen, jota en voi missään tapauksessa unohtaa. Näissä tarkoituksissa kulkee entistä suuremmat määrät ihmisiä meille elintärkeätä yksityistieverkkoa pitkin.

Nyt niiden hoito on puhtaasti kunnilla ja tieosakkailla. Vaikka hallitus esittää noin 30 miljoonaa markkaa yksityistieverkolle valtionapuihin, niin käytännössä on kuitenkin niin, että yhtään penniä niistä ei tule, näin olen ymmärtänyt, kunnossapitoon menemään. Tämä on erittäin huono asia. Hyvää on sen sijaan se, että tuo pykälä ja momentti on budjetissa olemassa ja se ei sieltä poistunut, niin kuin alun perin hallitus esitti.

Keskustan esitys on tällä kohtaa 70 miljoonaa markkaa lisäystä, joka käytännössä takaisi yksityistieverkon kunnossa säilymisen.

Hyvin monet hallituspuolueiden maakuntien edustajat, olen pannut merkille, ovat tätä valitelleet ja sanoneet maakunnissa, että on niin väärin, niin väärin, että yksityistierahat on poistettu. Nyt, kun huomenna äänestämme tästä asiasta, on mahdollisuus tämä asia yhdessä korjata.

Herra puhemies! Vielä rautatieasioihin muutama sana. Ed. Bremer, joka aivan varmasti on monella tapaa liikenteen asiantuntija, totesi, että rautatie kuljetusmuotona olisi eilisen päivän toimintaa, jos ymmärsin oikein. Minun mielestäni tässä kohtaa te arvioitte kyllä väärin. Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jossa hyvin monien tavaroiden ja myös henkilöliikenteen kuljettaminen on hyvin perusteltua rautateilla. Meillä rautatieverkko on pääsääntöisesti kunnossa, olkoonkin, että myös sinne kohdistuneet leikkaukset ovat olleet vaikeuttamassa lähinnä raskaan liikenteen kuljetusta. Mutta meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että rataverkko säilyy niin henkilöliikenteen kuin raskaan liikenteenkin osalta. Sillä on myös kauttakulkuliikenteen kautta hyvin paljon merkitystä tietyksi ja nimenomaan vain idän suuntaan.

Kiskobussiasiat nousivat valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa vahvasti esille. VR oli tehnyt tilauksen kiskobusseista, jotka oli tarkoitus sijoittaa vähäliikenteisille rataosuuksille hoitamaan henkilöliikennettä. Se viesti, mikä tuli VR:n suunnalta muutama viikko sitten, että kiskobussitilaus on peruttu, aiheutti aikamoisen huolenaiheen valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa ja me lausuummekin yksimielisesti, että kiskobussien tilauksen peruuntuminen ei saa johtaa tämän tavoitteen vesittämiseen eli tavoitteena on, että kiskobussit palaisivat niin pian kuin mahdollista hoitamaan alemmalla rataverkolla henkilöliikennettä. Tämän päivän tieto VR:n taholta oli se, että uudet tilausneuvottelut ovat lähteneet liikkeelle ja kiskobussit tuleaan aikaisemman suunnitelman mukaisesti hankkimaan

kuitenkin niin, että jonkin verran viivettä siinä tulee.

Vielä puutun näkemyseroihin. Joukkoliikenteen ostopalvelujen määrärahat, jotka myös ovat karsiutuneet vuosien varrella, ovat keskustan mielestä riittämättömät. Kun me olemme kaikki sitä mieltä, että joukkoliikenne on sellainen liikennemuoto, jota tulee kehittää ja jonne tulee ohjata resursseja, niin näillä rahoilla, jotka budjettiin on esitetty, tämä tavoite ei tule toteutumaan. Me tulemmekin esittämään vastalauseemme mukaisesti lisäyksenä 25 miljoonaa markkaa joukkoliikennepalvelujen ostoon.

Arvoisa puhemies! Nämä muutamat asiat, jotka keskusta nosti valtiovarainvaliokunnassa näkemyseroina markkamääräisesti esille, ovat mielestämme hyvin perusteltuja, ne ovat välttämättömiä. Ne ovat välttämättömiä nimenomaan sen vuoksi, että liikenneinfra ei saa rapistua, se ei saa mennä sellaiseen tilanteeseen, että me vuosien päästä joudumme toteamaan, että meillä on erittäin paljon panostettavaa sinne. Näillä summilla pystymme pahimmat ongelmat korjaamaan.

Ed. Aittomies (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Lehtosaari puhui Valtionrautateista viitaten ed. Bremerin puheenvuoroon. Oikeastaan odotin sitä, että pääsen tässä vastauspuheenvuorossani erästä asiasta mainitsemaan.

Se on se, että Valtionrautateilla on toki vahva kuljetuskapasiteetti ja sitä käytetään hyvin vahvasti, mutta on kyllä huomattava se, että Valtionrautateiden palvelutaso tietyllä tavalla henkilöliikenteessä on äärettömän heikko. Kun seurataan junien aikatauluja esimerkiksi pohjoiseen menevillä radoilla ja muualla, kaikki junat ovat jatkuvasti myöhässä. Toki nyt jokin juna saattaa olla ajoissakin, mutta jatkuvasti myöhästellään kahdestakymmenestä minuutista puoleen tuntiin.

Vielä siitä olen ministeriön suuntaankin harvoissa kirjallisissa kysymyksissäni ottanut kantaa, että radoilla on hyvin pitkiä pätkiä, ettei pääse kännykällä lainkaan yhteyteen. Jos henkilö matkustaa junassa, on puoli tuntia myöhässä eikä voi ottaa yhteyttä niihin henkilöihin, joita menee tapaamaan, niin tällainen ihminen on aikamoisessa umpiossa. Ihmiset palvelevat toki siellä hyvin, mutta jatkuvat myöhästelyt vievät Valtionrautateilta pois käyttäjiä henkilöliikenteestä tulevaisuudessa, jos asia ei ala korjaantua.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauspuheenvuoroni on ed. Lehtosaarelle, vaikka ed. Aittoniemi sellaisen kyllä nyt ansaitsisi viimeisen repliikkinsä jälkeen.

Ymmärsinkö oikein, että ed. Lehtosaari arvosteli suomalaista tietoliikennettä, teleliikennettä? Minusta se oli kohtuutonta arvostelua aivan puheen alkuvaiheessa.

Voin kertoa ihan valistukseksi sen, että juuri tänään PT-konserni, jossa toinen osa on Teleä, toinen Postia, käsitteli konsernin jakamista niin, että Tele viedään pörssiin ja Posti jää valtiolliseksi, puhtaasti kansalliseksi yritykseksi. Tämän operaation peruseriaatteena on tietysti se, että me emme sitä Pihtiputaan mummon joulukorttia vie arvioitavaksi Lontooseen, mutta Tele luonteensa mukaisesti on sillä tavoin kansainvälistä toimintaa, että se sinne on vietävissä. On nähtävissä, että tämä jako kahtia tulee tuottamaan entistä laadukkaampia palveluja esimerkiksi teleliikenteen puolella. Kun Suomi teleliikenteen osalta on yksi maailman huippuja, niin minusta oli jotenkin käsittämätöntä ed. Lehtosaaren lievä tölviminen siihen suuntaan.

Mitä tulee ed. Aittoniemeen, niin sanon vain sen, että suomalainen rautatielaitos kestää vertailun maailman kaikkien rautatielaitosten kanssa ja myöhästelyhän nykyisin ei tapahdu muulloin kuin silloin, kun on kelirikkoaika.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että ed. Lehtosaari puheenvuorossaan totesi, että valiokuntakäsittelyssä tehdyt lisäykset muun muassa Hanko — Skogby-tiehankkeen osalta ovat erittäin perusteltuja. Niin minunkin mielestäni. On syytä todeta, että Hanko — Skogby-hanke on ollut mukana suunnitelmissa erittäin kauan ja että liikennejaoston esitys määrärahan myöntämisestä oli yksimielinen. Tämä merkitsee sitä, että työt tämän kapean ja vaarallisen tien parantamiseksi vihdoinkin voidaan aloittaa. Valiokunnan yksimielinen esitys on voitto Länsi-Uudellemaalle ja sille monivuotiselle poliittiselle työlle, jota eduskunnassa on tehty talousarvioaloitteiden, kysymysten ja aloitteiden muodossa tämän tien puolesta.

Toinen länsiusuimaalainen ilonaihe on se, että valiokunta mietinnössä edellyttää, että VR:n henkilöliikenne jatkuu nykyisessä laajuudessaan. Tämä on minusta hyvä asia. Mielestäni se merkitsee muun muassa, että henkilöliikenne Hangon ja Karjaan välillä on turvattu.

Kiskobusseista olen sitä mieltä, että ne ovat hyvä ratkaisu.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tekisi mieli ed. Aittoniemelle huomauttaa, että ministeri Auralla on kokemusta myös junailijana. Hän tietää tämän asian, kuinka paljon junat voivat myöhästyä. Oman kokemukseni perusteella eivät junat niin paljon myöhässä ole kuin ed. Aittoniemi kertoi.

Ed. Lehtosaari puhui puheenvuorossaan kiskobusseista. Itse toteaisin tähän yhteyteen Pendolino-junista, joita VR juuri tilasi kahdeksan kappaletta. Pendolinot saatiin vähän halvemmalla, kun ne nyt rakennetaan Italiassa eikä Suomessa, mutta tulevaisuudessa varaosat ja huolto tulevat maksamaan toki aika lailla, kun kilpailua ei ole. Lopputoteamuksena sanoisin, että mikä Pendolinoissa alussa säästetään, se varmasti työttömyysmenoissa menetetään.

Ed. L e h t o s a a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihän lyhyesti ed. Kekkokselle. Ed. Kekkonen saattoi kuunnella vähän huonosti tai sitten sanoin asian huonosti. Missään nimessä en arvostele suomalaista tietoliikennettä. Jos muistan oikein, totesin sen, että olemme siinä maailman johtava maa.

Mutta kimmokkeeni sain ed. Pekkarisen puheenvuorosta, jossa hän totesi, että tietoliikennepuolella meillä varmasti on kuitenkin kehitettävää vielä niin, että koko tämä maa, reuna-alueetkin tulisivat tämän loistavan tietoliikenteen pariin. Tässä voisi viitata ed. Aittoniemen ongelmiin, joita hänellä on junassa ollut, kun ei ole saanut matkapuhelimella kaikista paikoista yhteyksiä. Mutta kiellän jyrkästi sen, että olisin tietoliikennettä moittinut. Olemme siinä todella johtava maa maailmassa ja siitä olemme ylpeitä ja iloisia.

Ed. Aittoniemi moitti junien heikkoja aikatauluja ja myöhästelyjä. Todettakoon, että on toisellakin aika merkittäväällä kulkumuodolla viime aikoina ollut hyvin paljon myöhästelyjä, kun nousee vähän ylemmäksi, eli lentoliikenteellä on myös ollut ongelmia. Se saattaa johtua monista seikoista, ehkä kasvavista matkustajavirroista ja jossain määrin myös nuukasta kalustosta, jota ehkä molemmilla matkojen järjestäjillä on. Ongelmia varmasti on VR:lläkin ollut, mutta uskon, että siellä henkilöstö tekee kaikkensa, että ongelmat poistuisivat ja että liikennöinti olisi mahdollisimman nopeaa ja joustavaa ja myös aikataulut pitäisivät.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Rautateistä tässä on puhuttu ja sen takia muutama sana niistä.

Rautateiden kannattavuus on harha, jota ylläpidetään tunnesyillä, ei suinkaan realistisella kannattavuuslaskelmalla. Rautatiet eivät enää tarjoa logistista kannattavuutta edes Sveitsissä, jossa on kuitenkin Euroopan ylivoimaisesti vahvin ja myös nykyaikaisin ja sähköistetyin valtion-rautatiejärjestelmä. Siitäpä johtuukin merkittävältä osaltaan Sveitsin esille tuoma, Euroopan laajuisesti tunnettu rekkakiista, läpiajokiista. Sveitsi haluaa kannattavuutta tälle, sanoisinko, valtion ylpeydelle, pääkuljetusmuodolle ja haluaa pakottaa rekkaliikenteen juniin, jotta se saisi siitä lisää kannattavuutta. Tämä on täysin selvää ja siihen ei tarvita kovin ihmeellistä tutkimusta. Jokainen, joka esimerkiksi lukee Financial Timesia, on moneen kertaan vuoden aikana voinut tutustua Sveitsin rautateiden suuriin ongelmiin.

Sitten henkilöliikenteestä. Ainoa kannattava nopeiden Tgv-junien linja on Lyon—Pariisi. Se on ainoa kannattava. Näitä nopeiden Tgv-junien linjoja on eri puolilla Eurooppaa, mutta varsinaisesti kannattavuutta ei ole saavutettu kuin tällä yhdellä ainoalla linjalla.

Pendolinon lastentaudit ja kehityskustannukset eivät koskaan Suomessa tule kotiin. Se on aivan selvä asia. Sillä Pendolino-junien tilaustavoitteella, joka Valtionrautateilla on, voisi ostaa 25 000 Fiat Brava -autoa. Jos ne annettaisiin junamatkustajille käyttöön, niin tulisi valtiolle sentään kotiin aika lailla polttoaineverojen ja autoverojen muodossa. Huomattavasti suuremmaksi koituisi voitto kuin tällä hetkellä on VR:n ja Ratahallintoyhtiön taloudellinen tulos.

Myös liikenneministeriö on tehnyt tutkimuksia. Haapamäki — Kajaani-henkilöliikennevertailu on erittäin tunnettu. Tosin kansliapäällikkö Korpela pani sen välittömästi veran alle. Varmaan liikenneministeriö onkin jo tutustunut siihen. Se joka tapauksessa murskaavalla tavalla kaatoi rautatieliikenteen kannattavuuden, ja tästä syystä kansliapäällikkö Korpelakin yltyi toteamaan, että se on epäoikeudenmukainen vertailu sen takia, että kiskoliikenne on niin kovin kehittymätön.

Myös Suomessa tehdyt muut tutkimukset ovat osoittaneet, että periaatteessa 500 kilometriä on pienin kannattava kuljetusetäisyys. Suomessa se on noin Oulu — Helsinki. Tietyissä tavarankuljetuskohteissa, niin kuin puutavarakuljetuksissa, jo 300 kilometrin kuljetusetäisyys

tuottaa kannattavuutta, mutta ongelmana on se, että rautatie pyrkii aina vaatimaan ensin autokuljetuksen, uudelleenlastauksen, junakuljetuksen, uudelleenlastauksen ja taas autokuljetuksen perille. Hyvin harvassa tapauksessa juna kulkee ovelta ovelle.

Todella realistinen Valtionrautateiden ja Ratahallintoyhtiön kannattavuuslaskelma paljastaa kyllä totuuden Suomessa. Kyllähän täälläkin hyväksytään sellaisia summia, että ne hiuksia nostattavat muilla paitsi minulla.

Maantiekuljetus on ehdottomasti merikuljetusten ohella kansainvälisen kilpailukykyimme kivijalka tällä hetkellä. Liikenneministerin pitäisi mielestäni kiinnostua siitä, millä tavalla Valtionrautateiden maakuljetukset kansantaloudellisesti väärin tuettuina kilpailevat epäilemasti meidän maantiekuljetusyritystemme kanssa sekä henkilökuljetuksissa että myös rahtikuljetuksissa.

Toinen on lentoyhtiöiden maantiekuljetukset. Onhan se huimaa, että SAS ja Finnairkin kuljettavat suurimman osan rahdeistaan kuitenkin maanteilla. Rekat kuljettavat, ja kun siitä peritään lentokuljetushintoja, niin kyllä kannattavuutta saadaan, mutta todellisuudessa suurimmat lentoyhtiöiden rahtimäärät kulkevat maanteilla. Onko tästä mitään selvityksiä, en ole nähnyt, mutta kyllä joutaisi tekemään tällaisiakin tutkimuksia.

Joka tapauksessa ilman liikennettä, tehokasta logistiikkaa, joka on vähän enemmän kuin pelkkä liikenne, ei ole hyvinvointi-Suomea olemassa. Sitä tarvitsee elinkeinoelämä, jakelukuljetukset elinkeinoelämän puolella, mutta myös perheiden kulutushyödykkeiden hankinnat edellyttävät tehokkaita jakelukuljetuksia. Myös perheyhteisöissä pelkästään työmatkat ja ostosmatkat edellyttävät liikenteen sujuvuutta. Se osa-alue, mikä kaikkein eniten on kasvanut ja kasvattanut ennen kaikkea maanteliikennettä, on lisääntynyt vapaa-ajan harrastustoiminta.

Kuitenkin Suomen erityissijainti ja olosuhteet ovat kaikkein vahvin vaikuttaja meidän liikenneoloihimme ja myös liikennekustannuksiimme. Tässä suhteessa ei tahdo tulla selvyyttä, ja on todettava, että liian monta kokkia sählää liikenneasioissa. Harvoin tullaan ehkä ajatelleeksi muuta kuin liikenneministeriötä, mutta kyllähän valtiovarainministeriö veropolitiikallaan vaikuttaa ehkä vielä voimakkaammin ja määräävämmiin liikenneasioihin Suomessa. Sen lisäksi on todettava, että sisäministeriö työntää lusikkansa soppaan, oikeusministeriö puuttuu varsin vahvasti liikenneasioihin. Sosiaali- ja terveysministe-

riö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja ympäristöministeriö, kaikki vaikuttavat liikenteeseen. Kuka sitten on määräävä, sitä tuskin kukaan tietää. Olen kysynyt muun muassa siitä populääristä aiheesta, miksi Ruotsissa täsmälleen sanasta sanaan samalla lain pykäläsisällöllä sanajärjestystä muuttamatta väistetään hienosti pengeralueelle, reuna-alueelle ohituksia turvaten. Suomessa se on kielletty. Siitä sakotetaan. Kun kysyy, kuka näin on päättänyt, liikenneministeriö osoittaa oikeusministeriöön, oikeusministeriö osoittaa sisäministeriöön ja sisäministeriö liikenneministeriöön. Ei tästä kukaan saa selvää.

Liikenneministeriön osalta on todettava, että liikenneministeriön virkamiehet tällä hetkellä direktiiviterrorillaan vahvistavat ennen kaikkea virkamiesasemaansa ja tekevät sillä aivan hirvitävää hallaa muun muassa meidän liikenneturvallisuudellemme. Tässä voidaan mainita esimerkiksi meidän valomääräyksemme. Direktiiveihin vedotaan. Meillä tänä päivänä vuoden 78 mallinen Golf on varustettu yhtä tehokkailla valoilla kuin vuoden 98 Golf siitä huolimatta, että valotekniikka on mennyt erittäin paljon eteenpäin.

Myös teiden valaistus on täysin retuperällä meillä. Siitä ei ole mitään yhtenäistä ohjetta. Rengasmääräykset ovat sellaisia, että Keski-Euroopasta päästään kesäenkailla kulkemaan Suomessa talvikeleillä, kun suomalaisilta edellytetään aika tarkkaa urasyvyysmittaa ja nastoista on määräyksiä. Ruostesuojauspakko poistettiin Suomesta sen takia, että muka direktiivi vaatii. Kuitenkin Suomessa on kuusi kuukautta suolaa teillä ja paljon ankarammat olosuhteet myös vaikuttamassa autojen kolariturvallisuuteen siinä vaiheessa, kun ne ovat täysin läpiruostuneita. Roiskeläpät poistettiin, taustapeilit oikealta poistettiin mukamas direktiivimääräysten johdosta. Nämä ovat suoraan liikenneturvallisuutta heikentäviä muutoksia.

Nythän vielä puhutaan moottoripyörien kastsuspakosta mukamas ympäristöllisistä syistä. Järkyttävää! Sen takia, että muuan liikenneministeriön virkamies on suuttunut työkoneurakoitsijalle, hän yritti todistella, että telaketjutyökone on turvaton, jos se kuljetetaan nuppiautossa. Sitä pitää kuljettaa lavetilla perässä. On se vaan mukava vetää lavetilla pientä metsätietä telaketjutyökone jonnekin metsän keskelle. Täysin järjettömyyksiin mennään tässä virkamiesvallassa, jota valitettavasti liikenneministeriössä on hyvin paljon.

Tänä päivänä ei ole mitään tietoa liikennevevotuksen seurannaisvaikutuksista siitä huolimatta, että eduskunta edellytti vuosi sitten, että se selvitetään. Joukkoliikenteestä on puhuttu. Siitä on todettu, että maaseutu autioituu tällä menolla, näillä joukkoliikennemääräyksillä ja pako kaupunkeihin kiihtyy. Kaupungeissa ovat loputomat ongelmat, muun muassa Helsingissä, väestön kasvusta. Oulu ja Jyväskylä ovat saman kohtalon alaisia. Yksityisautoilua kerrannaisvaikutukset rasittavat sillä tavalla, että kulutusketjun loppupäässä syntyy työttömyyttä. Siellä kaatuu paitatehdasta ja kenkätehdasta, joiden tuotteista joudutaan säästämään, kun bensalitrasta ei voida säästää.

Ympäristönsuojelun kohdalla on todettava, että verotus tekee sen, että Suomessa edelleen katalysaattorikanta on ainoastaan 22 prosenttia koko henkilöautokannasta. Energian kulutus on 20—30 prosenttia korkeampi kuin mitä tarvitsisi olla tällaisella verotuksella. Kauppa ehkä eniten kärsii nykysysteemistä, jossa näin moni kokki työntää lusikkansa soppaan.

Täällä on puhuttu E18-väylän tarpeellisuudesta. Se on kiistatonta. Toivon, että myös E18-projektilla olisi eteenpäinmenomahdollisuuksia. Se on Suomen tärkeimpiä asioita, mutta tuntuu sekin törmäävän yhteen jos toiseen käsittämättömään muuriin. Samanaikaisesti Tielaitos hankkii ja kaivaa niin paljon rahaa kuin suinkin pystyy itselleen. Paljon puhutaan tieverkoston rapistumisesta, mutta ei Suomessa päätieverkko todella ole huono. Minä olen ensimmäinen sanomassa, niin kuin moni rahtiyhtiö sanoo, ettei täällä kamalan huonoja teitä ole. Suuri ongelma on siinä, mihin Tielaitos käyttää rahansa. Tielaitos voisi todella jakaa rahamääräänsä vähän tarkemmin alempiarvoisiin teihin kuin päätieverkostoon. Minusta rahanjakojärjestelmä on täysin pielessä Tielaitoksen osalta.

Suomen suurimpia ongelmia on se, että Öresundin silta valmistuu. Ruotsista ajetaan suoraan Tanskan kautta Keski-Eurooppaan. Meille Via Baltican tulevaisuus on erittäin tärkeä eikä sitä saa unohtaa missään vaiheessa. Se on meidän kilpailukeinomme. Pitää muistaa, että Suomi on kerta kaikkiaan kaukainen koillinen kolkka EU:ssa. Meidän kulutushyödykkeissämme on Keski-Euroopan markkinoilla 15 prosenttia hinnasta kuljetuskustannuksia siinä, missä Keski-Euroopan maiden tuotteilla on vain 5 prosenttia. Via Balticaa ei pidä unohtaa. Se on myös Suomen ongelma yhtä lailla, kuin se tietysti on Baltian maiden ongelma.

Venäjän liikenne on vieläkin ongelma, tuntuu siltä. Tänään keskustelimme liikenneministerin kanssa ja sain kyllä lohduttavia tietoja. Minun täytyy nostaa hattua meidän liikenneministerillemme siinä mielessä, että verrattuna edeltäjäänsä, joka oli kansallinen katastrofi, kuitenkin tässä vaiheessa on jotain saatu aikaan rajanylityshommissa, mutta vielä on ongelmia. Eilen viimeksi pari liikennöitsijää soitti ja valitti sitä, että saksalaiset ja ranskalaiset ajavat pysähtymättä ohi, kun he seisovat jo kolmatta vuorokautta siellä ja odottavat, miksi eivät pääse läpi.

Satamakysymys on aivan ratkaiseva Suomelle. Kyllä pitäisi tuoda esille keskustelu siitä, pitääkö Suomessa olla 65 tai 85 satamaa auki ympäri vuoden. Jotenkin tämä on järjetöntä ja pitäisi valita, missä on tärkeät satamat. Pitää muistaa, että niiden ylläpito on erittäin kallista. Hanko on luonnollinen satama, joka ei vaadi jäänmurtajaa vuoden ympäri, mutta Helsingin satamatouhu on niin sairasta kuin se ikinä olla ja saattaa. Sille ei mahda mitään. Siinä ei ole minkäänlaista taloudellista järkeä, sitä vastoin kyllä tunnetta — jälleen vähän niin kuin VR:ssä, että sanotaan näin ympäröitynä, että sehän lisää työllisyyttä. Mitä se lisää työllisyyttä? Todennäköisesti kun pannaan uusi satama, se automatisoidaan entistä enemmän, se tarjoaa entistä vähemmän työpaikkoja.

Merenkulkuhallitus, Tielaitos ja Ilmailulaitos ovat valtioita valtiossa. Kaikissa nyt suunnitellaan sitä, että pannaan turvallisuusosasto liikelaitoksen sisälle, ja turvallisuuteen vedoten ensimmäiseksi puututtiin luotsauslakiin. Se oli ihan suoraa jatkoa. Kun väylämaksuja ei saatu korotettua niin pitkälle kuin haluttiin, pantiin luotsauspakko. Suomi aika lailla ainoana maana täällä Pohjois-Euroopassa on nyt siinä asemassa, että kotivesilläkin pientonnisto, joka on tehnyt tuhansia matkoja tiettyihin satamiin, joutuu luotsauspakon alaiseksi kotivesillään. Mutta kun ne menevät Baltian maihin, Ruotsiin ja Norjaan, ei tarvitakaan luotsia. Tämä on hyvin suullista.

Sama uhkaa jatkua Tielaitoksessa, kun se liikelaitostetaan. Ilmailulaitos on sitten sellainen todellinen ongelma, josta on sanottava, että lennonjohdon ongelmat ovat vain jäävuoren huippu. Siitä erityisesti haluaisin sanoa, että tulevaisuudessa Suomelle kaukaisena koillisena kolkkana rahtilennot tulevat ratkaisemaan meidän kansainvälisen kilpailukykyämme semminkin, kun esimerkiksi tulevaisuusvaliokunta päätyy täysin yksiselitteisesti siihen, että high techissä on

Suomen kilpailullinen tulevaisuus. High tech on tyypillisesti, 99-prosenttisestikin pientä lastua, jonka pitää olla just on time perillä. Se on lentokuljetustavaraa.

Voidaanko olla tyytyväisiä tilanteeseen, jossa tällä hetkellä Finnair, ainoa lentoyhtiömme, on Suomen neljänneksi suurin rahtilentoyhtiö? Lufthansa on suurin, SAS toiseksi suurin ja DHL kolmanneksi suurin. Jos tätä menoa jatkuu, kohta ulkomaalaiset määräävät Suomen high techin kuljetushinnat, rahtihinnat Keski-Eurooppaan, määräävät meidän kilpailukyvyttämme.

Kun sekin tiedetään, että rahtilennot ovat vuodesta 85 lähtien lisääntyneet keskimäärin 8 prosenttia vuodessa, niin kuudessa vuodessa rahtilentojen tarve ja käyttö kasvavat 50 prosenttia. Se on valtava kehitys. Siihen Suomi ei tällä hetkellä ole millään tavalla varautunut.

Meillä on yksi ainoa lentoyhtiö. Joku sanoo, että onhan meillä Air Botnia, mutta sekin on Finnairin takuilla ja Ilmailulaitoksen hoivassa nostettu pystyyn. Meillä on periaatteessa yksi ainoa lentoyhtiö. Miksei meillä synny yksityistä yritteliäisyyttä ilmalle, kun syntyy maanteille ja syntyy vesiteille? Sen takia, että valtionyhtiön monopolia on suojattu jo niin pitkälle, että sen kilpailukykykin on mennyt. Kun katsotaan Ruotsia, Norjaa tai Tanskaa, jokaisessa maassa on 16—18 aikataulun mukaista linjaliikennettä suorittavaa yritystä. Suomessa on yksi ainoa, Finnair — ja Air Botnia, konkurssikypsä yhtiö, jota pidetään väkisin pystyssä, koska Kinnock ihmettelee jo EU:ssakin, mikä siinä on vikana, kun ei Suomeen synny yksityistä yritteliäisyyttä ilmalle.

Arvoisa puhemies! Liikenneturvallisuudesta muutama sana. Liikenneturvallisuuden kannalta on myöskin hyvin katastrofaalista se, että kukaan ei oikein tiedä, kuka vastaa liikenneturvallisuudesta. Meillä on Liikenneturvaa, meillä on Tielaitosta, opetusministeriötä, sisäministeriötä, liikenneministeriötä, oikeusministeriötä ja valtiovarainministeriötä sekoittamassa.

Kaiken kaikkiaan tämä kaikki näkyy, symbolisoituu siinä yksinkertaisessa tosiasiasa, että Suomessa on 60 000 järveä ja saman verran pieniä lampia. Ne jäätyvät talvella. Niiden jääpintoja voitaisiin käyttää korjaamaan sitä nurjaa tilannetta, että ajotaidon rappeutuminen on ihan selkeimpiä syitä meidän liikenneonnettomuuksiimme. Sen sijaan Suomi rakentaa miljoonilla markoilla liukasteluratoja keinotekoisesti, joissa liukasteluominaisuudet kehitetään öljyllä, aineilla, jotka eivät vastaa todellisuutta. Tässä on eräänlainen koko kuva.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuta pitemmälle kuuntelin ed. Bremeriä, sitä useammassa kohdassa havaitsin olevani hänen kanssaan samaa mieltä. Se mitä hän sanoi esimerkiksi satamista, pitää täysin paikkansa. Kyllä se E18:kin on sillä tavalla, niin kuin ed. Bremer sanoi. Se on osittain rakennettu. Se pitäisi jatkaa valmiiksi. Se on ihan selvä.

Mutta en pyytänyt vastauspuheenvuoroa samaa mieltä ollakseni. Kun ed. Bremer puhui hyvinvointi-Suomesta ja katsoi, että se on elimellisesti kiinni liikenneyhteyksistä, ja sitten samaan hengenvetoon hän haukkui rautatiet, niin kyllä suomalainen hyvinvointiyhteiskunta mitä suurimmassa määrin on syntynyt hyvien rautateidemme ansiosta.

Sitten varsinainen asia, joka minusta on syytä oikaista, kun ed. Bremer sanoi, että Sveitsissä rekat siirretään juniin, jotta rautatiet pärjäisivät. Mahdettiinkohan meitä suomalaisia narrata aivan perusteellisesti? Kun me olimme Sveitsissä tutustumassa tähän asiaan taannoin, siellä sanottiin, että rekaliikenteen päästöt tuhoavat sen äärimmäisen hauraan alppiluonnon, jonka läpi nämä rekat jyräävät, ja tämän luonnon tähden on pidetty välttämättömänä siirtää rekat saasteettomampaan kuljetusmuotoon.

Ylipäätään tässä rautatiekritiikissä minusta oli kohtuuttomuutta enemmän kuin kylliksi. Kyllä rautateitä pitää käsitellä kansallisena instituotina ja ennen kaikkea tähän maailmanlaajaan ympäristöömme säilöväenä laitoksena.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilispäivänä ed. Bremer ilmoitti, että kaikki sodat täytyy käydä ilmassa helikoptereilla. Minä vähän ihmettelin sitä, miten ihmeellä nyt näin. Nyt minä, arvoisa puhemies, ymmärrän. Kaikki maantiet ovat täynnä erilaisia autoja. Eihän siellä kukaan sotimaan pysty, kun on kaikki täytetty autoilla ja tällaisilla. Ilmaan, hekoihin se sota pitää siirtää. Ne vain putoilevat alas.

Osoituksena, arvoisa puhemies, siitä, miten ed. Bremerillä laskutaito pettää, on se, että hän oli laskenut aivan väärin Suomen järvien lukumäärän. Niitä on 183 000, kun hän ilmoitti, että on 60 000. Sama laskuvirhe oli läpi koko esitelmän äsken.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen ei varmaan ole laskenut ihan kaikkia järviä tuohon, jos lasketaan

järvet, joissa on kaksi metriä halkaisija. Se, mikä on järvi, ratkaisee lukumäärän.

Mutta vakavaan puheeseen. Ed. Kekkonen, ei varmaan kukaan hyväksyisi sitä, että Sveitsi ilmoittaisi, että rautateidemme kannattavuuden takia pakotamme autot rautatievaunuihin, vaan kyllä hyvä syy on todella puhua alppiruusuista ja heiveröisestä luonnosta. Näin varmaan tehtäisiin Suomessa vastaavassa tilanteessa.

Tärkeää on todeta se, että sellaista kansallisperusinvestointia, joka on tehty rautateihin Suomessa, ei tietenkään pidä heittää pois, vaan se on syytä pitää kunnossa. En ollenkaan vastusta sitä. Sehän on kannattavuutta ja taloudellisuutta. Pidetään ne kunnossa, mitä on, mutta laajentamisessa ja uudelleenrakentamisessa pitäisi laskea erittäin tarkkaan, mitä tehdään.

Ed. Ihmäki: Herra puhemies! Yleisvaihtelma liikenneministeriön hallinnonalalta on se, että liikenneinfrastruktuuriin käytettävä rahoitustaso on riittämätön ja valtiontaloudellisista syistä liian alhainen. Ministeri Aura on kuitenkin hoitanut hommansa hyvin huolimatta rahoitustason mataluudesta ja liikenneministeriön liian alhaisista budjettikehyksistä.

Talousarviossa on vain kolme uutta tieverkon kehittämishanketta. Ne ovat Viitostien jatkokenttäminen, Heinola — Vihantasalmen silta-väli, Kyrönsalmen sillan rakentaminen Savonlinnassa ja Helsinki-Vantaan tiejärjestelyt. Niihin on olemassa hyvät perustelut liikenteellisistä syistä ja teiden ja siltojen kehnon peruskunnon takia.

Tärkeää on myös saada Järvenpää — Lahti-moottoritie valmiiksi tärkeänä osana valtakunnallista tieverkon kehittämistä. Tiehän rakennetaan jälkirahoitusmallilla ja yksityisen rakentajan toimesta. Tämä Järvenpää — Lahti-tie on yhteinen osa valtakunnallisia Nelos- ja Viitostieitä. Nelos- ja Viitostiet haarautuvat vasta Lusissa siten, että Valtatie 4 suuntautuu Jyväskylään ja Valtatie 5 Mikkeliin päin ja Itä-Suomeen. Näin ollen olisikin perusteltua, että yhteinen osa Nelos- ja Viitostietä rakennettaisiin tähän risteykseen saakka moottoritienä etenkin, kun osat tästä tiestä ovat jo valmiit.

Sitten rataliikenteestä. Rataliikenne on turvallinen, melko saasteeton ja siten ympäristöystävällinen vaihtoehto. Rataliikenne kilpailee hyvin muiden liikennemuotojen kanssa, kun nykyäikää sovelletaan myös kiskoliikenteeseen eli valitaan kunnan suorat yhteydet ja ajetaan modernilla kalustolla. Rataliikennettäkin on siis kehitettävä.

Suomen rataverkon kunto on tällä hetkellä huolestuttavalla tasolla, koska useimmat päärautaosuudet on viimeksi peruskorjattu 20—30 vuotta sitten. Uusia ratoja ei varsinaisesti ole rakennettu 20 viime vuoden aikana, ja rataverkko on supistunut 80-luvun alusta lähtien. Toisaalta viime vuosina Valtionrautateiden liikenne on kasvanut kaikkien aikojen ennätyslukemiin. Samalla rautateiden tavaraliikennemerkkinäosuus on kasvanut Suomessa tiettävästi ainoana maana Länsi-Euroopassa.

Lähivuosina meidän on merkittävästi satsattava varoja rautateiden peruskorjauksiin, jotta rataverkko pysyy kunnossa. Tarvitsemme siihen huomattavasti enemmän rahaa kuin viime vuosina on käytetty ja nyt myös ensi vuoden budjetissa tullaan päättämään. Kun rataverkon peruskunnostaminen nielee rahat, on tietysti uusien ratojen rakentaminen mahdollista vain viiveellä.

Jos ja kun uusia ratoja voidaan rakentaa, niin ensi vaiheen rata olisi oikorata välillä Kerava — Lahti. Sen jälkeenhän rata kulkee pitkin Salpausselkää Viipuriin ja Pietariin. Se auttaa laajalti koko itäistä liikennettä. Se olisi rakennettava tämän hetken kaavailujen mukaan mahdollisimman pian. Lahden oikorata maksaisi noin 2 miljardia markkaa, ja myös tätä hanketta voisi nopeuttaa tutkimalla yksityisen rahoituksen mahdollisuudet.

Elämme toki ajassa, jolloin tämän hetken kaavailut voivat nopeastikin muuttua. Tarvittaessa tehtävä runsaskin varojen siirto esimerkiksi työllisyyden hoidon nimissä infrastruktuurin kehittämiseen voi muuttaa suunnitelmat. Ratojahan ei hetkessä rakenneta. Siksi suunnitelmien ja linjausten on oltava valmiina, jos ja kun hetki tulee.

Sitten kanava-asiaan. Kymijoen ja Mäntyharjun kanavien rakentaminen tuntuu kaukaiselta haaveelta, vaikka vesitiehdistys ja eduskunnan kanavatoimikunta ovatkin hanketta viime aikoina pontevasti ajaneet. Mutta ei Päijänne — Keitele-kanavaankaan kukaan uskonut vielä kymmenen vuotta sitten, vaikka sitäkin pontevasti aikaisemmin ajettiin. Nyt Päijänne — Keitelekanava on valmis, ja yleisesti ihmetellään, miksi sitä ei aikaisemmin rakennettu.

Tosiasiassa on, että tällä hetkellä Euroopassa ja EU:ssa uskotaan vahvasti vesitiekuljetuksiin. Maantieliikenne ruuhkautuu nykyään Euroopassa niin pahanpäiväisesti, että EU on suositellut tavaraliikenteessä rauta- ja vesitiekuljetuksia. Vesitieliikenne on eniten kestävä kehityksen mukainen kuljetusjärjestelmä. Suoriteyksikköä, tonnikilometriä, kohden ovat energian käyttö,

päästöjen määrät, liikennemelu ja onnettomuudet vesiliikenteessä eri liikennemuodoista vähäisimmät. Kalusto on pitkäikäistä ja suoritehoonsa nähden halpaa. Liikenneväylä on kulumaton ja sulkujenkin osalta pitkäikäistä.

Suomen kuljetussuoritejakautuma eri liikennemuodoilla kotimaan tavaraliikenteessä on eu-rooppalaisiin teollisuusmaihiin nähden erittäin maantiepainotteinen. Vesitieosuus on vain noin 10 prosenttia, kun se vertailumaissa on lähes 20 prosenttia.

Suomalaiseen uuden ajan kanavasunniteluun kuuluvat Kymijoen ja Mäntyharjun kanavat. Mäntyharjun kanava yhdistäisi Saimaan vesistöt Päijänteeseen ja Kymijoen kanava nämä Suomenlahteen.

Kun kanavan rakentamisesta yleensä puhutaan, moni helposti ajattelee, että on otettava lapio käteen ja alettava kaivaa. Ei välttämättä heti tule mieleen, että sekä Mäntyharjun että Kymijoen kanavassa suurin osa kanavaa on jo valmista väylää. Itse asiassa Mäntyharjun kanavan pituus on kaikkiaan 90 kilometriä, mutta kaivettavaa matkaa on vain 7 kilometriä. Kymi-jossa on pituutta 90 kilometriä, mutta kaivettavaa jää vain 25 kilometriä, kun kierretään kosket ja pahimmat sedimenttipohjat.

Saimaan kanavan vuokra-aika päättyy vuonna 2013. Kanavan sulkujen peruskorjaus tulee maksamaan arviolta 500 miljoonaa markkaa, mutta peruskorjauksen jälkeen kanavaa ei saataisi ympärivuotiseen käyttöön. Tämän vuoksi on katsottu, että Kymijoen kanavointi edistäisi paremmin vesiliikenneverkon eheyttä ja toimintaa ja parantaisi huomattavasti Suomen ulkomaanyhteyksiä esimerkiksi suorilla kuljetuksilla vientisatamiin ulkomaille.

Asiantuntijoiden mukaan Saimaan kanavan käyttöä haittaavat vaikeat jääolosuhteet paitsi suluissa, myös Viipurinlahdella. Lisäksi Saimaan kanava kulkee osittain vieraan valtion alueella, ja kokemukset Venäjän viranomaisten kanssa pitkäjänteisestä ja vakaasta kanavan käyttö- ja maksupolitiikasta ovat olleet vähemmän innostavia.

Kanavaverkoston kuljetustaloudellisten vaikutusten selvittämisessä on selvittettävä ne alustyyppit, jotka voivat kulkea sekä Saksan kanavissa että Suomen järvissä. On selvittettävä merikelipoisuus Itämeressä kesällä ja talvella sekä se, tarvitaanko proomujen emälaivoja vai tullaanko toimeen pelkillä proomuilla.

Kymijoen ja Mäntyharjun kanavat tulisivat yhteensä maksamaan 2 miljardia markkaa. Se on

tietysti paljon rahaa, mutta se sijoitetaan ilmeisen tuottavaan investointiin, ja suhteellisesti ottaen kustannusta on verrattava moniin muihin asioihin. Niinpä jo Saimaan kanavan sulkujen peruskorjaukselta pidättäytymisellä välttyttäisiin yli 0,5 miljardin markan kustannukselta.

Totean vielä, että Kymijoen kanavointi on ainakin historiallisessa mittapuussa varmasti Suomen tutkituin ja jahkailluin hanke. Ja mikä tärkeintä, kaikki selvitykset, tarkastelivatpa ne kohdettaan miltä suunnalta hyvänsä, päätyvät tavalla tai toisella siihen loppupäätelmään, että kanavoinnissa olisi järkeä. Se maksaisi jotakin mutta se myös kannattaisi.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan lopputoimuksena totean, että meidän tulee ed. Saari- sen toivoman mukaan toimia niin, että liikenne- ministeriö saa jatkossa enemmän varoja liikenne- infrastruktuurimme kehittämiseksi.

Ed. L a p i o l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Ihämäen puheenvuoron johdosta totean, että hänen radanpitoa koskevan puheensa osalta olen täysin eri mieltä siitä lähtökohdasta, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa olisi tarpeellista Lahti — Kerava-oikoradan rakentaminen. Minusta se on kansantaloudellista tuhlaamista ja täysin väärä investointi. Jos ajatellaan sen rata- osuuden yhteiskunnallista vaikutusta tai vaikutusta matkustusliikenteeseen, ainoa tavoite on säästää 10 minuuttia matkustusajasta. Minusta tällainen 2—3 miljardin markan hanke, jota uutena hankkeena yritetään viedä eteenpäin valtio- varainvaliokunnan mietinnössä ja ilmeisesti muissakin suunnitelmissa, tuntuu täysin tarpeet- tomalta suomalaisessa yhteiskunnassa. Meillä on varmaan tarpeellisempiakin käyttökohteita näille vähille rahoille, muun muassa perusrata- verkoston turvallisuustason ylläpitämisessä ja teiden ylläpitämisessä.

Ed. L e h t o s a a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ihämäki käytti erittäin ansiokkaan puheenvuoron, johon oli varsin help- po yhtyä tuntien asiat samalla lailla. Mutta pa- nin merkille erään asian. Ed. Ihämäki ei puut- tunut ollenkaan perustienpidon rahoihin, ei yk- sityistierahoihin eikä lossien korvaamiseen sil- loilla, asioihin, joihin te olette maakunnassa erittäin ansiokkaasti puuttunut lukuisissa pu- heenvuoroissa vaatien rahaa sille sektorille. Tie- dustelenkin, unohtuivatko teiltä nämä äsken mainitut asiat vai oletteko sitä mieltä, että ra-

hoja tälle lohkolle on sittenkin riittävästi ta- lousarviossa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Ar- voisa puhemies! Totean, että Kerava — Lahti- oikaisurata on alku uusille yhteyksille itäradoille ja se nopeuttaa kuitenkin liikennettä Venäjälle ja näin ollen se on perusteltu. Minä pelkään, että kun ed. Lapiolahti on kotoisin Riihimäeltä, koti- paikka vaikuttaa aika paljon hänen mielipitee- seensä.

Ed. Lehtosaarelle taas haluaisin todeta, kun tällaisessa puheessa ei ehdi ihan kaikkia asioita maan ja taivaan välillä käsitellä, että voin va- kuuttaa, että olen edelleenkin losseista ja yksi- tyisteistä samaa mieltä ed. Lehtosaaren kanssa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra pu- hemies! Kun liikenneministeri Aura istuu aitios- sa, niin kuin hyvä olisikin kaikkien ministerien keskustelua omista pääluokistaan olla kuuntele- massa, vaikka salissakaan ei kuulijoita paljon ole, haluan lausua ministerille tunnustuksen ja kiitoksen siitä, että hän on rohkeasti ja määrätie- toisesti puuttunut itärajan liikenneongelmiin. Ne ovat ilmeisesti ainakin täältä vähän kauempaa katsoen ja lähinnä uutisvälineiden välityksellä seuraten nyt olleet vähäisempiä ja ainakin lyhyt- aikaisia. Ongelmia toki on jatkuvasti ollut. Tästä varmasti ansio kuuluu sille, että ministeri on voi- makkaasti ja määrätietoisesti niihin aina puuttu- nut. Näin tulee jatkossakin tehdä, ja eduskunnan tuki on tässä vankkumaton.

Mitä tulee varsinaisesti budjettiin, tiemäärä- ra- hoista on todettava, että ne ovat alentuneet voi- makkaasti ja se huoli, joka tiestön kunnossa py- symisestä ja toisaalta myös tieverkon kehittämi- sestä täällä on ilmennyt, on aiheellista ja siihen on syytä yhtyä. Me toki kaikki tiedämme, että val- tiontalous on ollut tavattoman tiukalla jo pit- kään ja on tänäkin päivänä ja velkaantuminen yhä ensi vuonnakin jatkuu. Se on otettava huo- mioon. Siitä huolimatta tietysti aina toiveita pi- tää esittää, ja omalta ja erityisesti oman maakun- tani osalta totean, että tilanne näyttää varsin huolestuttavalta Keski-Suomen näkökulmasta. Sen ovat jo jotkut edustajat esille tuoneet, ja siihen huoleen on syytä tältäkin osin yhtyä.

Erityisesti lienee valtiovarainvaliokunnan lii- kennejaoston syytä se, jos nyt sallitaan pientä syyttelyä, että mietinnössä on vedetty aikaisem- pien, hyvin tehtyjen suunnitelmien ohi muutama tiehanke, joista on paljon puhetta ollut. En epäil- le, etteivätkö nämäkin hankkeet ole tarpeellisia,

tärkeitä ja toteuttamiskelpoisia. Esimerkiksi Hanko — Skogby, Vehmasmäki — Hiltulanlahti ja edelleen Pori — Ulvila-tien jatkorahoitus ovat varmasti tärkeitä hankkeita.

Mutta niin on myös Jyväskylän seudulla Jyväskylästä pohjoiseen Valtatie 4:n edelleen rakentaminen. Jyväskylästä Palokkaan sitä on tehty, ja siitä eteenpäin hanke on suunniteltu aina Tikkakoskelle asti. Mutta nyt maakunnan kaikkien tahojen ykköshankkeena on ollut ja on edelleen niin sanotusti Jyväskylän ja Kirrin välinen motoritieosuus. On huomattava, että se on Eurooppa-tie, se on maan pääväylä, se on erittäin vilkas kauttakulkuliikenneväylä, koska se kulkee etelästä pohjoiseen, yhdistää Helsingin Ouluun, sen varrella on monia suuria keskuksia, se on todellinen valtasuoni tässä maassa. Tuo tieosuus nimenomaan Jyväskylän pohjoispuolella on vaarallinen ja kapea. Se vaatii pikaisen kunnostamisen ja rakentamisen sellaiseksi, kuin se on siellä suunniteltu.

Tämän kiirehtiminen on todella perusteltua. Toisaalta katson, että hyvin huonosti perusteltua on se, että uusia hankkeita on vedetty valtakunnallisten suunnitelmien ohii valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston ja koko valiokunnankin mietinnössä. Toivon, että ministeriö pysyisi siinä linjassa, että tuo hanke aloitettaisiin viimeistään vuonna 1999.

Tiemäärärahojen kokonaisaleneminen näkyy myös ikävällä tavalla yksityistierahoissa. Nehän Lipposen hallitus ensin poisti kokonaan, mutta vuosi sitten saatiin pää auki uudelleen ja jotakin palautettua. Mutta se määräraha, joka nyt on esitetty yksityistieverkkoon, on hyvin pieni, ja kun siitä on osa vielä luonnonsuojelullisiin kohteisiin sidottua, esimerkiksi Väli-Suomen yksityistiet jäävät ilmeisesti ensi vuonna kokonaan ilman tukea. Tämä on suuri tasa-arvo- ja kohtuullisuuskysymys. Maaseutupoliittisessa ohjelmassa on tätä pidetty tärkeänä, puhuttu 60 miljoonan markan tarpeesta. Se olisi löydettävä ja saatava ihan yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja maaseudun elinvoimaisena pysymisenkin nimissä.

Edelleen, kun ajatellaan tiemäärärahoja kokonaisuutena, josta nyt kaksi osaa nostin erityisesti esille, on todettava, että hallitus on kuitenkin nytkin päättänyt korottaa ensi vuonna polttoaineveroa, joukkoliikenteen arvonlisäveroa ja toisaalta työmatkakustannusten verovähennys-oikeutta on kiristetty niin, että liikenteeseen kohdistuva verotus edelleen voimakkaasti kasvaa. Siitä huolimatta liikenteen osuus valtion menois-

ta on sillä tasolla, jolle se nyt on jäämässä, siis suhteellisesti ottaen hyvin alhaisella tasolla tarpeista huolimatta. Tämä tulisi jotenkin saada tasapainoon edes siihen suhteutettuna, miten paljon liikenteen verorasitus kasvaa. Jos myös liikenteen saamat määrärahat kasvaisivat samassa suhteessa, silloin oltaisiin jossakin balanssissa, mutta nyt näin ei valitettavasti ole.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti totean vielä puuttumatta nyt vesiliikenteeseen tai rautateihin millään tavalla lentoliikenteestä, että meillä on tapahtunut muutamia niin sanottuja vähältä piti -tilanteita lentoliikenteessä viime aikoina. Ne ovat erittäin vakavia tilanteita, ja jos jotakin tapahtuu, se on maailman laajuinen uutinen, joka aiheuttaa huonoa kaikua Suomenmaasta. Siksi näihin tilanteisiin tulee suhtautua perin vakavasti.

Eilispäivän uutiset kertoivat tietokonejärjestelmien romahtamisesta lennonjohdossa. Se ei ilmeisesti aiheuttanut mitään suuria vaaratilanteita mutta osoitti, että haavoittuvien järjestelmien kanssa ollaan tekemisissä. Paljon on puhuttu lennonjohdon henkilöstötilanteesta, henkilöstöpulasta ja henkilöstöilmapiiristä. Tiedän, että liikenneministeri on asettanut asiaa selvittämään työryhmän tai tilannut ilmeisesti ulkopuolisen selvityksen asiasta. Tässä on kuitenkin niin vakava asiasta kysymys, että olen jopa jättänyt budjettiin asiasta lausumaehdotuksen, niin että eduskuntakin voisi ottaa asiaan tällä tavalla kantaa.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi kantoi huolta tierahoituksesta. Sanottakoon vielä kerran, että Tielaitos imuroi kyltymättömästi budjettirahaa ja itkee aina liian vähäisiä varojaan ja maalaa uhkakuvia kuolemista ja kansallisesta perikadosta hyvinkin asfalttikeisarien ja maanrakentajien säästyksellä. Ei pidä liittyä tähän kuoroon ilman omaa harkintaa. Pitää katsoa, mikä on totuus. Totuus on se, että eivät meillä päätiet ole huonokuntoisia. Meidän päätiemme ovat aika hyväkuntoisia, sanoisin hämmästyttävän hyväkuntoisia. Jos jostakin voidaan säästää varoja valtion budjetissa, niin pääteiden kustannuksista.

Mutta sitten se, mikä on pielessä, on varojen jako Tielaitoksessa. Kukaan ei ymmärrä sitä, että Oulu — Pudasjärvi-väli asfaltoidaan kahden vuoden välein, vaikka ei ole kunnolla edes uria, mutta kun on asfaltoimiseen ilmeisesti varattu hoitovaraa, se pitää käyttää. Samalla kantatiet ja

sivutieverkosto rapistuvat. Varain jakautuminen on Tielaitoksessa pääläällä.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Otan kantaa pariin valiokunnan mietinnön kohtaan.

Valiokunta toteaa paikkansapitävästi, että liikenneinfrastruktuurin rahoitus on vähentynyt huomattavasti tällä vuosikymmenellä. Kuitenkin perusrakenteen kehittäminen edellyttäisi pitkäjänteistä ja vakaata voimavarojen satsausta teiden, rautateiden, kanavien ja lentoasemien rakentamiseen.

Valiokunta esittää, että Lahdentien kaltaista jälkirahoitusmallia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi E18:n rakentamiseksi. Mielestäni jälkirahoituksen tapaista mallia olisi sovellettava myös eräissä ratahankkeissa. Tietääkseni nopeat itäradat-työryhmä tutki paraikaa mallin käyttömahdollisuutta Keravan ja Lahden välisen rataosuuden rahoittamiseksi. Siinä maksajan osa olisi VR:llä, koska se käyttäisi rataa. VR ei ole asettunut poikkiteloin ainakaan tässä vaiheessa, mikä on hyvä asia.

Tosiasiasta tietysti on, että rahoitetaanpa uudet hankkeet jälkikäteen käyttäjää tai hyödynsääjää laskuttaen tai perinteisesti valtion varat etukäteen varaten, ratkaisevaa on, että löytyy tahtoa liikenneinfran tasapuoliseen kehittämiseen, oli sitten kyse radan- tai tienpidosta.

Valiokunta kiirehtii Itä-Suomen kannalta merkittävän Kerava — Lahti-rataosuuden ja myös Vainikkalan raidejärjestelyjen toteuttamista. Toivoo sopii, että myös näille hankkeille tulee VR:nkin konkreettinen tuki. Tosiasia on näet, että Keravan ja Riihimäen välinen nykyinen rataosuus on jo kapasiteetiltaan liian vähäinen. Raiteita on kerta kaikkiaan liian vähän jo nykyisenkin liikenteen tarpeita ajatellen. Tunnettua on, että juuri tämä rataosuus aiheuttaa tavattomasti jähkkyä aikataulujärjestelyihin. Jos idän junat saataisiin kulkemaan uutta rataa pitkin Keravalta suoraan Lahteen, Keravan ja Riihimäen väliset raiteet vapautuisivat Hämeenlinnan ja Tampereen kiireisten ja tärkeiden ihmisten kuljettamiseen ja tietysti Savoonkin pääsisi huomattavasti nykyistä nopeammin.

Valiokunnan kantaan Kymijoen, Mäntyharjun ja Savon kanavien rakentamispäätöksen kiirehtimiseksi on syytä yhtyä. Hallituksen tulisi antaa eduskunnalle mahdollisuus keskustella sisävesiliikenteen kehittämisestä perustellun esityksen pohjalta.

Saimaan vanha kanava valmistui 1850-luvulla, ja siitä tuli merkittävin yksittäinen tekijä Itä-

Suomen metsäteollisuuden kehittymiselle. Saimaan satamista aukeni yhteys Itämeren satamiin. Uuden kanavan avautuminen liikenteelle 30 vuotta sitten oli samalla tavoin elinehto koko Saimaan alueen teollisuudelle. Saimaan kanava on edelleen tärkeä väylä Itä-Suomesta Suomenlahdelle.

Tavaraliikenne kasvoi vuodesta 68 vuoteen 90 varsin tasaisesti. Pienen notkahduksen jälkeen liikenne on jälleen kasvussa. Notkahdus johtui Suomen lamasta ja Neuvostoliiton romahduksesta. Silloin tukinuitto loppui kokonaan eikä ole sen koommin jatkunut, samoin raakapuun aluskuljetukset ovat hiipumassa. Silti tavaraliikenne alkaa olla Saimaan kanavassa jo 80-luvun lukemissa, noin 1,5 miljoonaa tonnia vuodessa. Yhä enemmän kanavan kautta kulkee tänä päivänä jalostettuja tuotteita, paperia, sellua ja sahatavaraa.

Saimaan kanavan tavaraliikenteestä suurin osa on ulkomaanliikennettä sellaisista Saimaan satamista kuten Joensuu, Varkaus, Lappeenranta, suoraan ulkomaisiin satamiin Venäjälle, Baltian maihin, muihin Itämeren maihin, Saksan Rein-joelle ja kauemmaksikin. Matkustajaliikenne on kasvanut suorastaan räjähdysmäisesti viiden viime vuoden aikana. Vuonna 96 rikottiin vuoden 77 matkustajamääräennätys. Matkustajia oli viime vuonna noin 70 000 henkilöä.

Uusien kanavahankkeiden kannattajanakin olen sitä mieltä, että Saimaan kanavan kehittämistä ei saa lyödä laimin. Kyseessä on kuitenkin paria kolmea kuukautta lukuun ottamatta lähes ympärivuotinen vesitie. Esimerkiksi viime vuonna matkustajaliikennettä Lappeenrannan ja Viipurin välillä jatkettiin aina joulukuun puoliväliin asti. Jo nyt tulisi luoda edellytyksiä sille, että kanavan vuokrausta voidaan jatkaa aikanaan vuoden 2013 jälkeen, jolloin nykyinen sopimus umpeutuu.

Mäntyharjun kanava on kannatettava hanke ja ministeriön tulisi tuoda asia päätettäväksi eduskuntaan mahdollisimman pian. Kanavan rakentaminen merkitsisi ensi vaiheessa Päijänteen ja Saimaan yhdistämistä matkustaja- ja tavaraliikenteen käyttöön. Vuoksen ja Kymijoen vesistöjen yhdistäminen merkitsisi todellisen maan veden meren muodostumista Sisä-Suomeen. Se hyödyttäisi Itä- ja Keski-Suomen matkailua arvaamattomalla tavalla. Jo nyt matkailu on Itä-Suomen nopeimmin kasvava elinkeino.

Mäntyharjun kanavan rakentamisen jälkeen voitaisiin ratkaista Kymijoen kanavoinnin mahdollisuudet. Kymijoen kanavointi edellyttäisi ra-

kentamista lähinnä Kymenlaaksossa. Siitä syntyi samanlainen vesikuljetusten mahdollisuus Keiteleeltä ja Päijänteeltä kuin jo nyt on Saimaalta. Vesikuljetusten kasvu mahdollistaisi uusien sisävesilaivastojen kehittämisen, mikä työllistäisi myös metalliteollisuuttamme.

Ed. Veteläinen: Herra puhemies! Tulevan vuoden talousarviossa on tieverkoston kehittämishankkeita todella vaatimaton määrä. Niitä on vain kolme kappaletta ja näistä yksikään ei sijoitu Oulun läänin. Koko suunnitelmakaudella, joka ulottuu vuoteen 2001 saakka, ei yhtään kehittämishanketta ole paalutettu sinne. Ei voi olla kyse siitä, etteikö tarpeita olisi, tänä tiukan rahan aikana on vain käynyt näin.

Perustienpidon määrärahat ovat laskeneet voimakkaasti. Ed. Bremerin kanssa olen täysin samaa mieltä siitä, että alempi tieverkosto rappeutuu. Sinne määrärahoja kaivataan ja se on sitä tieverkostoa, josta meihin otetaan yhteyttä ja me puolestamme tiepiirien johtajiin.

Tielaitoksen johtokunta otti lokakuun lopulla aika ikävän kannan Pohjois- ja Itä-Suomen ja harvaan asuttujen alueitten tieverkostoon nähden eli liikennesuoritteista tuli määräävä tekijä, millä tienpidon määrärahoja jaetaan. Valtiovarainvaliokunta mietinnössään kyllä kiinnitti huomiota siihenkin, että myös kilometrimäärät eli muut kuin suoritteet pitäisi ottaa huomioon näitä määrärahoja jaettaessa. En tiedä, mikä painoarvo on tällä valtiovarainvaliokunnan mietinnöllä. Toivottavasti se alueitten ja pohjoisen näkökulmasta myös jotakin painaa.

Tällä hallituskaudella ei ilmeisesti yksityistämäärärahoja tulla nostamaan tuosta 30 miljonaan markasta. Yksityistämisen varilla kuitenkin 700 000 liikkuu ihmistä eli on kohtuutonta, että ne määrärahat ovat jääneet näin vaatimattomiksi.

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Kanavista puhuin jo aiemmin vastauspuheenvuorossani, mutta ihan ehkä kevennyksenä sen verran, että sanottiin, että Saimaan kanavakin rupesi kannattamaan vasta, kun se meni paksuun jäähän. Mutta nämä kanavahankkeet, joista tänään on puhuttu, pitkällä aikavälillä varmasti ovat kannattavia ja kannatettavia hankkeita.

Itse asiassa painoin puheenvuoropyyntönapulaa sen jälkeen, kun ed. Bremer niin voimakkaasti kritisoi raideliikennettä, piti sitä epätaloudellisena, jopa järjettömänä liikkumisen ja kuljettamisen muotona. Olen melko lailla tarkalleen

eri mieltä. Puhuttiin Sveitsin ongelmista, minkä vuoksi siellä halutaan rekkvoja juniin. Varmasti ympäristösyöt ovat siellä herkä alppiluonnon keskellä keskeisiä, ja todennäköisesti ympäristösyöt olivat myös keskeisiä, kun tuolla Itä-Euroopan liikenteessä rekkvoja laajassa mitassa on siirretty juniin ruuhkien ja päästöongelmien vuoksi.

Raideliikennettä ei ole tietenkään vain se raideliikenne, jolla kuljetetaan pitkiä matkoja tavaraa, pitkiä matkoja ihmisiä. Raideliikennettä on myös lähiliikenteessä. Ehkäpä myönteisemmät asiat, mitä raideliikenteen osalta on tapahtunut, ovat koskeneet lähiliikennettä. Olenkin erittäin iloinen siitä, että täällä pääkaupunkiseudulla ensin Tikkurilan ja Helsingin välillä toteutui lisäraide, joka mahdollisti tällaisen metro-maisen lähijunaliikenteen.

Olin ensimmäinen allekirjoittaja siinä budjettialoitteessa, joka koski Leppävaaran lisäraiteita ensi vuoden budjettiin, ja harvoin kai budjetti-aloite menee niin hyvin läpi kuin se meni: se piti vetää kansliasta pois, kun se toteutettiin jo lisätalousarviossa tämän vuoden syksyllä. Eli jos kaikki budjettialoitteet menisivät niin hyvin läpi, niin kyllähän niitä kelpaisi raapustella enemmänkin. Eli tämä on erittäin tervetullut joukkoliikennettä edistävä hanke, että lisäraide Leppävaaraan toteutuu.

Mitä tulee tiehankkeisiin, tietysti voidaan puhua ylläpidosta ja rakentamisesta. Ed. Bremer aivan oikeutetusti ja oikein kantoi huolta alemman tason tieverkosta ja sen kunnosta, mutta toisaalta hän sitten voimakkaasti tuki myös Eurooppa 18, E18-tietä ja sen kehittämistä. Sehän on myös olemassa olevaa päätieverkkoa, jota haluttaisiin rakentaa paremmaksi moottoritieksi jne. Tämä ei tarkoita sitä, vaikka tämän esimerkiksi nostan, että olisin sitä vastaan, koska kyllä Suomen kuljetuslogistiikan kannalta on aika tärkeää, että lännestä itään kulkeva liikenne niin raiteilla kuin myös maanteitse toimii, koska mitä paremmin se toimii, sitä paremmin me pystymme tätä taloudellista aktiivisuutta myös Suomenlahden pohjoispuolella ylläpitämään. Muussa tapauksessa se siirtyy yhä enemmän Suomenlahden eteläpuolelle ja sitä kautta myös talouden toimeliaisuus ja työpaikat.

Itä-Suomi-projektin nimissä itse asiassa kolmesta tiehankkeesta, jotka olivat hallituksen esityksessä, kaksi sisältyy Itä-Suomeen. Kun ed. Ihamäki kiitteli sitä, että Heinolan ja Pertunmaan rajalta Viitostien oikaisua ja parantamista jatketaan Vihantasalmelle, niin se on tervetullut hanke. Minkä takia se on minun mielestäni ter-

vetullut, siihen on syy se, että tunnen sen seudun hyvin, koska olen Pertunmaalta kotoisin ja siellä paljon myös liikun, ja vanha Viitostie, ei se kaikista vanhin Viitostie, vaan se 50-luvulla rakennettu Viitostie, on ollut aika mutkainen ja myös vaarallinen väylä. On hyvä, että nyt pystytään jatkamaan sitä hanketta, joka nyt siihen Heinolan ja Pertunmaan rajalle on juuri valmistunut.

Turvallisuudesta sen verran palatakseni raide-liikenteeseen, että vaikka raideliikenne on liikenne- ja ympäristökysymys, se on myös turvallisuuskysymys. Kyllä on niin, että jos se valtava tavaramäärä, jota tällä hetkellä ja toivottavasti vielä enemmän tulevaisuudessa kuljetetaan joko ratoja tai kanavia pitkin, sijoitetaan tuonne rekkojen päälle, niin vaikka kalusto paranee, vaikka tiet paranevat, niin henkilöautoliikenteen joukossa massiivinen tavarankuljetus on aina myös turvallisuusriski.

Yksi turvallisuusasia, josta on paljon huolta kannettu, on poistumassa sen vuoksi, että Järvenpää — Lahti-toteuttotiehanketta jälkirahoituksella ollaan toteuttamassa. Tällaisia virheitä ei pitäisi kyllä tehdä, että hyvin pitkäksi aikaa toteutetaan itse asiassa moottoritiestä vain puolikas. Nähtävästi tämä tien profiili ja siinä käyttäytyminen jollain kumman syillä on tehnyt tästä Järvenpää — Lahti-välistä todellisen surmanloukun. Tie on vaatinut varmaan kymmeniä uhreja ja ei ole monen viikon väliä, kun lehdistä saa taas katsoa, että joku on jälleen menehtynyt Lahden ja Järvenpään välillä. Siltä osin varmaan pitäisi liikenne- ja tiesuunnittelussa lähteä siitä, että otettaisiin huomioon, ettei tällaisia keskeneräisiä, profiililtaan toiseen tarkoitukseen tarkoitettuja teitä rakennettaisi.

Sitten ihan lopuksi, kun täällä on puhuttu joukkoliikenteestä, joukkoliikenteen arvonlisäveron korottaminenhan johti siihen, että ellei valtiovarainvaliokunnassa olisi pystytty yhtään kompensatiota hakemaan, jo pelkästään arvonlisäveron korottaminen olisi johtanut siihen, että hallitusohjelmassa mainittu joukkoliikenteen aseman turvaaminen olisi hyvin voimakkaasti vaarantunut. Se, että nyt pystyttiin 35 miljoonaa valiokunnan ratkaisulla kompensoimaan arvonlisäveron korotusvaikutusta, on myönteinen asia ja kuten yleiskeskustelussa totesin, sillä päästiin muun muassa siihen, että Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan hallitus pystyi peruuttamaan seutulipun hinnan korotuksen ensi vuotta koskien, koska tätä kompensaatiorahaa nyt on pystytty järjestämään myös pääkaupunkiseudun

niin kuin muidenkin kaupunkiseutujen joukkoliikenteen turvaamiseen.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Kaksi merkittävää isompaa asiaa, jotka haluan tässä ottaa esille, ovat vesiliikennepuoli ja rautatieliikenne, kiskoliikennepuoli. Ihan lyhyesti vain näistä molemmista.

Itä-Suomen kannalta molemmat ovat hyvin merkittäviä. Meillä on suuria puunjalostustehaita, keskittymiä, joiden täytyy kuljettaa isoja materiaalivirtoja sekä valmiin tavarana että raaka-aineiden muodossa eteläsatamiin. Venäjän puolelta tulee paljon puuta, sitä viedään jopa Ouluun asti. Sen takia siellä ratahankkeiden kuntoon laittaminen ennen kaikkea on tärkeä kysymys. Olisi nyt jo toivonut, että Värtsilä — Joensuu — Kontiomäki-rata olisi voitu saada vähän nopeammin toteutettua, mutta näyttää siltä, että se ei vielä budjettiin sisälly. On siellä joitakin korjauksia, että kiitoksia vain niistäkin vähistä.

Tämä kanavaliikennepuoli, sehän pitäisi saada mahdollisimman nopeasti hoidettua, koska meillä kuitenkin on tämän tyyppinen tämä työllisyysilanne niin kuin on. Sehän on valtavan iso työllisyyskohde. Tiedän ed. Tiusasen vastustavan tätä hanketta, mistä puhun, mutta kuitenkin Kymijoki — Mäntyharju-kanava olisi minusta hyvin tarpeellinen. Toisekseen Saimaan kanavan kanssa vehtaus loppuisi. Venäläiset eivät pystyisi enää asettelemaan isoja maksuja sinne taikka hidastelemaan millään tempuilla, vaan koko väli hoidettaisiin Suomen kautta, ja se olisi meidän kaikkien etu. Kaikki rahat jäisivät kotimaahan eikä tarvitsisi vuokraa maksaa eikä käydä naapurin puolelle taas kunnostamaan tai investoimaan isoja määriä rahaa, koska Saimaan kanava on joka tapauksessa jossakin vaiheessa kunnostettava nykyaikaiseen muotoon ja se on valtavan iso investointi.

Yksi asia, joka on muutenkin otettu esiin, on yksityistieavustukset. Toivoisi, että siihen saataisiin jonkin verran lisäystä tulevina vuosina. Nythän se on 30 miljoonaa. On hyvä, että sitä on edes sen verran. Sillä voidaan joitakin hätäapujuttuja tehdä, jos sattuu jokin hajoamaan. Mutta avustuspohjanahan tästä ei vielä voi puhua, jolloin tiet saisivat auraukseen tai kunnostukseen apua. Se tieverkko on rapistumassa. Itsekin kun olen haja-asutusalueelta kotoisin, näen joka kesä, miten nopeasti yksityisteiden kunto heikkenee.

Joku voi tietysti sanoa, että kerätkää enemmän rahoja, mutta siihen ei näköjään jostain syystä intoa ole löytynyt. Siellä asuu hyvin paljon

vanhoja ihmisiä, pienillä eläkkeillä eläviä, joten isoja maksujakaan ei voi kerätä. Siinä mielessä toivoisi, että kuitenkin tätä tieverkkoa, joka on henkireikä maailmalle, kuitenkin jonkin verran yhteiskunnan toimesta tuettaisiin. Onneksi kunnat ovat jonkin verran lähteneet mukaan siihen, mutta se on hyvin eritasoista. Joillakin kunnilla on varaa satsata, joillakin ei.

Asia, johon lopetan, liittyy tähänkin talousarvioon, mutta liittyy yleisemminkin liikenteeseen. Nyt toivoisi, kun meillä on uusi, kykenevä, pystyvä liikenneministeri, että poistetaan Värtsilän rajanylityspaikan ongelmat. Siellähän peritään niin sanottua laitonta maksua. Venäjän — oliko koillinen, kaakkoinen vai Lounais-Venäjän — liikenneprokuraattiovirasto lähetti minulle kirjeen, kun lähetin sinnepäin pyynnön, että tutkitaisiin tämä asia. Kirjeessä todettiin, että tällainen maksujen perintä on laitonta, eli siellä venäläis-suomalainen yhteisyritys perii 25 markan rajanylitysmaksua, joka on tullikysymys, mutta se on myös liikennepoliittinen kysymys, joka kuuluu liikenneministeriön alaan.

Suomen puolelta tietysti vastattiin myös, että rahastus on laitonta. Tosin annettiin semmoinen vastaus, että siellä on vapaakaista, mutta valitettavasti sitä vapaakaistaa pitkin ei pääse yleensä kulkemaan, vaan venäläiset tekevät niin, kun haluavat rahastaa — tai se suomalais-venäläinen yhteisyritys — että jonkun laskevat malliksi vapaakaistaa pitkin ja keräävät ilmeisesti joka kuukausi useita satoja tuhansia markkoja rahaa. Siinä mielessä toivoisi nyt, että liikenneministeri laittaisi pikapuoliin asian kuntoon ja mentäisiin muillakin rajoilla olevaan tilanteeseen ja tällaiset joutavanpäiväiset ylimääräiset maksut — jotka menevät johonkin, en tiedä, mihin — lopetettai-

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Jos ed. Bremer olisi televisiotoimittajana Känkkäränkä-ohjelmassa, kyllä Hannu Karpo olisi altavastaja häneen nähden, kaikella kunnioituksella; ed. Bremer varmaan tietää, mitä tarkoitan. Nimittäin tarkoitan sitä, että hän ei puheenvuorosaan löytänyt yhtään ainoata hyvää puolta tästä yhteiskunnasta eikä tästä budjetista. Kun hän arvostelee Valtionrautateitä, niin saattaa olla, että siinä oltaisiin samaa mieltä; siitähän olen näkemyseni sanonut.

Pariin asiaan kiinnittäisin huomiota. Hän arvosteli aikanaan luotsauslakia sanoen, ettei Suomen rannoilla, vaikka ne ovat niin kiviset ja karikkoiset ja vaaralliset, pitäisi olla luotsausta.

Mitä me siitä välitämme, jos joku ottaa riskin joillakin muilla rannoilla, mutta meidän rantamme on pidettävä puhtaina muun muassa öljytuhoilta? Ei voida kuvitellakaan, ettei täällä olisi luotsauspakko sen lain mukaan, mikä meillä tehtiin.

Sitten hän arvosteli Tielaitosta. Sillä ei ole hänestä mitään muuta tekemistä kuin imuroida rahoja. Totta kai keskusviraston täytyy imuroida rahoja niin paljon kuin mahdollista. Se on jokaisen velvollisuus. Totean kuitenkin, vaikka olenkin Tielaitoksen kanssa paljon ollut napitkin vastatusten, että esimerkiksi Hämeen piirissä kyllä Tielaitoksen kanssa voi kansanedustajakin keskustella. Sanon näinkin, että jopa voi vaikuttaa siellä, jos on perusteita asialle ja asiallisesti ne esittää. Hyvin monessa tapauksessa Tielaitoksen Hämeen piirissä on saatu alulle sellaisia tiekohteita, joissa varmaan kansanedustajillakin on ollut, sekä minulla että muilla, oma osuutensa. Olisi ne kohteet saatettu rakentaa muutenkin, mutta tietysti voi antaa itsensä ymmärtää, että on jotakin vaikuttanut.

Toisin sanoen en minä Tielaitosta nyt niin huonona pidä. Pienillä määrärahoilla se pyrkii tekemään parhaansa. On siinä moittimista, niin kuin kaikissa muissakin keskusvirastoissa, mutta ei ihan niin paljon kuin ed. Bremeristä, jonka mielestä siellä ei ole kerta kaikkiaan yhtään mitään hyvää, sielläkään.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi arvosteli luotsauslain lopputulosta. Nyt on niin, että tähän asti on ajettu ilman luotseja ja todella suomalainen rannikkolaivasto on kulkenut tuhansia, tuhansia matkoja ilman luotseja. Lainaan kommodori Kanervan sanoja, kun hän totesi, että yleensä silloin kun onnettomuus tapahtuu, luotsi on laivassa ja kännissä.

Ed. Aittoniemi, tykistön priimuskersantti, on ammatti-inttäjä ja hän sen takia varmaan vihaa minua, koska todellisuudessa, vaikka sitä ei tiedetä, hänellä on ahvenanmaalainen perimä.

Ed. K o i s t i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty, kun olen huoneessani kuunnellut, erittäin ansiokkaita puheenvuoroja liikenneministeriön päälukasta. On puhuttu alemman tieverkon kunnosta, ja todella, kun tuolta perukasta ollaan, voi mainita, että jos alemman tieverkon kunto ajetaan liian alas, sen korjaaminen tulee erittäin kalliiksi. Arvoisa puhemies! En kuitenkaan puutu yksityistieasioihin. Niistä on puhuttu

vuosikausia tällä vaalikaudella ja myöskin tässä yhteydessä.

Olen ajatellut muutaman sanan lausua kahdesta aloitteestani, jotka liittyvät liikenneministeriön pääluokkaan. Ne tavallaan koskevat poikkiliikennettä, joskaan eivät sitä olennaisesti paranna. Nythän on tilanne meidän pitkässä maassamme — varmasti useimmat meistä tähän kantaa yhtyvät — sellainen että pohjoisesta etelään kyetään kulkemaan hyvin helposti, mutta heti kun joutuu poikkeamaan pohjois — etelä-pääväliltä, tulevatkin vaikeudet eteen. Ei ole yhteyksiä, ei kumipyörillä eikä myöskään rautateitse.

Näitä aloitteita, jotka nyt huomista äänestystä varten esittelen, oikeastaan voisi verrata tässä talossa pitkään pyörineeseen Lehmänselkätien asiaan. Toinen näistä on rautatieasia. Toinen on kumipyöräasia. Lehmänselkätien oli täällä äänestettävänä vuosikymmenet. Kun esittäjä lähti pois, myöskin loppui tästä äänestäminen.

Arvoisa puhemies! Kainuussa on lähes yksimielinen päättävien elimien tahto niin sanotusta Oulujärven oikotiestä. Tämä koskee kumipyöräliikennettä. Tämä on monta kertaa tyrmätty. Muun muassa ympäristöministeriö poisti tämän tiehankkeen seutukaavasta vastoin maakunnan tahtoa. Perusteena oli, että hankkeen ympäristövaikutuksia ei ollut selvitetty. Tämä ei kyllä pitänyt paikkaansa. Meillä kansanedustajillakin on paksu nippu ympäristöselvityksiä, joita olemme saaneet tästä tiestä.

Tällä tiehankkeella olisi erittäin poikkeuksellinen merkitys Kajaanille ja laajemminkin: Kainuulle ja myöskin koko Itä-Suomelle Länsi-Suomeen vievänä poikkiliikennetienä, joka lyhentäisi matkaa. Se parantaisi kumipyöräkuljetuksia. Kun on saatu jo itäisimpään Suomeen hyviä yhteyksiä, tämä olisi erinomainen palvelija niissä yhteyksissä. Hankkeen toteuttamisella tai toteuttamatta jättämisellä on myös huomattava merkitys suunnittelulle ja maankäytölle vaikutusalueellaan. Tiehankkeen ympärillä olevat ihmiset ja kunnat ovat vähän hermostuneita siitä, kun ei kyetä tekemään päätöstä tästä hankkeesta.

Liikenneministeriöllä on ollut hankkeen nykytilanteessa kanta, että yva-selvitystä ei voida käynnistää, jos tiehanketta ei ole merkitty seutukaavaan. Viime elokuussa Kainuun liitto on tehnyt päätöksen oikotien kaavahankkeen vireillepanosta, ja muutama viikko sitten olimme Tielaitoksen johdon puheilla Kainuun liiton edustajien kanssa. Siellä tehtiin määrätynlainen yhteistyösopimus Kainuun liiton kanssa ja toivot-

tiin liikenneministeriön myötämielistä päätöstä. Ilmeisesti herra ministeri on jo saanut tästä tiedon.

On esitetty vastaväitteenä myöskin, että tätä tietä ei kannata rakentaa paitsi ympäristöolosuhteiden vuoksi myöskään siksi, että se ei ole kannattava. Nyt on kuitenkin tehty tästä laskelmat, ja nämä osoittavat, että tie olisi kannattava.

Yksi asia tässä vielä on se, että ihmiset ovat puhuneet, että Oulujärven, tai Oulunmeren, kuten Oulun läänissä puhutaan, suurin saari Manamansalon saari tulisi, jos tämä tie rakennettaisiin, kaikkien käyttöön. Nyt suurin osa turisteista, jotka kulkevat joko Oulujärven pohjois- tai eteläpuolitse, näkevät jossakin, jos älyvät katsoa, vilauksen Oulujärvestä, mutta tällä tiellä he pääsisivät nauttimaan myös tämän saaren kauniista luonnosta.

Arvoisa puhemies! Toinen Lehmänselkätien tapainen, pitkään täällä pyörinyt aloite koskee Iisalmi — Kontiomäki — Oulu-radän sähköistämistä. Se on ollut monta kertaa suunnitelmissa ja on jälleen vuosien 1998—2003 suunnitelmassa. On aika huvittavaa ja toisaalta hankalaa, kun Iisalmessa on vaihdettava vaunut ja vaihdettava dieselvetoiseen junaan, joka vie sitten tavarat ja ihmiset siitä eteenpäin Ouluun.

Täällä on puhuttu myös ympäristövaikutuksista. Dieselveturit ovat huomattavan saastuttavia verrattuna sähköjunaan. Kyllä EU-aikanakin on Iisalmen pohjoispuolellekin merkitty Itä-Suomeen teitä ja ratoja, joten tämän sähköistämisen olisi jo ajankohtainen.

Eräs perustelu vielä tämän radan sähköistämiselle olisi se, että sen toteuttaminen suunniteltuna ajanjaksona olisi erittäin merkittävä apu Transtech-osakeyhtiölle. Täällä on puhuttu aikaisempina päivinä Transtech-osakeyhtiön merkityksestä. Otanmäessä Transtechin vaunutehdas on vajaakäytössä. Nyt sattui käymään niin köpelösti, että ainakin toistaiseksi Pendoliinien rakentaminen menikin Italiaan, vaikka niiden rakentamisen toivottiin tapahtuvan suurimmaksi osaksi Otanmäessä Vuolijoen kunnassa, joka on erittäin paha työttömyyskunta. Siellä on erittäin suuri työttömyysaste, ja ratahankkeella olisi erittäin suuri työllistävä merkitys tälle kunnalle.

Toisaalta sähköistettynä poikkirata olisi myös erinomainen apu liikenteelle itään päin: Vartiukseen, siitä edelleen Venäjän puolelle. Vaikka se ei olisi tämän päivän ja lähivuosien asia, sinnepäin tarvittaisiin tätä liikennettä. Näitä asioitahan on katsottava pidemmällä tähtäimellä, ja kun Venä-

jän puolella ollaan myös osittain rakentamassa suomalaisin voimin hyviä ratayhteyksiä, pitäisi myös meidän puoleltamme olla valmiuksia siihen, että kyettäisiin yhteistyötä tekemään. Kuljetukset tulisivat silloin paljon helpommin suorite-
tuiksi, tulisivat myös tällä ympäristöä saastuttamattomalla rataverkolla toimeenpannuiksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti kommentoin ed. Koistisen äskeisiä hankeajatuksia. Ensinnäkin sähköistämisasiassa häneltä oli jäänyt huomaamatta se, että tämän hankkeen edesauttamiseen löytyy myös EU:n kautta varallisuutta, jos niin halutaan. Nimittäin tuo reitti on hyväksytty euroarktiseen korridorin. Siitä olemme käyneet keskusteluja datahallintokeskuksen kanssa niin, että siltä puolelta aktivoituttaisiin noita rahoja hakemaan. Ehkä ed. Koistinenkin sen vielä huomaa.

Sitten tästä Oulujärven ylitystiestä. Hän jätti taitavasti kertomatta sen, kun hän puhui kumipyöräliikenteestä, kuinka monta minuuttia nopeammin pääsisi Kajaanista Ouluun tai päinvastoin, jos tuo ylitystie rakennettaisiin. Se on 15 minuuttia, vallan huikea aika. Paljon tulee aikaa muuhun tarkoitukseen.

Tästä käytiin Oulussa televisiossa väittely, jossa silloinen ministeri Ahde kysyi silloiselta maa-herralta Pekkalta, kuinka käyttäisitte tuon 15 minuuttia. Sanavalmis Pekkala ei pystynyt vastaamaan siihen. Yhteisesti todettiin, että unohdetaan koko juttu.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliaiselle EU-rahoista. Olemme mekin menossa juuri puhumaan näistä rahoista, mutta jätin sen, koska mielestäni tulevat ajat tässä eivät kuulu sillä tavalla mukaan.

Sitten myös oikeaisen ed. Pulliaista. Hän sanoi "Oulujärven ylitystie". Se on oikotie Ouluun, koska se hyvin lyhyen matkan ylittää Oulujärveä. Se kulkee maita pitkin.

Säästö se on pienikin säästö, ja kun Kainuussa myös Oulun puolella ja rannikolla sekä Itä-Suomessa halutaan lyhentää kuljetuksia ja parantaa yhteyksiä, niin silloin pitää tällaiseen asiaan kiinnittää huomiota.

Ed. Tiisanen: Arvoisa puhemies! Ikuisuusaiheiden joukkoon ei kyllä tule kuulumaan Helsingistä itään suuntautuva niin kutsuttu rantarata, koska uskon, että vuosien mittaan se tulee joskus kyllä toteutumaankin. Aikaa menee,

mutta halusin senkin tässä mainita. Tämä Heli-ratahanke, josta myös ed. Vähänäkki tulee teke-
mään oman ehdotuksensa, jota varmasti me Kymen vaalipiirin kansanedustajat haluamme kannattaa, vielä tulee esille myöhemmin huomenna.

Vielä tähän kanavointikeskusteluun. Ed. Ramäki luki pätjän Suomen ympäristökeskuksen tämän päivän tiedotetta, jossa todetaan, että pitoisuudet Kymijoella ja sen edustan merialueilla eivät ole oleellisesti poikenneet muualla Suomes-
sa mitatuista kalojen lihaskudoksen dioksiinipitoisuuksista. Itämeren lohen ja vanhojen silakoiden pitoisuudet ovat huomattavasti Kymijoen kalojen pitoisuuksia korkeampia. Koska huomasi, että tähän liittyy epäselvyyttä, niin ihan muutama sana selvitykseksi.

Itämeren lohi on vaelluskala ja se saa, samoin kuin silakka, dioksiinipitoisuudet muualta kuin Suomen vesistä. Se, että Kymijokea myöten ei tule merkittäviä määriä Suomenlahteen dioksiinia, tulee selville siitä, että Kymijoen laskualueella, delta-alueella, on todellakin meren pohjassa päälimmäisenä noin 40 syvyinen sedimenttiker-
ros, joka 40 senttiä ei sisällä juuri dioksiinia, vaan dioksiinipitoisuudet ovat siellä syvemmällä. Tämä on hyvin tärkeä huomioda, että tällä hetkellä tilanne ei todellakaan ole dioksiinipäästön suhteen hälyttävä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun tämä liikenteen pääluokkaa koskeva keskustelu yleensä on jonkinlainen toiveiden tynnyri, johon heitetään kaikenlaisia toivomuksia, niin sain vielä ahaa-elämyksen minäkin omasta vaalipiiristäni ja Tampereen seudulta huomauttaa parista tiehankkeesta. Ensinnäkin yksi on sellainen, jota olen hiljattain ajanut, Valtatie 9 Orivedeltä Jämsään. siitä on pitkään puhuttu, mutta ei se varmaan ole suunnittelun alaisena aikanaan vielä; ei ainakaan viimeksi, kun siellä kävin, mitään paa-
kotuksia ollut tienvarressa. Toisin sanoen asia ei ilmeisesti ole edennyt.

Toinen, jossa myös ministeri on käynyt paikalla, on Ylöjärven ja Kurun välinen tieosuus, joka on myös sellainen, joka pitäisi ehdottomasti ja suhteellisen nopeasti panna perusparannuksen piiriin. Nämä kaksi tietä ovat Hämeen läänissä Tielaitoksen alueella sellaisia, jotka ovat vuodes-
ta toiseen lykkääntyneet. Valtatie 9:n kohdalla se on vielä sikäläkin ongelmallista, että Oriveden keskustan maankäyttösuunnitelmat estyvät siitä syystä, kun ei tiedetä vielä, mistä Valtatie 9 tulee aikanaan menemään.

Vielä viimeksi asiaa Ikaalisista. Ikaalisten keskustasta Ikaalisten kylpylään on 20 vuotta suunniteltu kevyen liikenteen väylää. Aina on luvattu ja luvattu. Liikenne on valtavan suuri ja väitän, että Suomessa ei ole yhtään vastaavaa pätkää tietä, jossa ei ole kevyen liikenteen väylää. Kun ministeri joskus siellä päin kulkee, jos muistaa, niin varmaan ajattelee, että ahaa, niin taitaa ollakin asia. Tähänkin pitäisi jotakin saada. Nyt minä olen sieluni puhdistanut ja palvelut omaa vaalipiiriäni, joten saan sitten nukkua rauhassa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Me kiinaamme ed. Tiiasen kanssa aina tästä kanava-asiasta ja haluan todeta, että ed. Tiiasen on vahva uskossa, mikä se usko sitten lieneekin. Voi vain kysyä, kannattaako näin voimakkaasti omaa energiaansa tuhlaata kanavahankkeiden vastustamiseen pelkkien sedimenttilöydösten perusteella. Kerrankin ed. Tiiasella olisi erinomainen mahdollisuus tehdä valtiomiesteko eli lyödä kaksi kärpää yhdellä iskulla eli kaivauttaa kanava ja samalla puhdistaa Kymijoki myrkyistä pohjiaan myöten.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Minä olisin myös halunnut muutaman sanan sanoa Helsingistä itäänpäin menevästä radasta, jota vielä ei ole, mutta joka aikanaan toivottavasti tulee. Me olimme muun muassa ed. Tiiasen kanssa viime viikolla Japanissa ympäristökonferenssissa ja samalla viikolla tuli julkisuuteen uusi junan nopeusennätys Japanissa, 521 kilometriä tunnissa. Siellä rikottiin entinen ennätys, joka oli vähän aikaisemmin tänä vuonna tehty ja joka oli 513 kilometriä tunnissa. Se alkaa merkitä pikkuhiljaa sitä, että määrättyillä matkoilla junat tulevat syrjäyttämään lentokoneet. Minä uskon ihan varmasti, että esimerkiksi Helsingin ja Pietarin välillä, kun vielä tekniikka kehittyy ja hintataso varmaan junien kohdalla laskee, tästä Heli-radasta, Helsingistä itäänpäin menevästä radasta tulee erittäin vahva vaihtoehto nykyiselle autoliikenteelle ja myös jonkin verran lentoliikenteelle. Pidetään tämä asia mielessä. Se ei varmaan tule olemaan ikuisuusasia, vaan aivan varmasti josain vaiheessa tämä Helsingistä itäänpäin menevä ratakin tulee toteutumaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 32

Yleiskeskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Voisin aloittaa tämän puheenvuoron kerrankin tietynlaisella kyselylekillä ja kysyä kansanedustajilta, mikä on se maa, jossa ovat Euroopan edullisimmat sähkön hinnat ja jossa on vähiten hiilidioksidipäästöjä Euroopassa. (Ed. Aaltonen: Ranska!) Maa on Ranska. Ed. Aaltonen, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, arvasi tämän. Ranskassa ei edes ole minkäänlaista keskustelua, puhumattakaan epäilyistä ydinvoiman ylivoimaisuudesta energian tuotannossa. Noin 80 prosenttia koko sähkön tuotannosta tuotetaan ydinvoimalla. Tosin joskus on kohujuttuja, niin kuin viime keväänä huomasi Suomen televisiossa ohjelman, jossa puhuttiin eräästä ydinvoimapaikkakunnasta ja siellä muka esiintyvistä leukemiatapauksista, joita olisi enemmän kuin muualla. Suomessa on myös muuten mitattu leukemiatapauksia eikä ole havaittu minkäänlaista eroa ydinvoimapaikkakuntien ja muiden paikkakuntien välillä, joten tällaisia kohutarinoita ei Suomeen ole päässyt myöskään.

Puhemies! On mielenkiintoista nähdä, miten Suomessa mielipide on tällä vaalikaudella kehittynyt. Joka tapauksessa aivan viime päivien tiedot kertovat siitä, että ydinvoimamyönteisyys on lisääntynyt. Kun meillä vuonna 1988 noin 30 prosenttia henkilöistä oli ydinvoimalle enemmän tai vähemmän myönteisiä, niin tällä hetkellä heitä on 51 prosenttia ja noin 47 prosenttia on enemmän tai vähemmän vastaan. Kyllä minun mielestäni tämä heijastuu tässä eduskunnassa. On ollut aika mielenkiintoista todeta, että tässä eduskunnassa on selvä enemmistö ydinvoiman lisärakentamisen puolesta. Sitä ei haluttu mitata muun muassa hallituksen energiastrategian yhteydessä, mikä minun mielestäni saattoi olla ihan hyvä asia. Siihen meistä monet vaikuttivat, ettei tällaista voimien mittausta tapahtunut. Mutta aivan varma olen myös siitä, että jos ydinvoiman vastustajat olisivat tienneet sen, että heillä on enemmistö, se mittaus olisi täällä suoritettu.

Niin kuin me tiedämme, edellisellä vaalikaudella, muistaakseni vuonna 1993, hyväksyttiin ydinvoimaponi, joka tarkoitti silloin sitä, että uuden ydinvoimalaitoksen ei katsottu kuuluvan Suomen energiastrategiaan, ja Suomen teollisuus joutui varsin ongelmalliseen ja hämmentyneeseen tilanteeseen.

Puhemies! Minun mielestäni on erittäin merkittävää, että energiastrategian käsittelyn yhteydessä, se on minun yksiselitteinen tulkintani, nykyinen eduskunta muutti edellisen eduskunnan ydinvoimakannan. Tässä yhteydessä haluaisin antaa ministeri Kalliomäelle erityisen tunnustuksen siitä taidosta, millä hän hoiti tämän asian. Voidaan myös sanoa, että talousvaliokunta ansaitsee mietinnöstään myös kiitoksen, koska talousvaliokunta ei ryhtynyt riitelemään hallituksen esityksen sisällöstä. Siinähan kuitenkin aivan selvästi sanottiin se, että ydinvoimaa ei saa sulkea pois vaihtoehtojen joukosta. (Ed. Rimmi: Mitään vaihtoehtoa ei suljeta!) — Kyllä, mutta ei myöskään ydinvoimaa, ed. Eila Rimmi.

Oikeastaan jäin ihmettelemään tiedotusvälineiden hiljaisuutta. Tuntuu siltä, että monet tiedotusvälineiden edustajat ovat voimakkaasti asennoituneet ydinvoimaa vastaan. Ehkä siihen vaikuttaa myös se, että todellisuudessa minun mielestäni energiastrategian käsittelyllä eduskunta muutti aikaisemman ydinvoimapon tensa ydinvoimalle myönteiseksi. (Ed. Hämäläinen: Ei pidä paikkaansa!) — Tiedän, että ed. Hämäläisellä on eri käsitys, jonka hän on oikeastaan ilmaissut. Ymmärsin jo aikaisemmin, että tämä ei välttämättä ole talousvaliokunnan puheenjohtajan tulkinta, minkä minä esitän, mutta meillä on erilaisia tulkintoja. (Ed. Hämäläinen: Minä olin sitä tekstiä tekemässä!)

Puhemies! Voidaan myös sanoa, ettei energiastrategia välttämättä ratkaissut tämän päivän tilannetta. Hallitus, niin kuin ymmärrän, ei ole muuttanut kantaansa, jonka mukaan hallitus ei ota käsiteltäväksi tällä vaalikaudella ydinvoimalupahakemuksia. Toisaalta, niin kuin ministeri Kalliomäki hyvin tietää, sellaisia hakemuksia ei ole myöskään tiedossa. Me olemmekin tulossa tilanteeseen, jossa minä veikkaan, että vuonna 1999 energia-asiat yleisesti ja varsinkin ydinvoima tulevat olemaan hyvin keskeisellä sijalla, kun vaalitaistelua käydään. En tiedä, onko se hyvä vai huono asia. Ehkä se on hyvä asia, koska energia on todella suuren luokan kysymys Suomessa. Tässä maassa, missä, niin kuin tiedämme, ilmasto on kylmä ja välimatkat ovat pitkiä ja myös teollisuus on hyvin energiaintensiivistä, on aika luonnollista, että energista käydään keskustelua myös vaalitaistelussa.

On aivan selvää, että minun kantani on se, että ydinvoima on taloudellisin ja ympäristöystävällisin vaihtoehto. On myös selvää, että eduskunnasta löytyy toisenlaisia mielipiteitä. Käsitykseni mukaan tätä asiaa ei voida ratkaista muutoin

kuin sillä tavalla, että vaalitaistelun aikana keskustellaan energiapolitiikasta ja että seuraavan hallituksen hallitusohjelmaan otetaan selvä kanta ydinvoimaan, joko puolesta tai vastaan. Mutta minä toivon, että ei tehtäisi sellaisia ratkaisuja kuin vuonna 1987, jolloin Tshernobylin pelästytämänä kirjattiin hallitusohjelmaan kanta, jonka mukaan sillä vaalikaudella ei rakenneta lisää ydinvoimaa, siis vuosina 1987—1991. Niin kuin muistamme, ei myöskään rakennettu. (Ed. Ihmäki: Entäs tämä hallitus?) — Toisaalta myös tämän hallituksen ohjelmaan tuli samanlainen kannanotto. (Min. Kalliomäki: Ei ohjelmaan!) — Anteeksi, ministeri Kalliomäki oli oikeassa, ei hallitusohjelmaan, mutta me tiedämme, että pääministeri Lipponen ilmoitti jo ydinvoimaponnen jälkeen eduskunnassa, että hänen johtamansa hallitus ei ota käsiteltäväkseen ydinvoimalaitoslupahakemuksia. Niin kuin me tiedämme, tilanne on edelleen samassa vaiheessa.

Hyvin harvoin olen lainannut oman vaalipiirini entistä kokoomuslaista ja nykyistä sitoutumatonta lehteä, mutta kuitenkin tässä yhteydessä haluan sitä lainata, koska tämän päivän Satakunnan Kansa toteaa näin: ”Taloukskasvuun vahvasti tukeutuvan hallituksen ja erityisesti Paavo Lipposen ratkaisu jo hallituskauden alussa oli lähes yhtä erikoinen: ydinvoiman rakentamista ei tapahtuisi tällä vaalikaudella. Oikeastaan koko ydinvoimaongelman vatvominen aivan kuin uutena keksintönä on kummallista, kun meillä vuodesta toiseen neljä ydinreaktoria jopa hieman alkuperäistä tehokkaampina jauhtaa sähköä niin hallitukselle kuin kansallekin. Lisäksi ydinvoimalla tuotettua sähköä ostetaan ulkomailta.”

Tämähän tarkoittaa sitä, että Loviisan sekä Olkiluodon voimaloiden tehoa on lisätty. Ymmärrän varsin selvästi, että hallituksen sekä eduskunnan lähes yksimielisillä kannanotoilla kukaan ei ole eduskunnassa puuttunut siihen, että tehoja on lisätty ja että nämä ydinvoimalat tuottavat entistä tehokkaammin sähköä. Se on oikeastaan aika merkillistä, kukaan ei tällä hetkellä aseta kyseenalaiseksi sitä. Minun mielestäni on oikein hyvä, että näin on asianlaita. Mutta toisaalta, miksi sitten pelätään esimerkiksi viiden tai kuudennen ydinvoimalan jotenkin muuttavan tätä tilannetta?

Ihan lopuksi, puhemies, toteaisin vain sen, että kun meillä hallituksia muodostetaan — tästä puhuin jo yleisemmin silloin kun oli budjetin palautekeskustelu — onko tällainen viiden puolueen hallitus yleisestikin ottaen vähän liian laa-

ja, jotta voitaisiin poliittisten puolueitten erot saada selville. Tai sanotaan, että helposti käy paremminkin sillä tavalla, että yleisö ei näe enää riittävästi eroja puolueiden välillä, mikä hämää yleisöä ja tekee ehkä äänestäjät passiivisiksi seuraavissa vaaleissa. Sama koskee tietysti kyllä erityisesti energiapolitiikkaa. (Ed. Pekkarinen: Kyllä kansa tulee äänestämään!) — En minä usko, ed. Pekkarinen, että edes kaikki keskustan äänestäjät lähtevät äänestämään. Tiedän kyllä, että keskusta saa hyvin kannattajansa liikkeelle, mutta saattaa olla, että joku keskustalainen jää kuitenkin kaipaamaan vähän tiukempaa oppositiotetta, ja siinä mielessä saattaa käydä niin, että kaikki eivät lähde äänestämään. (Ed. Pekkarinen: Teinä pelkäisin vähän, ed. Elo!)

Puhemies! Minun viestini on kuitenkin se, että kun nyt ajatellaan esimerkiksi energiapolitiikkaa, niin tässä suhteessa esimerkiksi vihreiden ehdottoman kielteinen suhtautuminen ydinvoimaan on tietysti ollut alusta alkaen este sille, että olisi voitu käsitellä ydinvoima-asioita. Senhän pääministeri Lipponen tietää, koska hän muodosti tällaisen hallituksen, jossa viisi puoluetta on olemassa. Me tiedämme myös, että vasemmistoliitossa ja myös sosialidemokraattisessa puolueessa, minun omassa puolueessani, on olemassa hyvin voimakkaita mielipiteitä lisäydinvoimaa vastaan, joten realiteettihan tämä on.

Puhemies! Lopuksi sanon vain vielä sen, että minun mielestäni energiapolitiikka on paljon tärkeämpi asia kuin millaisena se eduskunnassa heijastuu. Toisaalta tässä yhteydessä kerran vielä antaisin ministeri Kalliomäelle tunnustuksen siitä tavasta, millä hän on yrittänyt hyvin maltillisesti, tasapuolisesti ja kohtuullisesti hoitaa energiaministerinä tässä hyvin vaikeassa tilanteessa maan energiapolitiikkaa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Energiapolitiikan piirissä tehtävät ratkaisut ovat tärkeitä monella tavalla sekä Suomen kaikkinaisen taloudellisen menestyksen että myös sen yhteiskuntapoliittisen suunnan kannalta, mitä energiapolitiikan ratkaisut erilaisina suuntavaihtoehtoina tullessaan tuovat. Tämän hallituksen aikana energiapolitiikassa on toimittu aivan kuten ed. Elo äsken sanoi, se kaikki pitää paikkansa, mutta sen lisäksi on tehty joukko ratkaisuja, jotka myös ovat jättäneet laajemmankin jäljen yhteiskuntapoliittiseen kokovartalokuvaan.

Tällä tarkoitan erityisesti veroratkaisuja. Veroratkaisuilla on palattu entistä huonommalle ympäristöpoliittiselle tielle. Se on täällä monta

kertaa todettu. Ihmetystä linjanmuutoksessa aiheuttaa erityisesti se, että Vihreä liitto on ollut tässä hallituksessa mukana, joka nämä ratkaisut on tehnyt.

Huolimatta siitä, että ensi vuonna puun poltto vähän käy edullisemmaksi kuin tänä vuonna, tämän lisäksi, mitä äsken sanoin verotuksessa tapahtuneen, muutoinkin kotimaisten vaihtoehtojen suosimisessa on menty takaperoiseen suuntaan. Kun nyt katsotaan tulevaan ja siihen, mitä jatkossa pitäisi energiapolitiikassa tehdä, en malta olla kotimaisesta vaihtoehtosta sanomatta, että kun kuitenkin sen piiristä selvästi löytyy kannattavia hankkeita, kannattavia ratkaisuja, niin kuin tiettävästi Pietarsaareen nouseva uusi hanke on, jotka käyttävät kotimaista puuta ja turvetta, jotka ovat liiketaloudellisesti kannattavia, jotka ovat erityisen kannattavia työllisyyden ja koko kansantalouden kannalta, jos niihin vielä voisi liittyä joko riittävä verokohtelu tai kenties kohtuullinen tuki, niin miksei näitä hankkeita panna pystyyn ja sillä tavalla paranneta Suomen energiapolitiikkaa, lisätä kapasiteettia sekä säästö- että perusenergian osalta?

Liki kaikki muut eurooppalaiset maat, ainakin suurimmat niistä, toimivat tämän saman opin mukaan silloin, kun niillä on edellytyksiä omaan kotoiseen energiantuotantoon. Ne käyttävät myös niitä edellytyksiä ja mahdollisuuksia ja käyttävät jopa suoraan rahaakin kasapäin, niin kuin tiedetään esimerkiksi Saksan, Irlannin ja Englanninkin tekevän. Jokainen näistä maista käyttää oman kotoisen energiansa tuotantoon miljardimäärin Suomen rahassa mitattuna suoraan tukea, yksin Saksa tänä vuonna 28 miljardia Suomen markkaa kivihiilensä, oman, Saksan maaperällä tuotetun kivihiilensä kaikkinaiseen tuottamiseen. Se on iso juttu. Ei Suomen tarvitse ottaa suhteellisestikaan samassa mitassa oppia Saksasta, paljon vähempi riittää omalle kotoiselle energialle, mutta kunhan tässä suhteessa käytettäisiin hyväksi edes sitä luontaista mahdollisuutta, mitä Suomen puun ja turpeen energiatuotannossa voitaisiin käyttää.

Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee nimenomaan ydinvoimaan ja sen suhteen mahdollisesti seuraavan vaalikauden aikaan tehtäviin ratkaisuihin, haluan näiltä osin muistuttaa vain siitä, että on ilman muuta selvää, että ydinvoimaratkaisuja tai ylipäänsä perusvoimaratkaisuja ei voida tehdä niin, ettei niiden tekemiseen liittyisi vähän laajempikin yhteiskuntapoliittinen arvio. Jos perusvoimaratkaisut tehdään tavalla, jotka tekevät merkittävät esimerkiksi yhteiskunnal-

lisen keskittymisen entisestään vauhdittumista, siitä aiheutuvia ongelmia vaikkapa Vantaan kaupungille, kun sitä on niin paljon käytetty esimerkkinä, tai ylipäänsä yhteiskunnallisten ongelmien lisääntymistä monella muulla tavalla keskittyvämmän kehityksen seurauksena, tulee tällaisesta kehitysvaikutuksesta ilman muuta miinusmerkki sille perusenergiavaihtoehdolle, mikä johtaisi tämän tapaiseen lopputulokseen, tällaisiin seuraamuksiin.

Niinpä silloin, kun perusvoimaratkaisua lähdetään miettimään tarkemmin seuraavan vaalikauden alussa, se on ilman muuta kytkettävä laajempiin yhteiskuntapolitiittisiin kuvioihin ja on arvioitava Suomen sekä alue- että taloudellisen kehityksen koko kuvaa laajemminkin ja tarkemminkin. Jos näistä lähtökohdista valmistaudutaan seuraavaan vaalikauteen, mielestäni silloin voidaan ajatella, että kaikki vaihtoehdot ovat mukana siinä neuvottelupöydässä, josta haetaan Suomen tulevan energiamallin sisältö. Mutta edellytyksenä siinä silloin tulee olla äsken mainitut reunaehdot, tämän ratkaisun kytkeminen huomattavasti laajempiin sfääreihin tai kytkentöihin kuin mihin tähän saakka normaalisti energiapolitiittisia ratkaisuja on kiinnitetty.

Arvoisa puhemies! Toinen aihepiiri, johon halusin lyhyesti kajota, liittyy jo aiemmin lähetekestelussa esille nostamaani aluepolitiikkaan tai ylipäänsä elinkeinopolitiittiseen rahoitukseen, ennen kaikkea rahoitukseen näiltä osin KTM:n pääluokan kautta.

Kun ministeri on paikalla, haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, eikö nyt toden totta olisi perusteltua ja paikallaan se, että hallitus tarkastelisi sen linjan järkevyyttä, että kansallinen aluepolitiikka, nimenomaan yritysrahoitus on ajettu käytännöllisesti katsoen olemattomiin. Muistutan vielä, että ensi vuoden budjettiesityksessä yritystukien kansallisiin myöntämisvaltuuksiin on 250 miljoonaa markkaa eikä tippakaan enempää.

Näitä myöntämisvaltuuksiaahan käytetään yritysten investointitukiin, yritysten kehittämisavustuksiin, toimintaympäristötukiin, kansainvälistämisavustuksiin ja pienyritystukiin, eikö niin, ministeri? Näitä on monta perusteltua tukimuotoa. Äsken luetellut tukimuodot osoittavat jo nimikkeittenkin pohjalta, että ei niitä voida käyttää epäneutraliteettia aiheuttaviin, yritysten välisiä asetelmia tavallaan vikaan vieviin ratkaisuihin, vaan ne ovat silloin, kun ne katsotaan, mitkä hankkeet ovat niihin oikeutettuja, terveitä tapoja rahoittaa alueellisin perustein yritystoimintaa.

Vielä palautan mieliin, että samaan aikaan, kun kansallinen aluepolitiikka ja nimenomaan yritystoimintaan kohdistuva sellainen on ajettu käytännöllisesti katsoen olemattomiin, nämä muut elinkeinotoiminnan kehittymiseen ja kehitysedellytyksiin vaikuttavat rahavirratt, ne niistä, jotka menevät muutamaa harvaan keskukseen, ovat kasvaneet räjähdysmäisesti ja nopeasti. Se on hyvä se. Ahon hallituskin niitä kasvatti kovasti, mutta myös niiden voimavarojen alueellisessa kohdentamisessa pitäisi löytää menettelyjä, joilla noita uuden kehityksen voimavaroja voitaisiin kohdentaa tasapuolisemmin eri puolille Suomea.

Viime vaalikaudella käynnistettiin yksi menettelytapa, yksi uusi tapa toimia tämän esille nostamani idean mukaisessa suunnassa. Viime vaalikaudella päätettiin muutamasta kansallisesta korkeatasoisesta osaamiskeskuksesta. Tunnistettiin idea, jonka mukaan niillä paikkakunnilla, joissa samoilla seuduilla on olemassa sekä jonkin alan korkeaa teknologista osaamista että saman alan korkeinta opetus- ja tutkimustoimintaa, näillä paikkakunnilla tavallaan pannaan pystyyn osaamiskeskushanke, johon äsken mainittujen osaamisparttien lisäksi tulee myös julkinen valta, valtio ja kunnat mukaan, ja tällaisia osaamiskeskitymiä rahoitetaan ja tuetaan. Kun hanketta pantiin liikkeelle muutama vuosi sitten, silloinen hallitus, Ahon hallitus, ja asiassa, sanoisiko, valmistelutyötä hoitanut ministeri saivat erittäin kovan ryöpyn vastaan ennen kaikkea pääkaupunkiseudun yliopistoilta ja tutkimuslaitoksilta. Olen tavattoman tyytyväinen siihen, että me kesitimme sen kritiikin. Nyt kuulen joka puolelta, niin Oulusta, Jyväskylästä, Kuopiosta, Lappeenrannasta kuin monilta muilta suunnilta kiitosta ja myötäsukaisuutta sille, että idea oli oikea.

Arvoisa ministeri! Toivon, että te omalta osaltanne myötävaikutatte siihen, että osaamiskeskusidean mukaisia, muita vielä parempiakin hankkeita ja ideoita kehiteltäisiin, joilla nimenomaan kehittämisen, osaamisen, yritystoiminnan teknologisen tason, yritystoiminnan kansainvälistymisen ja vastaavien toimien edellytyksiä voitaisiin siitä lisääntyvästä, onneksi lisääntyvästä kehittämis- ja teknologiaresurssivirrasta rahoittaa ja tukea.

Kolmas aihepiiri, johon lyhyesti kajoan, liittyy pienyrityttäjäyyteen ja sen kohteluun. Silloin kun 90-luvun alkupuolella laman suosta lähdettiin, tarvittiin noina vuosina nimenomaan vientivetoisen kasvun idea, strategia. Se luotiin. Sillä Suomi nousi. Vienti saatiin kasvuun, kauppatase

ylijäämäiseksi, vaihtotase ylijäämäiseksi, kaikki tämä ensimmäisen kerran jo vuonna 93. Sillä uralla on jatkettu, ja uusimmatkin lukemat kertovat, että näin jatkuu myös tästä edespäin.

Kuitenkin, kun on saatu taseet vahvistumaan erittäin hyvään kuntoon, useimpien nimenomaan vientialojen yritysten taseet, niiden omavaraisuusaste eurooppalaisittain korkealle tasolle, aivan kilpailukykyiselle tasolle, olisi perusteltua viimeistään tässä vaiheessa, että työllistävän pk-yrityäjyyden tietä tasoitettaisiin sekä veroratkaisuina että sosiaalivero- eli sosiaaliturvamuksin ja muin vastaavin ratkaisuina. Kaikkien tässä talossa olevien, ainakin keskustan ja sosiaalidemokraattien ja varmaan kokoomuksenkin piirissä on puhuttu näitten toimien välttämättömyydestä. Ne vain antavat odottaa itseään. Tällä hallituksella ei toki ole enää aikaa paljon näissä asioissa toimia. Vähän kuitenkin. Toivon, että senkin vähän hallitus käyttäisi nyt pikaisesti hyväkseen.

Kovin paljon ja kovin suuria aineellisia resursseja ei asiassa tarvita. Osa niistä resursseista, joilla työllistävän pk-yrityäjyyden tietä voitaisiin tasoittaa, voitaisiin hoitaa ihan elinkeinotoiminnan, elinkeinosektorin sisällä pääomavaltaiten osallistuksessa vähän enemmän rasitteen kantoon ja työvaltaisten päästessä huomattavasti halvemmalla ja vähemmällä. Tässä asiassa eteneminen, työvaltaisen pk-yritystoiminnan liikkeelle paneminen ja vauhdittaminen niin nopeasti kuin suinkin mahdollista, olisi myös mahdollisen Suomen Emu-jäsenyyden elinkeinotoimintaa anemisoivan vaikutuksen kannalta myönteinen rokote.

Ed. Ranta-Muotio: Herra puhemies! Parhaassa työiässä olevien nuorten ihmisten muuton kiihtyminen kehitysaluemaakunnista muutamaan, lähinnä viiteen, kasvukeskukseen on tosiasia. Tästä olemme syksyn mittaan aika paljon täällä keskustelleet ja kiistelleet muun muassa aluepoliittisen selontekokeskustelun yhteydessä. Nuoret ihmiset muuttavat työn perässä paikkakunnille, joissa on työtä tarjolla. On tietysti hyvä asia, että nuoret saavat työtä. Näin pitääkin olla. Monet pysyisivät silti mieluummin nykyisillä kotiseuduillaan, jos saisivat sieltä tai edes lähinaapurikunnasta työpaikan.

Työpaikkojen luomista koko maan alueelle on edesautettu aluepolitiikalla, joka 60-luvulta lähtien on ollut varsin tehokasta. Sitä on nyt näinä aikoina kritisoitukin ja todettu, että se ei oikein tähän päivään sovi, toimenpiteet ovat olleet van-

hanaikaisia. Nykyinen hallitus ei pidäkään aluepoliittisia toimia enää painoarvoltaan yhtä lailla tärkeinä. Perinteinen aluepolitiikka on jätetty taka-alalle ja lähinnä EU:n rakennepoliittisten toimien ja ohjelmien varaan.

Nykyinen hallitus on lisännyt varoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tästä panostuksesta on näin keskustalaisenakin annettava täysi tunnustus. Erittäin merkittävä määrä varoja kanavoituu nykyään Tekesin kautta yritysten tuotantoteknologian kehittämiseen sekä tuotekehitykseen. Ensi vuonna tuo rahamäärä on yli 2 miljardia markkaa. Lisäksi Sitra ja VTT käyttävät tutkimuspanosta samoihin kohteisiin.

Nämä kaikki tuotekehitys- ja tuotantoteknologian kehittämisvarat suuntautuvat paikkakunnille, joilla on yliopistoja ja tutkimuslaitoksia, jotka voivat näitä rahoja hyödyntää. Sen sijaan sellaisille alueille kuten esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalle, jossa toki on paljon pieniä pk-yrityksiä, esimerkiksi huonekalu-, metalli- ja elintarviketeollisuudessa, näitä teknologian kehittämiseen tarkoitettuja varoja ei silti kovin paljon saada. Viime vuonna entisen Vaasan läänin alueen yritykset saivat noin 4 prosenttia Tekesin myöntämistä varoista. Se on selvästi alle väestöosuuden ja selvästi alle yritysten lukumääräosuuden. Kun samaan aikaan perinteiset kehitysalueiden yritysten investointituet ovat merkittävästi vähentyneet, jäävät esimerkiksi huonekaluteollisuuden yritykset pääosin normaalin pankkirahoituksen varaan. Silti huonekaluteollisuudestaakin voidaan pienyritysten verkostoitumisen avulla saada työllistävää vientiteollisuutta aivan Tanskan mallin mukaan. Meillä olisi tähän raaka-ainekin omasta takaa. Kuitenkin se on sen tyyppistä teollisuutta, ettei se useinkaan yllä Tekesin kriteereihin.

Arvoisa puhemies! Tekesin rahoituksessa pitäisi mielestäni edes joltakin osin ottaa perusteeksi myös aluepoliittinen näkökulma. Kuinka se käytännössä voisi tapahtua, en osaa sanoa, mikä olisi paras tapa, mutta erilaisia vaihtoehtoja pitäisi selvittää. Yksi tapa voisi olla näiden varojen käyttö esimerkiksi kehitysalueiden pienten yritysten hyvien ideoiden alkujalostamiseen ja tuotantoteknologian saamiseen sille tasolle, että yritykset voisivat sitten jo kehittyneempinä yltää normaalin Tekesin rahoituksen piiriin.

Tällä perusteella tulenkin yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään, että tästä yli 2 miljardin Tekesin rahoituksesta edes tällainen pieni osa kuin 70 miljoonaa markkaa voitaisiin käyttää aluepoliittisin perustein.

Ed. Viitamiestä: Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävät ovat monipuoliset, ja niillä on usein tosiasiallista merkitystä Suomen menestystekijöitä luotaessa. Yleisesti ottaen on todettava, että tämän hallituksen aikana, kuten edellinenkin puhuja sanoi, on tutkimus- ja kehitystyön panostuksia lisätty huomattavasti.

Suomi tekee t&k-panostuksia bruttokansantuotteeseen nähden enemmän kuin EU- ja Oecd-maat keskimäärin. Se merkitsee, että suomalaisen teollisuuden ja sitä kautta työllisyyden pohja on pitkällä tähtäyksellä turvattu. Teollisuuspolitiikassa on jo pääsääntöisesti siirrytty tukipolitiikasta edellytyksiä luovaan politiikkaan. Tältä pohjalta KTM:n yhtenä vastuualueena on suomalaisen energiapolitiikan hahmottaminen. Energiaselonteossa otettu kanta energiatehokkuuden ja puuenergian puolesta on kannatettava. Vuoden parin kuluttua eduskunnan tulee kuitenkin ratkaista kantansa ydinvoiman lisärakentamiseen. Hallituksen selonteko ja sen eduskuntakäsittely tavallaan palautti lisäydinvoiman mahdollisten vaihtoehtojen joukkoon.

T&k-panostusten aikaansaama tuotannon ja työllisyyden kasvu näkyy jo nyt. Korkean teknologian artikkeleiden osuus viennistämme on kasvanut koko 90-luvun. Työmarkkinoille tämä aiheuttaa sen kaltaisen muutoksen, että erityisesti hyvin palkattujen, korkeaa osaamista vaativien työpaikkojen määrä on kasvussa. Tämä suunta on jatkunut itse asiassa varsin tasaisesti ainakin vuodesta 1970. Joillakin aloilla jopa vallitsee työvoimapula. Siitä syntyy alan työntekijöille ilman muuta mahdollisuus korottaa palkkojaan erilaisin yrityskohtaisin sopimuksin. On silti hyvä, että yhteiskunnassa pyritään aktiivisesti hillitsemään tuloerojen kasvua.

Matalammin palkattuja, vähemmän koulutusta vaativia tehtäviä syntyy erityisesti yksityisille, työvoimaintensiivisille palvelualueille. Tosin pitkän ajan trendi näiden työpaikkojen suhteen on ollut laskeva. Suunta on saatava muuttamaan. Työvoimalainsäädännön uudistaminen on yksi tekijä, mutta myös näiden alojen entistä parempien toimintaedellytysten luomiseen pitää kiinnittää huomiota. Se on pitkälti KTM:n vastuulla, joskin koko hallitus vastaa tietysti siitä, että taloudellinen ympäristö säilyy vakaana ja inflaatio alhaisena, mikä edesauttaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa.

KTM:n erityistehtävänä on ymmärtääkseni vapauttaa kilpailua, muuttaa taloudellista ympäristöä yritysten väliselle aidolle kilpailulle otol-

lisemmaksi. Yritysten välinen kilpailu on kuluttajan etu, mutta se on pitkällä tähtäyksellä myös palvelualueiden työntekijöiden etu, koska kilpailu lisää yritysten toimeliaisuutta ja työpaikkoja.

Merkittävin yhteiskunnallinen haaste on se, kuinka yhtäältä vapautetaan markkinoita toimimaan, mutta toisaalta estetään toiminnan keskittymistä ja määräävien markkina-asemien syntymistä. Tästähän puhuu puoli läntistä maailmaa tällä hetkellä. Kun eduskunta käsittelee keväällä kilpailulainsäädännön uudistamista, mekin pääsemme aiheeseen käsiksi.

KTM:n alueellista toimintaa toteutetaan teeskusten elinkeino-osastojen kautta. KTM:llä on yleishallinnollista vastuuta koko keskusten ohjaamisesta. Keskusten eri osastot ovat kuitenkin ministeriöidensä välittömässä tulosohjauksessa ja resurssointivallassa. Kokonaisuus ei ole oikeastaan minkään yksittäisen ministeriön vastuulla tulostuotossa. Valtiovarainvaliokunta toteaaakin mietinnössään, että te-keskusten toimintaa tulisi uudistaa siten, että johdon asema vahvistuisi ja keskusten toimintapolitiikka selkiytyisi. Johtopäätösten vetäminen on ehkä kuitenkin vielä liian aikaista. Joka tapauksessa te-keskusten sisäinen uudelleenorganisointi voi olla vaikeata, ellei myös ministeriöiden välisiä rajoja tarkisteta.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että jo hyväksyttyjä EU:n osarahoittamia hankkeita on eräissä tapauksissa jouduttu hidastamaan tai jopa keskeyttämään, koska kotimaista rahoitusta ei ole pystytty aina osoittamaan niihin riittävästi ajallaan. Tässä on ollut myös ministeriöiden välisiä kiistoja, viimeksi KTM:n ja sisäministeriön välistä keskustelua. Ongelma tulee maakunnissa esiin yleensä juuri neuvotteluissa te-keskusten elinkeino-osaston kanssa.

Oma esimerkkini on Etelä-Savosta. Siellä kunnat koottiin suurella työllä yhteisen maakunnallisen pääomarahaston rahoittajiksi. Rahaston ideana on oman pääoman ehtojen sijoitusten tekeminen innovatiivisiin pienyrityksiin. Keskustavetoisetkin kunnat lähtivät lopulta yllättävänsä hyvin mukaan. Rahastolle haettiin EU:n osarahoitusta, jota saatiin 15 miljoonaa markkaa; tämä on varsin pieni rahasto. Kuntien lisäksi EU:n edellyttämän kansallisen osuuden on neuvoteltu muodostuvan KTM:n panostuksesta. Nyt on ilmennyt, että KTM:n Etelä-Savon varaamat rahat ovat "kadoksissa", kuten julkisen sanan kieltämättä epätarkka ilmaus kuuluu. Momentti on kuitenkin tyhjä. Rahaa ei ole. Maakunnan oppositiopolitiikkojen puheet

siitä, että KTM ei suhtaudu vakavasti aluepolitiikkaan, joita täälläkin on kuultu, saivat tietysti uutta vettä myllyynsä.

Aluepolitiikan mielekkyyden arviointi ei tietenkään kuulu millekään toimeenpanevalla ministeriölle, ei edes sisäministeriölle. Joka tapauksessa ainakin Etelä-Savossa kadonneillekin miljoonille olisi järkevää käyttöä.

Mielestäni Suomeen ohjattujen EU-rahojen jakojärjestelmää on selkeytettävä ja ministeriöiden välistä vastuunjakoakin on selvitettävä, ettei edellä olleen esimerkin tapaista tapahtuisi tulevaisuudessa. Tältä osin yhdyin valiokunnan mietinnön vaatimukseen riittävän kotimaisen rahoituksen turvaamisesta EU:n osarahoittamiin hankkeisiin.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa on hyviä asioita. Lähden liikkeelle niistä. Sellainen on lisääntyvä panostus tutkimus- ja kehitystoimintaan lähinnä Tekesin kautta. Se vastaakin kauppa- ja teollisuusministeriön valitsemaan ensimmäiseen tulosalueeseen elikkä teknologiapolitiikkaan mielestäni kiitettävällä tavalla.

Sen sijaan toinen tulosalue, yrittäjyys ja pk-politiikka, on se asia, johon toivoisin nykyistä selvästi terävämpää otetta. En varmasti ole tässä kriittisessä ajattelussani yksin. Taannoin oli valtiovarainministeri Niinistön haastattelu hänen hallituskokemuksistaan. Eräs asia, johon hän oli pannut miinusmerkin nykyisen hallituksen toiminnassa, oli nimenomaan se, että pk-yrittäjyysohjelmat ovat jääneet paperin makuisiksi. Ihan sama tunne on minulla, kun katson niitä ratkaisuja, jotka tulevat esiin ensi vuoden budjettiesityksestä. Se nostaaikin muutamia kysymyksiä.

Ensimmäisenä: Mikä on todella tulevaisuudessa työvoima- ja elinkeinokeskusten rooli? Millä tavalla siellä paneudutaan yrittäjyyttä tukevien instituutioiden uudistamiseen? Millä tavalla varmistetaan riittävät resurssit näille uusille instituutioille? Ja erityisesti, millä tavalla rakennetaan ehyt yritystoiminnan arvoketju niillä yritystoiminnan tukipalveluilla, joilla varmistetaan suomalaisen pienyritystoiminnan vahvistuminen?

Nimittäin jos ajattelemme työllisyyden näkökulmastakin, meillä alkaa olla aika kiistaton kansainvälinenkin aineisto siitä, että ne kansallisvaltiot, joissa yrittäjyys on saanut riittävän tilan, ovat pystyneet myös työllisyyttä hoitamaan selvästi Suomea paremmin. Jos vertaillaan tällä hetkellä eri kansallisvaltioita Euroopassa, jou-

dumme toteamaan sen, että nimenomaan yrittäjien osuus työllisyydestä on Suomessa lähes Euroopan alhaisin. Meillä se on tällä hetkellä noin 7 prosentin tasolla. Jos ajatellaan kilpailijamaita unionin sisälläkin, esimerkiksi Italiassa se on noin 18 prosentin luokkaa koko työllisyydestä. Minusta tämä luo jo sen lähtökohdan, että olisi aika ottaa tämä haaste ihan tosissaan, ei vain niin, että me kirjaamme papereihin hyviä tavoitteita ja sinällään hyviä asioita.

Perustelen tätä vielä myös sillä, että se kehitys, joka on 90-luvulla tapahtunut, on merkinnyt sitä, että se infrastruktuuri, joka on ollut yritystoiminnan, ennen kaikkea pienyritystoiminnan tukena, on mieluummin rapautunut kuin vahvistunut. Perustelen tätä sillä vertailututkimuksella, jonka tulevaisuusvaliokunta teki Suomen ja Wisconsinin välillä. 90-luvulla yrityksiä tukevien palveluiden työllisyysmerkitys Suomessa säilyi jокseenkin samana eli 90-luvun alussa tehtiin aika syväkin koukkaus eli menetettiin työpaikkoja. Nyt 90-luvun puolivälin tietämissä tilanne on jossakin määrin tasaantunut. Samana aikana Wisconsinissa luotiin noin 40 000 työpaikkaa yritystoimintaa tukeviin palveluihin.

Minusta tämä on haaste, joka jossakin mielessä pitäisi meidän Suomessakin nähdä: Vaikka me säästämme hyvin monilta alueilta, meidän ei pitäisi säästää niistä investoinneista, joilla me rakennamme tulevaisuutta. Mielestäni sen infrastruktuurin, joka on tukemassa nimenomaan pienyrityksiä, pienyritysten syntymistä, uusien elinvoimaisten pienyritysten aikaansaamista, pitäisi nykyisestäään ratkaisevasti vahvistua.

Meillä on monia hyviä yrityksiä ja, voisiko sanoa, toimintoja, jotka ovat käynnistyneet. Niihin valtiovarainvaliokunta mietinnössään viittasikin ottamalla esille muutamia näistä, muun muassa PKT-säätiön, Naisyrittäjyyden Edistämiskeskuksen ja Maaseutuyrittäjyyden Edistämiskeskuksen. Ihan omana kokonaisuutena otaisin uusyrityskeskusten verkoston, joka on rakentunut 90-luvun alkupuolella. Minusta olisi aika saada sellainen ratkaisu, jolla ihan budjettipohjaisesti vahvistettaisiin uusyrityskeskusten asemaa Suomessa ja tällä tavalla luotaisiin uusi, nykyistä selvästi vahvempi rakenne nimenomaan uusien yritysten perustannalle.

Kaiken kaikkiaan minusta on valitettavaa se, että pienten ja keskisuurten yritysten kehittämiseen on varattu vuoden 98 budjettiin vähemmän rahaa kuin on tänä vuonna ja edellisvuonna ollut käytettävissä. Minusta tämä on erittäin valitettava suunta, vaikkakin ymmärrän sen, että tässä on

otettu huomioon se rahoitus, joka tulee Euroopan unionin eri rahastojen kautta. Siitäkin huolimatta meillä pitäisi olla nimenomaan KTM:n yrityspalvelujen käytössä riittävät voimavarat myös tähän kehittämistoimintaan.

Nimittäin keskeistä on se, että meillä on kansainvälisesti kilpailukykyinen yritysten toimintaympäristö. Toinen hyvin keskeinen linja on se, millä tavalla me vahvistamme tuotannollisen yritystoiminnan perusteita, ja siellä tullaan toimialakohtaisiin yritys- ja toimintaympäristöihin. Minusta tällä alueella on liikuttu ihan myönteiseen suuntaan, ja olen ymmärtämässä näin, että siellä on monilla toimialoilla vahvistunut toimialakohtainen ympäristö lähinnä valitun klusteri-ajattelun pohjalta, mutta mielestäni meidän tulisi vielä vahvemmin tukea strategisesti tärkeiden toimialojen kehittämistä.

Tässäkin yhteydessä haluan viitata siihen, että on erittäin tärkeää, että mekaanisen puunjalostuksen pitkäjänteiseen kehittämiseen varataan riittävät voimavarat. Siksi muutamalla sanalla haluan puuttua myös Tekesin ja KTM:n muun rahoituksen suhteeseen. Jossakin määrin nostan kysymyksen, onko Tekesin resursoinnista kaotamassa eduskunnan kritiikki. Esitän tämän enemmän kysymyksenä. Nimittäin olen kokemassa ihan käytännön kautta niin, että meillä on tällä hetkellä tutkimus- ja kehittämisrahoitusta Tekesin kautta tarjolla suurempimittakaavaiselle teolliselle yritystoiminnalle siinä määrin, että on osittain vaikeuksia löytää riittävästi käyttökohteita. Samanaikaisesti pienempimittakaavainen, ehkä alkuvaiheen kannattavuusvaikeuksisakin kamppaileva pienyritystoiminta on edelleen rahoitusvaikeuksissa.

Tosin tämän päivän Kauppalehdessä on aivan toisen suuntainen väittämä jälleen kerran. TT:n, KTM:n ja Suomen Pankin rahoitusvelvoituksen mukaan rahoitusta on tarjolla kaikille tarvitseville riittävästi. Minusta tämä ei kuitenkaan pidä yhtä käytännön kanssa, ja sen vuoksi mielestäni riittävän KTM:n investointituen varaaminen nimenomaan kehittyvien, kasvavien pienyritysten tarpeisiin jatkossakin tavalla taikka toisella on nykyistä paremmin kyettävä hoitamaan.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä kansainvälistymisestä esittää muutaman ajatuksen. Se on kauppa- ja teollisuusministeriön toiminnassa kolmas tulosalue, joka yrittäjyyden ja pk-politiikan rinnalla synnyttää sen kysymyksen, onko tätä tulosaluetta otettu sittenkään riittävän tosissaan, kun on toimenpiteitä hahmotettu. Nimittäin ihmettelen sitä, että me edelleen vienninedis-

tämistukia kaikesta huolimatta karsimme. Jos ajattelemme sitä kansainvälistymiskynnystä, joka on suomalaisilla pk-yrityksillä, totean näin, että säästämme väärässä paikassa, ellemme investoi pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymiseen.

Tähän liittyy mielestäni olennaisesti se huoli, joka liittyy myös pienyritysten valmistautumiseen Emuun. Ollaanpa nyt Emun toteutumisesta mitä mieltä ollaankin, näin oppositioedustajankin joutuu tietyllä nöyryydellä seuraamaan hallituksen määrätietoista toimintaa Emun toteuttamiseksi. Minä toivon, että nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriö huolehtii siitä, että jos Suomi tulee vuonna 99 ensimmäisten joukossa liittymään Emuun, ei vain meidän suuryrityksillemme vaan myös pienillä ja keskisuurilla yrityksillämme on riittävät mahdollisuudet sopeutua tähän hyvin merkittävään muutokseen.

Arvoisa puhemies! Ihän loppujen lopuksi vielä rahoituskysymykseen haluan sen verran palata, että en malta olla puuttumatta riskirahoitukseen. Tällä hetkellä on menossa erityisluottolaitosten rahoitusjärjestely. Kuitenkin jos ajattelee ensi vuoden budjettia, minusta siellä ei ole mitään merkittävää lisäarvoa tälle riskirahoituksen alueelle. Toivon kuitenkin niin, että tämä uudelleenjärjestely merkitsee myös sitä, että käytännössä ollaan valmiit ottamaan riittävästi riskiä alkavien ja kehityskelpoisten pienyritysten osalta.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Erityisesti Tampereen suurteollisuus on viime vuosikymmeninä joutunut melkoiseen murrokseen, joka on merkinnyt jopa eräiden teollisuudenalojen lähes täydellistä loppumista. Tästä esimerkkinä on kenkäteollisuus. Metall- ja konerakennusteollisuus on Tampereen teollinen selkäranka, mutta nyt myös tämä selkäranka on joutunut koetukselle, mistä on seurannut tuhansien työpaikkojen menetyksiä. Aikoinaan Tampereella oli kolme suurta: Valmet, Lokomo ja Tampella, kaikki suuria metalliteollisuusyrityksiä, joissa kaikissa oli lähes parituhatta työntekijää tai jopa yli. Nyt kaikki nämä yritykset ovat huomattavasti pienempiä työntekijämäärän suhteen.

Pienen ja keskisuuren teollisuuden kehityksessä huolimatta työttömyys on jatkuvasti pysynyt valtakunnan keskiarvoja korkeammalla. Työllisyys on viime kuukausina hieman parantunut mutta nyt taas marraskuun tilasto näyttää, että työttömyyden lasku on pysähtynyt. Eduskunnassa erityisesti kokoomuksen taholta on tuotu

esille, että työttömät itse valitsevat, ovatko he työttömiä vai työssäkäyviä nimenomaan, koska sosiaali- ja työttömyysturva on niin hyvä, että se mahdollistaa tämän. Tosiasia kuitenkin on, että esimerkiksi Pirkanmaalla marraskuun lopussa tänä vuonna on 2 300 työtöntä metallimiestä. Avoimia työpaikkoja on 68, joten jokaista avointa työpaikkaa kohti on 33 työtöntä, liki 34 työtöntä työnhakijaa. On selvää, että tästä ei voi kaikille työtä riittää.

Valmet Oy on lakkauttamassa kartonkikone-tuotannon Tampereelta, mikä merkitsee pahimmillaan satoja uusia työttömiä metallityöläisiä ensi kesänä Tampereelle entisten työttömien lisäksi. On muistettava, että ammattikouluista valmistuu keväällä uusi ikäluokka työelämään. Samanaikaisesti Valmetilta tulee satoja irtisanotuja metallityöläisiä, joten työllisyystilanne tältä osin on varsin synkkä.

Valtiolle on kertynyt suuria summia metalli-yritysten yksityistämisestä, kun valtio vuonna 1996 myi suuren määrän Valmetin osakkeita ja valtion omistusosuus yhtiössä pieneni 57 prosentista 20 prosenttiin. Valtion kassaan kertyi osakekaupoista ainakin noin 2 miljardia markkaa. On kohtuullista odottaa, että valtiovalta panostaa myös Tampereen alueen työllisyyden ja teollisuuden kehittämiseen niin, että yksityistämistä kertyneitä varoja ohjattaisiin Tampereen alueelle työllisyyden turvaamisen.

Herra puhemies! Erityisesti tässä tilanteessa esitän kantani kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäelle, että hän vaikuttaisi aktiivisesti sellaisin toimenpitein, että Valmetin kartonkikone-tuotannon lopettaminen ei merkitsisi samaa kuin sitä, että lähes 500 metallityöntekijää joutuu työttömäksi, vaan että tilalle saataisiin syntymään uutta teollisuutta, joka nimenomaan korvaisi ja turvaisi raskaan metalliteollisuuden, konerakennuksen piirissä työskenteleville ihmisille työpaikat.

Tampereellehan on syntynyt korkean teknologian työpaikkoja. Erityisesti Nokia on työllistänyt sadoittain insinöörejä, mutta valitettavasti nämä työpaikat eivät kohtaannu raskaan konerakennuksen piirissä työskentelevien työntekijöiden kanssa. Ilman valtion aktiivista otetta on olemassa suuri vaara, että jälleen työttömyys pahenee tällä alueella, jonka työttömyys on tähänkin asti ollut valtakunnan keskitasoa korkeampi.

Lisäksi säilyttämällä konerakennusteollisuus Tampereella säilytetään myös se ammattitaito, korkea osaaminen ja tekninen tietämys, joka alueelle on kertynyt.

Ed. Kallio: Herra puhemies! Kun arvioidaan kauppa- ja teollisuusministeriön ensi vuoden toimintaa ja talousarviota, lähtökohdat pitkälti löytyvät hallitusohjelmasta ja sen tavoitteita syventävästä elinkeinopoliittisesta selonteosta. Lisäksi näihin linjanvetoihin ovat vaikuttaneet muiden muassa teollisuuspoliittinen visio, valtioneuvoston pk-poliittinen periaatepäätös, tiede- ja teknologianeuvoston valmisteleva käyttösuunnitelma tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäpanostuksesta sekä energiapoliittinen selonteko.

Koska energia-asiat on käyty jo varsin perusteellisesti läpi, jätän puheenvuorossani energiapolitiikan käsittelemättä. Ydinvoiman kannattajana olen toki tyydytyksellä pannut merkeille, että kansan enemmistö on jo siirtynyt selkeästi ydinvoiman taakse.

Hallitusohjelman kaksi keskeistä tavoitetta, työllisyyden parantaminen ja valtiontalouden tasapainottaminen, korostavat yritysten yleisten toimintaedellytysten luomisen merkitystä. Tasapainoinen talous ja yhteiskuntakehitys edellyttää kilpailukykyistä teollisuutta ja sitä tukevaa palvelusektoria. Kansainvälisen kilpailun kiristytessä suomalaisyritysten kilpailukyky tulee perustumaan yhä enemmän uuteen teknologiaan, korkeaan osaamiseen, tuottavuuden kasvuun sekä pitkälle erikoistuneisiin tuotteisiin.

Näiden kilpailuetujen kehittäminen edellyttää yritysten toimintaympäristöltä tehokasta liikenne- ja viestintäinfrastruktuuria, runsaasti hyvin koulutettua työvoimaa sekä korkeatasoista teknologista perusrakennetta. Eli on todellakin tärkeää huolehtia yritystoiminnan yleisistä edellytyksistä niin valtion toimenpitein kuin paikallisestikin. Kaukana takana ovatkin ne ajat, jolloin valtio saattoi omilla laajakantoisilla teollisilla hankkeillaan luoda välittömästi ja runsaasti uusia valtion yritystoimintaan perustuvia työpaikkoja taikka tukea kansainvälisesti arvioiden kilpailukyvytöntä teollisuutta.

Tänään kansainvälisen kilpailun ja markkinoiden vapautumisen vuoksi teollisuuteen ja muihin kansantalouden avoimiin sektoreihin syntyy pysyviä uusia työpaikkoja vain, mikäli yritykset kykenevät aidosti kilpailemaan muiden maiden yritysten kanssa.

Mitä tulee yritystukiin, niin vaikka yritystukia on viime vuosina jouduttu rajusti leikkaamaan, on KTM:llä vieläkin käytössään varsin laaja arsenaali erilaisia avustus-, laina- ja takausinstrumentteja myös markkamääräisesti. Käytännön tasolla toki operaattoreina toimivat Kera, Tekes

ja työvoima- ja elinkeinokeskukset, jotka yrittävät tuotteistaan kehittää ajan vaatimusten mukaan, ja siinä ovat käsittääkseni myös erittäin hyvin onnistuneet.

Sikäli yritystukien suuntaaminen on menossa oikeaan suuntaan, että yritystukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia pyritään minimoimaan ja uskon, että tämä kilpailunäkökulma tulee jatkossa edelleen korostumaan. Pidän hyvänä linjauksena sitä, että käytettävissä olevat yritystuet suunnataan ensisijassa tutkimukseen ja tuotekehitykseen, koulutukseen, pk-yritysten kansainvälistymiseen ja muuhun henkiseen kehittämis toimintaan sekä pienten ja keskisuurten yritysten pitkän aikavälin kilpailukyvyyn parantamiseen. Todellakin juuri pk-näkökulmaa pidän tärkeänä, koska se on yhä tärkeämmäksi muodostuva ja kasvava alue. Pk-yritykset ovat meidänkin yhteiskuntamme tulevia työllistäjiä.

Lipposen hallituksen hallitusohjelma painottaa tutkimus- ja kehitystoimintaan suunnattavien investointien lisäämistä sekä panostamista koulutuksen kehittämiseen. Tämä on aivan oikeaa politiikkaa, sillä monien kansainvälistenkin selvitysten mukaan kansantalouksien keskeisin menestystekijä on kyky tuottaa uutta tietoa ja kehittää siihen perustuvaa tuotantoa. Panostaminen tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen luo vakaan perustan uuden liiketoiminnan kehittämiseksi ja työllistämiseksi.

Tutkimus- ja kehittämisrahoituksen bkt-osuuden nostaminen 2,9 prosenttiin viimeistään vuonna 1999, on ollut tämän hallituksen hyvä ja kauaskantoinen päätös. Tästä päätöksestä haluan ministeri Kalliomäelle merkittävästi linjaukseen vaikuttavana henkilönä antaa suuren kiitoksen. Uskon, että tätä päätöstä tullaan vielä monasti kiittämään. Tämä on myös oiva tapa kohdentaa valtionyhtiöiden osakkeiden myynnistä saatavia varoja.

Arvoisa puhemies! Hallituksen pk-poliittiseen ohjelmaan on kirjattu monia hyviä pk-yritysten toimintaedellytyksiä parantavia esityksiä. On hallintomenettelyjen keventämistä, verotusjärjestelmän tasapuolistamista, pienyritysten työvoimakustannusten alentamista ja pk-yritysten aseman vahvistamista rahoitusmarkkinoilla, joi-takin mainitakseni. Lyhyesti koskettelen näistä paria asiaa.

Pienten ja keskisuurten yritysten lupa- ja ilmoitusmenettelyjen karsimisen osalta asiaa valmistelemaan asetetun työryhmän on määrä antaa loppuraporttinsa tämän vuoden loppuun mennessä. Onkin lupa odottaa, että ensi vuoden

aikana päästään toteuttamaan ja keventämään pk-yritysten varsin raskasta ja yrityksille myös koko joukon kustannuksia aiheuttavaa byrokra-tiaa. Näitä erilaisia menettelyjä on todellakin paljon, mutta uskon, että paljon on myös tehtävissä lupaviidakon karsimiseksi.

Eri yritysmuotojen verotuskohtelun tasapuolistamiseksi pienyritysten verotuksen uudistamistyöryhmä teki ehdotuksen niin sanotusta laajennusrahastosta, jossa henkilöyhtiöille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille olisi mahdollistettu yritykseen jätetyn tulon verottaminen yhtiöverokannalla. Ehdotusta kuitenkin arvosteltiin monimutkaiseksi ja sen toteuttamisesta on luovuttu.

Katsoisin, että meidän pitäisi myös ryhtyä toimenpiteisiin, joilla pienyritysten arvonlisäveromenettelyä voitaisiin yksinkertaistaa. Meillähän on ongelmana se, että arvonlisäverollisen toiminnan alaraja on sangen alhainen kansainvälisesti-kin verrattuna ja lähes kaikki pienyritykset ovat ilmoitus-, maksu- ja muiden hallinnollisten menettelyjen piirissä. Mutta kuitenkin niiden noin 60 000 arvonlisäverovelvollisten, joiden liikevaihto jää alle 150 000 markan, tuotto itse arvonlisäverokertymästä on vain 0,8 prosenttia.

Pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusmahdollisuuksien parantamisesta totean sen, että uusia tuotteita on tuotu ja palveluyritykset ovat päässeet tukitoimenpiteiden piiriin. Erityisesti yritysten pääomarakenteessa on ollut nähtävissä positiivista kehitystä. Tähän on oleellisesti nähdäkseni vaikuttanut oman pääoman luon-teisten rahoitusinstrumenttien kehittyminen.

Todettakoon myös, että Euroopan unionin Sme:n eli Small and medium sized enterprise -yhteisöohjelman toteuttaminen on äskettäin käynnistynyt. Tämän ohjelman puitteissa rahoitusta myönnetään tutkimus- ja oppilaitosten pk-palvelutoiminnan kehittämiseen sekä poikkeuksellisen kasvukykyisten yritysten kilpailukyvyyn parantamiseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, pari sanaa työvoima- ja elinkeinokeskuksista, joihin ed. Viitami-kin viittasi. Keskusten toiminnan käynnistäminen on valtiovarainvaliokunnankin mielestä jäänyt puolitiehen. Tämä pelko oli toki odotettavissa siinä vaiheessa, kun aluehallintouudistusta tehtiin. Keskusten johtamisedellytyksiin onkin kiinnitettävä erityistä huomiota. Ministeriöiden reviirirajoista on päästävä saumattomaan yhteistyöhön ja katsomaan asioita erityisesti yrityslähtöisestä näkökulmasta. Tärkeää on myös, että maakuntien liittojen ja maakuntakeskusten väli-

le syntyy aito kumppanuus, joka johtaa alueilla ja maakunnissa dynaamiseen toimintaan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On syytä yhtyä ed. Kuopan esille tuomaan huoleen Tampereen ja Tampereen alueen teollisten työpaikkojen vähenemisestä. Mutta olen askarrellut mielessäni ydinvoimakysymyksen osalta ja juuri sitä koskien, ovatko mahdollisesti ne energiateollisuuspiirit, jotka taannoin joitakin vuosia sitten hyvin aktiivisesti ajoivat uuden ydinvoiman rakentamista Suomeen, menettäneet mielenkiintonsa tähän asiaan vai eivätkö. Toisin sanoen, jos he eivät ole menettäneet mielenkiintoaan ja ovat yhtä aktiivisia kuin aikaisemminkin, niin saattaa tietysti olla, että kysymyksessä on taktinenkin veto odottaa päätöksentekijöiltä aloitetta eduskunnan suunnasta. Kun he aikanaan niin pitkään tekivät turhaa työtä, niin ehkä tällainen taktiikanvaihdos saattaa olla paikallaan. Uskon, että näin on. Ainakin jossain määrin varmasti nämä piirit edelleen ovat kiinnostuneet ydinvoiman rakentamisesta. Ministeri Kalliomäki kyllä tietää, mutta hän ei kerro, ja on ihan oikein ettei kerro.

Mitä tulee yleiseen kannatukseen ydinvoiman rakentamisesta, on selvää, että kansanpiirissä tämä myönteinen näkemys on lisääntynyt. Olen myös varma siitä, vaikka minä en ole mikään kelvollinen arvostelemaan muiden kansanedustajien näkemyksiä, että huomattavasti suuremmalla määrällä kansanedustajista kuin uskotaankaan on myönteinen tai ainakin lievästi myönteinen kanta ydinvoiman lisärakentamiseen. Pelkona on tietysti politiikassa aina se, että epäillään sitä kansan tuomiota, mitä kansalaiset ajattelevat, jos tällaisen kannan ottaa. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että kansanedustajat voisivat tehdä ihan oman ajatuksensa mukaisesti. Kansalaiset eivät ketään siitä tuomitse, jos ottaa ydinvoimaan myönteisen kannan. Kun sen ottaa reilusti, rehellisesti ja perustellusti, se ei näihin poliittisiin kuvioihin mitään vaikuta.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Suomen köyhintä aluetta ei ole Lappi, Pohjanmaa tai Kainuu, kun otetaan huomioon bruttokansantuote per asukas, vaan se on Itä-Suomi ja siellä Etelä-Savo. (Ed. Ala-Nissilä: Onko Heinola sitä?) — Ei. — Hallitus kiinnitti aivan oikein huomiota tähän tilanteeseen ja se on hallitukselle erittäin merkittävää. Niinpä perustettiin Itä-Suomi-työryhmä

ja sen mukana Itä-Suomi-projekti hallituksen toimesta asiaa ajamaan. Vielä on saatu aikaan hallituksen periaatepäätös Itä-Suomen huomioon ottamisesta eri ministeriöiden päätöksenteossa, lainsäädäntöesityksissä ja niiden seurannassa.

Itä-Suomi-työryhmän ehdotukset eivät ole kuitenkaan edistyneet niin nopeasti kuin on odotettu, vaikka opetusministeriössä ja liikenneministeriössä on selkeästi kohdennettu voimavaroja Itä-Suomeen. Sen sijaan Itä-Suomi-työryhmän ehdotukset yritysten vapaasta poisto-oikeudesta ja kansainvälisten yritysten investointien lievistä verokohtelusta eivät ole kantaneet vielä tulosta. Kun näihin toimiin ei asenteellisesti ja aluepoliittisesti ole oltu vielä valmiita, niin on verkkaisempi vauhti hyväksyttävä.

Tässä tilanteessa on kuitenkin ihmeellistä, kun kerrotaan, että Etelä-Savon alueella on vaara jäädä saamatta 60 miljoonaa EU-yritystuki-markkaa kauppa- ja teollisuusministeriöltä vuonna 1999 päättyvän ohjelmakauden loppuun mennessä. Tällaisia uhkakuvia on esitetty muun muassa maakuntavaltuuston kokouksessa. Tämä on mahdollista, koska EU maksaa tukensa Suomessa yhtenä könttänä kaikille kuutostukialueeseen kuuluville. Suomessa tukirahaa jakaa eteenpäin kauppa- ja teollisuusministeriö. KTM puolestaan ohjaa EU-rahoja osana omia yritystukiaan ja näin alueellisia kiintiöitä ei pääse muodostumaan. Tässä on moitittu KTM:n otetta, halua ja asiantuntemusta aluepoliittisten asioiden hoidossa ja onkin ristiriitaista, että KTM tekee aluetukirahoilla mitä haluaa, vaikka painottaa vastuun alueiden kehityksestä olevan maakunnilla. Lisäksi kannanottoja maakunnista on painottanut se, että KTM:n kiinnostus painottuu erittäin suuresti suurteollisuuteen: mitä suurempi tukihakemus, sitä suuremmat mahdollisuudet on saada rahaa.

Herra puhemies! Kuulun niihin, joiden mukaan eduskunnan energiaselonteon yhteydessä energiatilanne muuttui, kun ydinvoimaa ei enää jätetty tulevaisuuden vaihtoehtojen ulkopuolelle. Tämä oli hyvin merkittävä energiapolitiittinen linjaus. Kohtuuhintainen ja varma energian saanti on kestävä kasvun ja työllisyyden ehto. Onkin valitettavaa, että perusvoimaratkaisu on antanut odotuttaa itseään jo kauan.

Muutaman vuoden takaisella kielteisellä ydinvoimapäätöksellään eduskunta on saanut aikaan vaikean energiasolmun, jonka tietysti eduskunta voi itse avata. Enää puuttuukin vain itse päätös viidennestä ydinvoimalasta. En ymmärrä, että

maa, jossa on jo neljä ydinvoimalaa ja joka ostaa rajan takaa ydinvoimalla tehtyä sähköä, ei itse voi rakentaa viidettä ydinvoimalaa. Sehän olisi modernein teknologialtaan ja varmasti paras turvallisuudeltaan.

Uutta ydinvoimalaa eivät puolla pelkästään energiapolitiittiset syyt, vaan ympäristön kello käy vääjäämättä ydinvoiman suuntaan. Sulkemalla taannoin uuden ydinvoimalan vaihtoehtojen joukosta eduskunta teki karhunpalveluksen ympäristölle.

Suomikin on lähtenyt tavoittelemaan kun- nianhimoista hiilidioksidipäästöjen alentamista. On täysin harhaista kuvitella, että päästötavoit- teet ja talouden kasvu voitaisiin turvata nykyisel- lä energiapolitiikalla. Ne voidaan sovittaa yhteen vain tyydyttämällä kasvava perusvoiman tarve ydinvoimalla.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan kuuluu ilonaiheita, mutta myös ikävämpi puoli, kun katsotaan asioita aluepoliittisesta näkökul- masta.

Ilonaiheina olemme kaikki todenneet yksimie- lisesti Tekesin määrärahat. Ne ovat niitä määrä- rahoja, joilla luodaan tulevaisuutta, ja määrära- hat ovat siellä täysin paikallaan.

Mutta niiden vastapainoksi kaipaisi aluepo- liittisia määrärahoja, joilla olisi luotavissa no- peasti työtä kehitysalueille. Aluepoliittisilla mää- rärahoilla viittaankin kehitysalueiden pienyritys- ten investointitukeen ja toimintaympäristötu- keen. Näiden tukein määrä ensi vuoden talousar- viossa on täysin riittämätön, ja riittämättömyyt- tä voisi havainnollistaa esimerkiksi oman läänin seutukunnilla.

Ylivieskan, Nivalan — Haapajärven ja Iin seutukunnasta on käynyt lähetystöjä kauppa- ja teollisuusministerin luona. Rahoituspaineet ovat erittäin kovat. Siellä on tällä hetkellä odottamas- sa jo liki 100 miljoonan markan investoinnit, mutta kaikki todennäköisesti eivät realisoitu, koska pk-yritysten investointitukea ei ole riittä- västi. Tämän vuoden paineet syövät ensi vuoden määrärahoja. Riittääkö siis niille uusille hank- keille, jotka nousevat tulevan vuoden puolella, käytännössä mitään?

En ole kuullut yhtään puheenvuoroa kehitys- alueitten pk-yritysten kuljetustuesta. Sen mark- kamäärähän on minimaalinen ensi vuoden bud- jetissa, hieman päälle 16 miljoonaa markkaa. Oman alueeni pk-yrittäjistä monet ovat toden- neet, että nämä määrärahat ovat olleet heille

erinomainen kilpailuetu toimittaessa markki- noilta kaukana. He vertaavat kuljetustukea Poh- jois-Ruotsissa pk-yrityksille maksettavaan kulje- tustukeen. Siellä markkamäärät ovat tuntuvasti suuremmat kuin meillä.

Puheenvuorossani haluaisin vielä puuttua Leader-rahoitukseen ja nimenomaan siinä KTM:n osuuteen. Mietin, toimiiko KTM:n osuuden maksatus kaikkialla muualla paitsi meillä hyvin, koska tähän ei ole puheenvuoroissa kajottu. Omalla alueellani, jolloin viittaankin Niva- lan — Haapajärven ja Siikalatvan seutukuntien Leader-ohjelmaan. KTM:n rahoituspäätökset eivät toimi pahaisestikaan. Ministeriöstä kävi Jussi Yli-Lahti alueella, mutta totesi, että hän- kään ei pysty tätä solmua aukaisemaan. En tiedä, kuka pystyy. Eli käykö näin, että EU joksikin aikaa joutuu katkaisemaan tämän rahoitusha- nan ja haetaan selvyttä siihen, miten toimiva malli saadaan aikaan?

Lopuksi haluaisin vielä mainita Kera Oy:n naisyritysjälainasta. Siihen varattiin ensimmäi- sellä kerralla 50 miljoonaa markkaa. Rahat riitti- vät hetkeksi. Sitten saatiin 10 miljoonan lisära- hoitus. Tulevan vuoden talousarviossa tulee ole- maan 60 miljoonaa markkaa, mutta keskustalta on esitys lisärahoituksesta. Tällä rahoituksella saadaan luotua niitä paljon kaivattuja pienyri- tyksiä todella edullisin ehdoin, ja toivoisinkin, että tässä talossa pystyttäisiin tätä rahamäärää lisäämään.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Aion puuttua kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla vain mietinnössä esiintyviin osioihin.

Ensinnäkin haluaisin kiinnittää huomiota sii- hen samaan asiaan, mihin valtiovarainvaliokun- takin mietinnössään. On osoittautunut työvoi- ma- ja elinkeinokeskuksien kohdalla ongelmaksi se, että rahat tulevat eri hallinnonaloilta eli työ- ministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä sekä maa- ja metsätalousministeriöstä. Keskuk- senjohtajalla ei ole suurta päätäntävaltaa näitten rahojen käytössä, mikä aiheuttaa toiminnallista ongelmaa ja edelleenkin hallinnollista kitkaa. Tietenkin voidaan toivoa, että hallintokulttuurit tulevat muuttuvat, mutta olen täsmälleen samaa mieltä kuin valiokunta kannanotossaan, että uu- distus on jäänyt puolitiehen ja sille tulisi tehdä jotain.

Toinen ongelma ja ehkä juuri tästä syystä joh- tuva on se, että EU-osarahoitteiset hankkeet ovat osittain jääneet puolitiehen. Koska kotimai-

sen rahoituksen saanti ei ole pelannut, hankkeita on jäänyt jopa käynnistymättä.

Seuraavaksi haluaisin ottaa kantaa Teknologiaan kehittämiskeskuksen toimintaan. On tietenkin erinomainen asia, kuten monet muutkin edustajat ovat todenneet, että Tekes saa lisärahoitusta ja sitä kautta innovointi, tutkimus- ja tuotekehittely saa lisää rahaa.

Kun talousvaliokunta kuuli Tekesin edustajia näissä asioissa, niin heidän suullaan todettiin, että teknologian käsite pitää sisällään myös niin sanotun matalan teknologian. Myös esimerkiksi elintarvikkeitten, kuten hillojen, jalostamisen puolella tapahtuva kehitys on teknologiaa. Tästä syystä toivoisin, että Tekes pitäisi kirkkaasti mielessään sen, että kaikki, mitä tässä maassa tehdään, ei ole elektroniikkaa. On myös muunlaista teknologiaa, ja sen tutkimuksen ja kehittämisen tulee saada ihan yhdenvertainen kohtelu.

Toinen ongelma Tekesissä ovat maakuntien resurssit. Kotipuolessani on hankkeita, joissa olisi tarvetta Tekes-rahoitukselle. Ongelma on se, että Tekesillä ei ole siellä resursseja eikä henkilökuntaa, joka ehtisi kartoittaa näitä hankkeita, josta syystä hyvin paljon innovaatioita jää toteutumatta, ja se on erityisesti Itä-Suomen kannalta suuri vahinko.

Seuraavaksi menen Kera-asiaan. Kera Oy:n ja VTK:n yhdistämisestä on tulossa uusi laki, joka tulee eduskuntaan jo ensi vuoden alussa. Budjetti kuitenkin on laadittu vanhan lain pohjalta, ja tässä käsitellään pelkästään Kera Oy:tä.

Se ideologia ja toiminta, jolle Kera on rakentunut, on ollut alueilla äärimmäisen tärkeää sekä teollisuuden että erityisesti pk-sektorin kehittämisen kannalta. Tästä syystä uuden lain — työnimenä Vera Oy — kirjoittamisessa olisi erinomaisen tärkeää, että osakeyhtiön hallintoa koskevaan osioon kirjoitettaisiin myös selkeästi alueellinen funktio. Kera Oy:n toiminta on rakentunut erityisesti sille pohjalle, että se on tukenut, tutkinut ja kehittänyt alueellista pk-yrittämistä, eikä sitä tulisi tässä uudessakaan yhtiössä unohtaa.

Toinen seikka, josta varmasti tulevan yhtiön yhteydessä keskustellaan, on sen itsekannattavuus. Olen sitä mieltä, että Suomi ei tarvitse yhtään ainutta valtion omistamaa lainoitus- tai rahoituslaitosta. Pankkeja meillä on ihan riittävästi, ja Kera Oy:n idea on ollut juuri riskirahoitus. Jos riskinotto kyky viedään uudelta Vera Oy:ltä, varmasti sen toiminta-ajatus eli uusien pk-yritysten riskinotto ja kehittäminen tulee häviämään, ja tämä on taatusti tappio myös Itä- ja Pohjois-Suomen laita-alueille.

Ed. Veteläinen otti kantaa naislainaan. Minusta on erinomaisen hyvä, että valtiovarainvaliokunta on mietinnössään lisännyt ne 10 miljoonaa poiketen hallituksen esityksestä ja ensi vuoteen lähdetään 60 miljoonalla markalla. On myös muistettava, että on muunkin tyyppisiä pk-yrityksiä kuin naisyrityksiä, eli myös pienyrityslainat ja niitten rahoitus ovat rahoitusta, jolla voidaan toki myös naisyrityksiä tukea. Silloin tavaltaan sitä rahoitusta voidaan tällekin puolelle hyödyntää.

Seuraavaksi haluaisin ottaa kantaa energia-puoleen. Talousvaliokunta mietinnössään kirjoitti ulos ydinenergian käyttömahdollisuuden tulevaisuudessa. Ehkä suurin huoli on tällä hetkellä se, toteutuuko kaasuputken rakentaminen Suomen kautta Eurooppaan. Ruotsi on jo useassa yhteydessä kirjoittanut ja sanonut ulos sen, että se ei edelleenkaan ole kiinnostunut Venäjän kaasun käytöstä. Tämä varmasti tulee hankaloittamaan Suomen mahdollisuuksia ja osuutta Venäjän ja EU:n välisessä kaasuputkihankkeessa.

Kiotossa solmittiin vastikään ilmastopolitiikka, jossa päädyttiin tiettyihin päästötasojen pudotusesityksiin. Tämä laukaisi Japanissa välittömästi sen, että seuraavana päivänä lehdet kirjoittivat, että Japanissa aiotaan toteuttaa kaksikymmentä vuotta ydinvoimalaa, joilla pyritään täyttämään Japanin osuutta päästövelvoitteista.

On mielenkiintoista nähdä, kuinka Suomi tulee ratkaisemaan suurvoimatarpeensa. Toivottavasti se onnistuu siinä nopeasti, niin että teollisuuden toimintaan ei tule hankaluutta eikä katkoksia. Pidän merkittävänä sitä, että energiapolitiikan selonteon mietinnössä satsataan energia-puun tutkimukseen ja käyttöön. Se on taatusti erinomaisen hyvä alueellinen ratkaisu, mutta tuskin lienee ainakaan kovin lyhyessä ajassa ratkaisu meidän perusvoimantarpeeseemme.

Lopuksi totean, että meillä edelleenkin ulkomaankauppaa edistetään muun muassa alustukien kautta. Se on asia, jota talousvaliokunta käsittelee kyseistä lakia koskevan muutoksen yhteydessä ja osittain paheksuikin, mutta kun se on yleinen käytäntö, niin toistaiseksi Suomenkin tulee jatkaa näitten alustukien antamista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri on nukkumaisillaan, häntä pitää piristää!

Lipposen, Niinistön ja Kalliomäen hallituksen pienyrityspolitiikka on pettymys. Ne asiat ovat unohtuneet tai paremminkin: jääneet suurempien asioiden alle. Viimeksihän tämä toteutui tuossa. Siinä ei pientyönantajaa eikä pienyritystoimintaa noteerattu. Hallituspuolueiden täällä kuulluissa ryhmäpuheenvuoroissa varsinkin, mutta myös muutoin, pienyrittäjyys oli pinon alimmainen asia, jos sitäkään. Se unohtui. Pettymys on sitäkin syvempi, kun ottaa huomioon, että työllisyys voi parantua kestävästi ja olennaisesti vain yrittäjyyden todella reippaan nousun kautta. Ainakin kolmenlaisiin asioihin olisi puuttettava. Se ei varmasti ole yksinkertaista, en sitä halua väittää, mutta tarvittaisiin edes yrittystä.

Ensinnäkin verotuksen ja maksupolitiikan puolella pitäisi suosia hyvin rohkeasti pieniä työvaltaisia yrityksiä. Välillisiin kustannuksiin ja arvonlisäveroon on tehtävä selkeitä porrastuksia pienten yritysten hyväksi.

Toiseksi työn tekemistä ja työn antamista vaavaava byrokratiaa on raivattava. Se ei maksa mitään ja varmasti tämä raivaaminen hyödyttää kaikkia. Tästäkin viime ajoilta on vain huonoja esimerkkejä, ministeri Kalliomäki, ihan viimeisimmäksi, tosin se ei kyllä ole teidän alaanne, kirjanpitolainsäädännön uudistaminen. Sen myötä tulee vain lisää paperitöitä, vaikka työt pitäisi saada mahdollisimman vähiin ja näin vapauttaa yrittäjä varsinaiseen työhönsä, yrittämiseen, menestymiseen, uusien työpaikkojen luomiseen. Tuntuisi siltä, että tämä asia olisi helppointa, vaivattominta ja nopeinta yrittäjyyden nostamista hallituksenkin puolelta.

Kolmanneksi, työmarkkinakäytäntöjä pitää kehittää yrityksiä ymmärtävään ja suosivaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Yritystuet ovat yleisen paheksunnan kohde. Nythän on vallalla vapaa kilpailu sataan prosenttiin saakka, vapaa kilpailu, mutta esimerkiksi Tekesin kautta jaetaan erittäin isoja summia, puolet teidän budjetistanne yrityksille. Ne ovat yritystukia, lainoja ja avustuksia. Se on iso raha. Miten tämä sopii vapaan kilpailun periaatteeseen?

Kysyn tämän sen takia, että tämä esimerkki, Tekesin kautta jaettavat varat, osoittaa, että myös Suomessa turvaudutaan yritystukiin ihan konkreettisesti, yritykselle menevään valtion tukeen ja rahoitukseen. Suomessa on yritystukia. Minusta pitääkin olla, mutta erittäin taitavasti harkittuna, erittäin taitavasti suunnattuna. Näinhän tekevät muun muassa kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot, Yhdysvallat ja Japani erit-

täin merkittävissä summissa. Minusta on hyvin suurta farisealaisuutta ryhtyä Suomessa olemaan vapaan kilpailun paratiisi, esimerkkimaa, kun suuremmatkaan eivät sitä tee. Nekin tarvitsevat tämantapaista suuntautumista.

Sitä paitsi samaa farisealaisuutta on sekin, että maakuntiin suuntautuvat ja menevät yritystuet ovat aina tukiaisia, mutta kun raha suuntautuu vantaalaiseen yritykseen, se on tuotekehittelyä. Heti tulee eri nimi, vaikka rahaa tulee tänne tukeutuvain ja sinne jonnekin pikkusirpale. Nimi on erilainen. Sinne menevä raha on halveksittua. Se, mikä menee Vantaalle, on hienoa, hyvää rahaa, yhteiskunnan hyväksymää rahaa. Se on farisealaisuutta.

Ylipäätään kun ajattelee yritystukien alueellista jakautumista, sillä on ainakin aiemmin ollut aika tärkeä osuutensa. Kolmen viime vuoden aikana näiden tukien osalta on tapahtunut aika tavalla täyskäännös. Voi sanoa, että kahden kolmen viime vuoden aikana nämä tuet ovat tulleet kolmanneksen siitä, mitä ne olivat vuonna 95, suurin piirtein kolmanneksen. Samaan aikaan Tekesille osoitettujen määrärahojen myöntäminen suuntautuu kahden kolmanneksen osalta pääkaupunkiseudulle sekä Turun ja Tampereen alueelle.

Hyvä tuote on avain menestykseen yleensä markkinoilla meillä ja varsinkin kauempana. Sen takia satsaaminen tutkimukseen ja tuotekehitykseen on aivan oikeata politiikkaa, siitä pitää sanoa ihan kiitoksen sana hallitukselle. Mutta hyvällä tuotteella ei ole merkitystä, ellei se kohtaa käyttäjänsä. Sen takia markkinoinnissa on kylä paljon tehtävää. Voisi ajatella, että osa tutkimukseen ja tuotekehittelyyn pantavista määrärahoista voitaisiin käyttää markkinaosaamisen pohjustamiseen sekä käytännön markkinointitaitojen parantamiseen.

Tekes saa erittäin suuret määrärahat ja se on ylipäätään hyvää toimintaa, en halua sitä kyseenalaistaa, mutta kahdessa mielessä uudelleenarviointia tarvitaan. Alueellinen aspekti on toinen ja toinen on se, voisiko markkinoinnin osalla aloittaa selkeän uudisraivaustyön. Piristynyt ministeri tietysti tähän vastaa.

Arvoisa puhemies! Näinä vuosina olisi tarvittu ja ainakin nyt tarvittaisiin laaja-alaista ja kaikki hallinnonalat läpäisevää tehokasta pienyrityspolitiikkaa. Pienten yritysten huolet ja toiveet koskettavat kaikkia ministeriöitä ja kaikkia hallinnon tasoja. Johdonmukaista ja tehokasta sekä uutta luovaa pk-politiikkaa voi syntyä yhteistyöllä, joka tapahtuu elinkeinoministeriön, siis

KTM:n johdolla ja jossa ovat hyvin keskeisesti mukana ainakin valtiovarainministeriö, STM ja työministeriö. Myös oikeusministeriön, opetusministeriön ja maatalousministeriön olisi hyvä tässä työssä olla mukana. Ylipäätään tällaista poikkihallinnollista ajattelutapaa tarvittaisiin myös paljon puhutussa Itä-Suomen asiassa, joka on, niin kuin tiedämme, unohtunut, se on hautautunut.

Arvoisa puhemies! Pienten yritysten toiveet tyrmitään usein vetäytymällä pykälien tai muutoin hallinnollisten määräysten taakse. Niissä on aina verukkeiden ja tekosyiden maku. Kysymys on velttoudesta tai suoraan asian vastustamisesta. Viime aikojen tapahtumista on tullut se vaikutelma, että kauppa- ja teollisuusministeriön johdossa ei ole yhteiskunnallisella ajattelulla enää juurikaan merkitystä. Täysin vapaa kilpailu ilman vakavaa seurausajattelua on nyt vallalla. Lipposen ja Niinistön hallitus on yltiöliberalistien ja oikeistovoimien mielihallitus, ainakin tekojensa perusteella.

Elinkeinoministeriön, joka on lähtökohdiltaan hyvä ministeriö, pitäisi ottaa ote ja aloite käsiinsä ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ohjata Suomea yhteisvastuullisuudelle perustuvaan yrittäjyysyhteiskuntaan. Nyt pitää pohtia sitä, mistä saadaan koko ajan lisää jaettavaa, eikä pohtia vain sitä, miten tehdään tämä jakaminen. Siinä olemme kaikki varmaan mestareita, mutta siinä emme ole, miten saadaan lisää järkevää ja kestävää jaettavaa. Siinä KTM:llä mielestäni on todella suuri vastuu. Siitä varmaan pirstostunut ministeri kertoo kohta omia näkemyksiään.

Radikaali pienyrityspolitiikka kuten myös voremontti siirtyy seuraavalle hallitukselle, sille, joka on pienyrittäjäystävällinen, uudistusmielinen ja kaikin puolin edistystahtoinen. Nykyinen ei sitä ole.

Ed. Pehkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti jatkan keskustelua kauppa- ja teollisuusministeriön roolista kehitystyössä, ja tulen erityisesti pk-yrittäjyyspolitiikkaan. Tästä ed. Kääriäisen avauksesta on todella hyvä jatkaa.

Kun ajattelemme yritystoiminnan alueellista kehittämistä, on kolme asiaa, jotka nousevat ylitse muiden: osaaminen, yrittäjyys ja verkottumi-

nen. Ilman näiden kaikkien kolmen tekijän onnistumista ei tapahdu voimakasta alueellista kehitystyötä. Kovassa kilpailussa on viime kädessä osaaminen osaamista vastaan, ja se, joka parhaiten osaa, menestyy. Keskustan vastalauseessa onkin esitetty, että tasapainoisen alueellisen kehityksen kannalta teknologisen kehittämistyön merkitys on käynyt yhä tärkeämmäksi.

Ahon hallituksen toimesta käynnistettiin vuonna 94 kymmenkunta osaamiskeskusohjelmaa lähinnä yliopistokaupungeissa ja maakuntakeskuksissa. Tarkoituksena oli, että näiden osaamiskeskusohjelmien tarvitsemia teknologisia kehittämisponnistuksia voitaisiin ripeästi lisätä. Näin kuitenkin ei ole käynyt, ja siksi keskustan vastalauseessa esitetään 50 miljoonan markan lisäystä valtioneuvoston vahvistamien osaamiskeskusohjelmien tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Olisi vielä toimittava niin, että suurten yliopistopaikkakuntien osaamiskeskusten oheen pitäisi saada seutukunnallisia osaamiskeskustoja. Jos nämä osaamiskeskukset syntyvät yliopistojen, kuntien, yritysten verkottumina, niin tärkeää olisi, että seutukuntiin, joissa on ammattikorkeakouluja, yritystoimintaa ja kuntien kehittämiskeskustoja, tällaisia osaamiskeskustoja voitaisiin saada. Elinkeinotoiminta voisi tällä tavalla verkottua.

Ed. Kääriäinen puhui myös siitä, että Tekesin toimintaa pitäisi kehittää niin, että näitä mittavia määrärahoja voitaisiin käyttää markkinointi-osaamiseen ja tuotteistamiseen, tuoteinnovatioihin. Näin juuri pitäisi tehdä. En tiedä, pitäisikö perustaa erityinen Makes, markkinoinnin kehittämiskeskus. Ehkä sitä ei tarvita, mutta kyllä voimakkaammin pitäisi nimenomaan tähän osaamiseen panostaa. Tämä olisi nimenomaan myös pk-yritysten kannalta hyvin tärkeä asia.

Palaan vielä tähän osaamiseen siinä mielessä, että tämä on myös koulutuskysymys, johon toivoisi KTM:nkin panostavan. Esimerkiksi ajatellen Varsinais-Suomea, kun ed. Kääriäinen puhui Itä-Suomesta, siinä mielessä, että nyt näyttää, että pullonkaulaksi nousee high tech -alan diploma-insinöörien puute, myös osin ekonomien puute. Asian korjaamiseksi pitäisi toimia nopeasti. Esimerkiksi Varsinais-Suomi on aika voimakas biotekniikan yritystoiminnan ja monipuolisen high tech -alan teollisuuden painopistealue. Tiiliteollisuuden tietojen mukaan vuonna 96 Varsinais-Suomessa sijaitsi sähkötekniikan laitteiden valmistuksessa olevista työpaikoista 21 prosenttia ja alan liikevaihdosta 36 prosenttia. Nyt yri-

tykset ja elinkeinoelämä ovat ottaneet voimakkaasti esille sen, että alan pysyminen kehityksen kärjessä vaatii runsaasti henkilöstöä, jolla on laaja teoreettinen tietämys tietotekniikan kokonaisuuksista, systeeminsuunnittelusta ja logistiikasta.

Turun kaupunki, maakunta ja kaikki neljä turkulaista korkeakoulua ovat löytäneet asiassa yhteisen sävelen. Tavoitteena on, että saataisiin aikaan korkeakoulujen yhteinen erillislaitos, joka keskittyisi rajatulle uuden informaatioteknologian ja elektroniikan alueelle. Tehty suunnitelma synenergiaetuineen mahdollistaisi Åbo Akademin diplomi-insinööri-koulutuksen tuntuvaan laajentamisen ja Turun yliopistossa diplomi-insinööri-koulutuksen aloittamisen tutkinnonanto-oikeuksineen. Nyt näyttää, että korkean teknologian osaajien puutteesta tulee kehityksen entistä pahempi este.

Meillä Suomessa on jo Espoossa ja osin Oulussa tietynlaista piilaaksoa. Miksei Varsinais-Suomeen voisi syntyä oma sovellus piilaaksosta? Sen takia nopeasti pitäisi saada liikkeelle koulutuksen pullonkaulan ratkaiseminen, jotta osaaminen voisi menestyä ja kehittyä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tulen pienyrittäjäpolitiikkaan. Todella tulopoliittisessa ratkaisussa kävi niin, että ainuttakaan asiaa, jolla pienyritysten toiminta- ja työllistämismahdollisuuksia olisi parannettu, ei siihen sisältynyt, ei siis ainuttakaan. Tämä on Suomen Yrittäjien toimesta nimenomaan todettu. Se on kyllä kohtuutonta, sillä talouden nousuaika, tämä talouden nousun etsikköaika, pitäisi käyttää nimenomaan yrittäjyyden hyväksi osana laajempaa työreformi uudistusohjelmaa, jota yrittäjyyspolitiikka totta kai on.

Lainsäädännössä voisimme aika nopeastikin tehdä ja toimia tässä asiassa. Tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa olisi pitänyt näin tehdä, mutta kuten täällä mainittiin, verotuskysymyksissä voisimme toimia henkilöyhtiöiden verotuksen ongelmien korjaamiseksi, voisimme arvonlisäverotuksessa suosia palvelualojen yrityksiä, voisimme selvittää mahdollisuudet nopeammin oman pieniyhtiömallin aikaansaamiseen.

Tällä hallituskaudella, kun olen verojaostossa istunut, pk-yritysten verotusongelmien osalta ei ole juuri tapahtunut myönteistä. Pääinvastoin on säädetty eräitä heikennyksiä, jotka omalta osaltaan lisäävät yrittäjyyskynnystä. Ed. Kääriäinen myös viittasi byrokraatiaan, joka on, totta kai, eräs yrittäjyyden este. Kotityön osalta voisimme, kun ulottaissimme verovähennysoikeuden koko

maahan, myös saada aikaan uutta yritystoimintaa.

Yhteenvetona voin vielä todeta sen, että kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa on sinällään oikeita määrärahoja, mutta painopistealueita pitäisi nyt voimakkaasti muuttaa osaimiseen. Silloin on kysymys hyvin laaja-alaisesta asiasta, ei yksin teknisestä osaimisesta vaan myös markkinoinnista ja tuotekehityksestä. Sen suuntaan pitäisi edistää kaiken näköistä verkottumista, osaamiskeskustoja ja osaosaamiskeskustoja ja ennen kaikkea alentaa yrittäjyyskynnystä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kolme asiaa, ei mitenkään pitkää. Aloitan siitä, mistä ed. Elo pitäessään pääluokan ensimmäisen puheenvuoron puhui, eli ydinvoimasta. Hänhan piti tutuksi tulleen puheen siitä, miten ydinvoimaa maailmalla pitäisi rakentaa enemmän ja lisää. Joku muukin, ed. Riitta Korhonen Kuopiossa liittyi tuohon julistukseen. Mutta Suomen tilanteeseen.

Ehkä nimenomaan ongelma ydinvoimaa ajavien kannalta on siinä, että ydinvoiman kilpailukyky ei jatkossa todennäköisesti tule enää olemaan sellainen, että sille löytyisi rakentajia. Kun Euroopan sähkömarkkinat avautuvat ja tiedämme Euroopan energian yltäarjonnan ennen muuta Saksan suunnasta, niin se on eräs tekijä, joka estää sen, että löytyisi uljas yritysryppäs, olkoon se nyt IVO-Nesteen yhdistymä tai mikä tahansa, joka lähtisi rakentamaan runsaasti pääomaa vaativaa uutta ydinvoimayksikköä.

Toisaalta Suomen puunjalostusteollisuus, joka olisi tämän energian pääkäyttäjiä, ehkä joutuu ekosähkökysymyksen kanssa yhä enemmän tekemisiin, jolloin paperin ostajat kysyvät, millä energialla paperi on tuotettu. Heille ei kelpaa vastaukseksi, vaikka suomalaisen insinöörin mielestä se olisikin hyvä vastaus, ydinvoimalassa tuotettu ekosähkö. Se ei kelpaakaan kuitenkaan keskieuropalaiselle ostajalle vastaukseksi, vaikka se kelpaisi suomalaiselle ydinvoimauskovalle, mille tahansa insinöörille tai ekonomille tai vaikka ei olisi koulua käynytäkään.

Arvoisa puhemies! Haluaisin puhua Mai-sopimuksesta, koska se kuuluu käsittääkseni myös kauppa- ja teollisuusministeriön alaan. Mai on monenvälinen investointisopimus, joka on multilateraalinen investointien sopimus. Sitä on Oecd:n tuottamana aika pitkään salattuna valmisteltu. Sen kansalaisjärjestöt nostivat keskusteluun, ja nyt se on myös Suomessa ollut asian-

omaisten virkamiesten työn kohteena. Siitä muutama sana.

Mielestäni Suomen pitäisi olla äärimmäisen kriittinen tämän sopimuksen suhteen ja tiedänkin, että Suomi on valmistanut omia varaumiaan siihen. Nämä varaumat liittyvät ympäristönormien ja työelämän normien säilyttämiseen. Tämä Mai, joka ei siis merkitse toukokuuta vaan englanninkielistä lyhennettä, on sopimus, joka ajaa ja pyrkii ajamaan nimenomaan paikallisten ympäristösopimusten ja muiden sopimusten ylitse niin kutsutusti ulkomaalaisten yhtiöiden edun hyväksi. Tämä koskee käytännössä kansantalouksien kaikkia lohkoja paitsi puolustusta. Se merkitsee rajoituksetonta avautumista ulkomaisille investoinneille. Niille olisi taattava vähintäinkin yhtä hyvä kohtelu kuin kotimaisille yhtiöille.

Tässä on ongelmia nimenomaan silloin, kun ja jos halutaan kotimaisten taikka yleensäkin yleisten periaatteiden vuoksi esimerkiksi suojella ympäristöä, alkuperäiskansojen oikeuksia jne. Tällöin ulkomainen yhtiö, joka voi kokea tulleeensa ohitetuksi, diskriminoiduksi, voi haastaa valtion taikka kunnan tai jonkin toimijan oikeuteen. Nämä oikeudenkäynnit ovat salaisia eikä niiden päätöksistäkään voi valittaa.

Halusin, kun ministeri on paikalla, tältä osin tuoda tämän huolen esille ja todeta, että tämä asia vaatisi laajaa, avointa kansalaiskeskustelua, avoimuutta myös valtiovallan kannalta niin, että tähän asiaan päästäisiin asiallisesti sisään.

Arvoisa puhemies! Sitten muutama sana vielä tästä mietinnöstä. Soveltavan teknisen tutkimuksen osuus on mittava. Tuki Teknologian kehittämiskeskukselle on suurta, ja se on tietysti positiivinen asia. Mutta haluaisin viitata myös siihen, että samaan aikaan kun soveltavaa teknistä tutkimusta harrastetaan suurellakin tuella, perustutkimus monelta osalta on rahan ja resursien puutteessa. Myös humanististen tieteiden tutkimuksella, joka liittyy siis enemmän sivistystoimen alaan, on taloudellisia ongelmia. Näin ollen tässä on maan laajuisesti tietty epätasapaino.

Ed. Ihmäki mainitsi Japanin. Todella viime viikolla ympäristövaliokunnan delegaatio kävi Japanissa. Japanin terveisinä kuulumme suurlähettiläs Pekka Linnulta, että Nokian kännykkäviesti on romahtanut tänä vuonna Japaniin. Se johtuu siitä, että Nokian valmistamat kännykät eivät ole kilpailukykyisiä. Toivotaan, että Nokian seuraava kännykkäsukupolvi olisi sellainen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Muutama kommentti aiemmin käytettyihin puheenvuoroihin.

Ensinnäkin entisen ministeri Kääriäisen puheenvuoron johdosta toteaisin, että hän on tehnyt havainnon, että luokan paras oppilas on osoittautumassa kirkasotsaiseksi hölmöksi. Minä olen tehnyt viime aikoina hyvin samanlaisia havaintoja. Kerrankin lienemme ed. Kääriäisen kanssa samaa mieltä tai näkemässä asiat samalla tavalla.

Ed. R. Korhonen sanoi hyvin mielenkiintoisen asian, kun hän sanoi, että on olemassa pilvin pimein innovaatioita, joita ei pystytty toteuttamaan rahanpuutteen takia. Toivoisin, että hän jossakin käytäväkeskustelussa toisi sitä pilvää pimeää esittelyyn. Tämä on mielenkiintoista, koska minusta tuntuu, että nimenomaan on ollut niistä hyvistä hankkeista, innovaatioista todellinen puute. Rahnaa kyllä olisi ollut, mutta se on se uupelo innovaatioiden puolella.

Sitten osaamiskeskuksista. Entinen ministeri Pekkarinen sen idean loi. Sanoisin, että se idea on mennyt liian hyvin sen takia, että esimerkiksi Oulussa se on merkinnyt sitä, että se on luonut jopa katteettoman odotuksen siitä, että Oulu tarjoaa hirmuisesti hyviä työpaikkoja, joita ei ole olemassakaan eikä näytä tulevankaan kovin helpolla. Toisin sanoen niin sanottu imagopuoli on onnistunut yli kaiken.

Neljäs kommentti koskee KTM:ää. Olen äärimmäisen pahoillani, arvoisa ministeri, että KTM jätti osuutensa hoitamatta energiapuutyöryhmän ehdotuksista, kun kaikki muut ministeriöt sen toteuttivat. Se on ikävä juttu. Tarjottiin aloitemahdollisuuttakin, ettekä kuitenkaan voineet hyväksyä sitä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Työllisyyden kannalta pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen on aivan keskeisessä asemassa. Nyt suhdannekehityksen myötä itäisessä Suomessa ja Pohjois-Karjalassakin on virinnyt uutta toimeliaisuutta ja näkymät ovat tässä suhteessa, yritystoiminnan kehityksen suhteessa alkaneet parantua. (Ed. Ihmäki: Tämän hallituksen aikana!) Tämä näkyy muun muassa te-keskuksen yritysosastolle jätettyjen kehittämis- ja investointihankkeiden määrän kasvuna. Valitettavaa, ed. Ihmäki, on vain se, että kun yritystoiminnan viireys on nyt vihdoin parantumassa, ei ole tarvittavaa rahoitusta.

Minulla on joitakin tietoja Pohjois-Karjalasta. Karu tosiasia on, että maakunnassa on kulu-

van vuoden aikana jätetty runsas 300 kappaletta hakemuksia, joihin alkuunkaan ei käytettävissä oleva rahoitus riitä. Hakemusten yhteismäärä on marraskuun alkuun mennessä ollut 136 miljoonaa markkaa, niistä oli käsittelemättä 84 kappaletta ja 49 miljoonaa markkaa tarvittaisiin vielä lisää rahaa tämän vuoden päätöksiin, mutta vuosikiintiöstä oli enää muutamia miljoonia käyttämättä. Näin ollen osastopäällikkö Pauli Heiskanen toteaa, että hakemuksia on moninkertainen määrä käytettävissä oleviin rahoihin verrattuna.

Tähän saakkahan hallituksen taholta on yritetty kertoa, että ei ole rahoituskelpoisia hakemuksia. Nyt kun niitä vihdoinkin on ja kun tässä suhteessa on kääntymässä myönteisempi tilanne, nyt sitten ei riitä tarvittaviin ja erittäin perusteltuihin ja työllistäviin hankkeisiin rahaa. Tämä on erittäin valitettava tosiasia ja se johtuu siitä, että hallitus on yritystuet paljolti ajanut alas ja kansallisen aluepolitiikan samoin.

Jossain määrin erillisiä määrärahoja, muun muassa kansainvälistymistukea tai toimintaympäristötukea, te-keskuksella on vielä käytettävissä, samoin on rahaa Karjalan Interreg-rahoitukseen, mutta ne määrärahat ja myös hankkeet ovat kuitenkin paljon vähäisempiä.

Myös tutkimus- ja tuotekehitysvaroja on toki käytössä, mutta niiden kriteerit ovat, niin kuin täällä on jo puhuttu, varsin korkeat, ja niiden käyttö rajoittuu pitkälti eteläiseen Suomeen, niin kuin tilastoin on voitu osoittaa. Teknologiakehitykseen pitäisi välttämättä panostaa enemmän. Meillä Pohjois-Karjalassa tässä suhteessa ollaan voimakkaasti panostamassa Joensuun Tiedepuiston kehittämiseen, ja siihen tarvittaisiin myös valtion tukea.

Arvoisa puhemies! Erittäin ongelmallinen kysymys on ollut hakemusten käsittelyaikaisten pituus. Kun hakemusten määrä on lisääntynyt ja aktiivisuus ylipäättäneen voimistunut, nyt käsittelyajat ovat muodostumassa kohtuuttoman pitkiksi.

Tähän liittyy vielä te-keskuksen käynnistysprojekti, josta eräs keskuksen henkilöistä totesi, että nyt te-keskus alkaa olla sen kokoinen yksikkö, että se pystyy jo työllistämään itse itsensä. Tämähän ei tietenkään ole ollut tarkoitus, vaan tarkoitus on ollut asiakkaiden palvelun parantaminen ja hakemusaikojen jouduttaminen niin, että yrittäjät silloin, kun hanke on kypsä käynnistettäväksi, voisivat todella panostaa siihen täysin rinnoin.

Arvoisa puhemies! Kuljetustuki on ollut sel-

lainen yritystuen muoto, jota välttämättä tarvittaisiin myös tässä uudessa tilanteessa. Mielestäni erityisesti pieni- ja keskisuuren yritystoiminnan osalta se on tärkeää. Siitä on ollut apua, niin uskon, myös suuremman yritystoiminnan osalta, erityisesti suurteollisuuden alueellisten yksiköiden osalta, kuten Lieksan Pankakosken tehtaiden säilymisen ja kehittymisen kannalta. Kun kuljetusmatkat ovat pitkät, sijainnista johtuvaa kustannuskilpailueroa on välttämättä kyettävä jotenkin tasaamaan.

Omatoimisuuteen myös yritystoiminnan ja alueellisen kehittämisen osalta on jatkuvasti vedottu. Totean, että omatoimisuus on tärkeää, mutta sen ohella tarvitaan välttämättä myös yhteiskunnan panosta. Pohjois-Karjalan ja itäisen Suomen kehitys ei voi mitenkään rakentua yksin omatoimisuuden varaan. Maakuntaan ja alueelle tarvitaan yritystoimintaa myös muualta Suomesta ja ulkomailta. Tässä suhteessa tämänkin päivän uutisointi on varsin huolestuttavaa. Suomalaiset suuryritykset eritoten ovat nyt mieluummin investoimassa kiihtyvällä vauhdilla ulkomaille sen sijaan, että ne sijoittaisivat kotimaahan.

Osaamisen kehittämiseen ja osaamiskeskukseen on myös keskustelussa viitattu. Tässä suhteessa korostan, että me Suomessa ja erityisesti Pohjois-Karjalassa ja itäisessä Suomessa tarvitsemme metsäosaamiseen panostamista. Mekaan metsäteollisuuden kasvuun on uskottu, ja edelleenkin ainakin minä uskon, että juuri sillä puolen jalostusastetta nostamalla meillä on hyvät edellytykset luoda uusia työpaikkoja ja luoda puulle sellaista jalostuskäyttöä, jossa jalostusaste todella nousee. Mutta samanaikaisesti on kyettävä panostamaan lisääntyvästi myös viennin järjestämiseen ja tukeen pienen ja keskisuuren yritystoiminnan osalta.

Metsäsektoriin liittyy myös kotimaiseen energiaan panostaminen. Nyt pitäisi koko puunkorjuuta kehittämällä luoda edellytyksiä alueellisten lämpövoimaloiden rakentamiseen ja kehittämiseen. Se olisi kansantaloudellisesti erittäin tärkeää.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalassa odotetaan hallituksen myöntävän osaamiskeskuksen statuksen myös muovi- ja metallikeskukselle, joka on uusi koulutus- ja tuotekehitysyksikkö ja tässä suhteessa sellaisella toimialalla, jossa myös työllisyys ja yritystoiminnan kehitysnäkymät ovat Pohjois-Karjalan oloissa mielestäni varsin valoisat. Kysymyksen on yksiköstä, muovi- ja metallikeskuksesta, jonka vaikutus ulottuu, niin

kuin osaamiskeskusten osalta yleensäkin, paljon laajemmalle maahan ja maakuntiin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käytin jo aiemmin puheenvuoron. Vielä toistan puheenvuoroni ydinsanoman sen takia, että arvaan tai ainakin toivon, että ministeri Kalliomäki kommentoi puheenvuoroni ydintä niiltä osin, joka koskee aluepoliittisen rahoituksen riittävyyttä.

Kun EU-ohjelmat ovat olemassa, ne on vahvistettu, ne on EU omalta osaltaan hyväksynyt ja kun nyt näyttää siltä, että ohjelmien realisoimiseen kansallinen aluepoliittinen rahoitusosuus ei riitä, lupaako ministeri nyt sen, että rahat tulevat riittämään, että lisäbudjettivaroin tai muutoin asia laitetaan kuntoon, vai onko maakuntien liitosten ryhdyttävä tarkistamaan ohjelmiaan? Jos maakunnat ryhtyvät tarkistamaan ohjelmiaan niin, että ne eivät siinä määrin kuin tähän saakka tehdyt nojaa nimenomaan elinkeinoelämän liikelle panemiseen, niin onko hallitus omalta osaltaan valmis ohjelmien uudelleen arvioimiseen ja tarkistamiseen? Minusta on tavattoman tärkeää, että maakuntien liitot eri puolilla Suomea tietävät selvän vastauksen, miten tässä asiassa menetellään.

Arvoisa puhemies! Työvoima- ja elinkeinokeskusten hallinnollisesta järjestelystä on puhuttu. Valiokuntakin siihen ottaa kantaa. Ed. R. Korhonen puheenvuorossaan analysoi ja arvioi sitä — näin ymmärsin hänen puheenvuoronsa — mitä tämä valiokunnan kannanotto voisi tarkoittaa.

Haluan varmimmaksi vakuudeksi vain tässä sanoa, että ainakaan niin kuin minä sen ymmärrän, tuo valiokunnan kannanotto ei suinkaan tarkoita sitä, että linjahallinto-ohjaus ja resursien tulo näitten työvoima- ja elinkeinokeskusten piiriin, että se kansallinen rahoitus ilman muuta pitäisi panna yhdestä putkesta tulemaan. Eivät useimmat suinkaan sellaista ajatusta ole ajatelleet ja luulen, että valiokunnan jäsenistä ei varmasti kukaan.

Liioin se ei tarkoita sitä, minun mielestäni ainakaan se ei saa tarkoittaa sitä, että uusien työvoima- ja elinkeinokeskusten se virkamies, joka vastaa nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriön linjahallinnosta, rupeaa käytännössä päättämään työvoima- ja elinkeinokeskusten piirissä suurin piirtein kaikesta. Se ei ainakaan omaa näkemystäni tyydytä. Niin kauan kuin kauppa- ja teollisuusministeriön varat alueelle käytännössä kulkevat tähän suuntaan, mihin ne

nyt kulkevat eli kulkevat lähes loppuaan kohti, ei ole mitään järkeä, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnon puolelta oleva virkamies alkaa tavallaan isännöidä niillä rahoilla, jotka tulevat työvoimahallinnon ja maa- ja metsätaloushallinnon kautta. Ei ollenkaan niin. Eli jos keran tämä kauppa- ja teollisuushallinnon kautta kulkeva rahavirta halutaan ajaa alas, niin olkoon sitten myös sen linjahallinnon virkamiesten rooli entistä vähempi ja pienempi uusien työvoima- ja elinkeinokeskusten piirissä.

Ed. Partanen: Arvoisa rouva puhemies! Kun ei vastauspuheenvuoroja ole jaettu, muutamaa käytettyyn puheenvuoroon ensinnäkin muutama sana.

Ed. Kääriäinen ja myös ed. Pulliainen ottivat esille innovaatiot, joita on ”pilvin pimein”. Minä en suoraan tähän käsitteeseen yhtyisi, että niitä pilvin pimein on, mutta niitä on paljon. Talousvaliokunnassa oli asiantuntijoita, jotka antoivat ymmärtää, että maassa on tällä hetkellä satoja sellaisia innovaatioita, joitten mahdollisuus muodostua teolliseksi tuotannoksi etenkin vientimarkkinoille on vain yhdestä asiasta kiinni. Myös Oulun esimerkki, jonka ed. Pulliainen otti esille, on hyvin pitkälle kiinni siitä, mitä nyt aion sanoa.

Meillä on siis todella pitkälle kehitettyjä hyviä uusia asioita, mutta insinööritaito on hukattu, ellei niitä viedä loppuun. Siellä on vuosikymmenien kehitystyö näitten erilaisten panostusten takana. Mutta yksi asia meillä on huonosti tässä maassa: Eli vaikka rahoitusta löytyy, sitä kehitystyötä ei pystytty viemään loppuun asti. Kaikkiin kehitysvaiheisiin löytyy rahaa. On neljää viittä tuuttia, joista voidaan hakea. Mutta kun on saatu innovaatio siihen pisteeseen, että se olisi tuotannollisessa toiminnassa kelpollista toteuttaa, niin nämä yrittäjät ja kehittäjät ja keksijät unohdetaan siinä vaiheessa. He ovat siinä vaiheessa pantanneet jo kaikki omaisuutensa ja heillä ei ole enää riskinottoa kykyä ottaa vastuuta siitä seuraavasta vaiheesta, joka maksaa yleensä yhtä paljon kuin tämä kehityskin: tuotteen markkinointi yhtä lailla kotimaisittain kuin kansainvälisesti. Tämä on se ongelma, ja siksi nämä hyvät asiat jäävät täällä pois, valuvat yleensä hyvin halvalla ulkomaisille tekijöille. Se kotimaisuus jää vain kehityspanoksen maksamiseen, hyödyntäminen täällä on plus miinus nolla.

Näitten asiantuntijoiden mielestä meillä, niin kuin sanoin, on todella satoja tämmöisiä loppuun asti mietittyjä asioita, mutta ihme on, että

järjestelmät eivät luota eivätkä syötä enää panoksia siihen, että maailman laajuisesti nämä tuotteet tehtäisiin tunnetuksi. Tällä kohtaa voi syyttää kyllä myös meidän yritysmaailmaamme. Ei anneta mahdollisuuksia kotimaassa oleviin tuotantolaitoksiin ja kohteisiin edullisesti sijoittaa kokeiltavaksi, että tällaiset referenssimahdollisuudet muodostettaisiin kotimaassa. Jonkinlaisella lainsäädännöllä pitäisi tähänkin puuttua, että nämä kehittäjät ja innovaatioviikarit pääsisivät viemään nämä tuotteensa myös sille tasolle, että niistä saadaan käytännön, todellisen elämän esimerkkejä. Sitä kauttahan myynti lähtee liikkeelle.

Kun itse tutustuin Oulun asioihin viime keväänä, niin useimman kehittäjän ongelma oli raha tällä markkinoinnin puolella. Jos ei tämä tule oikeenmaan, niin meidän on turha parkua. Tämä maa tulee kyntämään tässä asiassa suossa. Niidenkin puuttuvien insinöörien, joille ed. Ala-Nissilä näki paljon vakansseja, työhön menee hukkaan tällä tavalla. Jos joku suuryritys kykenee kehittämään näitä asioita mutta siltä puuttuu insinöörit, nämä itsensä työllistävät innovaattorit, sehän tekee turhaa työtä ja käyttää paljon yhteiskunnan panoksia silloin hukkaan. Onko meillä tällaiseen varaa? Minun mielestäni ei.

Puun ympärillä ed. Väistö käytti minusta ansiokkaan puheenvuoron. Voisi olla viisaampaa, kun en sanoisi enempää, ettei tule pilkattua bioasioita. Tämän ajan ympärillä hortoillaan nyt vähän liikaa sen takia, että edellytykset tässä maassa ovat kaiken olemassa. Mutta tässäkin puuttuu osaaminen ja verkostoituminen, ja sitä ei millään hallinnollisella asialla saada aikaan, ellei meillä ole ajatuksellisesti kyvykkäitä liikemiehiä, jotka kykenevät tämän tekemään. Pohjanmaalla on jo pieniä alueita, joilla on hyviä esimerkkejä.

Minä olen ennenkin tarjonnut täällä matka niille, jotka näistä asioista päättävät ja jotka haluavat nähdä tämän. Se ei ole ollenkaan kallis matka, Italiaan pääsee halvalla. Pohjois-Italiasta löytyvät esimerkit ja tapa toimia. Minä ihmettelen vain, kun kaikenlaista vapaamatkailua tässä maassa harrastetaan, miksei tätä ole markkinoitu näille. Minusta puolet Karjalan metsänomistajista voisi panna itse yrittämään ja aloittamaan sen Italian-matkasta. He näkisivät, millä tavalla palikoita pitää tehdä. Niitä voi tehdä pienimuotoisesti vaikka navetan perällä joka puolella. Yksi vanha kylmä kivinavetta otetaan kokoonpanopaikaksi ja sitten pakettiin ja Eurooppaan! Ei tämä homma sen kummempaa ole.

Kuka nämä voimat kokoaa? Osaamista varmaan löytyy. En usko, että lainsäädännöllä pakotetaan sen kummemmin Karjalassa kuin muuallakaan ymmärtämään, mitä puusta voi tehdä muuta kuin pahkakuppia. Siitä voi tehdä paljon muutakin. Tämä vaatii alueellista oman osaamisen nostamista ja uskoa siihen sekä rahoituksen turvaamista. Sieltä se löytyy. Mutta näyttää siltä, että me emme osaa kuin parkua.

Sitten minun ikuinen lempilapseni, energia, ja minun ikuinen vastustajani, ed. Tiusanen. Hän on kokeilemassa sitä ekosähköllä tuotettua autoa, joka on tuotu Saksasta. Minä en ymmärrä, jos meillä on varaa ostaa ekosähköllä tuotettuja autoja, jotka tehdään jollakin muulla kuin ekosähköllä, että meillä on varaa sanoa kotimaisesta pehmopaperista, jolla hellästi lapsen peppua pyyhittää, että sitä ei saa käyttää, kun sitä ei ole ekosähköllä tuotettu. Minä luulen, että meidän huusholleistamme häviäisivät kaikilta jääkaapit, televisiot ja stereot, jotka on Euroopassa tehty, jos pannaan ekosähkö ehdoksi. Ette katselisi näitäkään ettekä grillailisi ja muita vempuloita käyttäisi, ette kähertäisi tukkaakaan. Meillä olisivat aikamoisia vintioita morsiametkin sen jälkeen. No, se ekosähköstä!

Kaiken kaikkiaan, kun katsoo myös tämän hallinnonalan alasajoa budjetissa, markat ovat pienentyneet. Minä kysyin, arvoisa rouva puhemies, puhemies Pesälältä äsken, voinko käyttää tätä vertausta. Hän sanoi, että se mahtuu soveliaisuuksien sisään. Siis: Persaukinen ei juhlapuheita pidä. Tähän pätee tämäkin. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — No niin, uskottavuus siinä vähintäänkin katoaa, kiitoksia! — Silloin, kun tilanne on tällainen kuin se on, ei ole juhlapuheiden aika. Minä uskon, että kiristyneessä taloudellisessa tilanteessa ja niukkenevilla varoilla tulisi myös hallinnonalojen varat oikein suunnata ja nimenomaan niin, että markat käytetään sinne, missä nopeasti syntyy pysyviä työpaikkoja. Rahat eivät saa mennä odottaviin innovaatiokohteisiin vaan sinne, missä voidaan konkreettisesti osoittaa jo lähtötilanteessa, että tässä ajassa rupeaa syntymään uusia työpaikkoja. Odottamiseen ei ole varaa.

Sitten täällä käytettiin muutamia hienostokaupunginosan sanontoja, joihin minä en aio enempää ottaa kantaa. Pienyritysten ja työmarkkinoitten yhteensovittamisesta minä olen puhunut liikaakin. Mutta ei niitä voi yhteensovittaa niin kauan kuin pääosa puheenvuoron käyttäneistä ei edes ymmärrä, mitä he sanovat. Miten sellaista voi yhteensovittaa? Se arki, joka

kohtaa toisella puolella olevia, ja arki, joka kohtaa yrittäjänä toisella puolella olevia, on sellainen, että eihän tällaisesta tule mitään niin kauan kuin puhutaan näillä käsitteillä. Jos minä pyydän yksilöimään niin kuin ed. Elo toissapäivänä pyysi, ei tullut keskustasta eikä kokoomuksesta yhtään yksilöityä asiaa sen ympärille, ei ainuttakaan. Se, mitä joku viuhautti sieltä, on enemmänkin kikkatoimiston asioita. Niille ei mitään perusteita rakenneta eikä korjata mitään. Arki on nimittäin järjestystä toimintaa, eikä se ole myöskään mitään korulauseita työmarkkinoista ja taloudesta. Yleiskäsitteitten alle voidaan panna kaikki. Minusta siinä ei ole mitään järkeä.

Kaiken kaikkiaan budjetti ja myös kauppa- ja teollisuusministeriön alue on näillä niukoilla voimavaroilla minusta kohtuullisen hyvin jaettu, mutta mitä puuttuu, niin minun tarpeeni budjetin tähän pääluokkaan olisivat olleet noin 800 miljoonaa, ja ne ovat ihan pienen kyläalueen tarpeita. Näitä toiveitten tynnyreitä on. Mutta näillä rakennetaan tulevaisuus. On hyvä, että kohteita on jemmassa; kun rahaa joskus löytyy, se varmasti upotetaan. Toivotan vain menestystä hallitukselle siinä vaikeassa työssä, että näillä rahoilla saataisiin mahdollisimman paljon uusia työpaikkoja.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Puutuin jo liikenneministeriön pääluokan kohdalla Pendolino-kauppaan, jonka Valtionrautatiet juuri teki. Tähän se sopii paremmin. Valtionrautatiet tilasi kahdeksan junaa ja sai ne halvemmalla kuin jos ne olisi tuotettu toisessa vaihtoehdossa eli Rautaruukin tytäryhtiössä Transtechissa. Pendolinot rakennetaan nyt Italiassa, tosin vähän halvemmalla, mutta voi vain arvata, että jatkossa junien huolto ja varaosat maksavat reippaasti, kun kilpailua ei ole. Kauppa aiheuttaa sen, että työttömyys Transtechin tehdaspaikkakunnalla kasvaa valtavasti.

Vähän kyynisesti voi todeta, että mikä Pendlonin hinnassa säästetään, se työttömyysmenoissa maksetaan. Mutta meneepä eri momentilta!

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! En nyt tiedä, onko tuotanto- ja markkinointikelpoisia tuotteita Suomessa jäänyt vihreän veran alle pilvin pimein, mutta ed. Partanen oli kovin oikeassa siinä, että hyvin paljon on varmasti sellaisia tuotteita, jotka niiden kehittäjiä kehittää tiettylle asteelle, mutta sen jälkeen puuttuvat kyky, suhteet, rahoitus ja rohkeus viedä asiaa eteen-

päin. Olen useitakin kertoja eri muodoissakin noilla harvoilla kirjallisilla kysymyksillä, joita joskus teen, kiinnittänyt huomiota nimenomaan tähän, miten voidaan edesauttaa sellaisten keksijöiden asemaa, jotka tuottavat tuotanto- ja markkinointikelpoisen esineen tai tuotteen, ettei se jäisi johonkin aitan nurkkaan lojumaan, vaan että se tulisi markkinoille sillä tavalla kuin joku Lokari-Laine aikoinaan kehittäi jossakin nurkassaan jonkin lokasuojan, josta tuli sitten aivan mahtava menestys ja joka on varmasti sitä vielä tänä päivänäkin.

Kun ed. Partanen nimenomaan kiinnitti tähän asiaan huomiota ja monet muutkin, olen huomannut, että olen ollut itsekin oikeassa siinä. En tiedä, millä tavalla tämä sitten tapahtuisi, mutta byrokratiasta pitäisi löytää jokin instituutio, joka tällaisia asioita kehittää ja vie eteenpäin ja jonka puoleen voi sitten kääntyä sellainen, joka uskoo, että hänellä on sellainen tuotantoidea, että se ei saisi jäädä aitan nurkkaan. Tämä asia on Suomessa vähän huonosti järjestetty, ja siihen pitäisi kiinnittää huomiota.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Edustajien Pulliainen ja Pekkarinen provosoi mana haluan vastata heidän väärinymmärryksiinsä. Ajatuksia ja innovaatioita on pilvin pimein, kuten ed. Partanen puheenvuorossaan totesi. On olemassa arkipäivän keksintöjä, joita ei tahdota oikein noteerata. On puista kertakäyttövälinettä, on olemassa sellaisia kylvö- ja niitokoneita, jotka ovat ympäristöystävällisiä, on olemassa ergonomisesti oikein muotoiltua lumikolaa ja vaikka mitä, mutta kun ne ovat niin äärettömän tavallisia ja arkipäiväisiä, meidän high tech -ajattelumme ei tahdo oikein uskoa niihin.

Ed. Pekkariselle haluaisin sanoa, että se, mitä tarkoitin, on johtajan vastuu. Kun te-keskuksilla on johtajat, täytyisi niillä myös olla budjettivalta yli muiden. En puhu siitä, onko johtaja kolmen M:n, KTM:n tai TM:n piiristä tullut, mieluummin vaikka ulkopuolelta, mutta johtajalla täytyy olla jokin oikeus, koska hän kantaa vastuuta, ja sitä ei nyt ole.

Sen, mitä ed. Partanen puheenvuorossaan totesi, aika pitkästi allekirjoitan lukuun ottamatta ammattiyhdistyspoliittista ja yrittäjäpoliittista puheenvuoroa, jossa olen edelleenkin yrittäjämielen takana.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Suomen kansahan on hyvin keksivää kansaa. Tilas-

tollisesti se on osoitettu. Hyvin paljon tehdään innovaatioita ja keksintöjä. Suurin puutehan on juuri se, että ei ole sellaista rahastoa eikä sellaista tukijärjestelmää, joka tukisi pieniä yrittäjiä kehittämään keksintönsä eteenpäin niin, että se voitaisiin saada tuotantoon ja siitä rupeaisi tulemaan tuloa yrittäjälle. Joten jos johonkin kohtaan halutaan saada lisärahoitusta, minusta juuri tämä kohta pitäisi korjata. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala on sellainen, jossa voitaisiin vaikka osa suuryrityksille menevistä tuista osoittaa juuri tähän toimintaa, koska siinä on Suomen tulevaisuus.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Jo koulutuskeskustelun yhteydessä mainitsin siitä, että teknilliset korkeakoulut tekevät meillä erittäin hyvää työtä. Niiden ohkeen on perustettu tällä hetkellä tutkijain omistamia yrityksiä. Nyt, kun tuotantoa harrastavat yritykset pyrkivät saamaan hyötyä teknillisten korkeakoulujen ja samoin ammattikorkeakoulujen innovaatioista, heillä on usein edessään se, että he joutuvatkin tekemisiin samalla sekä korkeakoulun tai ammattikorkeakoulun että sen ohkeen perustetun yrityksen kanssa. Tässä minusta olisi sellainen kohta, jota pitäisi tarkistaa ja kontrolloida, onko siellä kaikki ihan oikein.

Myös ed. Partaselle sanoisin, että voidaan luetella pitkä lista, mitä yrittäjä joutuu tekemään oman tuotannon ulkopuolista työtä byrokratiaa, mutta jääköön se luettelo toiseen kertaan.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! On käyty hyvää keskustelua työvoima- ja elinkeinokeskusten toiminnan sisällön kehittämisestä. Haluaisin vielä ottaa tähän liittyen sen näkökohdan, että on tärkeää, että löytyy paremmat toimintamuodot resurssien jakamisen osalta, mutta ehkä vielä keskeisempää on se, millä tavalla saadaan toimiva tavoiteasetanta. Nykyinen käytäntö, että sekä ministeriöiden että työvoima- ja elinkeinokeskusten virkamiesten aika menee tulokeskusteluihin, on niin moniportainen, että tätä kautta ei pääse rakentumaan riittävän yhteistä alueellista sitoutumista tavoitteisiin. Työvoima- ja elinkeinokeskukset eivät ole pelkästään resurssien jakajia vaan myös osa kansallista innovaatiojärjestelmää, jossa kehitetään niitä toimintoja, joihin esimerkiksi ed. Ala-Harja viittasi, millä tavalla saadaan todella suomalaiset keksinnöt, uudet tuoteajatuksat, ei vain tuotteiksi vaan myös markkinoille kelpaaviksi tuotteiksi ja palveluiksi.

Kauppa- ja teollisuusministeri K a l l i o - m ä k i : Arvoisa puhemies! Totesin tuossa kateederin ylitse ed. Pekkariselle, että en nyt katso järkeväksi ryhtyä vastailemaan hänen lukuisiin kysymyksiinsä. Minusta tämän illan ratoksi kyllä riittää järkevämpääkin keskustelua kuin sen offensiivin ruutiminen, jonka keskusta tässä näyttää tänäkin iltana käynnistäneen. Sehän on jo ollut menossa jonkin aikaa lehdistössä, ja sen ydin nyt näyttää sitten olevan yhtäältä se, että tukia pitäisi saada jokaiseen ilmansuuntaan ja mahdollisimman paljon ja toisaalta se, että sitä johonkin ilmansuuntaan annetaan liian vähän ja johonkin liian paljon.

Totean vain sen, että kun olemme EU:n jäsenmaa ja meillä on rakennerahastot käytettävissä, pari miljardia markkaa vuositasolla tulee rakennerahastoista EU:n rahaa ja saman verran sitä tulee sitten kansallisesti. Kansallisesta osasta KTM:n osuus on 726 miljoonaa tänäkin vuonna. Jos katsotaan KTM:n antamia tukia siitä ajasta, kun ed. Pekkarinen oli maan hallituksessa 1994—97, on käynyt sillä tavalla, että EU-rahamukaantulo ja Tekesin rahojen nousu tarkoittavat sitä, että KTM:n kautta tulevat rahat ovat nousseet kuitenkin tuona ajanjaksona noin puolella miljardilla markalla.

Puhemies! Te-keskuksista on tässä, ja minusta ansiokkaasti, kerrottu viestiä ja mielipidettä hallitukselle ja se on myös oleellinen sisältö valiokunnan mietinnössä. Valiokunta on tarttunut aivan oikeaan asiaan, ja sikäli kuin osaan tulkita valiokunnan mietintöä, se minun tulkintani mukaan on hyvin paljon sen kaltainen, mitä kauppa- ja teollisuusministeriö on tavoitellut ja johon suuntaan uskon myös te-keskusten toiminnan kehittyvän. Esimerkiksi johtamisjärjestelmät voivat kehittyä tehokkaampaan suuntaan sillä tavalla, että te-keskusten johtajilla on heille kuuluvat mahdollisuudet oman keskuksensa toimintaa viedä hyvään suuntaan.

Haasteethan ovat aivan hirmuiset näille keskuksille ja koko ajan näyttää olevan painetta uusien tehtävien tuomiseksi niihin. Hallitus pyrkii kehittämään te-keskusten toimintaa sillä tavalla kuin valiokuntakin esittää.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ihan hyvä, että ministeri vastaa. Te sanotte, että KTM:n rahat ovat kasvaneet puolella miljardilla markalla vuodesta 95. En kerinnyt laskea, miten koko pääluokan on käynyt, mutta olennaista on, ministeri Kalliomäki, se, että teidän ministeriönne pääluokassa ovat kasvaneet, aivan oikein, sel-

laiset määrärahat, jotka kohdentuvat ei varsinaisille kehitysalueille, siihen 53,1 prosenttiin väestöpeittoa Suomesta, joka osa Suomesta on EU:n alueellisten kehittämisohjelmien piirissä. Se kasvu ei kohdistu niille alueille. Ne teidän pääluokkanne määrärahat, jotka suuntautuvat äsken mainitsemalleni alueelle, ovat supistuneet ja rankasti supistuneet, tulleet alaspäin. Sen sijaan kasvussa ovat olleet muut teidän pääluokkanne määrärahat. Ne määrärahat, joiden ylivoimainen valtavirta kulkee lähinnä kolmeen suureen keskukseen tässä maassa: pääkaupunkiseudulle, Tampereen ja Turun ympäristöön ja noin 10 prosenttiyksikön verran Oulun seudulle. Muut keskuksat jäävät huomattavan paljon vähemmälle.

Näin on käynyt, ministeri Kalliomäki, teidän pääluokkanne rahojen suhteen. Varsinainen aluepoliittinen rahoitus kulkee todellakin huonoon suuntaan, alaspäin ja vastoin sitä ajatusta, mikä EU:nkin alueellisessa kehittämispolitiikassa on olennaista.

Mitä tulee vielä tähän koko pottiin, minkä Suomi saa Euroopan unionilta. Se on ollut näiden vuosien aikana keskimäärin 2,1 miljardia markkaa vuodessa. Siitä yli 800 miljoonaa markkaa on sosiaalirahaston kautta tulevaa työllisyysrahaa, eikä niin, ministeri Kalliomäki, ja aika monta sataa miljoonaa markkaa on esimerkiksi perusinfraan tulevaa rahaa, johon tulee kansallinen partnership-rahoitus ja vain muutama sata miljoonaa markkaa on varsinaista elinkeinotoimintaan suuntautuvaa rahaa. Siitäkin vielä kertaalleen se osa, mikä tulee kehitysalueille, sen osan kansallinen rahoitus on supistunut niin paljon, että on vaara, että näitä ohjelmia ei pystytä toteuttamaan.

Tässä tilaisuudessa olisi aivan välttämätöntä saada teiltä selvä vastaus siihen, takaako hallitus sen, että niiden ohjelmien, mitkä tasavallan tämä nyt istuva hallitus on vahvistanut, kansallinen rahoitus tullaan turvaamaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 33

Yleiskeskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta mietinnössään on todennut: ”Keskiarvot eivät kerro koko totuutta ihmisten

hyvinvoinnista. Lapsiperheet ovat tehtyjen tutkimusten mukaan joutuneet muita huonompaan asemaan. Esimerkiksi työttömyys on kohdannut pienten lasten vanhempia enemmän kuin monia muita väestöryhmiä.” Näin toteaa valtiovainvaliokunta mietinnössään ja tähän on itse asiassa helppo yhtyä. Näinhän siinä on käynyt. Lapsiperheet ovat joutuneet erityisesti tämän hallituksen kurjistamislialle ja myös tämä työttömyys, ikävä kyllä, on kohdistunut useasti juuri lapsiperheisiin.

Toimeentulotuen leikkaukset tietenkin syventävät tätä ja ne ihmiset, jotka hyväntekeväisyysjärjestöissä, kirkossa ja muissa vapaaehtoisjärjestöissä työskentelevät jatkuvasti, päivittäin köyhyyden kanssa, ovat todenneet, että jos tilanne jatkuu yhä sellaisena kuin se nyt on, niin voimavarat vapaaehtoisjärjestöiltä loppuvat, koska sosiaalitoimi ohjaa ihmisiä suoraan näiden vapaaehtoisjärjestöjen apuun turvautumaan, kun sosiaalitoimen mahdollisuudet turvata ihmisten vähimmäistoimeentulo eivät ole riittävät.

Tästä huolimatta eduskunta on päättänyt leikata vähimmäistoimeentuloa elikkä toimeentulotuen leikkaukset on tämä eduskunta hyväksynyt. Tämä on aika suuri periaatteellinen kysymys, kun ajatellaan, että ihmisillä pitäisi olla kumminkin jonkinmoinen sosiaaliturva, toimeentuloturva, jonka myös valtiosääntö Hallitusmuodon 15 a §:ssä Suomen kansalaiselle antaa. Tästä huolimatta on nyt käymässä entistä pahemmin, kun tähänastinenkaan toimeentulotuen taso, joka on viimesijainen toimeentuloturva, ei ole ollut riittävä. Sen todella nämä käytännön sosiaalityöntekijät, jotka käytännössä ovat näiden kaikista köyhimpien ihmisten kanssa tekemisissä, ovat jatkuvasti joutuneet toteamaan.

Hallituksen esitys ja eduskunnan päätös sisällyttää toimeentulotukeen asumiskustannusten 7 prosentin omavastuuosuus merkitsee selvää toimeentulotuen leikkaamista. Tämän lisäksi vielä leikattiin lapsiperheiden perusosaa, joka koskee erityisesti monilapsisia perheitä, joissa on alle 10-vuotiaita lapsia. Muistetaan vielä se, että toimeentulotuelle joutuneista ihmisistä huomattava osa on työttömiä, jotka ovat pudonneet ansiodonnaiselta työttömyysturvalta työmarkkinalle. Koska työmarkkinatuki on niin alhainen, he ovat joutuneet turvautumaan toimeentulotukeen. Lapsiperheiden ahdinkoa on erityisen pahasti lisännyt se, että työmarkkinatuen lapsikoroituksia leikattiin 60 prosentilla. Tämän lisäksi leikataan toimeentulotuen lapsikoroituksia. Eli

tässä jälleen kaikkein heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden asemaa heikennetään. Tämä tilanne on kyllä käymässä täysin kohtuuttomaksi eli syrjäytymiskehitystä, josta täällä on paljon puhuttu, vain vauhditetaan näillä ratkaisuilla.

Tämän päivän Helsingin Sanomissa sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäre toteaa, että kyllä tässä maassa pienituloisetkin ovat jotain saaneet. He ovat kyllä saaneet mutta he ovat saaneet sitä keppiä, mitä täällä on jaettu. Toisille on jaettu porkkanoita mutta pienituloisille ihmisille on jaettu keppiä.

Jos ihan lyhyesti vielä lisäksi tässä muistelen muutamia asioita, mitä on tapahtunut, niin nähdään selvästi, että niiltä, joilla vähän on, on otettu suhteettoman paljon pois, vaikka heiltä ei olisi ollut varaa ottaa yhtään pois. Siitä huolimatta heiltä on otettu suhteettoman paljon pois.

Ensinnäkin tämä hallitus aloitti toimintansa leikkaamalla lapsilisiä. Se oli ensimmäinen toimenpide. Sen jälkeen on työttömyysajan karenssiaikaa on pidennetty ja jälleen ensi vuoden alusta niitä pidennetään. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan ehtoja on heikennetty lisäämällä työssäoloehdon kertymisaika 6 kuukaudesta 10 kuukauteen tai 43 viikkoon. Se on merkinnyt sitä, että yhä useampi työtön on pudonnut työmarkkinatuella tai peruspäivärahalle. Vuonna 96 hallitus myös leikkasi asumistukea 250 miljoonalla markalla, mikä merkitsi noin 20 000 ihmisen putoamista asumistuen piiristä.

Nyt toimeentulotuen leikkausta perustellaan sillä, että asumistukea korotetaan. Saamieni tietojen mukaan noin 15 000 ihmistä pääsee nyt muutoksen jälkeen uudelleen asumistuen piiriin eli itse asiassa ei saavuteta vielä edes sitä tasoa, mikä oli ennen edellistä leikkausta. Tämä on tietysti parempi asia kuin ei mitään, että asumistukea korotetaan. Toki olen iloinen, että sitä korotetaan. Mutta mielestäni asumistuen korotus ei korvaa toimeentulotuen leikkausta, koska nämä eivät kerta kaikkiaan kohtaannu. On ihmisiä, jotka eivät saa asumistukea mutta heiltä leikataan toimeentulotukea.

Suurimmillaan leikkaukset toimeentulotuessa monilapsisissa perheissä ovat useita satoja markkoja kuukaudessa ja joka tapauksessa kaikilta näiltä perheiltä asumiskustannusten omavastuuosuus leikataan.

Toisaalta puhutaan siitä, että talouselämän mittarit kohenevat ja kansakunnan hyvinvointi lisääntyy ja tilanne paranee, mutta tilanne ei parane niiltä yli 300 000 toimeentulotuen varaan

joutuneelta ihmiseltä, jotka ovat tämän maan kiistatta kaikkein köyhimpiä. Sitä ei kyllä köömus tunnu uskovan, mutta kyllä se vain näin on: sieltä ne kaikkein köyhimmät ihmiset löytyvät. Ja sieltä on köömus hyvin innokkaasti ollut ajamassa leikkauksia. Ilmeisesti niin on, että niiltä ihmisiltä, jotka pystyvät kaikkein heikoimmin puolustamaan oikeuksiaan, on myös kaikkein helpointa leikata.

Mielestäni tämä sosiaalipoliittinen linja, mitä nyt harrastetaan, on tulossa kyllä tiensä päähän. Jos Suomi pyrkii olemaan niin sanottu hyvinvointivaltio, niin leipäjonot ja yhteiskeittiot ovat tälle maalle häpeäksi, jos me olemme kuitenkin Oecd:n mukaan maailman rikkaimpia maita.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Ed. Kuopalle ensin muutama sana valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä. Täällä todella lukee, niin kuin hän toisti, että lapsiperheet ovat tässä menettäneet eniten, mutta kun valtiontaloutta on pyritty saamaan kuntoon, on jouduttu leikkaamaan kaikkia etuuksia, ja lapsiperheisiin kohdentuu hyvin monta etuutta. Senpä takia valtiovarainvaliokunta mietinnössään lausui, että erilaisten perhepoliittisten ja muiden sosiaalisten etuuksien kohtaannosta ja yhteisvaikutuksista kaivattaisiin kattavaa selvitystä, koska perheitä koskevista veroista, maksuista ja tulonsiirroista päätettäessä pitäisi tavoitella vakautta ja ennustettavuutta, kun nyt työelämä ja työsuhteet ovat epävakaita. Tällainen selvitys olisikin tietysti hyvä tehdä, koska yleensä selvitetään yhtä tai kahta etuutta ja kokonaiskohtaanto jää vähän epäselväksi. Pitää paikkansa, että vaikka keskiarvoisesti menee hyvin, niin löytyy perheitä, joilla todella on puutetta. Siinä kyllä olen samaa mieltä, ja tämä selvitys on hyvin tärkeä.

Itse ajattelin tässä muutama asiaan puuttua. Valtiovarainvaliokunta kuunteli asiantuntijoita ja kiinnitti huomiota ensinnäkin työttömyyskassojen valvontaan ja hallintoon. Asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä tuli esiin selvä tarve parantaa työttömyyskassojen valvontaa. Esityksessä työttömyyskassoilta ehdotetaan perittäväksi erityinen maksu vakuutustarkastuksen kustannusten korvaamiseksi samalla tavalla kuin vakuutus- ja eläkelaitoksilta sekä vakuutusyhtiöiltä ja eläkesäätiöiltä nykyään peritään. Tätä käytäntöä pidetään hyvänä ja myös maksun määrätymisperusteita pidetään oikeina. Maksu koostuisi kiinteästä perusmaksusta ja jäsenmäärään suhteutetusta osasta, ja tuotto käy-

tettäisiin työttömyyskassojen ohjauksen ja valvonnan tehostamiseen, erityisesti yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi.

Käytännössä sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston työttömyysyksikön tarkastushenkilöstöä nyt sitten lisätään kymmenellä henkilöllä, ja tähän on määräraha budjetissa, ja tämän takia tätä asiaa käsitelimme. Tämä lisäys on pieni verrattuna esimerkiksi vastaavaan henkilömäärään Tanskassa, missä on 170 henkilöä tarkastuksessa jo nyt ja lisää tulee vielä 40. Suomessa tarkastuksen henkilömäärää lisätään 10:llä ja ministeriössä on vain muutama henkilö tällä hetkellä tarkastusta toteuttamassa.

Työttömyysturvalain muutokset ja muut työttömyyskassoille lisätyt tehtävät sekä jatkossa suunnitellut työttömyyskassoille tulevat tehtävät puskurirahastoinnissa tulevat olennaisesti muuttamaan työttömyyskassojen tehtävää. Niitä vaaditaan vakavaraisuutta sekä myös sijoitustoimintaa. Onhan laskettu, että työttömyyskassoissa puskurirahaston suuruus olisi noin 3 miljardia markkaa. Tämän vuoksi onkin aivan oikein, että työttömyyskassojen valvontaa parannetaan.

Asiantuntijat kiinnittivät huomiota myös siihen tosiseikkaan, että nykyään työttömyyskassojen hallintokustannukset vaihtelevat suuresti.

Esille nostettiin myös periaatteellisia kysymyksiä siitä, miten työttömyyskassat seuraavat ja tulkitsevat sosiaali- ja terveysministeriön ohjeita. Esimerkiksi, mitä tulkitaan kuuluvaksi työttömyyspäivärahan perusteeksi? Miten tulkitaan sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemä ”vähäinen aika”? Onko se 1 kuukausi, 2 kuukautta vai niin kuin jotkut kassat tulkitsevat, 6 kuukautta?

Lisäksi nostettiin esille kassan itsenäisyys suhteessa ammattiliittoon. Suuria kysymyksiä.

Valvontaa ja tarkastusta siis tarvitaan. Valiokunta toteaa, että kassojen ratkaisukäytäntöä tulee valvoa nykyistä tehokkaammin, millä paremmin turvattaisiin eri kassojen jäsenten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Riittävätkö nyt lisätyt resurssit, se nähdään myöhemmin.

Seuraavaksi muutama ajatus sosiaali- ja terveyshuollosta. Valiokunta on huolestunut erityisesti kuntien vaikeutuneesta rahoitustilanteesta ja sen vaikutuksesta sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen. On nähtävissä, että säästöjen myötä joka kunnassa ei ole enää mahdollisuutta käyttää potilaiden tarvitsemia välttämättömiä ja kalliita erikoissairaanhoidon palveluja. Tuleekin mieleen se tosiseikka, kuka kunnassa päättää

potilaiden hoidosta. Jos hoitavalle lääkärille asetetaan taloudelliset esteet hankkia potilaalle erikoissairaanhoidon tutkimuksia ja palveluita riittävän ajoissa, on hoitavan lääkärin mahdollon ottaa vastuuta potilaan hoidosta. Monesti tutkimuksen ja hoidon pitkittäminen hoitojärjestelmässä voi kokonaisuutena käydä kunnalle kalliimmaksi, koska myöhempi hoito voi olla paljon kalliimpaa.

Tällä hetkellä on monen erikoissairaanhoidopiirin alueella käynnissä selvitykset, miten erikoissairaanhoidon turvaan, miten hoidon porrastus järjestetään palveluiden turvaamiseksi. Kunnilla on myös pyrkimyksiä erota erikoissairaanhoidopiireistä. Erikoissairaanhoidolakihan velvoittaa kunnat kuulumaan erikoissairaanhoidopiiriin, ja tässä onkin sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä selvittämässä kuntien pakkojäsenyysasiaa.

Aikaisemmissa puheenvuoroissa on nostettu esiin lastensuojelu. Saamiemme tietojen perusteella lastensuojelun avohuollossa olevien lasten määrä on noussut viidessä vuodessa 20 000:sta 30 000:een. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärä on samana aikana lisääntynyt 13 prosentilla. On myös tietoja kunnista, joissa säästösyistä lasten huostaanottoja on vähennetty. Pitääkö tämä paikkansa, on vaikea sanoa, koska kysymyksessä on todella isot rahat.

Ensi vuoden budjetissa on lausuma: ”Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä pyritään toteuttamaan kuntien yhteistoiminnan pohjalta.” Kuitenkin valiokunnassa kuullut kuntien edustajat suhtautuivat hyvin kielteisesti kuntien järjestämän suurten kustannusten tasausjärjestelmän pystyttämiseen lastensuojelussa. On hyvä muistaa, että erikoissairaanhoidossa toimii tällä hetkellä suurten kustannusten tasausjärjestelmä ja se toimii hyvin. Tasausraja vaihtelee 150 000:stä 300 000:een ja omavastuuosuus 15:stä 30 prosenttiin, se kattaa potilaskohtaista hoitoa tai hoitajakson kustannuksia, jos se ylittää tuon summan.

Tämän ulkopuolelle valitettavasti monissa kunnissa jäävät psykiatriset hoidot. Tarvetta suurten kustannusten tasausjärjestelmään on niin lastensuojelussa kuin myös kehitysvamhoidossa. On ollut paljon paineita siihen suuntaan, että valtion pitäisi osallistua tasausrahaston kustannuksiin. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos valtio osallistuu kuntien tasausrahastojen rahoitukseen lastensuojelun hoidossa, ovat eri potilas- ja asiakasryhmät eriarvoisessa asemassa, koska muut tasausrahastot ja kustannuk-

set rahoitetaan kuntien rahalla. Kunnathan saavat tietysti oman valtionosuutensa.

Jos tällaiseen järjestelmään mennään, sillä luodaan uusi päällekkäinen valtionosuusjärjestelmä, joten valiokunta yksimielisesti lausui, että suurten kustannusten tasausjärjestelmän aikaansaaminen on välttämätöntä, jotta voidaan turvata lasten oikeus saada tarvitsemansa erityispalvelut kotikunnan koosta ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Mielestäni kuntien yhteistyöllä ja asettamalla asiat kunnassa oikeaan järjestykseen voidaan kyllä turvata niin kuntien palvelut kuin myös vähentää kustannuksia.

Valiokunta kiinnitti huomiota myös kahteen hyvin tärkeään asiaan, joihin jo vuosi sitten kiinnitettiin huomiota. Toinen on lastenpsykiatrisen hoidon turvaaminen ja toinen on huumeekysymys. Myös lapsissa, niin kuin joka ikäryhmässä, on noin viisi prosenttia psykiatrista hoitoa tarvitsevia. Tällä hetkellä lastenpsykiatristen palvelujen järjestäminen on edelleen huonosti hoidettu. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että lasten oireet tulevat hyvin usein ensimmäisenä esiin koulussa ja koulussa toimivat oppilashuoltotyöryhmät, joissa toimivat opettajat ja kouluterveydenhuolto, olisivat avainasemassa nostamassa esiin lasten psykiatrista tutkimus- ja hoitotarvetta yhdessä vanhempien kanssa. Kouluissa toimii myös koulukuraattoreita ja -psykologeja, ja heidän panoksensa on myös hyvin ratkaiseva sekä lasten että opettajan psyykkisen pärjäämisen tukena.

Vielä muutama sana huumeongelmasta. Tällä hetkellä Suomessa on sellainen probleemi, että meillä sekä huumeiden helppo saanti että halpa hinta lisäävät huumeiden käyttöä. Kukaan ei tiedä kuinka paljon huumeita käytetään, koska rekistereihin tulevat ne henkilöt, jotka joutuvat julkisen terveys- tai sosiaalitoimen tai poliisin asiakkaisiksi. Muusta käyttäjäporukasta ei tiedetä. Poliisit epäilevät, että huumeiden käyttö on valtavasti lisääntynyt, se on piilokäyttöä. On piilorikollisuutta, joka johtuu huumeiden käytöstä. Erilaisilla kyselytutkimuksilla on selvitetty esimerkiksi koululaisten huumeiden käyttöä. Onkin selvinnyt, että 5—10 prosenttia suomalaisista on kokeillut huumeita ja meillä on vakavasti päihteistä riippuvaisia 2 000—10 000, joten haarukka on hyvin suuri.

Valiokunta kaipaa tässä nyt laaja-alaista selvitystä. Se on tietysti käytännössä melko vaikeaa, mutta siinä täytyisi tehdä eri hallinnonalojen yhteistyötä. Joka tapauksessa probleemi on sellainen, että meillä ei ole esimerkiksi alle

18-vuotiaille huumeita ja alkoholia käyttäville ollenkaan hoitopaikkoja, ne ovat aikuisille. Tämä probleemi täytyisi ensin hoitaa. Meillä on järjestetty sekä Helsinkiin että Ouluun opiaattiriippuvaisille vieroituspaikkoja ja kokeiluja metadonihoidolla, mutta onko tämä riittävää? Tuskin. Nyt täytyisi saada sellainen järjestelmä, että huumeiden kokeilijat ja huumeiden käyttäjät voisivat hyvin helposti päästä hoitoon ja heitä ohjattaisiin varhaisessa vaiheessa. Se on vaikeampi toteuttaa kuin sanoa täältä korokkeelta.

Mutta huumeitten käyttö tulee tulevaisuudessa olemaan aina vain suurempi ongelma, koska se on nuorison ongelma ja sitä kautta se laajenee koko kansan ongelmaksi. Meillä on Suomessa hyviä hoito- ja kuntoutuspaikkoja, mutta tarve ja paikat eivät kohtaa. Se tuli aivan selväksi valiokunnassa.

Muuan probleemi, miksi tarvitsevat eivät saa hoitoa, on se vanha käytäntö, että maksusitoumuksen kirjoittaa ja hyväksyy sosiaalitoimikijä, mutta hoitopäätöksen ja lähetteen tekee lääkäri. Monessa kunnassa sosiaalitoimi ei anna maksusitoumuksia, vaikka meillä ei ole lainsäädännön estettä siihen, että koko homma voitaisiin hoitaa terveydenhuollon rahoituksena ja vastuulla. Mutta tämä vanha tapa, että asiat jaetaan sekä sosiaalitoimen että terveydenhuollon kesken, estää potilaiden pääsyä tarvittaessa hoitoon.

Huumeongelma ei ole siis vähäpätöinen ja siihen on suhtauduttava vakavasti joka kunnassa. Ennen kaikkea huolestuttavaa on, että huume- myönteinen asenne on laajentumassa, mikä lisää ongelman vakavuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan hanketta, jossa kuntien ja alan järjestöjen, siis vapaaehtoisjärjestöjen, ja muiden toimijatahojen, kuten kirkon, uudenaikaisella yhteistyöllä ja verkostoitumisella pyritään auttamaan myös päihdehuollon palveluja saavia potilaita.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Siskoni esitteli minulle äskettäin neuvolasta saamaansa kirjasta, jonka otsikkona oli Meille tulee vauva. Kohdas- sa Lapsiperheiden etuudet kirjanen antoi yleis- varoituksen päätöksentekijöiden poukkoilusta. Kirjasessa todetaan seuraavasti: "Lapsiperheiden sosiaaliturvaa muutetaan jatkuvasti. Joskus tiedot muuttuvat ennen kuin tästä oppaasta ehditään ottaa uusintapainos." Kyseinen opas oli jo viidestoista uusittu painos. Ihan nolotti kansan-

edustajana sekä entisten että nykyistenkin hallitusten puolesta.

Opas oli realistisuudessaan aivan oikeassa. Viimeksi tänä syksynä päivähoitomaksu-uudistuksessa perheet joutuivat taas päättäjien koekaniineiksi. Monilapsisten sekä pieni- ja keskituloisten perheiden maksut nousivat. Oman epävarmuuslisansä ovat tuoneet myös ministeri Mönkäre esitykset siitä, että kotihoidon tuki on ensimmäisenä liipaisimella, jos lisäsäästöjä joudutaan hakemaan.

Jatkuva poukkoilu maksuissa, veroissa ja etuuksissa on perheiden tulevaisuuden suunnittelun kannalta kaikkein huonointa politiikkaa. Kun työelämä on joka tapauksessa muuttunut epävarmaksi, on valtiovallan omilla päätöksillään luotava epävarmuuden sijaan vakautta ja ennustettavuutta perheiden talouteen. Olen tyytyväinen siitä, että tämä periaate on myös kirjattu eduskunnan mietintöön ensi vuoden talousarviosta. Sosiaali- ja terveysministeriön velvollisuus on ottaa eduskunnan kannanotto tosissaan. Sinänsä tähän ei enää tarvita mitään selvityksiä, tarvitaan päätöksiä.

Valitettavaa on kuitenkin se, että valiokunnan enemmistö ei ollut valmis ottamaan kantaa päivähoitomaksumallin selvien epäkohtien korjaamiseksi lakiteitse. Ministeri Huttu-Juntunenkin on julkisuudessa esittänyt toivomuksia, että kunnat muotoilisivat maksutaulukkoja uudelleen niin, että monilapsisten perheiden korkeita maksuja kohtuullistettaisiin. Mutta hallitushan perusteli viime syksynä täällä eduskunnassa uutta lakia nimenomaan sillä, että se on sitten samanlainen koko maassa ja kuntien välisiltä eroilta vältyttään.

Mielestäni, kun maksutaulukko on epäonnistunut, on sitä korjattava eduskunnassa lakiteitse. Siksi tulen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä eduskunnan hyväksyttäväksi perustelulausumaa, jossa eduskunta edellyttää hallituksen tuovan pikaisesti esityksen päivähoitomaksujen uuden järjestelmän epäkohtien korjaamiseksi niin, että monilapsisten ja pieni- ja keskituloisten perheiden maksuja huojennetaan.

Ministeri Mönkäre valitti tosiaan taannoin Demari-lehdessä, kuinka Suomi on ainoa maa maailmassa, jossa on käytössä pienten lasten kotihoidon tuki. Häneltä jäi tosin huomaamatta se, että Suomi on samalla yksi harvoista maailman maista, joissa on kattava kunnallinen päivähoito. Tämä perheiden valinnanvapauden takaava kokonaisuus on suomalainen sosiaalinen innovaatio perheen ja työelämän yhteensovittamises-

sa. Se on keksintö, jota voimme verrata teknologian puolella Nokian kännykkään. Innovaatioista puhuttiin täällä kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan käsittelyn yhteydessä. Molemmat, kännykkä ja päivähoitomalli, ovat suomalaisen oivaltavan kehitystyön tulosta.

Sen sijaan, että ministeri suuntaa energiansa kotihoidon tuen moitiskeluun, hänen toivoisi markkinoivan suomalaista päivähoidon kokonaisuutta, kotihoidon tuki ja hoitovapaajärjestelyt mukaan lukien, myös muille Euroopan maille. Esitin tämän markkinointiajatukseen suuressa valiokunnassa pääministeri Lipposelle, kun valiokunta antoi hänelle evästyksiä EU:n työllisyyskokousta varten. Olihan tuonkin kokouksen yksi teema perheen ja työelämän yhteensovituksen parhaiden esimerkkien hakeminen Euroopasta.

Eduskunnan budjettimietinnössä on tuon vaikkauksen ja ennustettavuuden peräämisen ohella toinenkin tärkeä perheisiin liittyvä kannanotto. Valiokunta edellyttää ratkaisun aikaansaamista lastensuojelun suuriin kustannuksiin. Perheiden vaikeudet voivat tosiaan aiheuttaa kunnan sosiaalitoimelle yllättäen hyvin suuria kustannuksia, jos lapsia joudutaan sijoittamaan perheen ulkopuolelle. Kustannusten vähentämiseksi lastensuojelutoimia on lykätty ja ongelmat ovat voineet kärjistyä. Alan asiantuntijoiden yksimielinen monivuotinen vaatimus on ollut erityisen tasausrahaston aikaansaaminen yhdessä kuntien ja valtion kesken niin, että yksittäinen kunta ei voi joutua mahdollittamaan tilanteeseen ja että vaikeissa oloissa elävien lasten palvelut voidaan turvata.

Hallitus on vetkutellut tätä rahastoasiasiaa jo kahden vuoden ajan saamatta ratkaisua aikaiseksi eduskunnan monista pyynnöistä huolimatta. Valitettavasti valiokunnan lähinnä kokoomuslaiset jäsenet eivät olleet valmiita selkeämpään muotoiluun lastensuojelun tasausrahaston perustamisesta. Alan asiantuntijat ovat olleet hyvin tyytymättömiä hallituksen aikeisiin perustaa rahasto vain pieniä kuntia varten ja niin, että valtio ei siinä ole lainkaan mukana. Tästä syystä tulen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä perustelulausuman, jossa eduskunta edellyttää ratkaisun aikaansaamista lastensuojelun suurten kustannusten tasaamiseen niin, että kaikki kunnat ja valtio tulevat järjestelyyn mukaan ja että kuntia kohdellaan yhdenmukaisesti.

Valiokunta on ottanut mietinnössä huomioon myös lastensuojelujärjestöjen tekemän selvityk-

sen Lapselle paikka valtiossa. Mietinnössä muistutamme tarpeesta saada lapsinäkökulma mukaan kaikkien hallinnonalojen päätöksentekoon. Esitämme lastensuojeluyksikön perustamista valtionhallintoon sekä lasten oikeusturvakysymysten valvonnan parantamista. Tätä oikeusturvakysymysten valvontaa selvitimme myös eduskunnan oikeusasiamiehen toimistosta ja tässä yhteydessä teimme kyllä eron tähän lastensuojelujärjestöjen selvitykseen. Hehän ehdottivat, että tämä oikeusturvayksikkö tulisi perustaa eduskunnan oikeusasiamiehen toimistoon. Selvityksen perusteella osoittautui, että se ei oikein sovi nykyisiin oikeusasiamiehen tehtäviin, vaan se tulisi perustaa johonkin muualle valtionhallinnon yhteyteen. Hallituksen on syytä ensi vuoden aikana tehdä näistä asioista tarpeellinen valmistelu.

Arvoisa puhemies! Monelta osin valtiovarainvaliokunnan mietintö sosiaali- ja terveysministeriön osalta on hyvin realistinen ja oikeaan osuva. Se muistuttaa siitäkin, että keskiarvot eivät monessa asiassa kerro koko totuutta kansakunnan hyvinvoinnista. Esimerkiksi Stakesin asiantuntijat toivat valiokunnalle esille merkit tuloerojen kasvusta 90-luvun puolivälin jälkeen vähimmäisturvan leikkausten ja veroratkaisujen yhteisvaikutuksena. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan halunnut tehdä havainnoista tarpeellisia johtopäätöksiä. Siksi keskusta esittää vastalauseessaan sosiaalisen kahtiajakautumisen uhkien torjumiseksi seuraavia toimenpiteitä:

1) Työttömyysturvan ja työmarkkinatuen peruspäivärahaa on korotettava enemmän kuin hallitus esitti ja myös indeksitarkistukset on tehtävä parempina.

2) Toimeentulotuen niin sanottua lasten normia ja asumismenojen omavastuuta koskevia leikkauksia ei tule nyt tehdä.

3) Kuntien valtionosuusleikkaukset on syytä perua peruspalveluiden turvaamiseksi.

Tämän lisäksi on tuloverojen alentamisen painopiste siirrettävä voimakkaammin pieni- ja keskituloisiin tuloryhmiin. Tähän liittyy myös eläkeläisten korotetun sairausvakuutusmaksun alentaminen yhdellä pennillä, josta on huomenna mahdollista vielä kerran äänestää.

Työttömyys on syrjäytymisen suurin syy. Nopeimmin uusien työpaikkojen luomista helpottaa välillisten työvoimakustannusten alentaminen ja porrastaminen pieniä yrityksiä suosivasti. Tähän keskusta esittää pääluokan vastalauseessa useita konkreettisia ehdotuksia aiempien la-

kien yhteydessä esitettyjen vastalauseiden mukaisesti.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, toivon, että seuraavan eli vuoden 99 budjetin valmistelua varten sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin vammaistyöryhmä 96:n ehdotuksien toteuttamiseksi. Tuon työryhmän ehdotuksien tukevat vammaisten työllistymistä, apuvälinehankintaa, parempia palveluita. Olin kovin pettynyt, että työryhmän ehdotuksia ei sisällytynyt ensi vuoden budjettiin.

Mietintöön sisältyy myös perustelulausuma Raha-automaattiyhdistyksen kasvavan tuoton käytöstä. Valiokunta edellyttää, että se tulee jatkossa suunnata järjestöille eli niin sanotuille vanhoille edunsaajille. Tämä on erittäin perusteltua, koska valiokunnassa myös valtiovarainministeriön virkamies myönsi, että on erittäin vaikea löytää enää uusia kohteita lakisääteisistä menoista, joita voitaisiin Ray-säännösten nojalla siirtää Raha-automaattiyhdistyksen tuotoista rahoitettavaksi. Näin ollen jakamaton osa Ray:n tuottoa vain kasvaa, jos hallitus ei uudelleenarvioi linjauksiaan tuoton käytöstä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Haluan puuttua tässä pääluokassa lähinnä kahteen kysymykseen, ensinnäkin veteraanisukupolven asioihin ja sitten jo äsken mainittuun Raha-automaattiyhdistyksen tuontajakokysymykseen.

Ensi vuoden talousarvio sisältää veteraaniprojektin, joka on keskeisiltä osin jatkoa Veteraaniprojekti 97:n yhteydessä toteutetulle hankkeelle. Painopiste on edelleen veteraanien itsenäisen selviytymisen tukemisessa, erityisesti kuntoutuksen kehittämisessä ja asumisolosuhteiden parantamisessa. Budjetissahan on selvä määrärahan lisäys veteraanien kuntoutukseen. Tämä on aivan oikea linja.

Myös ensi vuoden budjetti laajentaa rintamaveteraanien hammashuollon kustannusten korvaavuutta sekä jatkaa rintama-avustusten maksamista muun muassa Virossa asuville ulkomalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Valitettavasti budjetti ei eduskuntakäsittelyssä saanut sitä korjausta, jonka veteraanijärjestöt ovat esittäneet, eli että ylimääräistä rintamalisää olisi korotettu. Onhan rintama-asiain neuvottelukunta esittänyt usean vuoden ajan rintamaveteraanien vähimmäiseläketurvan kehittämistä vuoden 1993 keväällä mietintönsä jättäneen rintamaveteraanien vähimmäiseläketuimikunnan mallin mukaisesti.

Julkisen talouden vaikean taloustilanteen vuoksi veteraanien vähimmäiseläkeuudistusta on esitetty toteutettavaksi toimikunnan esittämän mallin mukaisesti kaksiporaisesti: ensin ylimääräinen rintamalisä 35 prosenttiin kansaneläkkeen entisestä lisäosasta ja toisessa vaiheessa 45 prosenttiin. Vuosikustannukset ensimmäisessä vaiheessa olisivat 31 miljoonaa markkaa ja uudistus kokonaisuudessaan noin 60—61 miljoonaa markkaa. Vuonna 1998 korotuksen saajia arvioitaisiin olevan noin 31 500 rintamamiesveteraania.

Pienituloisille rintamaveteraaneille olisi taroituksenmukaista, että ylimääräistä rintamalisää korotettaisiin. Pelkästään kansaneläkkeen varassa eläville veteraaneille tulisi tämän rintamalisän todella olla se 45 prosenttia kansaneläkkeen lisäosasta.

Rintamasotilaseläkemenot vähenevät vuosittain noin 60 miljoonalla markalla, koska vuosittainen veteraanien poistuma tällä hetkellä on runsaat 12 000. Tulenkin pääluokan yksityiskohteisessa käsittelyssä esittämään, että talousarvion otettaisiin 60 miljoonan markan ylimääräinen määräraha pienituloisimpien rintamaveteraanien vähimmäiseläketurvan kehittämiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Raha-automaattiyhdistys on yksi kolmesta peliyhtiöstä, joka yksinoikeudella harjoittaa rahapelitoimintaa. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto jaetaan, kuten tiedämme, vapaaehtoisille sosiaali- ja terveystalouden järjestöille. Siis pelimarkat menevät kansanterveydelle, ovat menneet jo lähes 60 vuotta. Ensi vuoden tulo- ja menoarviossa Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta arvioidaan jaettavan avustuksia 1 545 miljoonaa markkaa ja lisäksi valtiokonttorin käyttöön 185 miljoonaa markkaa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja 5 miljoonaa markkaa eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palveluiden kuntoutukseen.

Budjetin selvitysosassa kerrotaan suunnitellusta tuoton käytöstä. Yhtenä suunnitelmana oli myöntää avustuksia eräisiin investointijärjestelyihin. Kyseessä on arviomääräraha. Avustusten jakaminen perustuu aina järjestöjen vuosittain tekemiin hakemuksiin ja niiden arviointiin voimassa olevien säännösten mukaisesti. Tästä johtuen selvitysosan suunnitelmat usein toteutuvan vain osittain, koska suunnitelman mukaisia hakemuksia ei tule määräraikaan mennessä tai hakemusten suunnitelmat ovat vielä keskeneräisiä eikä niitä voida tai ole taroituksenmukaista selaisinaan toteuttaa.

Tämän vuosikymmenen alkuun alkuun asti

vuosittain jaettiin koko edellisenä vuotena syntynyt tuotto. Nyt jaetaan vuoden 1997 tuottoa. Kun kyseessä on arviomääräraha, summa saattoi ylittää tulo- ja menoarvioon esitetyn määrärahan. Tämän vuosikymmenen alusta lähtien osana nykyisiä säästötoimia tulo- ja menoarvioon merkittyä arviomäärärahaa on tosiasiaassa tulkittu sitovaksi. Tästä johtuen vuosittain on jäänyt osa tuotosta jakamatta. Ensi vuoden avustuksina on siksi viime vuosien käytännön mukaisesti tarkoitus jakaa, kuten budjettikirjaan on merkitty, 1 545 miljoonaa markkaa huolimatta siitä, että erät investointijärjestelyt eivät toteudukaan suunnitellussa aikataulussa.

On syytä vielä huomata se, että syyskuun loppuun mennessä Raha-automaattiyhdistykseen saapui 1 946 hakemusta ja niissä oli yhteensä 4 275 eri avustuskohdetta markkamäärältään 4,1 miljardia markkaa. Tämän vuoden jaossa joudutaan toteuttamaan erittäin tiukkaa karsintaa ja tiukkaa linjaa, sillä monet hyvät ja tarpeelliset hankkeet jäävät valitettavasti ilman rahoitusta. Siksi onkin välttämätöntä, että Raha-automaattiyhdistys voi esittää jaettavaksi budjettiin merkityn 1 545 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta, kuten jo edellä kuulumme, on liittännyt budjettimietintöön mielestäni hyvin lausunnon, kun se toteaa, että Raha-automaattiyhdistyksen jakamatta jääneet varat jaetaan raha-automaattiasetuksessa säädetyillä järjestöille perusteltuihin hankkeisiin siten, ettei jo aloitettujen hankkeiden rahoitusta vaaranneta ja että syrjäytymiskehityksen ehkäisyprojektille taataan mahdollisuus normaalin talousarviokäytännön mukaisesti ottaen huomioon myös syrjäytyneet perheet ja moniongelmaiset. Tämä lausuma on kirjattu siksi valiokunnan mietintöön, että tänä syksynä suoritettiin lisäjako, jonka valtioneuvosto on tänä päivänä vahvistanut, ja tämä 60 miljoonaa markkaa on näin tullut jaettua mielestäni erittäin hyvin ja tarpeellisiin hankkeisiin. On todella tärkeää, että näiden hankkeiden jatkorahoitus voidaan hoitaa myöskin tulevassa, ensi vuonna valmistuvassa vuoden 99 tulo- ja menoarviossa, koska on syytä todeta se, että Raha-automaattiyhdistyksellä jäänee vuosittain noin 150—200 miljoonaa markkaa jakamatonta osuutta. Koska meillä hyviä tarpeita on, tämä on erittäin hyvä lausuma, jonka valiokunta on mietintöön kirjannut.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Harja puuttui täällä hyvin ansiokkaalla tavalla erikoissairaanhoidon ongelmiin. Hän lää-

kärinä varmasti ymmärtää, mistä on todella kysymys. Voikin ihmetellä, miksi täällä eduskunnassa puhutaan niin vähän sairaanhoidon problematiikasta. Myöskin sosiaali- ja terveystalouden erikoissairaanhoidosta on puhuttu äärettömän vähän ja käsitelty niukasti siihen nähden, mitä varmasti kentän ongelmien ratkaisu edellyttäisi myöskin valiokunnalta. Jos ajatellaan Hyksin tilannetta, jossa useampia satoja henkilöitä on irtisanottu, klinikoilla on todella suuret paineet, kyllä eduskunnan ja valiokunnan myöskin täytyisi nämä asiat ottaa entistä vakavammin.

Samaten ed. Ala-Harja puuttui lastensuojelun suurten kustannusten tasaukseen ja huumeongelmaan myöskin tavalla, joka ansaitsee tunnustuksen. Näin sitä ei tarvitse allekirjoittaneen tässä puheessa käsitellä. Ed. Kuoppa on lapsiperheistäkin kantanut niin paljon huolta, että keskitynkin ainoastaan yhteen terveydenhuollon ongelmaan, arvoisa puhemies, ja näin pääsemme sitten vähän nopeammin eteenpäin.

Tarve kehittää terveydenhuollon palveluja lisääntyy jatkuvasti, tiedämme sen, juuri siitä syystä että väestö ikääntyy. Käytettävissä olevat resurssit ovat rajalliset. Näin ollen on viime aikoina usein haluttu esittää, että pitäisi määrittää, mitä yhteiskunnan tuella hoidetaan ja mikä osa jää yksilön itsensä maksettavaksi. Mielestäni kuitenkin olisi syytä pohtia myös muita lähestymistapoja.

Muutamia vuosia sitten meillä oli esillä potilaalle annettava voucher, joka vastaisi maksusitoumusta ja jolla potilas voisi valita, mistä hän hoidon hankkii. Nyt tuntuu siltä, että tällä hetkellä tämä vaihtoehto tuntuu unohtuneen. Budjetissakaan ei esitetä mitään uusia menetelmiä, ratkaisuja tai että niitä olisi mitenkään pohdittu eduskunnassa. Jos esimerkiksi lonkkaleikkauksen kustannukset olisivat keskimäärin saman suuruiset sekä julkisella että yksityisellä hoitopalvelun antajalla, rahoitusjärjestelmän kannalta luulisi olevan samantekevää, kummasta potilas hoidon hankkii. On kuitenkin ilmeistä, että leikkauksia tarjoavien yksiköiden hinnoissa on useiden kymmenien prosenttien eroja. Siten potilaalla tulisi olla mahdollisuus pyytää tarjouksia. Tätä mahdollisuutta tulisi kehittää. Minulla ei ole mitään sopivaa ratkaisua tällä hetkellä tarjota, miten se tapahtuisi. Tässä tilanteessa palveluja tarjoavat joutuisivat hyvinkin nopeasti tarkastelemaan uudelleen toimintaansa ja hakemaan taloudellisempia vaihtoehtoja, koska muuten he eivät pysyisi kilpailussa mukana. Tätä lähesty-

mistapaa voitaisiin mielestäni kokeilla. Eräs parhaista alueista voisi olla suun terveydenhoito.

Jos esimerkiksi 45-vuotiaan potilaan kohdalla asiakasmaksujen jälkeen kunnan kautta tuleva yhteiskunnan tuki on 700 markkaa, potilaalla tulisi olla oikeus saada samansuuruinen tuki, jos hän käyttää yksityisiä palveluja. Järjestely ei kasvattaisi kunnan kustannuksia. Pikemminkin näin vältyttäisiin turhilta päällekkäisinvestoinneilta. Tämä pakottaisi terveyskeskukset huolehtimaan nykyistä enemmän potilaan kohtaamiseen liittyvistä asioista puhumattakaan siitä, että kustannuksia jouduttaisiin arvioimaan entistä tarkemmin. Tämä vain yksi asia sairaanhoidon kentässä.

Kun täällä on nyt arvoisa ministeri myöskin paikalla, olisi hyvä varmasti joskus ministeriönkin taholta kuulla, että pohdittaisiin joitakin uusia ratkaisuja terveydenhuollon laajoihin ja kasvaviin ongelmiin, mihin myöskin ed. Ala-Harja viittasi. Voucher-systeemi voisi olla yksi mahdollisuus. Sitähän on Ruotsissa hyvin menestyksellisesti toteutettu, joten ei luulisi, että se Suomessa voisi olla mahdotonta. Kustannuksia täytyy karsia ja potilailla täytyy säilyttää sama valinnanmahdollisuus, joka heillä tähänkin saakka on ollut. Tämän pitemmälle en illan kuluessa aihetta nyt kehittele, vaan jätän tämän hautumaan.

Arvoisa puhemies! Aikaisemmin olen puuttunut jo, kuten todettiin, lapsiperheiden ongelmiin, mihin ed. Aulakin täällä puuttui. Näin ollen en katso sitä aiheelliseksi juuri nyt.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Muutamia huomioita mietinnöstä, peliyhtiöistä, Raha-automaattiyhdistyksestä ja kahdesta muusta. Tietysti yhteiskunnan kannalta on yhä ongelmallisempaa, että yhä useammat sellaiset tehtävät, jotka normaalisti kuuluisivat budjettirahoituksen piiriin sekä kunnan että valtakunnan tasolla, rahoitetaan tällaisten yhtiöiden ja pelaamisen kautta. Siihen liittyy ongelmia, joita on käsitelty tässäkin salissa aikaisemmin, muun muassa se milloin EU mahdollisesti asettaa kyseenalaiseksi Raha-automaattiyhdistyksen ja kahden muun vastaavan peliyhtiön yksinoikeuden Suomessa ja milloin vaaditaan monopolien avaamista.

Toinen asia, erikoissairaanhoito. Siitä nyt tietysti aina silloin tällöin on puhuttu täällä. Niin kuin tuossa totesin, muun muassa pääministeri Paavo Lipposen mielestä siitä on puhuttu liikaa, eivätkä erikoissairaanhoitoasiat kuuluisi olleenkaan tänne, vaan ne kuuluvat kunnille. Mie-

lestäni se on täysin virheellinen kanta. Valtiovalan täytyy pystyä kantamaan vastuu maassa harjoitettavasta erikoissairaanhoidosta, ja on hyvä, että ministeri Terttu Huttu-Juntunen on paikalla tätäkin keskustelua seuraamassa.

Kun leikkausjonot ovat kyllin pitkiä, voi tulla kyseeseen tilanne, että kansalaiset ottavat todesta sen EU:n direktiivin, joka on olemassa, joka antaa EU:n kansalaiselle oikeuden hakea toisesta EU-maasta tarvittavaa leikkaushoitoa, tarvittavaa hoitoa yleensäkin, jos, niin kuin todetaan tässä direktiivissä, kohtuullisessa ajassa ei tätä hoitoa omasta maasta ole mahdollisuus saada. No, tämä vaatii lähetteen ja lähetteen antaa sairaanhoitopiiri. Näin ollen lähetettä tuskin on kovin helppoa saada, koska maksaja on taas sairaanhoitopiiri. Mutta joka tapauksessa tämäkin 70-luvulta peräisin oleva direktiivi on olemassa.

Edelleen, kun valtakunnassa on etsitty halpaa hoitoa, on pyritty ainakin puheissa ohjaamaan potilaita avohoitoon. On puhuttu ennalta ehkäisevän hoidon merkityksestä tässäkin salissa. On viljelty sanontaa, että ruokapöytä on tärkeämpi kuin leikkauspöytä. Itse esimerkiksi ajattelen, että puhjenneen vatsahaavan tietysti voi leikata myös ruokapöydän päällä, jos se on välttämättöntä, mutta ei siinä paljon ruokapöytä enää auta. Söi siinä mitä tahansa, niin taivas odottaa tai sitten jokin muu vaihtoehto, jos potilasta ei operoida. Siihen tarvitaan sitä leikkauspöytää ja välineistöä, saleja ja sairaaloita sekä erikoissairaanhoidoa. Kun potilas niin sanotusti oikeasti sairastaa, niin silloin tarvitaan kyllä erikoissairaanhoidoa. Käden päälle panemiset ja kauniit sanat eivät silloin auta eivätkä lämmitä ja tervehdytä. Se on valitettava tosiasia.

Erikoissairaanhoidon tason lasku on tietysti monenlaista, esimerkiksi sitä, että hoitoon ei pääse, annetaan keppiä ja aspiriinia eikä leikata mainittua lonkkaa, joka voi olla pahastikin kulu- nut ja kivulias ja estää potilaan liikkumisen. Näin palataan ajassa ikään kuin takaisin 50-luvulle. Tämä on tänä päivänä tosiasia. Kunnat säästävät varsin usein sairaanhoitopiirien kustannuksella, tekevät etukäteen tietoisesti alimitoitettuja budjetteja ja potilat halutaan siirtää erikoissairaanhoidosta avohoitoon. Toisaalta se ei ole myöskään yleensäkin mahdollista, koska avoterveydenhoidon vastaavaa palvelua ei kuitenkaan samanaikaisesti ole luotu. Tämä koskee esimerkiksi psykiatriaa, jossa tämä voisikin olla vaikkapa mahdollista toisin kuin esimerkiksi kirurgiassa.

Näin ollen tässä pelataan aika tavalla ikään kuin kuplan sisällä ja kupla puhkeaa aina silloin tällöin, kuten esimerkiksi siinä tilanteessa, että tiedämme psykiatristen potilaiden kuolleisuuden nopean kohoamisen olleen tosiasia, kun heitä on jalkautettu olemattomaan avohoitoon sairaaloista. Tämä on todettu ja tutkittu ja tunnustettu tilanne Suomessakin.

Aivan lyhyesti vielä haluaisin muutaman sanan sanoa ed. Hyssälän ideasta kilpailuttaa palveluja, mistä saisi halvimalla leikkauksen. Minusta se on sen tyyppinen kysymys, joka sisältää varsin paljon ongelmia. Suun terveydenhoidon jätän ed. Hyssälän omaksi kotialueeksi, mutta noin yleensä, jos kirurgiassa lähdetään oikein halpaa hoitoa etsimään, niin hoidon tasokin on silloin vaarassa, lopputulos tietysti myös. Kaikin puolin voidaan yleensäkin todeta, että ainakaan köyhän ei kannata ostaa halpaa eikä ihmistä kannata kovin halvalla yrittää hoitaa, koska siinä sitten lopputuloksen kannalta kannattaisi mieluummin jättää vaikka hoitamatta, koska hyvin halvalla toteutettu hoito merkitsee tietysti laadullisesti heikkoa tulosta. Näin ollen tämän tyyppinen tie voi olla varsin huono ainakin potilaan kannalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kun Suomen kuntien terveydenhuoltomenoja on verrattu keskenään, on tutkijoita yllättänyt niissä olevat suuret erot. Niinpä on esitetty, että jokaisen Suomen kunnan terveydenhuoltomenot pitäisi käydä yksityiskohtaisesti läpi ja syyt keskiarvoista poikkeamiseen olisi selvitettävä. Näin katsovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliiton asettamat selvitysmiehet, jotka selvittivät Suomen terveydenhuollon tilaa ja kustannusvastaavuutta.

Selvityksen perusteella nähtiin selkeitä ongelmia. Eräänä ongelmana nähtiin laitostalouden hoitokulttuurin juurtuminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä valtavat alueelliset erot palvelujen saatavuudessa ja kustannuksissa. Lisäksi laitospaikkoja olisi selvitysmiesten mielestä edelleen varaa vähentää, kunhan samalla huolehditaan, että avopalveluja saadaan tilalle. Vaikka sujuvasta hoitoketjusta puhutaan paljon, käytännössä yhteistyö sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä ei toi-

mi. Niukentuneet rahavarat ovat lisänneet entistään vastakkainasettelua ja keskinäistä syytelyä. Perusterveydenhuoltoa olisi kehitettävä niin, että sinne voidaan myös ottaa nopeasti takaisin ne potilaat, jotka eivät enää tarvitse erikoissairaanhoidoa.

Lisäksi selvitysmiehet kysyivät, onko pakko pitää yllä sairaanhoitopiirien pakkajäsenyyttä. Sen he olisivat valmiit purkamaan niin, että kunta voisi valita, mihin piiriin haluaa kuulua. Johonkin piiriin olisi kuitenkin kuuluttava. Tällainen kilpailutilanne tehostaisi myös sairaanhoitopiirien toimintaa. Näin ainakin selvitysmiehet uskovat.

Omälääkärijärjestelmä olisi selvitysmiesten mielestä saatava kaikkiin kuntiin. Nykyisinhän se on vain puolessa kunnista. Potilaiden vapautta valita lääkärinsä ja hoitopaikkansa ei sen sijaan haluttu kovasti laajentaa, sillä tämä toisi ongelmia varsinkin pienille kunnille. Myös hoitotakuuseen suhtauduttiin hyvin varovaisesti.

Toivon, että sosiaali- ja terveysministeri osaltaan ryhtyy toimenpiteisiin selvitysmiesten selvitysten perusteella.

Terveyden edistämisen tulevaisuus nähdään Suomessa valoisaana. Terveyden edistämisen arvostus on korkealla. Tiedon taso on korkea. Henkilöstöllä on taitoa ja ihmiset arvostavat terveyttä. Laadukas terveyden edistäminen edellyttää, että tunnetaan väestö ja väestön terveysprofiili eli osataan kohdistaa terveyden edistämistoimet niille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Erityisesti tähän sekä kunnissa että eri järjestöissä halutaan painottua. Vielä niukat terveydenhuollon taloudelliset resurssit tulee osata nyt kohdistaa sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Tiukoista vuosista huolimatta tulevaisuuteen suhtautuminen painottuu selkeästi enemmän haasteisiin kuin mahdollisiin menetyksiin ja koettuihin uikiin.

Esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksien ehkäisyssä ja hoidossa on viime vuosikymmeninä edistytty valtavasti. Osa menestyksestä on lääketieteen, osa muuttuneiden elintapojen ja elinolosuhteiden ansiota. Sydän- ja verisuonisairaudet ovat edelleen maassamme suuri kansanterveydellinen ongelma. Suomessa tapahtuu vuosittain vajaat 20 000 sydäninfarktia ja 11 000 aivohalvausta. Sydän- ja verisuonisairauksiin on myönnetty lähes 600 000 suomalaiselle erikoiskorvattavat lääkkeet. Näihin sairauksiin menehtyy virallisten kuolinsyilmoitusten perusteella puolet suomalaisista. Etelä-Eurooppaan verrattuna ovat meillä varsinkin miehillä sydän- ja verisuonitaudit 2,5 kertaa yleisempiä. Tilanne on

Suomessa paljon parantunut viimeksi kuluneiden vuosien aikana, mutta niin se on parantunut muuallakin Euroopassa.

Aikaisemmin sydän- ja verisuonitauteja pidettiin lähinnä vanhenemiseen kuuluvana luonnollisena ilmiönä. Vieläkin kuulee joskus sanottavan, että johonkinhan ihmisen on kuoltava, ja sydän-sairauksia pidetään tässä mielessä hyvänä kuolinsyynä. Tällöin unohdetaan, että suurin osa sydän- ja verisuonitautien aiheuttamasta taakasta kohdistuu keski-ikäisiin ihmisiin, etenkin miehiin, ja nämä kuolemantapaukset ilmaantuvat selvästi ennen ihmisen biologista kuolinikää.

Tutkimustyö on selvästi osoittanut, etteivät sydän- ja verisuonitaudit eivätkä monet niiden taustalla olevat verisuonten ahtautumiset ole luonnollista vanhenemista. Se on selvästi sairaus, jolla on omat syynsä. Näitä syitä poistamalla tai niitä ehkäisemällä voidaan tautialttiutta olennaisesti pienentää ja turvata luonnollisen eliniän kuluessa mahdollisimman hyvä terveys.

Monet sepelvaltimotaudin vaaratekijät tunnetaan melko hyvin. Tärkeimmät niistä ovat korkea veren kolesterolipitoisuus, tupakointi ja koholla oleva verenpaine. Niiden välttäminen on tärkeää sekä terveille että jo sairastuneille ihmisille. Terveellinen ravinto, liikunta ja maltillinen elämäntapa puolestaan suojaavat sydäntä.

Vaikka Suomen terveystalv palvelujärjestelmä on kunnossa ja vaikka hoitomenetelmät ovat suuresti kehittyneet ja monia sairastuneita voidaan auttaa lääkehoidolla tai leikkaamalla, ei sydäntauti kansanterveysongelmana poistu Suomesta vain hoitamalla tai leikkaamalla. Avainsana on preventio eli ehkäisy. Ja preventiolla emme ymmärrä sitä, että sen tuloksena ihmisen pitäisi elää loputtomiin vaan sitä, että jos jonkun on esimerkiksi sydäninfarkti saatava, hän ei sitä saa 50-vuotiaana vaan hän saa sen 86-vuotiaana. Tällöin olemme voittaneet paitsi elämän pituutta, myös elämän laatua.

Viime vuosina on tullut yhä painotetummin esille, että sydän- ja verisuoniterveyttä voidaan edistää myös varsinaisen terveydenhuollon ja lääketieteen ulkopuolisin keinoin ja toimenpitein. Terveysteen vaikuttavia tahoja ovat esimerkiksi elintarviketeollisuus, kauppa, joukkorukailusta vastaavat, muun muassa maatalouspolitiikasta päättävät, liikunnallisen elämäntavan edistäjät, nuorten kasvattajat ja viestinnästä vastaavat.

Helsingissä pidettiin marraskuussa suuri konsensuspaneeli suomalaisten sydän- ja verisuoniterveyden edistämiseksi. Noin 60 suomalaista

asiantuntijaa muun muassa terveydenhuollosta, elintarviketeollisuudesta, kaupan alalta, eri yhteiskuntaelämän tahoilta ja eri alojen järjestöistä etsi uudenlaisia keinoja sydäntautien vähentämiseksi. Etsittiin keinoja, miten eri tahojen yhteistyöllä voidaan sydän- ja verisuoniterveyttä edistää ja päästä Suomen sairastavuudessa ja kuolevuudessa yhä lähemmäs eteläeurooppalaista tasoa. Tuloksena syntyi toimenpideohjelma, jota noudattaessaan kaikki tahot edistävät suomalaisten terveyttä. Jotta asiassa edelleen ylipäättään voitaisiin edistyä, tuleeikin terveystieteiden olla mukana kaikessa päätöksenteossa ja sosiaali- ja terveysministeriön pitää ottaa laajalaisesti huomioon toimenpideohjelmissa mainitut asiat.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja työjaosto on paneutunut asioihin varsin perusteellisesti tehdessään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan mietintöä. Kuulimme varsin laajasti asiantuntijoita, ja niiden perusteella on mietintöön kirjattu varsin laajasti erilaista ongelmakenttää sosiaali- ja terveyshallinnon alueelta. Mielestäni kuitenkin konkreettiset esitykset ongelmien ratkaisemiseksi ovat jääneet varsin vähäisiksi.

Valiokuntakin on mietinnössään viitannut muun muassa siihen, että yhteiskuntakehityksen myönteisten keskiarvolukujen taustalla piilee vahvistuva sosiaalinen kahtiajako. Yhtäaikainen talouden kasvu sekä toisaalta sosiaaliturvan ja palveluiden voimavarojen niukentuminen ja palvelumaksujen nouseminen ovat kasvattaneet eroja niin yksilöiden, perheiden, kuntien kuin maakuntienkin välillä. Eri alueet kasvavat varsin epätasaisesti. Samoin ihmisten välillä köyhien ja rikkaiden, häviäjien ja menestyjien, osallisten ja osattomien välinen kuilu kasvaa.

Esimerkiksi vakaan työuran kotitalouksissa tulot kasvavat, kun verot alenevat. Sen sijaan niissä perheissä, joissa työttömyys on jokapäiväistä elämää, päivärahojen verot kiristyvät, indeksikorotuksia ei juuri tehdä, sosiaaliturvaa leikataan ja palvelumaksut nousevat. Samoin monissa kunnissa kunnallisveroäyrin nouseminen tietää myös tulojen vähenemistä.

Alueellisesti eräissä kunnissa verotulojen kasvu parantaa mahdollisuuksia hyvinvointipalvelujen turvaamiseen, jopa ylimääräisiin palveluihin peruspalveluiden lisäksi. Toisaalta valtionosuusleikkaukset, yhteisöverojen leikkaukset ja erilaiset uudet velvoitteet kunnille heikentävät monissa kunnissa palveluiden laatua ja saata-

vuutta. Palveluiden heikentymisestä kärsivät siis eniten heikoimmassa asemassa olevat ihmiset. Erityisen tärkeää onkin ottaa perheiden ja lasten ongelmien korjaaminen päätöksenteossa ensisijaiseksi. Se on meille suomalaisille tulevaisuuden kannalta aivan ydinkysymys.

Keskusta tulee esittämään sosiaalisen kahtiajakautumisen uhkien torjumiseksi muun muassa seuraavia toimenpiteitä: työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista, että toimeentulotuen niin sanottua lasten normia ja asumismenojen omavastuuta koskevia leikkauksia ei tehtäisi, kuntien valtionosuusleikkauksen perumista peruspalveluiden ja työpaikkojen turvaamiseksi sekä lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän aikaansaamista. Tämän lisäksi vaadimme tuloverojen alentamisen painopisteen siirtämistä voimakkaammin pieni- ja keskitulotuisia suosivaksi.

Työttömyys on edelleen tärkein syrjäytymisen syy. Uusien työpaikkojen luomista helpottaisi konkreettinen välillisten työvoimakustannusten alentaminen ja porrastaminen pieniä ja keskisuuria yrityksiä suosivaksi. Tähän keskusta esittää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa useita konkreettisia ehdotuksia. Työttömyyden aleneminen vähentää valtion velkaantumista sekä sosiaaliturvan leikkauspaineita. Työttömyyden alentumisen kautta on mahdollista saada aikaan työttömyysturvankin menoissa huomattavia säästöjä. Työttömyyden väheneminen on ainoa tie kestävään talouden paranemiseen ja sitä kautta myös suurempien verohelpotusten tekemiseen.

Työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen on yksi tärkeä keino työllistymisen ja työllistämisen edellytysten parantamiseksi. Hallitus on ollut varsin passiivinen uudistaessaan järjestelmää. Päinvastoin se on jopa antanut taustatukea todellisten uudistusten jarruttamiseksi. Tähän on saatava aikaan muutos, jos aiotaan synnyttää pieniin ja keskisuurin yrityksiin uusia kestäviä työpaikkoja.

Välilliset työvoimakustannukset ovat todella yksi suurimmista esteistä työvoimavaltaisten pienten ja keskisuurten yritysten työpaikkojen lisäämiselle. Siksi työnantajien työttömyysvakuutusmaksu tulee porrastaa selkeästi pienimpiä yrityksiä suosivaksi siten, että työttömyysvakuutusmaksua ei peritä lainkaan, jos työnantajan maksama palkkasumma on alle 6 miljoonaa markkaa vuodessa. Palkkasumman ollessa 6–60 miljoonaa markkaa maksu olisi 3,9 prosenttia 6 miljoonaa ylittävältä osalta ja palkkasumman

ollessa yli 60 miljoonaa markkaa maksu olisi 5 prosenttia tämän ylittävältä osalta.

Työttömyysturvan peruspäivärahaa korotettiin viimeksi Ahon hallituksen aikana tammi-kuun alussa 1995. Kun Lipposen hallitus on toistuvasti jättänyt korotuksen tekemättä, on työttömien perusturva jäänyt jälkeen elinkustannusten kehityksestä. Varsinkin pitkäaikaistyöttömien toimeentulo on vaikeutunut ja johtanut lisääntyvästi toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotukea saavista henkilöistä yli puolet onkin työttömiä. Toimeentulotukimenot ovat useissa työttömyyskunnissa kasvaneet viime vuosina niin, että kuntien mahdollisuus vaikuttaa muun muassa uusien investointien tekemiseen on hyvin rajoittunut. Ohjelmassaanhan Lipposen hallitus aikoi jäädyttää työttömyysturvan tarkistuksen lähes koko vaalikaudeksi, mikä olisi johtanut selvästi perusoikeuksien vastaiseen tilanteeseen.

Keskustan mielestä vuodelle 1998 esitetty 2 markan korotus on riittämätön. Korotus tulee vähintään kaksinkertaistaa eli tehdä 4 markan suuruisena päivää kohti. Korotuksen vuoksi onkin varattava lisärahoitusta 20 miljoonaa markkaa. Sama koskee vastaavasti työmarkkinatukea, johon esitetään 80 miljoonan markan lisäystä, josta tulemme tekemään esityksen. Tulemme myös esittämään, että hallitus ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan korottamiseksi 4 markalla päivää kohti esitetyn 2 markan sijasta.

Eläkeläiset tuovat joka tilanteessa esille oman verotuksensa kireyden. Se on jokaiselle kansanedustajalle varsin tuttu asia. Yksi syy siihen on ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, joka on 3 penniä äyriältä. Nyt, kun palkansaajille on annettu verohelpotuksia ja heiltä poistetaan ylimääräisiä maksuja, on syytä myös laajemmalti toteuttaa eläkeläisille helpotuksia. Tulemme esittämään valiokunnan kannasta poiketen, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu alennetaan eduskunnan aiemmin hyväksymän kannanoton mukaisesti 3 pennistä 2 penniin äyriältä 1.1.98 alkaen ja tätä tulee jatkossa edelleen alentaa ja poistaa. Tätä varten tulemme esittämään lisäyksenä 300 miljoonaa markkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on tuotu jo esille yksi aikamme suuri ongelma, huumeet ja päihteet. Huumeet ovat muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla jo todellista elämää. Huumeongelman torjumiseksi tarvitsemme eri hallintokuntien yhteistyötä. Tarvitsemme koulu- maailmassa ja kodeissa valistusta, mutta ennen kaikkea tarvitsemme poliisivoimille riittävästi

mahdollisuuksia, lain suomia edellytyksiä toimia niin, että huumeita välittävät ja myyvät henkilöt joutuvat vastuuseen ja sitä kautta tarjonta, joka on ulottunut kaikille kaduille ja kujille, jopa koulujen välittömiin läheisyyksiin, tulee vaikeammaksi ja sitä kautta myös houkutukset vähenevät. Tarvitaan todella kaikkien tahojen yhteistyötä niin, että saamme pelastettua mahdollisimman monta lasta ja nuorta näistä ongelmista.

Arvoisa rouva puhemies! On myös puhuttu erittäin paljon terveydenhuollosta, erikoissairaanhoidosta. Itse haluan tuoda esille myös sen kasvavan ongelman, että meillä vanhusten määrä lisääntyy ja välimuotoisia hoitopaikkoja tuntuu puuttuvan kaikista kunnista. Meillä on siirretty avohoitoon mahdollisimman paljon palveluita, mikä on sinänsä aivan hyvä asia, että niin kauan, kuin vanhukset haluavat ja pystyvät olemaan kotihoidossa, heitä autetaan ja tuetaan avohoidolla. Mutta sitten tulee se vaihe, jolloin vanhus ei tarvitse varsinaista sairaanhoitoa joka päivä mutta tarvitsee silti turvallisuutta ja huolenpitoa. Näitä vanhuksia on todella suuri määrä jokaisessa Suomen kunnassa odottamassa huolenpitoa ja sitä inhimillistä ja arvokasta vanhuutta, jonka he todella ansaitsevat.

Toivon todella, että meillä nähdään tärkeäksi se, että rakennetaan riittävästi palvelutaloja, joissa on valvonta ympäri vuorokauden ja apu lähellä aina silloin, kun vanhukset sitä apua tarvitsevat. Se on kuitenkin huomattavasti edullisempi ratkaisu kuin sairaala ja myös kodinomaisempi. En tiedä, miksi meillä on ajaututtu joko — tai-vaihtoehtoihin niin laajasti, että ei ole riittävän ajoissa huomattu, että vaihtoehtoisia ja välimuotoisia hoitopaikkoja todella kipeästi kaivataan.

Lisäksi olen sillä kannalla, että hallitukselta tällä hetkellä puuttuu perhepoliittinen näkemys. On tullut jo hyvin esille, että päivähoitolaissa tapahtui melkoinen muutos pieni- ja keskituloisten osalta. He joutuvat maksamaan suurituloisten lasten päivähoiton tänä päivänä. Samoin kotihoidon tuen leikkaukset ovat vieneet todellisen vaihtoehdon pienituloisilta perheiltä pois. Hallituksen tulee pikaisesti, niin kuin tulemme esittämään, toimia niin, että päivähoitomaksujen uuden järjestelmän epäkohdat korjataan niin, että monilapsisten ja pieni- ja keskituloisten perheiden maksuja huojennetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Jotta voimme kunnissa taata sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut edes lähes sillä volyyymilla, jolla ne tällä hetkellä ovat, tulemme tarvitsemaan muutoksen budjet-

tiin. Tulemme tekemään niiltä osin esityksen, jolla turvataan suuri määrä työpaikkoja, todellisia työpaikkoja niin terveyden- kuin sosiaalihuollossa, näissä kuntien tärkeissä ihmisläheisissä tehtävissä, joka päivä ihmisiä koskettavissa asioissa. Toivon, että eduskunta käyttää päätätalvaltaansa tänään, kun äänestämme päivällä uudessa istunnossa näistä asioista.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Kommentoisin aivan joitakin edustajien puheenvuoroissa käsiteltyjä asioita.

Toimeentulotuen leikkaus oli tavattoman raskas päätös, varmasti niitä vaikeimpia päätöksiä, mitä tässä hallituksessa on tehty. Mutta niin kuin arvoisat edustajat varmasti tietävät, tämä leikkaus liittyy kokonaisuuteen, jossa korotettiin asumistukea, korotettiin vähän työttömyysturvaa, toimeentulotuki lakisääteistettiin, opintotukea parannettiin. Tämä toimeentulotukilakiesitys siirtää edelleenkin harkintavaltaa kunnille toimeentulotuen myöntämisessä. Tietysti vähintä, mitä me tässä tilanteessa voimme vaatia ja odottaa, on se, että me seuraamme hyvin tarkoin, mitä näistä päätöksistä kuntatasolla seuraa.

Tietysti meidän on muistettava, kun puhumme toimeentulotuesta, se tosiasia, että 80 prosenttia toimeentulotuen saajista saa sitä vain lyhyen aikaa. Toimeentulotuen saajien määrä on suuri, yli 300 000 kansalaista, mutta järjestelmän piirissä ollaan vain vähän aikaa ja sitten sieltä siirrytään töihin, jollekin muulle etuudelle jne., kenties eläkkeelle tai taloudellinen tilanne muuten paranee. Toimeentulotukiasiakkaista 20 prosenttia on niin sanottuja pitkäaikaisiakkaita, joiden asiakkuus kestää yli yhdeksän kuukautta. Tästä 20 prosentistakin pitkäaikaisia lapsiperheasiakkuuksia on 4 prosenttia. En sano näitä lukuja siksi, että vähättelisin toimeentulotuen leikkausta, en suinkaan, vaan yritän suhteuttaa tämän ongelman.

Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa on vaadittu lastensuojelun tasausjärjestelmää. Sosiaali- ja terveysministeriö toki valmistelee asioita muun muassa niiden päätösten pohjalta, joita tässä talossa tehdään, ja huomioimme tässä talossa tehdyt päätökset. Me olemme kolmessa eri budjettiriihessä esittäneet lastensuojelun tasausrahastoa, mutta valitetaan on todettava, että hallituksessa ei ole löytynyt siihen poliittista tahtoa. Nyt ensi vuoden budjettiesityksessä on lastensuojelun tasausrahastoon liittyvä maininta, ja me valmistelemme sitä. Se on nyt hyvässä valmistelussa. Valmistelemme Kuntaliiton kanssa yh-

dessä tasausrahastoa. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei tällainen rahasto olisi tarpeellinen.

On puhuttu myös paljon lapsiperheiden ongelmista. On selvää, kun työttömyys on jatkunut pitkään ja työttömyys koskettaa kipeästi lapsiperheitä, että se on johtanut siihen, että osa lapsiperheistä näyttää syrjäytyvän ja erilaiset kasvatongelmat näyttävät lisääntyvän. Mutta eivät lapsiperheiden ongelmat ainakaan vähene sillä, jos me ryhdymme rajaamaan subjektiivista päivähoito-oikeutta vain niihin perheisiin, jotka opiskelevat tai käyvät työssä.

Täytyy muistaa, että subjektiivinen päivähoito-oikeus on nimenomaan lapsen oikeus. Sen tarkoituksena on täydentää kotikasvatusta. Niin kuin olen aikaisemminkin sanonut, vanhemmat ovat parhaita asiantuntijoita sen suhteen, mitä heidän lapsensa tarvitsevat, ja meidän täytyy muistaa lasten päivähoidon ennalta ehkäisevä ulottuvuus ja luonne. Se on perhepoliittisesti meidän varmasti kaikkein tärkein palvelumuotomme, nimenomaan lapsiperheille suunnattu palvelumuoto.

Mutta varmasti tosiasia on sekin, että autamme perheitä sitä paremmin, mitä paremmin pystymme hoitamaan työllisyyttä tässä maassa. Mitä useampi perhe pääsee työhön, saa työpaikan, ikään kuin sitä kautta pääsee yhteiskuntaan kiinni, sitä nopeammin heidän tilanteensa myös paranee, mutta toki tarvitsemme muitakin toimenpiteitä. Tarvitsemme vahvaa perhepolitiikkaa. Me olemme joutuneet perhepoliittisia tulonsiirtoja karsimaan tällä vuosikymmenellä useaan otteeseen. Niitä leikkauksia teki viime hallitus ja myös tämä hallitus. On aivan selvää, että nämä leikkaukset osaltaan ovat vaikeuttaneet perheiden tilannetta. Tämä on tietysti valitettavaa. Mutta näille leikkauksille on ollut tavattoman vaikea löytää vaihtoehtoja.

Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä otti esille voucherin käytön terveyspalvelujen järjestämisessä. Hän esitti, että tämän tyyppistä järjestelyä olisi kokeiltava esimerkiksi suun terveydenhoidon alueilla. Suhtautuisin terveydenhuollon markkinoistamiseen ja niihin pyrkimyksiin kuitenkin hyvin pidättyvästi, ja kannattaa hyvin tarkoin harkita, missä määrin kilpailua ja markkinointia tuodaan terveyspalveluihin. Se kieltä-mättä sopii joillekin alueille, joillekin tukipalveluille eritoten, sellaisille alueille, joilla palvelut ovat helposti mitattavia suoritteita, joilla palvelut ovat helposti hinnoiteltavissa, joilla on useita palvelujen tuottajia. Mutta varsinaiseen hoidon ytimeen ne soveltuvat huonosti. Siitä on koke-

muksia vaikka kuinka paljon ulkomailta. Me kaikki tiedämme, että markkinoiden luonteeseen kuuluu tehdä rahaa. Markkinat helposti ohjautuvat sellaisiin palveluihin ja hyödykkeisiin, joissa tehdään niin sanotusti helppoa rahaa. Se ei välttämättä ole sopusoinnussa yleisten terveyspoliittisten linjauksien kanssa. Mutta toki on hyvä, että keskustelemme kaikista vaihtoehdoista avoimesti ja pyrimme löytämään ratkaisuja.

Useiden edustajien puheenvuoroissa on myös puhuttu huumeiden ja päihteiden käytöstä. Huumeiden käytön lisääntyminen on tavattoman suuri haaste meidän koko yhteiskunnassamme. Niin kuin olen aikaisemminkin sanonut, enempää huumeiden kuin päihteidenkään käytön rajoittamiseen, ennaltaehkäisyyn ei meillä ole yhtä ja ainoaa keinoa olemassa. Siihen tarvitaan laaja-alaista yhteiskuntapolitiikkaa. Paras tapa ehkäistä huumeiden käyttöä on taistella köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan. Totta kai siihen tarvitaan myös rajavalvontaa, yhteistyötä poliisien kanssa, modernia hoitokäytäntöä ja matalia hoitokynnyksiä jne. Näitä kaikkia me toki tarvitsemme ja tulemme varmasti jatkossa käyttämään.

Mutta minun on vaikea uskoa sitä, että esimerkiksi huume politiikan liberalisointi tai alkoholin saatavuuden lisääminen ja liberalisointi vähentäisivät ongelmia, pikemminkin päinvastoin. Liberalisointi ja saatavuuden lisääminen nostavat kokonaiskulutusta ja sitä kautta ongelmat kasvavat. Erityisesti huumeiden osalta minusta on tavattoman tärkeää, että me emme yhteiskunnassa tee sellaisia ratkaisuja, emmekä me päättäjät anna sellaisia signaaleja, että olisimme ikään kuin hyväksymässä huumeiden käytön. Meidän täytyy ehdottomasti harjoittaa sellaista politiikkaa, jossa me selkeästi osoitamme kansalaisille, että huumeiden käyttö ei ole sallittua. Se on kiellettyä.

Sitten vielä muutama asia vielä, arvoisa puhemies. Ed. Ihamäki käytti erittäin asiantuntevan puheenvuoron, terveyspoliittisen puheenvuoron, niin kuin hän on aikaisemminkin käyttänyt. (Ed. Sasi: Kuten aina!) — Aina, varmaankin näin. — Olen aivan samaa mieltä siitä, että sosiaali- ja terveysministeriön asettamat alueelliset selvitysmiehet ovat tehneet erinomaista ja hyvää työtä. Ministeriössä tulemme suhtautumaan heidän ehdotuksiinsa hyvin vakavasti. Siellä on hyviä ehdotuksia varmasti. Käymme ne huolellisesti läpi ja varmaankin jotakin osaa näistä ehdotuksista lähdetään myös toteuttamaan.

Olen samaa mieltä ed. Ihamäen kanssa myös

siitä, että terveyspolitiikassa on oleellista se, mitä kansalaisille tapahtuu ennen kuin he tulevat palvelujärjestelmän piiriin, eli ennaltaehkäisy. Minäkäläisen elämäntavan me itse kukin omaksumme, miten me liikumme, mitä me syömme, millaiseksi meidän elämämme mielekkyys ylipääntensä muodostuu, onko meillä hyviä ihmissuhteita jne., harrastuksia, ne kaikki vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin, jolla on yhteys tietysti meidän jokaisen terveydentilaan.

Ed. Lindqvist totesi puheenvuorossaan, että palvelumaksuja ollaan korottamassa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole tämän tyyppisiä suunnitelmia. Olemme käyneet keskustelua lähinnä siitä, pitäisikö meidän muuttaa nykyistä maksukäytäntöä niin sanotun lyhytkirurgian ja päiväkirurgian osalta, koska siellä lääketiede on kehittynyt eteenpäin ja nykyinen maksujärjestelmä ei näyttäisi olevan siinä kohtaa perusteltu. Mutta mitään yleisiä maksujen korotusta terveydenhuoltoon ei ole tulossa. Meidän terveyspalvelumaksumme ovat tällä hetkellä jo Oecd-maiden huippua ja minusta niitä ei ole varaa enää korottaa.

Sitten ihan lopuksi vielä, me olemme pienten lasten hoitojärjestelmästä tekemässä, aivan niin kuin tässä talossa edellytettiin, kokonaisvaltaista selvitystä. Se toteutetaan vuoden 1998 aikana. Katsomme siinä selvityksessä, miten tämä järjestelmä vastaa niihin tavoitteisiin, joita sille asetetaan myös maksujen osalta, millä tavalla nämä uudet maksut kohtaantuvat, missä määrin kunnat käyttävät harkintaa. Kunnat voivat käyttää harkintaa alaspäin. Päivähoitomaksut ovat ehdoton katto, joita kunnilla ei ole lupa ylittää, mutta he voivat alittaa niitä oman harkintansa mukaan tai aina, miten perhetilanne vaatii. Tällainen selvitys on tulossa, niin kuin täällä on vaadittu.

Oikeastaan, arvoisa puhemies, tässä kommentini lyhykäisyydessään.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkahan on hyvin tärkeä pääluokka ensinnäkin siitä syystä, että siinä käsitellään suuria taloudellisia voimavaroja. Pääluokan summahan on yli 43 miljardia markkaa. Toisin kuin me yleisesti koemme ja keskustelemme, tämä pääluokkahan koskettaa kaikkia ihmisiä, ei vain vähäosaisia, vaikka me tietysti mielellämme puhumme köyhistä, sairasta ja vanhuksista ja eläkeläisistä jne. En ole laskenut, mutta oletan — ja toivon, että korjaatte, jos olen vääräsä — että valtaosa tämänkin pääluo-

kan rahasta menee työikäisille ihmisille terveydenhoitopalveluiden ja yleisten palveluiden aikaansaamiseksi. En kuitenkaan väheksy sitä, että me puhumme vähäosaisista, se on minusta hyvä asia. Kuten edellä ministerinkin puheenvuorosta noin yleisesti ottaen voi havaita, tämä pääluokka on ehkä merkittävin pääluokka siinä mielessä, että pääluokan erilaisten rahasuoritusten tai kustannusten jako nousee arvopohjalta ehkä merkittävämmässä määrin kuin minkään muun hallinnonalan. Siksi se meitä paljon puhuttaa, siksi on tärkeä siitä puhua.

Toisaalta tämä lainsäädäntö vuosikymmenen, parinkymmenen, kolmekymmenen vuoden aikana, mitä tätä on hyvin voimakkaasti kehitetty, on sirpaloitunut hyvin voimakkaasti. Sitä täydennetään ja tehdään yhä uutta ja uutta, ja on äärimmäisen vaikea löytää tästä maasta ihmistä, joka hallitsisi kokonaisuuksia. Sirpaleita, tiettyjä alueita hallitaan, ja sen vuoksi, kun me sellaisessa taloudellisessa tilanteessa kuin nyt olemme — riippumatta siitä, olemmeko hallituspuolueen jäseniä vai oppositiossa — puhumme uudistuksista, niin on äärimmäisen vaikea aloittaa niitä uudistuksia juuri tästä sirpaloitumisesta johtuen, niin äärettömän monimutkainen tämä järjestelmä on ja me vielä ajattelemme hyvin vanhakan- taisesti, 70-luvun malliin järjestelmäkeskeisesti. En väitä ollenkaan, ettenkö itsekkin näin ajattele monta kertaa. Mutta jotta arvot voisivat toimia tämän pääluokan kohdalla, meidän olisi tietysti keskusteltava kokonaisuuksista ja siitä, mitä me haemme ja mitä me tavoittelemme.

Otan yhden luvun. Kun on laskettu, että tämän yhteiskunnan tulonsiirrot työikäisille, tosin se sisältää sairaita, työttömiä ja näitä, ovat valtion budjetin kautta 67 miljardia markkaa, on siinä kenttää hallittavaksi. Voisi kysyä itseltään, ovatko nämä kaikki tulonsiirrot kohdentuneet oikein vai olisiko siellä tehtävä remonttia. Minun vahva näkemykseni on enkä esitä sen perusteluiksi summia, mutta arvioni on se, että meidän yhteiskuntamme pääasiallinen taloudellinen ongelma ei ole se, että me hoidamme vähäosaiset. Se ei ole pääkysymys tämänkään vuoden talousarviossa. Se on arvokysymys sittenkin. Samassa yhteydessä, kun kysymme, hoidammeko me heidät, pitää meidän kysyä, jos on tietty summa käytettävissä, mistä terveet, hyvin toimeentulevat ihmiset voivat luopua, maksaako jokin vähän enemmän vai ei. Tästä minusta pohjimmitaan on kysymys.

Perustuslakivaliokunta tämänkin syksyn aikana on käsitellyt useita sosiaali- ja terveysminis-

terion toimialaan liittyviä lainsäädäntöhankkeita ja näitä budjettilajeja. Toistuvasti on todettu tämä ongelma, minkä kerroin äsken. Esimerkiksi perusoikeusuudistuksen eli hallitusmuodon tulokinnassa on äärimmäisen suuria vaikeuksia, kun emme voi tarkasti tietää, jääkö tähän systeemiin paljon väliinputoajia, montako menee läpi; mikä on seuraava turvaverkko, kun käsitellään yhtä lakia tässä tasossa, onko vielä jokin turvaverkko sen alla. Sen tähden arvioni on, että lähivuosina tullaan tilanteeseen, jolloin perusoikeudet eivät voi toteutua muulla tavallam, kuin että pitää yksinkertaistaa järjestelmiä ja päästä todella puhumaan perusturvasta sen varsinaisella nimellä. Tämä käy yhä monimutkaisemmaksi ja se vaikeutuu edelleen.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka on myös hyvin tunneherkkä, jopa arka alue. Sitä kuvasi eräs kotiäiti kirjeessään, jonka hän lähetti minulle, ja sen myös ryhmätovereilleni jaoin, monistin. Kirje oli kirjoitettu samana aamuna, kun ministeri Mönkäre oli lausunut Helsingin Sanomissa kannanottonsa koskien kotihoidon tuen tarpeellisuutta. Tuo neljän alle kouluikäisen lapsen äiti oli istunut kirjoituskoneen äärelle. Hän siinä — en sanatarkkaan lainaa sitä, vaan muistelen sitä hieman — aluksi pohti sitä, kenelle hän kirjoittaa.

Hän sanoi, että ”kirjoitan sinulle, jonka tunnen olevan kauimpana näistä ongelmista, koska olet Helsingissä töissä viikot eikä sinulla ole enää pieniä lapsia, ja ajattelin, jos sinä vielä miehenä voisit tarkastella tätä asiaa jääviysongelmitta”. Hän siinä sitten kertoo, kuinka hän on luullut, että hän tekee tärkeää työtä, kun hän näitä lapsia kotona hoitaa. Hän on näin kokenut ja hän on iloinnut siitä, että hän saa vielä kotihoidon tukeakin. Mutta sitten hän totesi, että nyt hän ymmärtää, että hän on ollut väärässä kaikki nämä yksitoista vuotta. Hyvin kauniisti ja nätisti hän minusta siinä kirjoittaa. Sitten lopussa hän arvioi, että ”minä lähdän huomenaamuna työttömyyskortistoon, minä pääsen sinne, koska minulla on ammatti, ja rupean saamaan työttömyyskorvausta ja saan lapseni päivähoitoon ja olen jälleen ihmisten kirjoissa”. Sitten on ajatusviiva ja hän päättää kirjeensä: ”En sittenkään. Minä haluan kuulla vielä monta vuotta tyttöjen kikatuksen alakerrasta ja tahdon vielä vaihtaa monta märkää vaippaa kuivaan vaippaan” jne. Hän sittenkin teki ratkaisun.

Tämän minä kerron siksi, että näin voimakkaasti tunnetaan, näin voimakkaasti koetaan kannanotot, jotka saattavat hyvin löysin perus-

tein meiltä kansanedustajilta ja tietysti ennen kaikkea ministereiltä lähteä ilman mitään tarkoitusta, mutta näin voimakkaasti koetaan tällä alueella nämä asiat. Ne ihmiset eivät räyhää eivätkä he tule barrikadeille, mutta he hiljaisuudessa vain pohtivat näitä. Siinä mielessä oli hieno asia, että tuo äiti kirjoitti.

Keskustelu, joka on käyty sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta, on ollut erittäin asiallinen ja sitä on ollut miellyttävä kuunnella — joh-tuneeko se siitä, että ollaan jo väsyksissä, kun tässä on monta vuorokautta jo keskusteltu. Kun muistelen budjettilakien käsittelyä, silloin sen sijaan sanansäilä lensi ja silloin päätin, että tässä budjettikeskustelun yhteydessä siteeraan erästä valtiotieteen tohtoria, joka eräässä tilaisuudessa piti alustuksen, jonka nimi oli ”Unelma täydellisestä yhteisöstä”. Hän on valtiotieteen tohtori Maija-Riitta Ollila. Hän täällä loppupuolella kertoo jotain, mikä minusta sopii hyvin tähän, kun me puhumme totuuksista: minä olen oikeassa ja minä olen tätä mieltä, ja tuo on väärässä, kun se on tuota mieltä. Hän puhuu seuraavasti:

”Omasta totuudesta ei pidä luopua. Sen on vain annettava syventyä ja laajentua toisten totuuksien kanssa puhellessa. Päivittäin odotan merkkejä poliittisen keskustelun muutoksesta, niin että väittelyn sijasta ylletäisiin dialogiin, mutta vastustajan häpäiseminen ja ruhjominen jatkuu, se sama, jota on aina harrastettu. Ilmestyy yhä uusia oppaita väittelyn voittamisesta. Valtakunnanpolitiikka ja kunnallispolitiikka eivät kuitenkaan saisi olla sarja puhekilpailuita tilapäisine voittoineen vaan yhteisestä hyvinvoinnista huolehtimista, ja siinä tarvitaan kun-nioittavaa vuoropuhelua, jottei yksikään totuuden hiven jää hyötykäyttämättä. Totisesti, totisesti meidän unelmistamme ei ole jäävä kiveä kiven päälle maahan jaottamatta, elleimme opi oppimaan toisiltamme.” — Tämä minusta erityisesti sopii käsiteltäessä sosiaali- ja terveysalan pääluokkaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen hyvin mielenkiinnolla kuunnellut näitä puheita tämän pääluokan kohdalta eräässä erityisessä katsannossa, nimittäin siinä, missä ne olennaiset rakenteelliset ongelmat on nähty ja millä tavalla niihin ongelmiin on reagoitu. Rohkenen siteerata kahta äskettäin pidettyä puheenvuoroa.

Ed. Lindqvistin puheenvuorossa todettiin, että tarvitaan todellisia uudistuksia. Ed. J. Leppäsen puheenvuorosta sieppaan useamman teamuksen. Ensinnäkin hän puhui, että on sirpa-

loitunut järjestelmä. Sitten hän puhui siitä, jos ymmärsin oikein, että työikäisten kohdalla tapahtuu 67 miljardia markkaa tulonsiirtoja, jossa yhteydessä hän esitti retorisen kysymyksen, tarvittaisiinkohan remonttia, kun on näinkin isosta potista kysymys. Edelleen hän totesi, että kun on näin isosta tulonsiirtojen sirpaloituneesta järjestelmästä kysymys, niin sitä ei kukaan hallinne. Tähän voidaan sivuhuomautuksena todeta, että se johtuu siitä, että Marjatta Stenius-Kaukonen ei ole enää eduskunnassa. Jos olisi, niin hän hallitsisi kaiken. Niin monimutkaista järjestelmää ei kukaan pysty luomaan, etteikö hän hallitsisi sitä kaikkea, etteikö hän muistaisi päivämäärät, jolloin on äänestetty mistäkin pykälästä ja vielä äänestysnumerotkin, mutta tätä ilmiötä Marjatta Stenius-Kaukonen täällä nyt ei enää ole. Hän on Tampereella muissa hommissa, ja silloin on aivan oikein se, mitä ed. J. Leppänen täällä totesi. Sitten hän puhui turvaverkko-ongelmasta ja perusoikeuksista, jotka liittyvät täsmälleen samaan kokonaisuuteen, ja sitten järjestelmän yksinkertaistamisesta.

Arvoisa puhemies! Miksi tämä katsaus oli tarpeellinen? Siksi, että herää kysymys; onkohan pyritty lähimenneisyydessä korjaamaan näitä ongelmia, jotka tunnistan itsekin. Varmasti kaikki, mitä edustajat Lindqvist ja J. Leppänen täällä totesivat, pitää tismalleen paikkansa.

Kun täällä kukaan ei ole sitä todennut, niin rohkenin nousta puhujakorokkeelle palauttamaan mieliin, että kyllä tässä yritys tehtiin. Se tehtiin vuoden 87 eduskunnassa, ja se operaatio tapahtui nimenomaan eduskunnassa, huom! ei ministeriössä, ei hallituksessa, vaan parlamentarisesti eduskunnassa. Ryhmät pistivät pystyyn perusturvatyöryhmän, ja se oli aivan uskomaton tilanne, kun se työryhmä tämän järjestelmän niistä haasteista, jotka erikoisesti ed. J. Leppänen äsken totesi, ja niiden korjaamisesta pääsi yksimielisyyteen, siis koko siitä paketista, jossa ideana oli yhden luukun periaate, koko systeemin erittäin voimakas yksinkertaistaminen, jossa vielä sitten onneksi taustalla oli se, että meillä oli vain 160 000 työtöntä tasavallassa silloin.

Nyt kun kaikki edustajat kansallisesta kokouksestakin ovat täällä kuuntelemassa paikan päällä salissa, totean, että kaikella kunnioituksella kokoomuskin oli mukana siinä operaatiossa täysin rinnoin niin, että jopa ed. Louvo, joka edusti kokoomusta silloin, oli erittäin merkittävä innovaattori siinä hommassa. Kysytään, mihin tämä koko hieno operaatio tuhoutui? Kalkkiviivat oli jo ylitetty itse asiassa. Yksi ainut henkilö

tuhosi sen koko järjestelmän. Tämä henkilö on nykyinen toinen valtiovarainministeri, jolla meni H-hetkellä pupu pöksyyn, ja niin kaikki nämä puheet on tänäkin yönä jouduttu kuulemaan.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Ihan muutamia huomioita, jos ei muuta niin pöytäkirjaan. Ministeri Huttu-Juntunen poistui, mutta haluaisin muistuttaa mieleen sen, että sekä hän että myös ministeri Mönkäre ovat molemmat todenneet, että tässä valtakunnassa ei tarvita terveydenhoidossa priorisointia.

Uskon, että selvitysmiesten työssä on varsin paljon arvokasta, mutta en usko, että sitä sellaisenaan voidaan soveltaa. Sitä pitää hyvinkin kriittisesti katsoa, koska sikäli kuin tunnen näitä selvitysmiehiä ja heidän taustojaan, tiedän myös sen, että heillä on hyvin voimakas ekonominen lähtökohta ja nimenomaan kustannusten säästö on ikään kuin se ykkösasia.

Kolmanneksi täällä todettiin, että on liikaa sairaanhoitosijoja. Näin paikka paikoin valtakuntaa täsmälleen onkin, mutta ei kaikkialla, mutta varsin monessa sairaalassa potilaita hoidetaan käytävillä, hissiaulassa — niin kutsutuilla kansipaikoilla.

Neljänneksi, edelleenkin tätä tiukkaa sairaanhoitopiirijakoa on syytä höllentää. Tässä olen samaa mieltä.

Viidenneksi toteaisin, että kansanterveyslaki ja erikoissairaanhoitolaki pitäisi yhdistää.

Kuudenneksi: Se, mitä todettiin lääkityksestä ja ennaltaehkäisemisestä, niin varmasti diabetes mellituksen ja verenpainetaudin hoidossa ennaltaehkäisten pystytään hoitokäytäntöjä sinänsä muuttamatta tuloksiin, esimerkiksi sokeritasapainon säilyttämisellä päästään säästöihin.

Lopuksi totean, että savamaksusta, mikä täällä jo todettiin keskustan puolesta, eläkeläisiltä pitäisi ylimääräinen korotus pudottaa pientä ja keski suurta eläkettä saavilta kokonaan pois.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Pyydin tämän puheenvuoron ministeri Huttu-Juntusen puheenvuoron jälkeen. Olen samaa mieltä hänen kanssaan huumepolitiikasta. Mutta kun ministeri sanoi, että kilpailuttaminen ei sovi terveydenhuoltoon, minulle kyllä tuli mieleen, että kun Suomessa terveydenhuollon kustannuskriisi on ovella ja tällä hetkellä jo erikoissairaanhoidon kustannuskriisi on vakava, niin kyllä meillä on pakko miettiä myös tätä kustannuspuolta, ed. Tiisanen, ja säästöjä siinä. Tällä hetkelläkin jo kilpailutetaan terveydenhuollon palveluja. Si-

hen on myös Kilpailuvirasto puuttunut, koska julkinen sektori ei osallistu kilpailuun sillä tavalla oikeilla hinnoilla, että ne ovat subventoituja valtion avustuksilla. Niissä ei ole mukana esimerkiksi investointien hintoja ym.

Tässä on viimeinen selvitys sairaanhoitopiirien kuntalaskutuksista vuodelta 96—97, ja tässä luetellaan, mitä palveluita jo tällä hetkellä kilpailutetaan ja ostetaan, ei vain tukipalveluita vaan myös esimerkiksi ortopedisia palveluita, jopa sydänleikkauksia. Minusta on oikein viisasta, että kunnat rupeavat kilpailuttamaan ja katsovat, mistä saavat palvelun halvimmalla edellyttäen tietysti, että palvelu on tasoltaan yhtä hyvä kuin kunnallisella puolella. Eihän yksityinen sektori pysty kilpailemaan jatkuvasti, ellei taso ole riittävän korkea, ainakin yhtä korkea kuin julkisella puolella. Tämä tulee olemaan ratkaisun avain terveydenhuollon kustannuskriisissä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana lyhyesti täältä korokkeelta, vaikka kaksi minuuttiaakin olisi saattanut riittää. Ministeri Huttu-Juntusen puheenvuoron jälkeen haluan kommentoida hiukan huumeiden käytön ongelmaa, vaikka sitä on kommentoitu tietysti ja siitä puhuttu täällä monessa puheenvuorossa. Se on taistelua niin köyhyyttä, työttömyyttä kuin ihmisen fyysisiä ja henkisiä vaikeuksia vastaan. Tämä laaja-alainen yhteistyö, jonka ministeri Huttu-Juntunen mainitsi, on varmasti yksi niitä parhaita konsteja, jolla sille jotain edes voidaan tehdä.

Täällä eräällä kyselytunnilla ministeri Andersson sanoi, että hiljainen hyväksyntä on ollut liian usein tosiasia esimerkiksi skiniongelmissa. Mikkelissä meillä on skiniongelma mutta se ei ole päässyt pahaksi, ja mielestäni se suurelta osalta sen takia on saatu pysymään aisoissa, kun siellä on todellakin hyvin laaja-alaisesti tehty yhteistyötä eri viranomaisistahojen ja vapaaehtoistyön kesken. Paitsi poliisi siellä on ollut kaupunginhallitus pohtimassa asiaa, nuorisotoimi, koulu-toimi, sosiaalitoimi, seurakunta, mukaan on pyydetty veteraanijärjestöt, skinit itse ja heidän vanhempansa, heidän tyttöystävänsäkin pyydetty yhteisiin palaveriiniin, jolloin ongelmaa on katsottu hyvin monelta kantilta. Siis ei ole hiljais-ta hyväksyntää harrastettu. Toivottavasti siihen löytyy intoa muillakin paikkakunnilla ja jonkinlaisia määrärahojakin saadaan.

Kotihoidon tuen leikkauksesta olen itsekkin puhunut täällä niin monta kertaa, että tuntuu vähän vanhan kertaukselta, mutta sehän on tämän talon tapa, että täällä kertaillaan vanhoja

aina muutaman kerran edes . joskus tuntuu, että hiukan liikaakin.

Ed. J. Leppänen kertoi neljän lapsen kotiäidistä, jonka sosiaaliturvaan eivät välttämättä kuuluneet sairausajan palkka eikä kunnollinen eläketurva. Hän harkitsi työhönmenoa mutta ei kuitenkaan asettanut työttömyyskorvausta sen ilon ja sen arvon vastapainona niin suureksi, että olisi lähtenyt työhön kodin ulkopuolelle. Minun esimerkkinä on hyvin samantapainen, mutta siinä taisi käydä toisinpäin. Kolmen lapsen yksinhuoltajaäiti olisi halunnut kotona hoitaa lapsiaan mutta todellakaan hän ei saanut rahojaan riittämään ja sanoi, että paljosta se ei ollut kiinni. Mutta kotihoidon tuen leikkaus oli viimeinen pisara. Hän lähti kortistoon, kun hänen työpaikkansa, joka hänellä oli ollut, oli ehditty antaa toiselle, kun hän oli aikonut pitää hoitovapaan mutta kotihoidon tuen leikkauksen takia jätti sen kesken.

Yrittäjien sosiaaliturvaa koskevia asioita en löytänyt budjetista, ja niihin minun mielestäni olisi lähiaikoina puututtava todella perusteellisesti. Itsekään en, vaikka yrittäjien asioita aina koetan jollakin tavalla huomioida täällä, ole sitä kovin sinnikkäästi ruvennut ajamaan, koska yrittäjäpuolella on paljon muita vielä ensisijaisempia asioita tuntunut olevan ja kun kerran meidän taloudellinen tilanteemme on ollut vaikea. Mutta heti kun valtakunnan varat suinkin sallivat, yrittäjille täytyy myös edes jonkinlainen toisiin kansalaisiin verrattava sairausloma järjestää. Muusta lomasta en tiedä, onko se tarpeellista — pienenä huumorina, liekö sarkasmia.

Muistuttaisin edelleen siitä, mistä monet muutkin täällä: Veteraanien kuntoutukseen on saatava varoja. On saatukin, mutta lisää tarvitaan, jotta heidän asumisensa kotona onnistuu mahdollisimman pitkään ja välttytään kalliilta laitoshoidolta, jota veteraanit itsekään eivät välttämättä halua.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana täältä paikalta. Kun on kuunnellut tämän illan puheita opposition riveistä, voisi todeta, että keskustan puheet ovat työttömiä kohtaan vähän kuin susi lammasten vaatteissa, niin kuin vertaus kuuluu, kun tietää mikä on ollut menneisyys ja mitä on tulossa vielä. — Ai niin, anteeksi, ed. Pulliainen, se on huono vertaus.

Puuttuisin vain yhteen asiaan: vouchereihin. Meillähän ei ole olemassakaan yksityistä sairaanhoitoa tai erikoissairaanhoitoa, miksi sitä

sanotaankin, vaan kaikki on vahvasti tuettua, pidetään veromarkoilla pystyssä. Minusta se jotenkin vääristää koko tämän jutun. Joku on puhunut toisinpäin vääristämisestä, mutta meillähän voi olla erilaisia mielipiteitä näistä asioista. Minulla on ihan toisenlainen mielipide.

Jos ajatellaan jotakin leikkausjonoa, näköjään kuitenkin rikkaat pääsevät eteenpäin leikkausjonossa ja sairausvakuutus maksaa siinä. Köyhempi rukka, kun ei pysty maksamaan itse mitään siitä, jää sivuun. Siitä ohitusleikkausjono ovat selkeitä esimerkkejä. Siinä mielessä minusta pitäisi tehdä päinvastoin niin, että eriytetään: yksityinen on yksityistä ja yhteiskunnan järjestämät palvelut on yhteiskunnan järjestämiä palveluita. Ne, jotka käyttävät yksityisiä palveluja, maksakoot enemmän silloin, eivätkä saa yhtään sitten yhteisistä veromarkoista tuettua fyrrä kaa tueksi.

Ed. Lindqvist: Rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron silloin, kun odotin, että ministeri Huttu-Juntunen olisi ollut vielä paikalla. Hämmästyin nimittäin sitä, että hän oli niin tietämätön siitä, että sosiaalimaksut kunnissa ovat nousseet. Hän puhui vain terveyskeskusmaksuista, kun itse puhuin sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista. Tiedän, että varsin monissa kunnissa ovat muun muassa vanhusten erilaisten palvelumaksut nousseet hyvinkin rajusti viimeisen vuoden aikana ja monissa kunnissa on esitetty uusia nousuja.

Samoin kun hän totesi, että vaihtoehtoja leikkauksille ei juurikaan ole ollut näköpiirissä, niin haluaisin todeta, että kysymys on arvoista. Kysymys on siitä, näemmekö esimerkiksi tällä hetkellä tärkeäksi, että meillä on peruspalvelut kunnossa, että meillä on terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja lasten päivähoidon palvelut kunnossa, työpaikat siellä näitä töitä tekeville ihmisille ja sitä kautta myös verokertymiä takaisin.

Leikkaukset, jotka kohdistuvat juuri näihin palveluihin, aiheuttavat sen, että työpaikkoja menee ja palveluiden laatu ja määrä vähenee. Vaihtoehtoja löytyy. Niitä löytyy myös verotuksen osalta. Jos verohelpotukset kohdistetaan pääasiassa pieni- ja keskituloisille, se kohdistuu palvelualoille uusina työpaikkoina, kysynnän kasvamisena. Vaihtoehtoja on siis olemassa.

Kun vaadin uudistuksia valtakunnan ja kuntien palveluverkostoon, vaadin myös vastuuta kodeille, sitä, että perustaidot ja elämänhallinta siellä otetaan ohjenuoraksi.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Muutama sana huumeista. Vielä muutama vuosi sitten 13-, 14-, 15-vuotiaat nuoret kielsivät huumeet. He eivät hyväksyneet huumeita, eivätkä hyväksyneet sellaisia kavereita, jotka käyttivät huumeita. Nyt tällä hetkellä ja parin viime vuoden aikana he itse tietävät, että huumeet eivät ole hyviä, mutta sanovat kavereistaan, että on heidän asiansa, jos he käyttävät huumeita, he eivät tuomitse heitä enää. Tällaisesta ajattelutavasta ei ole enää pitkä matka siihen, että itse käyttää huumeita. Tilanne on todella valtavaa vauhtia huononemassa.

Julkisuudessa eivät saisi missään tapauksessa merkkihenkilöt, professoritason henkilötkaan antaa mitään myönteistä kuvaa huumeista, ei minkään tason huumeista. Valitettavasti meidän valtion televisiomme suoltaa sitä tuon tuosta kuitenkin. Hyvin ansiokkaat henkilöt ja oppineet ihmiset yrittävät puolustella, kuinka lievät huumeet ovat aivan vaarattomia. On hämmästyttävää, että me kustannamme itse tätä televisiota. Toisiaan televisio toimii valtiota vastaan, meitä vastaan. Kuinka tämä voidaan sallia edelleenkin?

Ed. Polvi: Arvoisa rouva puhemies! Tulin varmuuden vuoksi puhujakorokkeelle, mikäli 2 minuuttia ylittyi.

Minusta oli aivan mielenkiintoista kuulla neljä ensimmäistä puheenvuoroa, kun on kysymys sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta. Puheenvuoron käyttäjät olivat edustajat Ala-Harja, Hyssälä, Tiusanen ja Ihämäki, jotka kukin edustavat tietyn tyyppistä lääkärin erikoisosaamista ja -aluetta. Kuitenkin tässä yhteydessä, kun käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaa, jäi jotenkin kaipaamaan laajempaa näköalaa. Tosin se kyllä myöhemmässä keskustelussa laajeni.

Tuossa vaiheessa, kun neljä ensimmäistä puheenvuoroa oli käytetty, nousi päällimmäiseksi ajatus siitä, että jokainen puhuu aika pitkälle omassa asiassaan. Tosin myönnettävä on se, että muun muassa ed. Ihämäki käsiteli terveystieteikkaakin verrattain laajasti, mikä on myönteisenä pantava merkille, ja myös ed. Ala-Harja. Mutta sen sijaan toteamukset siitä, että jos on oikeasti sairas, niin tarvitaan erikoislääkäriä eikä päähän taputtelijointa, minusta kuvaavat verrattain suppeaa näkemystä sosiaali- ja terveystieteikkaan kokonaisuutena. Oikeastaan niiden neljän eri alaa edustavan lääkärin puheenvuoron jälkeen jäin kaipaamaan vielä yhtä. Jäin kaipa-

maan oikeastaan psykiatrin puheenvuoroa erityisesti siitä syystä, että viime ... (Ed. Ihämäki: Ministeri Andersson ei ole paikalla!) — Ei ole, hän on ilmeisesti vaativammassa tehtävässä tällä hetkellä.

Erityisesti jäin kaipaamaan sitä siitä syystä, että viimeaikaiset tutkimukset, muun muassa viime viikolla julkaistu väitöskirja kertovat sen, että yli 40 prosenttia peruskoulun opettajista ja sama määrä, runsaasti yli 40 prosenttia sosiaalityöntekijöistä kärsii mielenterveyshäiriöistä. Sehän on suurin ongelma, mikä tällä hetkellä yhteiskunnassa vallitsee. Siinä mielessä jäin kaipaamaan erityisesti näiltä lääkäriedustajilta laajempaa näkökulmaa.

Pitäisi kiinnittää huomiota paljon laajemmin koko yhteiskuntapolitiikkaan. Ei riitä pelkästään se, että kiinnitetään huomio terveystieteikkaan, ja minusta se on erityisen suuri haaste nimenomaan salin oikealle laidalle. Tarvitaan oleellisesti eri tyyppistä asennetta, jossa otetaan ihminen huomioon oleellisesti enemmän kuin tähän asti niissä ratkaisuisissa, mitä tässä salissa tehdään niin sosiaalihuollon kuin terveydenhuollonkin alueella. Se on keino, millä kaikkein tehokkaimmin vaikutetaan yhteiskunnan kokonaiskustannuksiin ja myös ihmisten hyvinvointiin.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Polven puheenvuorosta onkin hyvä jatkaa.

Ministeri Huttu-Juntunen on nyt kuitenkin kello 12:n jälkeen yöllä ollut paikalla ja hän vastaa nimenomaan sairaanhoidosta, erikoissairanhoidosta, ja nimenomaan tässä maassa erikoissairanhoidosta, puhun nyt hiukan tavallisella kielellä, on kammitettu, potkaistu polveen jne. Jos ihmisellä on jalka poikki, niin tässä maassa alkaa olla sellainen tilanne, että sitä ei välttämättä kuvatakaan eikä leikata johtuen siitä, että resursseja ei erikoissairaanhoitoon tulekaan niin kuin ennen. Siinä eivät kauniit psykiatrin puheet auta, ei psykologin, ei käden päälle paneminen, vaan se pitää hoitaa.

Tällainen terveys- ja sosiaalipopulismi, että pitää puhua jostakin yleisestä asiasta ensiksi, ettei maahan tule ongelmia, että kaikkein tärkeintä on hyvä tahto ja preventio, sehän on aivan selvää puppua. Jos jalka on poikki, se pitää leikata tai muuten manipuloida ja panna kipsiin. Eivät siinä mitkään hyvät aikomukset auta, vaan siinä tarvitaan fasilitteetit, se on aivan selvää.

Jos puhun itse kirurgina tästä asiasta ja sanon, että selvä, haluan puhua ministerille, tämä on

tärkeä asia, kun tuntuu, että se unohtuu, niin täällähän on vastattu suulliseen kysymykseen sillä tavalla etukäteen valmistautuen vielä, että eihän täällä mitään vaikeuksia ole ollenkaan havaittu. Siitä huolimatta ainakin minä olen havainnut niitä enkä ainoastaan yhdessä sairaanhoitopiirissä, vaan monessa. On aivan selvä, että tässä on Suomessa menty taakse päin, ja siitä nyt voi puhua.

Jos haluamme puhua kokonaisvaltaisesti ja kaikki sosiaali- ja terveydenhoidon yhteiset asiat huomioiden juuri ruokapöytänäkökulmasta, se on aivan eri asia. Ministeri Terttu Huttu-Juntunen tuli todenneeksi äsken ennen lähtöään, että on paljon asioita, jotka tapahtuvat, ennen kuin henkilö tulee palvelujärjestelmän piiriin, ja ne ovat tärkeimpiä asioita. Hän tarkoitti syömistä ja viihtyvyyttä ja kaikkea tätä. Sanon vain niin, että silti on geneettisiä sairauksia, synnynnäisiä sairauksia, onnettomuuksia, joita ihminen ei selaisenaan pysty estämään, vaikka kuinka yrittäisi olla iloisella mielellä ja syödä terveesti. Niihin tarvitaan lääkärin ammattitaitoja, hyvin tarkkoja kemiallisia laboratoriotutkimuksia, magneettitutkimuksia, osaamista, leikkaussaleja, jo syntymästä saakka tehohoitoa keskoskaapissa. Ja kaikkeen siihen tarvitaan rahaa, jos sitä yleensä halutaan jatkaa. Siinä eivät hyvät puheet ja hysyttelyt auta.

Ministeri Terttu Huttu-Juntunen totesi myös sivumennen sanoen, en tiedä kuinka moni huomasi sen, että olemme selvittelemässä, miten päiväkirurgian hoitomaksuja tullaan mahdollisesti tarkistamaan. En usko, että niitä tarkistetaan alaspäin, ja tämä on eräs hyvin tärkeä asia. Jos tehdään yhdessä päivässä esimerkiksi polvitähystys ja selvitetään se niin, että potilas pääsee samana päivänä pois esimerkiksi kierukkaoperaation tai jonkin muun jälkeen, niin mikä on se perustelu, että pitää alkaa hilata maksuja ylöspäin? Aikaisemmin hän oli kolme tai neljä päivää osastolla. Yhtenä päivänä tehtiin toimenpide, joka silloin tehtiin avokirurgiana, joka tuli sitä paitsi maksamaan paljon enemmän sairaalalle. En näe selkeitä perusteita sille, että on mitään syytä lähteä nostamaan maksuja sen takia, että potilas saa nyt avun yhden päivän aikana, kun ennen meni neljä. Sitä paitsi hoito on laitokselle ja yhteiskunnalle halvempaa.

Tämä oli aivan oikein, niin kuin ed. Lahtela totesi, että sosiaalinen asema vaikuttaa siihen, miten potilas pääsee hoitoon. Siitä on tehty tutkimuksia, todella tutkittu ja todettu, että näin on. Siinä vaikuttavat muun muassa lääkäreiden yksi-

tyspaikkaoikeudet, joka on vanha reliikki, joka pitäisi poistaa. Kuitenkin itse sanassa sanotaan, että yksityispaikkaoikeuden ei pitäisi olla sellainen ohituskaista, jolla pääsisi nopeammin hoitoon. Siis siitä ei pitäisi tulla etua, mutta kuitenkin se on usein se kaista, joka ainoastaan vetää silloin, kun jonoista puhutaan.

Yksityissektorin toiminnasta. Kilpailuttamisen ajatus tiettyyn terveeseen rajaan saakka on oikein, mutta silloin kun se lähtee pitemmälle ja etsitään ikään kuin kaikkein halvinta vaihtoehtoa ja joku on tuomassa sitä, silloin siitä voi tulla epäterve tilanne. Tämä on eräs näkökulma. Esimerkiksi Yhdysvalloissa yksityissektori tulee meitä vastaan laajemmin ja näemme, että siellä, missä sitä viljellään ehkä kaikkein laajimmin, siihen liittyy myös kaikkein suurimpia ongelmia. Yksityissektorilla eteneminen varsinaisessa erikoissairaanhoidossa on varsin kyseenalainen ja hankala tie.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveyspolitiikka on niin tärkeä sektori, että siitä on syytä keskustelua käydä, vaikka tämä nyt ikävällä tavalla on mennyt aamuyön tunteihin.

Hallitusohjelmassa sanotaan, että tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisten turvaa, ja tässä tarkoitetaan sosiaali-etuuksien, asiakasmaksujen, ansiotulojen kasvun ja verotuksen muodostamaa kokonaisuutta ja sen aiheuttamaa sosiaaliturvan uudistamista. Nyt elämme vaihetta, jolloin tämän hallituksen kolmas budjettiesitys on käsittelyssä. Nyt on, sanoisinko, korkea aika tarkastella sitä, miten on asiat hoidettu suhteessa tähän hallitusohjelman lupaukseen, jonka tietysti olemme uskoneet toteutuvan ja josta olemme uskoneet pidettävän kiinni.

Hallitus on tehnyt siis kolmannen budjetin ja yksi sillä on vielä tekemättä tällä vaalikaudella. Siihen viimeiseen budjettiin ensi vuonna ladataan nyt kovia paineita, jos ajatellaan, että tuossa hallitusohjelman jalossa tavoitteessa halutaan pysyä, sitä noudattaa. Kokonaan siinä ei enää voida pysyä, koska heikko-osaisten asemaa on niin voimakkaasti jo heikennetty, että hallitus on tämän lupauksensa rikkonut, mutta tietysti sillä on vielä armonaikaa yhden budjetin verran korjata tekemiänsä epäkohtia, olkoon se sitten vaikka vaalibudjetti. Ilmeisesti meidän puheemme täällä voivat vaikuttaa vain seuraavan budjetin valmisteluun, joka on varmaan jo ministeriöissä

alkamassa. Tämä budjettihan on jo lukkoonlyöty käytännössä, vaikka täällä tänään vielä joistakin kohdista äänestemme.

Hallitusohjelman liitteenähän oli tämän sosiaali- ja terveyspolitiikkaa koskevan yleissääntöksen vastaisesti aivan yksiselitteisesti lisäpöytäkirja, jossa on kohtia, jotka merkitsevät kaikkein heikko-osaisimpien etuuskien heikentämistä. Näin on myös tapahtunut. Viimeksi viime viikolla on toteutettu toimeentulotuen muutos, joka vei kaikkein heikko-osaisimmilta etuuskia entistä alemmaksi. Samantapainen oli muun muassa minimipäivärahan poistaminen tulotomilta ihmisiltä ja monet muut kohdat, jotka täältä hallitusohjelmasta löytyvät.

Tästä on syytä sen tähden mainita täällä, että todellakin seuraavassa budjetissa olisi syytä korjata heikko-osaisimpien asemaa eikä jatkaa sillä linjalla, jolla nyt on edetty, joka on lisännyt tuloeroja, joka on kasvattanut tätä kuilua, joka on aiheuttanut syrjäytymistä, vakavaa syrjäytymistä yhteiskunnassa. Samaisessa hallitusohjelman kappaleessa sanotaan näinkin, että erityisesti kiinnitetään huomiota syrjäytymisen ehkäisemiseen ja heikommassa asemassa oleviin ryhmiin. Tähän hallitusohjelman kohtaan haluaisin sen verran puuttua, että voisi kysyä — toki vastaajia ei kovin paljon ole, kun ministerit ovat nukkumassa — millä tavalla tähän syrjäytymisen ehkäisemiseen on tosiasiaassa hallitus kiinnittänyt huomiota.

Ministeri Skinnari ollessaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja piti taannoin Aamulehden haastattelussa, siitä taitaa olla noin vuosi aikaa, syrjäytymisen ja köyhyyden ongelmaa Suomessa hyvin vakavana ja totesi muistaakseni niin, että seuraavan hallituksen kaikkein tärkein tehtävä tulee olemaan köyhyydenpoisto-ohjelman laatiminen Suomessa.

Tämä on sen arvoinen kysymys, että siihen pitäisi nyt jo hallituksen paneutua. Syrjäytymisen ja absoluuttinen köyhyys ajavat ihmisiä epätoivoon, sellaisiin tekoihin, jotka ovat hyvin ikävää luettavaa ja seurattavaa. Tämä on vakava ongelma. Tämä budjetti, jota nyt ollaan käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta, johtaa siihen jos otetaan huomioon verotus ja maksupolitiikka, johon valtio on esimerkiksi kunnat ajamassa ja ajanut jo, että köyhyyden ja syrjäytymisen ongelma tässä maassa nopeaa vauhtia vain kasvaa. Toivon mukaan ministeri Skinnari nyt hallituksessa ajaa linjaa, jolla lähettäisiin rakentamaan köyhyydenpoisto-ohjelmaa.

Euroopasta EU:n alueelta tulevat viestit eivät kyllä kerro siitä, että tähän ongelmaan ainakaan laajemmin kiinnitetäisiin huomiota. Siellä pidetään työttömyyskokouksia ja muita juhlavia ruokailutilaisuuksia, mutta tuloksia ei synny. Pääoman tuotto on tärkeämpi asia kuin ihmisten perustoimeentulosta huolehtiminen. Tämä on arkea tämän päivän Euroopassa valitettavasti.

Me tiedämme, että talouskasvua tarvitaan, mutta talouskasvun hedelmiä pitää myös uskaltaa ja rohjeta jakaa oikeudenmukaisesti. Siitä on kysymys budjetin käsittelyssä. Näin ei nyt valitettavasti lähellekään riittävästi tapahdu, vaan köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat tänä päivänä.

Täällä on viime hetkinä puhuttu aika paljon terveydenhuollosta ja sairaanhoidosta. Minä en siihen paljon puutu, koska en sen alan asiantuntija ole, ja ehkä lääkäripäivät voidaankin pitää jossakin muualla kuin täällä. Mutta ihan parin viimeisen päivän uutiset ovat kertoneet, että rikkaat saavat parempaa hoitoa kuin köyhät. Tällainen selvitys on tehty. Ilmeisesti se pitää paikkansa. Kun noista suurista sairaaloista, täällä Helsingissäkin suurimmasta sairaalasta, ollaan sulkemassa kokonaisia osastoja, niin on väitetty, että sieltä spesialistit, erikoislääkärit siirtyvät yksityiselle sektorille ja alkavat siellä ottaa vastaan potilaita. Taas sen tiedämme, että niille vastaanotoille eivät niin sanotut köyhät ihmiset voi mennä. He eivät pysty sinne menemään. Rikkaat saavat sieltä hyvän hoidon ja julkiselta sektorilta nämä palvelut ovat liukumassa pois.

Tämä on vakava kehitys, johon pitää kiinnittää huomiota ja katsoa, mitä on tehtävissä. Pääkysymys on tässäkin kuntien valtionosuusjärjestelmä, joka ajaa kunnat niin ahtaalle, että joudutaan näistä menoista säästämään, ja kun säästetään, siitä kärsivät sairaat ihmiset, heikoimmassa asemassa olevat ihmiset päinvastoin kuin hallitusohjelma lupaa. Nämä ikään kuin terveisinä tulevaa budjettia laadittaessa, koska tässä budjetissa on jo näkyvissä niin kuin on ollut edellisissäkin hallituksen leikkauslinja, joka on ollut epäoikeudenmukainen ja osin jopa kohtuuton. Säästöjä tarvitaan valtiontalouden oikaisemiseksi, mutta niiden kohdentaminen on vakava kysymys ja se pitää tehdä toisin kuin nyt on tapahtunut.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ed. Tiisanen antoi ymmärtää, että sairaaloihin tarvitaan fasiliteetteja. Toki niitä on ja mielestäni leikkaustilojen, magneettikuvauslaitteiden, röntgenkuvauslaitteiden ym. kalliitten laitteitten käyttöästettä pitäisi huomattavasti korottaa nykyisestä. Siinä

olisi meille yksi selvä säästökohde, mutta se tietysti vaatisi työaikojen ym. järjestelyjä, jotka taas aiheuttavat oman hankaluutensa. Mutta on tahdon kysymys, halutaanko näin.

Yksi pieni asia vielä. Huumeiden käyttöön nähden haluaisin mainita, että kun huumeita löydetään, tämän löydöksen yhteydessä ei tiedotusvälineiden pitäisi mainita löydetyn erän arvoa. Noista miljoonista puhuminen mielestäni on kuin lottovoitosta kertominen ja se saattaa epäsosiaalisessa aineksessa herättää vain pelkkää uteliaisuutta, että kappas vain, minä voisin tuolla hommalla ansaita miljoonan myös.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! En tien nyt, tarkoittiko ed. Tiusanen minun puheenvuoroni, kun hän käytti viimeisimmän puheenvuoronsa puhujakorokkeelta. Ed. Tiusanen puhui kipsaamisesta ja sanoi sen olevan tärkeä asia, ja sehän on tärkeä asia ainakin sellaiselle ihmiselle, jolla on jalka poikki. Mutta jos jalka ei ole poikki, ei kenellekään henkilökohtaisesti kipsaaminen silloin ole tärkeä asia. Mutta tällaisellekin ihmiselle on tärkeää, että hänellä on tiedollinen varmuus siitä, että jos hänen jalkansa menee poikki, hän tulee saamaan hoitoa.

Haluun korostaa, että perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon ovat tärkeitä asioita, joita pitää antaa niille, jotka hoitoa tarvitsevat. Se on välttämätöntä, se on tärkeää, sitä pitää pitää yllä. Se on jopa ihmisen turvallisuutta ylläpitävä tekijä, sillä sairauksissa ihminen kaipaa nimenomaan turvallisuutta.

Puhuin kuitenkin puheenvuorossani preventiosta eli ehkäisystä, joka on toinen sarka, jota myös pitää viljellä. Puhuin myös siitä, että monet terveydenhuoltoalan ulkopuoleltakin leipänsä saavat saattavat joissakin toiminnoissa olla terveyshuoltoon. Niitä ovat kunnissa esimerkiksi joukkoruokailusta vastaavat ruokalojen emännät, liikennesuunnittelijat, jopa kunnaninsinöörit.

Ehkä tässä voi kertoa tarinan erästä oman vaalipiirini kunnasta, jossa päätettiin säästää kunnan varoja jättämällä hiekkotamatta tiettyjä mäkikiä keskellä kirkonkylää. Kunnan insinööri päätti, että nyt todella säästetään kunnan menoja ja eräs kunnan mäkiki jäi viikonvaihteessa hiekkotamatta. Seuraus oli, että kaksi mummeliinia meni kumoon viikonvaihteessa siinä mäessä ja kummallekin tuli lonkkamurtuma. Ne maksoivat kunnalle 110 000 markkaa, kun se hiekkakuorma olisi maksanut 500 markkaa. Mutta meni eri momentilta.

Ed. L a i n e : Arvoisa rouva puhemies! Liian voimakas holhoaminen ja kaiken kieltäminen ei ole koskaan tuottanut toivottavaa tulosta. Puhun siis huumeista ja päihteistä. En hyväksy missään tapauksessa huumeita enkä hyväksy niitä, jotka niiden puolesta puhuvat. En itsekkään puhu niiden puolesta. Olen asunut vuoden New Yorkissa ja taiteilijana katsonut sitä touhua, mitä siellä on. Se on hyvin valitettavaa. Huumeet ovat vakava ongelma. Mutta kaikki tietävät, mitä tapahtui esimerkiksi kieltolain aikana 1919—1932 Suomessa. Äitini on kertonut hyvin tarkkaan. Melkein kaikki keittivät kotona pontikkaa tai sahtia ja kansa oli enemmän tai vähemmän mäsässä, koko ajan äitini sanoilla.

Huumeiden vastainen taistelu on pitkäjänteistä ja vaikeaa työtä ja syytetyn penkille pitäisi asettaa koko yhteiskunta, systeemi, jossa köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat. Syrjäytymisen ja köyhyyden estäminen on oikeata taistelua myös huumeista ja päihdeongelmia vastaan. Itse taiteilijana tiedän, että taiteilijoiden parissa on huumeongelmia erittäin paljon, mutta siitä lähtien, kun taiteilijoiden asioita tässä maassa on alettu laittaa kuntoon, myös huumeongelmat ovat pienentyneet huomattavasti.

Toivonkin, että eduskunta ottaisi keväällä kyselytunnilla tai jotenkin muuten esille huumeet ja huumeiden vastaisen taistelun ja ongelmat, mitä tässä maassa on. Ne ongelmat ovat isoja jo nyt, mutta kasvavat koko ajan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Katson aiheelliseksi aivan lyhyesti vastata ed. Ihmälle, jonka puheenvuoroja arvostan, näitäkin, mitä tänään on esitetty. Olen aivan samaa mieltä prevention ja kaiken ehkäisyn tärkeydestä. Halusin vain painottaa tätä ikään kuin kovan lääketieteen tärkeyttä, koska se on välttämätöntä, ja tämä tosiasia on jäänyt viime aikoina varjoon.

Toteaisin itsekkin ihan jatkona näihin perusteluihin, että parilla prosentilla jos parantaisimme sokeritautia sairastavien ihmisten sokeritasoa parilla prosentilla saisimme glukoosiarvoja lähemmäksi normaalitasoa, silläkin jo olisi usean kymmenen miljoonan markan positiivinen vaikutus terveydenhoidossa. Vastaavia asioita löytyy esimerkiksi verenpaineesta. Tässä nämä kuvaamaanne esimerkit ruokahuollosta ovat hyvin paikallaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 34

Yleiskeskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Lista pääluokista alkaa käydä kohta loppupuolelle, mutta ongelma, jota nyt käsittelemme, ei ole vähäisin eli työvoimaministeriön pääluokka, johon tietenkin olennaisesti liittyy jatkuvasti maassa oleva suurtyöttömyys. Viimeisten tilastojen mukaan työttömiä oli noin 377 000. Työttömien määrä on jonkin verran laskenut ja on hyvä, että se on laskenut. Tietenkin tämä alenemisen vauhti on ollut kohtuuttoman hidasta ja on johtanut suuren joukon ihmisiä lähes täysin syrjäytyneiksi jo normaalista työelämästä.

Täällä on joissakin keskusteluissa tullut esille, että eräs suurin syy, työllistymisen este on suomalaisen sosiaaliturvan korkea taso. Edellisen pääluokan yhteydessä käydyssä keskustelussa mielestäni tämä väite on osoitettu virheelliseksi useammassakin puheenvuorossa, ja erityisesti käytännön työntekijät ovat sen todenneet virheelliseksi. Ongelmanahan ei ole se, että työttömyysturva on niin hyvä, ettei ihmisten kannata lähteä työhön, vaan ongelmana on se, että työpaikkoja on liian vähän.

Näyttää siltä, että voimakaskaan nousukausi ei pysty työllistämään työttömäksi joutuneita ihmisiä, vaan tarvittaisiin nopeita ja voimakkaita toimenpiteitä työn uudelleen jakamiseksi. Jollei työtä jaeta uudelleen, on pelättävissä, että kun lähdetään seuraavaan laskukauteen, työttömien määrä on huomattavan korkea; itse asiassa se määrä tulee asettautumaan aivan kohtuuttoman korkealle tasolle. Kun hallitus ei ole pystynyt sitä vaalilupaustaan ja ohjelmaansa täyttämään, että työttömyys puolitettaisiin tämän hallituskauden aikana, sitäkin suuremmalla syyllä tulisi suunnata työn uudelleen jakamiseen. Sehän ei sinänsä lisää työtä, mutta sitä pitää jakaa uudelleen, jotta sitä olisi useammalle tarjota ja syrjäytyminen sitä kautta voitaisiin estää.

Seuraavassa pääluokassa käsitellään asuntotuotantoa. Haluan todeta siinä, että kun erityisesti vuokra-asunnoista on suuri pula asutuskeskuksissa, olisi mielekästä työllisyyden ja asuntopolitiikan kannalta lisätä vuokra-asuntotuotantoa asumiskustannusten pitämiseksi kurissa ja myöskin niin, että voitaisiin tarjota työtä.

On esitetty väitteitä, että asuntomarkkinat,

rakennustuotanto on ylikuumentunut. Se ei kyllä pidä paikkaansa, vaan edelleenkin on päinvastoin. Asuntokysyntää on paljon ja paljon on työttömiä rakennustyöläisiä. Muun muassa Tampereen alueella on liki 3 000 rakennustyöntekijää työttömänä. Avoimia työpaikkoja oli 49. Se osoittaa sen määrän, eli kun todellisuudessa puhutaan siitä, että rakennustyöntekijöitä ei ole saatavissa, se saattaa olla alueellista ja hetkittäistä, mutta todellisuudessa heitä on valtavasti työttömänä.

Hallituksen toimenpiteet työllisyyden parantamiseksi ovat keskittyneet lähinnä pelkästään siihen, että on luotettu, että noususuhdanne, markkinavoimat hoitavat tämän asian, ja toisaalta lähdetty siitä, että antamalla keppikuria työttömille voidaan työttömyyttä vähentää. Eduskunnassa on säädetty lukuisia tällaisia lakeja. Esimerkiksi karenssien pidentäminen ja työsuoloehdon täyttymisen vaikeuttaminen jne. ovat tällaisia.

Eräs asia, joka on jäänyt suhteellisen vähälle huomiolle täällä eduskunnassa, on se, että kun työttömät itse ovat aktivoituneet ja järjestäneet toimintaa, sekä sosiaalista että taloudellista toimintaa, nyt tätä ollaan vaikeuttamassa merkittävästi lopettamalla valtionhallinnon palkkaperusteisen työllistämistuen mukainen työllistämispalvelu. Se esitetään lakkautettavaksi. Se on työttömien valtakunnallisen yhteistoimintajärjestön mukaan työllistänyt keskimäärin 500 työtöntä. Nämä työttömähän ovat toimineet silloin muun muassa työttömien ruokaloissa, erilaisissa muissa yhteisöissä, joissa on suoritettu yleishyödyllisiä töitä ja tehtäviä.

Mielestäni ei ole järkevää kannustuspolitiikkaa, että tämä loptetaan. Sen sijaan hallitus ilmoittaa kannustavansa työttömiä pidentämällä karenssia. Mutta sen sijaan että luotaisiin mahdollisuuksia työttömien työllistää itse itsensä, niitä ollaan tässä tapauksessa heikentämässä.

Tulenkin pääluokan yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään, että sellainen perustelulausuma hyväksytään, mikä mahdollistaisi työllistämispalvelun säilyttämisen myöskin jatkossa.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Työministeriön hallinnonalan asioita käsiteltiin valtiovarainvaliokunnassa ja todettiin, että työttömyys vähenee vähitellen. Sehän on hyvä asia. Me keskityimme lähinnä pitkäaikaistyöttömiin.

Vuorotteluvapaa on hyvin mielenkiintoinen työnjakomalli. Todettiin, että koko ajan on vain 3 500 henkilöä vuorotteluvapaalla. Miksi tästä

työnjakomallista ei ole tullut sen suositumpaa, siihen etsimme syytä. Yksi syy on tietysti alhainen korvaustaso. Monet eivät pysty jäämään vuoroteltuvapaalle, koska sillä palkalla, minkä he vapaalla saavat, ei tule toimeen. Myöskin eläkevaikutukset ovat epäselvät. Ei tiedetä, miten eläke- ja muut sosiaalietuudet kertyvät.

Työnantajat pelkäävät ja ovat todenneetkin, että kustannukset lisääntyvät, koska suurin osa vuorotteluvapaakokeilun työntekijöistä on julkisella sektorilla. Siellä on todettu, että kun vuoroteltuvapaalla on puoli vuotta, sinä aikana vakinaisessa työssä olevien täytyy opettaa sijaista, ja siihen menee näiltä henkilöiltä sekä työaikaa että energiaa, ja sillä tavalla kustannukset vain lisääntyvät. Sen takia esimerkiksi julkinen kunta-työnantaja ei niin paljon ole käyttänyt tätä vuorotteluvapaata.

Esille nousi myös yksi hankaluus, joka on lain-säädännöllinen este. Toisin sanoen voimassa olevan lain mukaan, jos työnantaja on joko lomauttanut tai siirtänyt osa-aikatyöhön tai irtisanonut omia työntekijöitään, on ensin otettava takaisin näitä työntekijöitä eli osa-aikainen kokopäivätyöhön tai irtisanottu työhön, ennen kuin voidaan käyttää vuorotteluvapaakokeilua.

Joka tapauksessa tämä on yksi keino työllistää työttömiä, ja minusta on ihan hyvä, että työmarkkinajärjestöt nyt pääsivät sopimukseen, että korvaustasoa nostetaan ja vuorotteluvapaakokeilua jatketaan.

Toinen asia, josta haluan muutaman kommentin myös esittää, on ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät, joille on järjestetty jo vuonna 96 palvelutarveselvityksiä muutamissa työvoimapiireissä. Nyt olemme saaneet väliaikatietoja näistä tuloksista. Oikeastaan tulokset vastasivat näitä epäilyjä, jotka ainakin itselläni oli. Siis yli 55-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvityksistä selvisi, että heistä kolmasosa oli työkuntoisia ja kuntoutukseen ja työhön halukkaita. Kolmasosa suurin piirtein joko sairauden tai työkyvyttömyyden vuoksi odotti työkyvyttömyyseläkettä tai oli saanut hylkivastauksen, ja yli 11 prosenttia haastatelluista ilmoitti, että he ovat työvoimatoimiston kirjoilla sen takia, että he saavat sieltä toimeentulonsa.

Tämä osoittaa sen seikan, että meidän työttömyysturvajärjestelmämme on tehty alun perin 70-luvulla sellaiseksi, että työttömyysturva on oikeastaan viimesijainen toimeentuloturva. Jos henkilöllä ei ole voimassa olevaa eläkepääöstä tai sairauslomapäätöstä, hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan. Nythän kuitenkin suurin

osa pitkäaikaistyöttömistä ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, joten heidän turvansa täytyisi järjestää muuta kautta.

Selvää on myös se, että kaikki näistä henkilöistä, jotka nyt kokivat itsensä sairaiksi ja joiden selvityksestä tuli esiin erilaisia rajoituksia työnteolle, eivät kuitenkaan ole niin sairaita, että eläkelaitokset hyväksyisivät heidät eläkkeelle, joten meillä on ryhmä ihmisiä, väliinputoajia, jotka eivät ole työkuntoisia, mutta eivät pääse myöskään eläkkeelle. Heidän asemansa jatkossa täytyisi selvittää niin kunniallisesti, ettei heitä koko ajan pallotella paikasta toiseen ja että heille kuitenkin turvataan toimeentulo.

Kun pitkäaikaistyöttömien tilanne selvitelään, järjestetään kuntoutusta, usein tuloksena on kuitenkin työttömyyden jatkuminen. On hyvin vaikea ikääntyneen pitkäaikaistyöttömän kuntoutuksen jälkeenkään päästä töihin. Esteenä ovat asenteet, esteenä ovat myös ihan taloudelliset seikat. Nimittäin työnantaja joutuu maksamaan korkeampaa TEL-maksua ikääntyneestä työntekijästä, ja jos on suurempi työpaikka, jossa työntekijöitä on yli 350, niin viimeinen työnantaja joutuu maksamaan myös eläkekustannukset, mikä rajoittaa ikääntyneiden työttömien työhönottoa.

Nyt tuponeuvotteluissa päästiin sellaiseen hyvään lopputulokseen, että osa-aikaeläkkeen alaikäraja laskettiin kahdella vuodella, siis 58:sta 56:een, ja se on erittäin hyvä ratkaisu. Pitäisikin päästä siihen järjestelmään, että henkilö voisi siirtyä osa-aikaeläkkeelle ja olla osa-aikatyössä ja vasta myöhemmin päästä täydelle eläkkeelle, jotta voidaan näiden ikääntyneiden ihmisten työkokemusta myös käyttää työpaikalla, vaikka he eivät ole enää aivan täysin työkuntoisia kokopäivätyöhön.

Pitkäaikaistyöttömien ongelma on siis erittäin vaikea ratkaista varsinkin ikääntyneiden kohdalla. Toivoo sopiikin, että jatkossa suunnitellaan ja laaditaan sellainen järjestelmä, joka turvaisi heille toimeentulon eikä heidän tarvitsisi niin sanotusti roikkua työvoimatoimistossa, koska he eivät kuitenkaan pysty ottamaan vastaan heille tarjottua työtä.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja työjaostossa meitä puhutti hyvin paljon, kuten ed. Ala-Harja jo ansiokkaasti kertoi, muun muassa pitkäaikaistyöttömien tilanne. Pahimmaksi esteeksi työllistämislle joka tapauksessa niin valiokunta kuin me keskustassa näemme erityisesti pk-sektorilla korkeat välilliset työ-

voimakustannukset. Nämä ovat haitanneet muun muassa ikääntyneiden ja yleensä vähemmän koulutettujen työntekijöiden työllistämistä. Yhtenä esimerkkinä näistä on porrastettu omavastuu työkyvyttömyyseläkkeestä, joka työnantajalle on säädetty yli 350 työntekijän yrityksissä.

Valiokuntakin on todennut, että tulopoliittisen sopimuksen osana on sovittu selvitettäväksi, olisiko vanhempien työntekijöiden työssä pysymisen edistämiseksi tarpeen muuttaa työnantajien omavastuukustannuksia työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeissä.

Valiokunta pitää myönteisenä, että osa-aika-eläkkeen alaikäraja tulopoliittisessa sopimuksessa sovitulla tavalla lasketaan 58 vuodesta 56 vuoteen. Tämä varmasti helpottaa monen ikääntyneen työttömän ongelmia. On aika nöyryyttävää pitkän, monikymmenvuotisen työrupeaman jälkeen jatkuvasti juosta luukulta luukulle ja laittaa työpaikkahakemuksia ja todeta aina jäävän-sä ulkopuolelle.

Valtion toimenpiteiden tarkoituksena tulee-kin olla alueellisten työttömyyserojen tasaaminen. Myös kuntien työllistämistoimilla on merkitystä eri alueiden taloudelle. Tässä tullaan jälleen kerran siihen, mitkä ovat eri kunnissa mahdollisuudet harjoittaa kuntatasolla työllistämistoimia.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvitykset käynnistettiin vuonna 96, ja kuulumme niistä jaostossa varsin tarkkoja selvityksiä. Tähän mennessä haastatelluista noin kolmannes arvioi olevansa ensisijaisesti työhön tai koulutukseen suuntautuneita. Noin kolmannes odottaa työttömyyseläkkeelle pääsyä, ja vajaa neljäsosa on suuntautunut joko kuntoutustarpeen selvittämiseen, sairauden hoitamiseen tai työkyvyttömyyseläkkeelle. Ensi sijassa työttömyysturvan tai toimeentulotuen takia työnhakijoina ilmoittaa olevansa 11 prosenttia haastatelluista.

Nämä palvelutarveselvitykset ovat nyt jo osoittaneet tarpeellisuutensa. On erittäin hyvä, että ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä koskevat palvelutarveselvitykset laajennetaan nyt koko maahan. Ilman näitä erityistoimenpiteitä tämä kohderyhmä jää unohduksiin vaille riittäviä henkilökohtaisia työvoimapalveluita. Ikääntyneiden työttömien pääsy avoimille työmarkkinoille on vaikeaa työllisyystilanteen takia, ja valitettavasti meillä yhteiskunnassa on myös erittäin paljon ikärasismiin liittyviä asenteita.

Tämä palvelutarveselvitys on osaltaan kuitenkin näyttänyt, että tälle kohderyhmälle voidaan

todella suunnitella erilaisia mahdollisuuksia työelämään. Jokaiselle on vain löydettävä omat polut. Erilaisia koulutuksen, kuntoutuksen ja tukityön yhdistelmiä on otettava käyttöön, vaikka tällaiset palvelukokonaisuudet ovat osoittautuneet pitkäkestoisina nykysäännösten puitteissa vaikeiksi toteuttaa. Kuntoutusjaksot ovat eräissä tapauksissa osoittautuneet liian lyhyiksi, jolloin olisi löydettävä joustavuutta jatkaa kuntoutusta niin, että lopputulos olisi kuntoutettavan osalta paras mahdollinen.

Työkunnan ja kuntoutustarpeen selvittely on ollut olennaisen tärkeä osa palvelutarveselvityksistä. Juuri tällaisen toiminnan kautta kuntouttamisessa tulisi olla jatkossa pääpaino, ja sitä tulisi ulottaa myös eri ikäisiin työttömiin.

Vammaisten osalta valiokunnassa kiinnitetiin huomiota vammaisten asemaan työelämässä. Viime vuosina työllistämistuki on osoittautunut vammaisten kansalaisten jokseenkin ainoaksi avoimille työmarkkinoille työllistymisen keinoksi. Valiokunnassa on tunnettu huolta vajaa-kuntoisten ja erityisesti vaikeasti vammaisten ihmisten työllistymismahdollisuuksista tilanteesta, jossa tukityöllistämisen määrärahat vähenevät.

Arvoisa puhemies! Hallitus on julistanut työvoimapolitiikkaa koskevat muutosehdotukset uudeksi työllisyyspolitiikaksi. Kysymys on kuitenkin lähinnä eräiden toimenpiteiden uudelleenjärjestelystä ja osittain uudelleennimeämisestä. Toisaalta aktiivisen työvoimapolitiikan nimissä työttömien ja työvoimatoimistojen henkilökunnan on otettava käyttöön uusia kirjaamiskäytäntöjä, jotka pahimmillaan saattavat lisätä byrokratiaa ilman mainittavia tuloksia.

Mielestämme ensisijaisena tavoitteena tulee olla avoimien työmarkkinoiden toimintaedellytysten turvaaminen. Siihen tähtääviä ehdotuksia olemme tehneet muun muassa verotuksen osalta sekä erityisesti pienyritysten työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi. Lisäksi on turvattava kuntien ja valtion palvelut riittävin määrärahoihin ja vakinaisiin henkilöstöresurssein. Tätä vastaan toimivat muun muassa hallituksen kuntatalouden kohdistamat leikkaukset.

Työmarkkinatuki on matalimman tasoista työttömyysturvaa. Sen taso on jäänyt elinkustannusten muutosten jälkeen muun muassa sen takia, että indeksin mukainen tarkistus tehtiin viimeksi tammikuun alussa 95. Nimenomaan työmarkkinatuella olevat pitkäaikaistyöttömät joutuvat usein turvautumaan kunnalliseen toimeentulotukeen. Emme tyydy hallituksen 2 markan korotukseen vaan tulemme todella esittä-

mään työttömyysturvan peruspäivärahaan lisää rahoitusta 80 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä muutamalla sanalla todeta ongelmia, joita on kuntatasolla todettu ja joita myös jaostossa haluttiin tuoda nimenomaan valiokunnan kannanottoina, jotta ei tulisi tulkinnanvaraisuuksia eri kunnissa. Ne koskevat työllisyysperusteisten siirtomenojen investointeja ja sijoitusmenoja työllisyyden turvaamiseksi.

Kyseisen siirtomäärärahan, josta osa on EU-rahaa, momentin perustelujen selvitysosassa on todettu, että osa määrärahasta kohdennetaan hankkeisiin työllisyysvaikutuksen perusteella tapahtuvan kilpailuttamisen pohjalta. Valiokuntaan saimme selvityksiä, joiden mukaan kyseessä on sellaisen pysyvän toimintamallin kehittäminen, jossa hyödynnetään työministeriössä kehitettyä investointien työllisyysvaikutusten arviointia. Työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot arvioivat omalta osaltaan oman toimialueensa hankkeiden pysyvät työllisyysvaikutukset ja asettavat hakemukset tällä perusteella tärkeysjärjestykseen. Määrärahojen lopullinen alueellinen jako tehdään valtioneuvoston yleisistunnossa, jossa hakemusten perusteella tiedossa olevat työllisyysvaikutukset muodostavat te-keskuskohtaisen määräraha- ja kiintiölaskenta-perusteen.

Valiokunta näkee tässä menettelyssä sen vaaran, että te-keskusten työvoimaosastojen kuntien kanssa tekemää yhteistyötä ja maakunnallista aluekehitysnäkökulmaa ei oteta riittävän painavasti huomioon tehtäessä lopullisia määräraha-päätöksiä. Tämän kaltaisia tietoja on valiokuntakäsittelyssä tullut ongelmina esille.

Kohdassa Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi momentin perustelujen selvitysosassa on tarkoitus siirtää osa momentin määrärahasta vaiheittain momentille 34.06.63 myönnettäväksi valtionavustuksena. Perusteluna tälle muutokselle on selvitysosassa vedottu valtion kirjanpidon uudistukseen 1.1.98 lähtien.

Saadun selvityksen mukaan edellä mainitulla muutoksella viitataan lähinnä ympäristötoihin, joita on tähän saakka rahoitettu usealta momentilta. Tietyn siirtymäkauden jälkeen määrärahoja ei voisi käyttää sellaisiin hankkeisiin, joita ei ole tarkoitus merkitä valtion taseeseen. Muutos koskisi lähes kaikkia ympäristökeskusten hankkeita, joissa työministeriö on rahoittajana.

Ympäristökeskusten työt on tehty valtaosin kuntien aloitteesta ja niiden tarpeisiin. Tyypillisiä hankkeita ovat niin sanotut valtion vesihuol-

totyöt, joiden kustannuksista kunta vastaa noin 50 prosentilla. Valiokunta on huolestunut niistä ongelmista, joita perusteitaan tekninen kirjantouudistus uhkaa aiheuttaa ympäristökeskusten ja kuntien hyväksi koetulle yhteistyölle. Valiokunnassa haluttiin selkeästi viitata tästä asiasta myös maatalouspääluokan kohdalla lausuttuun.

Muutos tulee toteuttaa niin, että ympäristöhankkeet voidaan käynnistää aiempaan tapaan kahden tai useamman kunnan yhteistyönä. On myös tämän kaltaisia ongelmia, joissa on tulkittu eri kuntien yhteistyönä toteutettuja hankkeita eikä olekaan päästy hyvään lopputulokseen. Hankkeet täytyy olla mahdollista myös luovuttaa yhteistyökumppanille. Valiokunnassa pidimme tärkeänä uudistuksen toteuttamista niin, että työllisyysrahoista tuleva rahoitus ylikunnallisille ympäristöhankkeille turvataan tarvittaessa työ-, maatalous- ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana jatkeeksi. En käy kertaamaan niitä näkökohtia, joita on tuotu esiin. Kiinnitän huomiota sellaiseen asiaan, joka mielestäni ei ole saanut riittävästi huomiota työllistämisasiissa, ja se on pitkäaikaistyöttömien asian hoitaminen.

Otan vain yhden esimerkin siitä, mikä tilanne saattaa olla. Oulun kaupungin asiat tunnen suhteellisen hyvin. Oulussa onneksi yleinen työttömyys on laskenut usealla prosenttiyksiköllä viime vuoden aikana mutta pitkäaikaistyöttömien absoluuttinen määrä ei ole juuri miksikään muuttunut. Käytännössä on asiantilaa niin, että joka ikinen päivä tuo heille yhä uusia ongelmia. Yhä selvemmin jokainen pitkäaikaistyötön vieraantuu siitä työn ja levon rytmistä, joka nyt kuitenkin meidän elämäämme säätelee hyvin keskeisellä tavalla.

Olen yrittänyt virittää kunnioitetun työministerin kanssa keskustelua siitä, millä erityisellä tavalla näitä pitkäaikaistyöttömien asioita voitaisiin hoitaa. Olemme hänen kanssaan olleet samaa mieltä siitä, että henkilökohtainen tilanteen kartoitus on sinänsä aivan oikeaan osunut toimenpide. Tätä on tehty muun muassa Oulussa ja käyty pitkäaikaistyöttömät läpi. Se, missä emme ole päässeet eteenpäin, on se, mitä sitten tapahtuu.

Henkilökohtainen kokemukseni on se, kun olen ollut työnantajana ohjaamassa monta pitkäaikaistyötöntä — tämä on siis empiiristä, kokeellista havainnointia — että monen pitkäaikaistyöttömän kohdalla tilanne on sellainen, että

perinteiset tavat ja konstit eivät riitä, tarvitaan yhteiskunnan toimenpiteitä.

Yksi sellainen konsti on se, että käytetään niin sanottua työpankkia. Se tarkoittaa sitä, että kunta perustaa eräänlaisen työnvälityskonttorin, jonka avulla juuri niille pitkäaikaistyöttömille, joilla on havaittu olevan sellainen henkilökohtainen tilanne, että niin sanotusti toivoa on työelämään palaamisesta, pyritään etsimään paitsi julkisen puolen eri työpaikoista — kunnalta ja valtiolta — myös yksityisiltä ohjailta työtehtäviä, pätäkätöitäkin. Työttömät ohjataan niihin töihin, joista sitten myös laskutetaan kohtuullisen tavan mukaan yhteiseen kassaan, mutta joka tapauksessa annetaan pitkäaikaistyöttömälle normaalielämän kokemus.

Tätä on kokeiltu, arvoisa puhemies, Kokkolassa ja saatu siitä erinomaisen hyviä tuloksia. Olemme monen suurehkon kaupunkikunnan henkilöstöpäälliköiden kanssa asiaa tämänkin talon kabineteissa suunnitelleet. Oulun kaupunki on nyt toivon mukaan lähdessä tähän kokeiluhommaan mukaan, samoin Helsingin kaupunki sekä eräät kaupungit Helsingin ja Oulun välissä, sanotaan nyt lyhyesti näin. Yritin tätä lanseerata oikein tosi retoristen ulvahdusten kanssa työministerille, mutta totean nyt karusti, että vastaus oli sellainen, että meillä on niin paljon hankkeita, että emme nyt oikein paljon innostua tästä. Toivoisin, että tämä ulvahdus aamutunteina välittyisi jonkin Internetin kautta sellaisiin aistinelimiin, että tämä saisi vastetta laajemmaltikin.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Lähinnä olisin vastannut ed. Ala-Harjalle, mutta hän on lähtenyt pois. Haluan todeta tässä, kun on tulos tässä alennettu osa-aikaeläkeikä, että se itse asiassa ei kyllä ole työttömille mikään pelastus.

Jos ajatellaan tilannetta, että ihminen on työtön ja hän on ikääntynyt, niin tosiasia on, että on melkoinen ihme tänä päivänä, jos yksittäinen työnantaja ottaa töihin 56-vuotiaan työttömän henkilön. Se on täysin epärealistinen ajatus, että otettaisiin töihin, koska nuoria, terveitä ihmisiä on saatavissa. Silloin valitaan tietenkin se, joka on työnantajalle edullisin. Näin ollen tästä ei ole mielestäni tulossa sellaista konstia, joka pitkäaikaistyöttömiä auttaisi.

Jos ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä halutaan auttaa, pitäisi palauttaa yhteiskunnan työllistämisvelvoite, josta osittain ed. Pulliainen vähän saman suuntaisesti puhui, ei tosin näin pitkälle menen. Toinen on se, että osittain työkykyänsä menettäneet pitkäaikaistyöttömät pitäisi

päästää yksilölliselle varhaiseläkkeelle viimeistään 55 vuoden iässä.

On täysin järjetöntä, että heitä roikotetaan työvoimatoimistojen kortistoissa, kun tilanne on se, että työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyä, vaikka lakeja ei ole muutettu, käytännössä on kiristetty. Aikaisemmin papereilla, joilla sai työkyvyttömyyseläkkeen, tänä päivänä sitä ei saa.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Mietittäessä, kuinka työtä saataisiin niin pitkäaikaistyöttömille kuin muillekin työttömille on kaikki konstit tällä hetkellä tarpeen. Nyt on tehty tutkimuksia, työvoimabarometreja ja myös pitkäaikaistyöttömien tutkimusta ja todettu, että näistä 90 000:sta yli 50-vuotiaasta pitkäaikaistyöttömästä jopa 30 000 eli yksi kolmasosa oli työhaluisia ja terveitä ihmisiä.

Olen hiukan eri mieltä kuin ed. Kuoppa siinä, etteikö näille yhtään millään konstilla pysty saamaan työtä. Nimittäin on aloja, jotka ovat tyyppisiä pätäkätöitä ja vielä epäsäännöllisillä työajoilla, hyvin paljon ilta- ja pyhätyötä, niin kuin esimerkiksi tarjoilu- ja juhlapalvelutoiminta. Sieltä minulla on esimerkki hyvin lähipiiristä. Eläkkeellä oleva tätini tempaistaan silloin tällöin pieneen syntymäpäivä- tai hautajais- tai häätilaisuuteen sitä varten, kun ei jakseta etsiä sellaista nuorempaa, joka olisi halukas tulemaan. Se siitä.

Sitten näitä konsteja, millä helpotettaisiin työn antamista, olisi byrokratian purkaminen. Se on yksi konsti sinänsä. Kun on välillä sanottu, että ei kerrota mitä se byrokratian purkaminen sitten on, niin luen pienen pätjän täältä, jossa kerrotaan, mitä esimerkiksi yrittäjä tekee, olkoon sitten metallimies tai puualan tekijä tai mikä tahansa ... (Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle)

Arvoisa puhemies! Suomessa on noin 180 000 pientä, alle kymmenen työntekijän yritystä, jotka työllistävät yrittäjien itsensä lisäksi noin 200 000 palkansaajaa. Nämä voisivat työllistää kymmeniätuhansia lisää, kun työllistäminen vain olisi helppoa. Yksi vaikeus on byrokratia, joka teettää yrittäjälle hyvin paljon ylimääräistä työtä sen varsinaisen toiminnan lisäksi, mitä hän on alunperin alkanut tehdä.

Yrittäjät tilittävät alv-maksuja, ennakonpidätyksiä ja sotumaksuja, ennakkoveroja, jäännösveroja, kiinteistöveroja, TEL-, LEL- ja TAEL-maksuja, tapaturmavakuutusmaksuja, työttömyysvakuutusmaksuja ja valmisteveroja. Sen lisäksi palkkatodistuksia, tilastoja ym. täytetään jatkuvasti. Maksupäivät eivät suinkaan ole niin,

että ne olisivat kaikki yhtä aikaa, vaan ne tulevat tyylisiin myyntikuukautta seuraavan toisen kuukauden 15 päivä, tai palkanmaksukuukautta seuraava 10 päivä ja vielä kuukauden 10 työpäivä ja 15 päivä jotakin, 20 päivä jotakin, 23 päivä jotakin, 25 päivä jotakin, 27 päivä jotakin. Siinä välissä täytellään vielä valvontailmoituksia, vuosi-ilmoituksia jne.

Tässä vain yksi selvitettävä asia ja kun pääsimme siihen, että olisi yhdellä lomakkeella, yhdellä tilisiirtolapulla maksettava kuukausittain työnantajamaksut ja sen jälkeen joku yhteiskunnan instanssi hoitaisi sen jakamisen eri tahoille, niin siinä olisi jo yksi konsti. Tätä keskusta haluaa ajaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 35

Yleiskeskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Asuminen on niin paljon tärkeä asia, että siitä kannattaa puhua, vaikka kello onkin jo suhteellisen paljon.

Asuntotuotanto supistui lamavuosina tuntuvasti. Vuonna 1995 aloitettiin vain 18 300 asunnon rakentaminen, mikä on sodanjälkeisen ajan pohjalukemia. Viime ja tänä vuonna asuntotuotanto on vilkastunut. On kylläkin vielä epävarmaa, kohaako tuotanto siten kuin budjetissa arvioidaan eli 30 000 aloitettuun asuntoon. Nyt, kun rakennustuotanto on lähestynyt normaalimpaa tilannetta, hallitus on heti lyömässä jarruja. Budjettiin liittyvässä talouskatsauksessa varoitetaan hintapaineista ja niukkuudesta. Julkisuuksessa on tämän vuoden aikana puhuttu jopa ylikuumenemisesta. Tällaista ylikuumenemista voi toki olla joillakin paikkakunnilla, mutta koko maan tilannetta ajatellen se on liioiteltua ja ehkä tämä ylikuumeneminen keskittyy pääasiassa juuri Helsinkiin, jos sellaista yleensä täälläkään on.

Rakennusalan työttömyys on edelleen muiden alojen työttömyyttä selvästi pahempi. Talousarviossa vähennetään arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuutta yhteensä 2,1 miljardilla markalla tämän vuoden talousarvioon verrattuna. Tänä vuonna valtuuksia kylläkin korotettiin, mutta ensi vuoden myöntämisvaltuus on myös

pienempi kuin vuoden 1996 budjetissa. Vuoden 1996 talousarvioon verrattuna leikkaus on noin 400 miljoonaa markkaa.

Lainavaltuuksista on lisäksi 1,5 miljardia markkaa ehdollista, toisin sanoen hallitus voi suhdannetilanteen perusteella leikata myöntämisvaltuuksia vielä 1 500 miljoonalla markalla. Silloin mentäisiin jo varsin alhaiselle tasolle. Asuntolainojen myöntämisvaltuus olisi vain 6 miljardia markkaa. Se on 3,5 miljardia markkaa vähemmän kuin tänä vuonna ja 1,9 miljardia vähemmän kuin vuoden 1996 talousarviossa.

Alun perin päätös ehdollisen valtuuden käyttämisestä oli tarkoitus tehdä ensi vuoden elokuussa. En pidä kovin suurena voittona sitä, että päätös tästä lisäleikkauksesta, toisin sanoen ratkaisu 1,5 miljardin markan käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä, tehtäisiin jo huhtikuussa. Tällaisen myönnytyksen hallitus teki tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä. Tämä saavutus on kirjattu myös valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Ympäristövaliokunnan lausunnossa todetaan, että esitetty myöntämisvaltuus sekä edelliseltä vuodelta siirtyvä rahoitus eivät riitä kattamaan talousarvioon sisältyvää 15 800 asunnon rakentamista. Ehdotetulla myöntämisvaltuudella voidaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan rakentaa vain noin 13 000—14 000 asuntoa. Tästäkin 3 500 olisi ehdollista.

Tampereen seudulla muun muassa on asuntolon yllä 3 000 hakijaa ja esimerkiksi Ylöjärven kunnassa on 390 ruokakuntaa vuokra-asunnon hakijajonossa ja 200 odottaa asumisoikeusasuntoa edelleenkin jonossa ollen. Eli jo tämä antaa tällaisen yhden suurehkon maalaiskunnan asuntotarpeesta hyvän kuvan, kuinka paljon vuokra-asuntoja tarvittaisiin lisää.

Eduskuntaryhmille on tullut muun muassa 15 suurimman kaupungin johtajien kannanotto, jossa asuntolainojen valtuuksien lisäämistä vaaditaan. He esittävät 1,5 miljardin markan lisäystä. Myös valtion nuorisosiain neuvottelukunta on huolestunut valtion rahoittaman asuntotuotannon supistamisesta. Neuvottelukunta huomauttaa, että toukokuussa kuntien asuntojonoissa oli 82 000 hakijaa, 11 000 enemmän kuin viime vuonna.

Uusien asuntojen tarvetta lisää lamavuosina patoutunut kysyntä sekä voimakas muuttoliike, joka suuntautuu kaupunkikeihin ja suuriin keskuksiin. Sosiaalisen asuntotuotannon ylläpitämistä ja laajentamista vaatii myös vuokrien nousu, joka viime vuosina on kiihtynyt. Vuokrat

ovat 1990-luvulla nousseet selvästi muita elinkustannuksia nopeammin. Jos sosiaalinen asuntotuotanto ajetaan alas, pienituloiset väestöryhmät joutuvat kestävämpään tilanteeseen. Pitkäaikaistyöttömät, ptkätyöläiset ja muut pienituloiset ryhmät eivät pysty maksamaan vapaiden markkinoiden kohoavia vuokria saati sitten hankkimaan omistusasuntoa.

Niissä maissa, joissa uusliberalistista talouspolitiikkaa on ryhdytty harjoittamaan, julkisesti tuettu sosiaalinen asuntotuotanto on lopetettu lähes kokonaan. Näinhän on käynyt muun muassa USA:ssa ja Englannissa. Suomessa mennään samaan suuntaan, jos valtion tukemaa asuntotuotantoa edelleen pienennetään ja varsinkin, jos aravavuokra-asuntojen tuotantoa supistetaan.

Vasemmiston kannalta katsoen on myös kiinnitettävä huomiota valtion tukeman asuntotuotannon rakentamiseen. Viime vuosina painopistettä on siirretty aravalainoista korkotukeen. Korkotuki on paljon markkinahenkisempi ratkaisu kuin aravalainoitus. Vuokria ei ole sidottu omakustannuseriaatteelle, vaan vuokranantaja voi periä markkinavuokran. Asumisturvallisuus ei ole samanlainen kuin aravataloissa. Laki aravavuokralojen yhteishallinnosta ei koske korkotukiasuntoja, toisin sanoen vuokralaisdemokratiaa ei edellytetä. Olemme tehneet talousarvioaloitteen aravalainoihin suunnattavan määrärahan lisäämiseksi miljardilla markalla. Mielestäni se on vähintään, mitä tässä tilanteessa voidaan tehdä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä luonnonpuistoista. Pirkanmaalla Helvetinjärven kansallispuiston pinta-alaa on lisätty ostamalla uusia maa-alueita, mikä on erinomaisen hyvä asia, sillä puistosta on kehittymässä varsin merkittävä luonnonsuojelukohde. Kansallispuistojen hoito ja valvonta sekä voimakkaasti kasvaneet kävijämäärien opastus- ja muu palveleminen edellyttävät toimintaedellytysten turvaamista ja voimavarojen lisäämistä, ja mielestäni Helvetinjärven kansallispuisto Ruovedellä tarvitsisi oman palvelukeskuksen. Tästä on keskusteltu myös ympäristöministeriön virkamiesten kanssa, Pirkanmaan liiton kanssa ja myös Ruoveden kunta on ollut tässä mukana. Kaikki osapuolet suhtautuvat myönteisesti tällaisen uuden palvelukeskuksen rakentamiseen tai kunnostamiseen. Palvelukeskuksien voidaan kunnostaa myös vanhaan rakennukseen. Se ei välttämättä edellytä, että rakennetaan uutta. Mutta tällaisen keskitetyn palvelukeskuksen Helvetinjärven kansallis-

puiston läheisyyteen perustaminen on sen alueen käytön ja matkailijoiden palvelun kannalta mielestäni välttämätöntä.

Toinen seikka, joka pitäisi ottaa tässä asiassa huomioon, on se, että liikenneyhteydet itse puistoon järjestettäisiin sillä tavalla, että se ei aiheuttaisi ylimääräistä harmia ja haittaa alueella tai alueen läheisyydessä asuville, niin vakituksille asukkaille kuin myös loma-asukkaille. Uudet järjestelyt mahdollistaisivat myös hyvät liikenneyhteydet sitten tässä puistossa käyville matkailijoille, joita tietenkin yhä lisääntyvässä määrin odotetaan, koska puistoa laajennetaan ja mielestäni myös tätä taustaa vasten puiston palveluja tulisi parantaa.

Arvoisa puhemies! Pirkanmaan Liitto on myös lähtenyt tässä asiassa siihen, että tällainen palvelukeskus mitä pikimmin voitaisiin Ruoveden kuntaan yhdessä Ruoveden kunnan kanssa perustaa. Sen parempi olisi, jotta tämä hieno puisto saataisiin entistä paremmin palvelemaan matkailijoita.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Meillä satakuntalaisilla on ainutlaatuinen järvi, Säkylän, Euran ja Yläneen alueella sijaitseva Pyhäjärvi, joka on luokiteltu erityissuojelua vaativaksi vesistöksi. Järvellä on laajamittaista virkistyskäyttöä ja meidän maakuntamme alueella erittäin harvinaista ammattikalastusta, missä kymmenet ammattikalastajat saavat elantonsa. Järvi on nyt kuitenkin alkanut rehevöityä ja sille on perustettu suojelurahasto viideksi vuodeksi, ja projektityön rahoituksessa valtion osuudeksi on katsottu alle puolet käytettävistä varoista. Me olemmekin tehneet tästä aloitteen, että 3 miljoonaa markkaa annettaisiin Pyhäjärven suojelurahaston toimintaan. Järvi rehevöityy ja on hyvin matala, ja myös yksi edellytys sille, että järveä ei tuhota, on se, että Turun seudulle ei sitten anneta sieltä pisaraakaan vettä.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Kuluvaan vuoteen verrattuna aravalainojen myöntämiseen ja korkolainoihin varattua myöntämismäärää leikataan peräti 4 miljardilla markalla. Summa voi vielä nousta jopa 5,5 miljardiin markkaan, koska puolentoista miljardin markan käytöstä päätetään vasta ensi syksynä.

Joidenkin laskelmien mukaan toimenpiteet merkitsevät jopa 10 000 asunnon vähennystä vuoden 1998 tuotantoon. Lisäksi leikkaus asuntojen peruskorjausavustuksiin on vaarantamassa käynnistyneen lähiöiden korjausohjelman täy-

sipainoisen toteuttamisen erityisesti asunto-osa-keiyhtiöalojen korjaamisen osalta.

Asuntoleikkausten seurauksena ollaan menettämässä jopa 15 000 rakennus- ja korjaustoiminnan työpaikkaa. Asuntorahaston tilastojen mukaan tyhjiä aravavuokra-asuntoja on noin 2 600, kun hakijoita niihin on 82 000. Kaikkiaan vuokra-asunnon hakijoita koko maassa on arviolta noin 200 000 ruokakuntaa. Esitetyt toimenpiteet aiheuttavat leikkauksia erityisesti sosiaalisesta asuntotuotannosta, jolla on helpotettu pieni- ja keskituloisten asunnon tarvetta.

Koska näitä ongelmia on näin paljon näköpiirissä asuntojen muodossa, tulemmme esittämään tämän päivän äänestyksissä, että momentin perustelujen kolmannen kappaleen aravalainojen myöntämisvaltuus nostettaisiin ehdotetusta 4 miljardista 4,5 miljardiin ja neljännen kappaleen korkotukilainojen myöntämisvaltuus nostettaisiin ehdotetusta 3,5:stä 4:ään, jolloin perustelujen 8 kappaleen asunto- ja aravalainojen arvopaperistamisvaltuus on ehdotetun 3,4 miljardin sijasta 4 miljardia markkaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Näin aamuyön tunteina pari asiaa. Ihan tarkoituksellisesti jätin tämän puheenvuoropyynnön varsin loppupuolelle. Siellä näyttää vielä joitakin puheenvuoropyyntejä olevan.

Kiinnittäisin ensinnäkin huomiota siihen, että kyllä soisi, että ainakin kerran vuodessa valtioneuvoston jäsenet, mikäli valtakunnanrajojen sisäpuolella ovat, olisivat mukana tässä budjetin pääluokkakohteisessa keskustelussa käymässä debattia kansanedustajien kanssa.

Yhteen aikaan olemattomuudesta ja puhumattomuudesta tuli jo kerskailun kohde. Se oli porvarihallituksen aikana. Muistan kerran olleeni läsnä, kun silloinen maa- ja metsätalousministeri Pura kerskui sillä, että suutaan hän ei ole aukaissut budjettikäsittelyn yhteydessä, tosin paikalla kyllä oli, mutta vaikeni koko ajan eikä kommentoinut mitään.

Tässä suhteessa soisi, että kulttuuri muuttuisi. Niinpä olisin hartaasti toivonut, että meidän ministerimme olisi ollut juuri nyt paikalla sanomassa sen asian, jonka joudun nyt tavallaan suulla suuremmalla tässä lausumahan. Se liittyy asiaan, johon olen kiinnittänyt jo aikaisemmin muuttaman kerran täällä huomiota ja joka tälläkin hetkellä, kun tämän pääluokan kohdalta eduskunta budjetin siunaa, koskettaa tästä eteenpäin 1.1.1998 lukien ympäristöministeriötä hallinnollisena toimena. Se on se, että maakotkien tai

ylipäättään kotkien aiheuttamat porovahingot tulevat ympäristöministeriön hallinnonalan kautta korvattaviksi.

Tässä yhteydessä valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto suuressa viisaudessaan, sanoisiko suorastaan käsittämättömässä viisaudessaan päätti oikein edellyttämispöydällä, että täytyy ryhtyä aivan erityisiin ennaltaehkäisytoimenpiteisiin kotkavahinkojen suhteen, siis suhteessa porokarjoihin. Tämähän tarkoittaa tammöisen siivekkään kysymyksessä ollessa sitä, että jos näin tehtäisiin, pitäisi tappaa ne kotkat pois. Tässä kun kehoitetaan laittamaan määräraha budjettiin tätä varten vuoden 1999 budjetin yhteydessä taikka jopa sitä ennen lisäbudjetissa, sehän merkitsee tapporahajärjestelmää, joka kuulostaa aika uskomattomalta.

Tätä on nyt selitetty monin päin, kuten että se oli lapsus linguae ja ettei tätä itse asiassa tarkoitettuakaan. Semmoinen hauskuutettu versio tästä on se, että tämä on tarkoitettu paimentamiseen ja paimennetaan, että kotkat eivät kiusaa poroja. Tämähän tarkoittaa sitä, että paimenilla on siivet, niin että hauskemaksi vain homma muuttuu. Ministeri jos olisi paikalla, puheiden mukaan ilmoittaisi, että ei tule noudattamaan sitä kehoitusta, jonka eduskunta päättää iltapäivän koittaessa tänä päivänä. Joka tapauksessa minä hartaasti toivon, että hän todella tällä tavalla menettelee elikkä uhmaa tulevaa eduskunnan päätöstä kaikin sielun ja ruumiin voimin.

Ed. Viitamies: Puhemies! Silloin kun pääministeri PaaVo Lipposen hallitus aloitti, asuntorakentamisen edistämisestä tehtiin linjauksia, että korkotukimäärärahoja myönnettään koko vaalikauden ajan sillä tavalla, että ne varmasti riittävät koko tämän neljän vuoden ajaksi kuntien ja kuntien muodostamien yhtiöiden rakennuttamistarpeisiin. Tällä ilmoituksella tietysti pyrittiin markkinoimaan sitä ajatusta, että kunnat ja yhtiöt osaisivat jakaa rakennuttamistaan eri vuosille sillä tavoin, että voitaisiin välttyä suhdannehäiriöiltä.

Kuitenkin näyttää siltä, että tässä on epäonnistuttu. Joka tapauksessa melkein päppäin kaisesti eri puolilla on rynnähtä rakentamaan erittäin suurella volyymilla, mistä on aiheutunut ylikuumentumista erityisesti tietysti pääkaupunkiseudun kaltaisissa kasvukeskuksissa, ehkä muuallakin Suomessa kuin täällä Helsingissä.

Ylikuumentumismiljöön seurauksena tai osittain siitä johtuen on reagoitu sillä tavoin, että myöntämisvaltuuksia ja muuta määrärahoitusta

korkotuetulle tuotannolle on supistettu ja toisaalta valtiovarainministeriö jo viime kesänä ilmoitti Aralle, että kustannusseurantaa tulee tiukentaa ja rakentamisen kustannuksia sillä tavoin saada kontrolliin.

Toinen varapuhemies: Jos edustaja haluaa jatkaa, on siirryttävä puhujakorkeelle. Kaksi minuuttia on täynnä.

Puhuja (korokkeelta): Rouva puhemies! Valtiovarainministeriön kehoitus Asuntorahastolle tiukentaa seurantaa sen suhteen, minkälaisia kustannuksia hyväksytään korkotuetun rahoituksen piiriin, aiheutti tietysti sen, että monilla sellaisillakin paikkakunnilla, missä ei ollut tietoaan ylikuumenemisesta rakennusalalla, käytännössä tuotantoon tuli aikamaisia seisahduksia. Pahiten, tavallaan paradoksaalisesti, joutuivat kärsimään sellaiset kaupungit, joissa oli yritetty noudattaa sitä ajatusta, että voitaisiin tuotantoa jakaa useille vuosille. Siellä, missä pyrittiin välttämään suhdannehäiriöiden syntymistä, jouduttiinkin sen suhdannehäiriön uhreiksi tavallaan tiukentuneiden normien kautta, minkä suhdannehäiriön siis aiheuttivat ihan muut paikkakunnat. Tietysti tavattoman valitettavaa.

Tämän takia on syytä yhtyä siihen näkemykseen, joka ympäristövaliokunnan lausunnossa valtiovarainvaliokunnalle on monessa eri kohtaa todettu. Lausunnon suunta on aika selkeä sen suhteen, että ensinnäkin myöntämisvaltuudet tulee käyttää täysimääräisesti hyvissä ajoin ensi vuonna ja toiseksi kaikilla muillakin tavoin tätä korkotuetta rakentamista on syytä edistää.

Taustalla on paljon sellaista, mikä liittyy yleiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Selkeästi ja kiistattomasti on ollut nähtävissä jo monta vuotta se, että erityisesti nuoret ikäluokat ovat varsin välinpitämättömiä perinteisen suomalaisen asumisen malleista. Varsinkin asuntosäästäminen mutta myös muu omistusasuminen tuntuu menettäneen hohtonsa nuorempien ikäluokkien keskuudessa. Asumisoikeusasunnot, omaksi lunastettavat vuokra-asunnot ja miksei ihan vapailta markkinoilta vuokrattavissa olevat asunnot ovat sen sijaan kaikkein mielenkiintoisempia. Tällaisen suuntautumisen taustalla on tietysti se, että varsin harva nuori pystyy olemaan varma siitä, että työura olisi ensinnäkään yrityksissä sen verran pitkä, että voisi sitoutua isoihin velkoihin. Toiseksi, työmarkkinat ovat myös muuttuneet sen kaltaisiksi, että työn perässä on välttämätöntä aika ajoin muuttaa paikkakun-

nalta toiselle, ja tämäkin vaikuttaa tietysti asunonostoharkintaan sillä tavoin, että sitä taakkaa, jonka mahdollisesti vaikeasti kaupaksi menevä omistusasunto muodostaa, ei haluta ottaa.

Tältä pohjalta haluan vain todeta, että ylipäänsä eduskunnan ja hallituksen pitäisi löytää tapa, jolla pääkaupunkiseudun ylikuumenuneet markkinat ja toisaalta paljon myös pääkaupunkiseudulla mutta myös maakuntakeskuksissa vaikuttava rakentamisen tarve voitaisiin yhteensovittaa sillä tavoin, että korkotuetta asunto-tuotantoa saataisiin maassa aikaan. Tässä on käytetty monta puheenvuoroa, joissa lukumääräisesti on todettu se, että asunnontarvitsijoita kyllä tässä maassa riittää.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa varsin oikealla tavalla mielestäni käsiteltiin asunto-ongelmaa, ja todella ympäristövaliokunta lausunnossaan ja käsitteilyssään, joka oli budjetin suhteen varsin perusteellinen asuntorakentamisen osalta, toi nämä ongelmat esille.

Ympäristövaliokunta, samoin kuin sitten valtiovarainvaliokuntakin painottivat myös kuste- ja homeongelmien ratkaisua ja myös näiden ongelmien esiintymistä. Jos hyvin tiukoiksi vietään normit eli pyritään jälleen halpaan neliöhintaan, myös rakentamisen laatu kärsii.

Tämän 1 500 miljoonan markan erilliserän hallitus aikoi ottaa vasta elokuussa 98 tarkasteluun, mutta ympäristövaliokunta katsoi, että sen käytöstä pitää päättää nimenomaan jo alkupuolella vuotta 98. Muuten tulee tämä rakentamismotkaisu, niin kuin monta kertaa on todettu. Myös monessa muussa asiassa meidän aika pitkä lausuntomme oli aktiivinen.

Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin myös tässä kohdassa, joka koskee ympäristöä, ympäristönsuojelua ja ympäristöministeriötä, tuoda Maisopimuksen esille, Oecd:n piirissä melkoisessa hiljaisuudessa valmistellun monenvälisen investointisopimuksen ja nimenomaan sen, millä tavalla se myös ympäristöä koskettaa.

Sopimus nimittäin tullessaan voimaan kieltäisi lait ja määräykset, jotka kohdistuisivat juuri ulkomaisiin yhtiöihin, vaikka sinänsä näiden lakien ja määräysten tarkoitus olisikin esimerkiksi estää sellainen haitti, mikä näiden yhtiöiden asettumisesta on ja nimenomaan olisi. Siis nämä lait ja määräykset, esimerkiksi ympäristönsuojelumääräykset, voitaisiin nähdä ulkomaisten investointien diskriminointina, jonka perusteella yhtiö voisi hakea valtiolta miljardien markkojen

korvauksia menettämiksi katsomistaan voitoista.

Näin tehtäisiin ympäristönsuojeluun tarkoitettujen lakien kohdalla. Menetetyiksi voitoksi voitaisiin sopimusluonnoksen mukaan katsoa myös vasta suunnitteilla olleet investoinnit, eli ympäristö- ja työläinsäädäntö olisi Maisäädöksen kohteena ja Mai menisi yhtiövallan turvaamisessa ratkaisevasti pidemmälle kuin Wto eli Maailman kauppajärjestö. Tämä tapahtuu nimenomaan niin, että se antaisi yhtiöille oikeuden haastaa valtio oikeuteen myös suoraan ilman toisen valtion apua ja tuomio julistettaisiin suljetuin ovin eikä siitä saisi valittaa mihinkään.

Tällaisia Mai-asioita, arvoisa puhemies, on olemassa ja niistä on hyvin vähän puhuttu. Kysymys on siis uudesta kansainvälisestä oikeusjärjestelmästä, joka luotaisiin nimenomaan ulkomaisten sijoitusten vapaan kulun turvaamiseksi ja joka suojelisi nimenomaan ulkomaisia yhtiöitä, koskettaisi tässä tapauksessa ympäristölainsäädäntöä ja ympäristöministeriön toimialaa.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! On kaksi asiaa, mihin haluan vielä puuttua ja niitä korostaa. Toinen on asuntojen ja rakennusten kosteus- ja homeongelma. On hyvä asia, että valiokunta on siihen kiinnittänyt huomiota. Mielestäni on suuri kansanterveydellinen kysymys, miten saadaan sekä kuntoarviot että riittävästi määrärahoja rakennusten peruskorjauksiin ja miten niitä voidaan ennaltaehkäistä uudisrakennustuotannossa.

Toinen tärkeä asia on puurakentaminen. Monissa maakunnissahan on tällä hetkellä paljon hankkeita ja puuosaamiseen liittyviä kehittämis-toimia. On lisätty koulutusta ja suunnitellaan muun muassa ammattikorkeakouluihin laajem-

paa puuosaamisen koulutusta. Meillä Suomessa, kun metsien kasvu ylittää hakkuumäärät, on syytä löytää erilaisia keinoja puunkäytön hyödyntämiseen, ja esimerkiksi pientalorakentaminen tuo merkittävästi uusia työpaikkoja. Täytyy toivoa, että se etenee Suomessa hyvällä tavalla.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 36

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t :

Luku 01 Markkamääräisen velan korko, luku 03 Valuuttamääräisen velan korko ja luku 09 Muut menot valtionvelasta hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 19 päivänä joulukuuta kello 2.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen